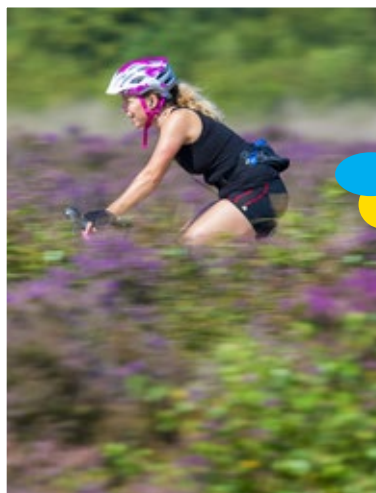
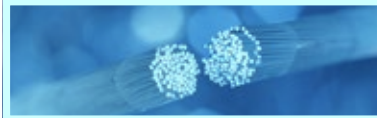

Omgevingsvisie 2018

Omgevingsvisie 2018

Versie 3 oktober 2018, vastgesteld door Provinciale Staten

Colofon

Dit is een uitgave van de provincie Drenthe

Inhoud

1	Beleidsstekst	6
0	Essentie van de visie	6
1	Drenthe nu	8
2	Missie, ambities en belangen	9
2.1	Aard van de omgevingsvisie	9
2.2	Missie	11
2.3	Ambities en belangen	12
3	Strategie, rol en instrumenten	16
3.1	Strategie: het combinatiemodel	16
3.2	Onze strategie	17
3.3	Rol en sturing	22
3.4	Instrumenten	23
3.5	Omgevingswet	27
4	Uitwerking ruimtelijke kwaliteit	29
4.1	Inleiding ruimtelijke kwaliteit	29
4.2	Uitwerking kernkwaliteiten	30
4.3	Zorgvuldig ruimtegebruik	72
4.4	Milieu- en leefomgeving	73
5	Uitwerking robuuste sociaal-economische structuur	78
5.1	Economie	78
5.2	Sterke Steden	91
5.3	Wonen	99
5.4	Vrijtijdseconomie	101
5.5	Mobiliteit	106
5.6	Energieneutraal Drenthe	111
5.7	Bodem en ondergrond	117
6	Uitwerking robuust landbouwsysteem	131
6.1	Toekomstgerichte landbouw	131
7	Uitwerking robuust natuursysteem	137
7.1	Natuur	137
8	Uitwerking robuust en klimaatbestendig watersysteem	151
8.1	Klimaatbestendig watersysteem	151
9	Uitwerking multifunctionele gebieden	164

Beleids teksten Omgevingsvisie Drenthe 2018

Dit document is opgesteld ten behoeve van de besluitvorming door Provinciale Staten. Het document bevat alleen de beleids teksten van de Omgevingsvisie Drenthe 2018. De volledige Omgevingsvisie, waar de beleids teksten aan het kaartmateriaal verbonden zijn, is te raadplegen via <https://drenthe.tercera-ro.nl/mapviewer>. Na vaststelling door Provinciale Staten is de Omgevingsvisie Drenthe 2018 te vinden op www.ruimtelijkeplannen.nl

1 **Beleidsstekst**

0 **Essentie van de visie**

Drenthe is geweldig! Drenthe wordt geroemd om haar prachtige landschap met esdorpen, heide en bossen. Daarnaast vind je er tal van tastbare sporen van de rijke geschiedenis die het gebied kent, zoals de hunebedden, en staat Drenthe bekend om de rust die je er nog kunt vinden. Maar Drenthe is zoveel meer. Te midden van al het schoon vind je de ASTRON in Dwingeloo, WILDLANDS Adventure Zoo Emmen, het TT-circuit in Assen, een ruim recreatief aanbod en een ijzersterke agrarische sector. De wisselwerking tussen landschappelijke kwaliteiten en economische initiatieven schept een typisch Drentse dynamiek.

Grotere ‘spelers’ bepalen veelal het beeld. Voor de werkgelegenheid speelt juist het midden- en kleinbedrijf een belangrijke rol. Meer dan 95% van het Drentse bedrijfsleven behoort tot het MKB. Het ondernemende deel van Drenthe willen wij volop de ruimte bieden, binnen de kaders van ons beleid. De missie voor onze Omgevingsvisie Drenthe luidt dan ook:

Het waarderen van de Drentse kernkwaliteiten en het ontwikkelen van een bruisend Drenthe passend bij deze kernkwaliteiten.

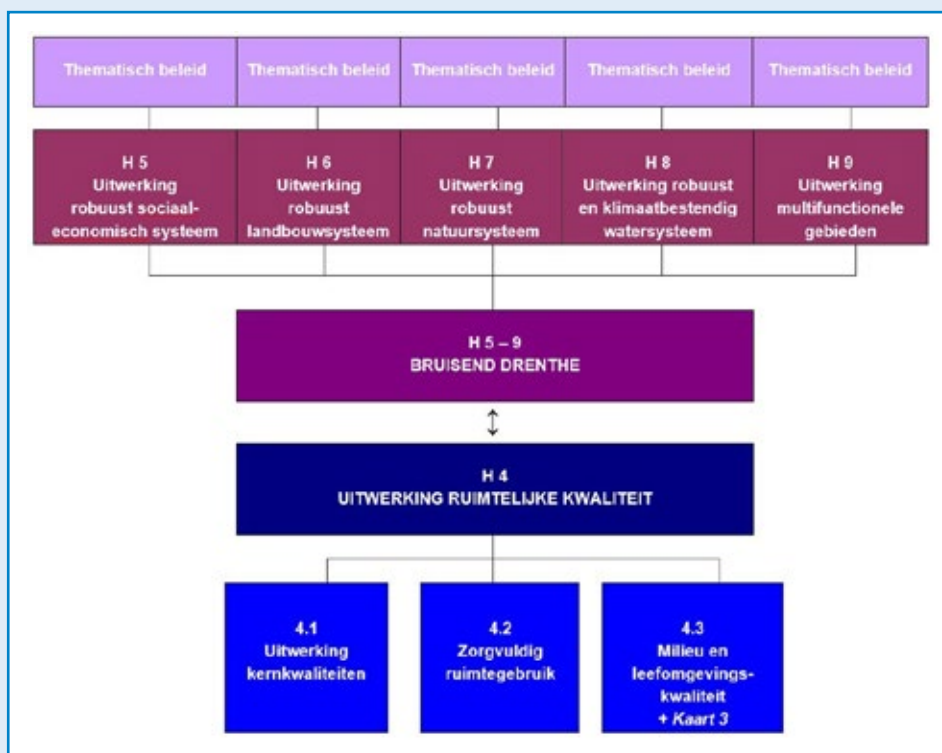
Deze ambitie vormt het hart van ons beleid. We willen ‘ontwikkelen met ruimtelijke kwaliteit’, mede vanuit de wetenschap dat landschapskwaliteit een belangrijke vestigingsfactor is.

In ons beleid benoemen we zes verschillende kernkwaliteiten die de Drentse ruimtelijke identiteit inhoud geven. Het gaat om landschap, cultuurhistorie, aardkundige waarden, archeologie, rust en natuur.

We streven naar een robuuste ontwikkeling van onze ruimtelijke dragers: de sociaaleconomische structuur, het landbouwsysteem, het watersysteem en het natuursysteem. Een systeem is robuust als het weinig gevoelig is voor verstoringen als gevolg van nieuwe ontwikkelingen. Waar geen dominant systeem aanwijsbaar is, spreken we over ‘multifunctionele gebieden’.

Er komen ontwikkelingen op ons af die van invloed zijn op de robuuste systemen en die Drenthe blijvend veranderen. Denk bijvoorbeeld aan de gevolgen van klimaatverandering op het water-, natuur- en landbouwsysteem of de inpassing van duurzame energiesystemen binnen onze landschappen. Deze ontwikkelingen vormen onze strategische opgaven. Deze opgaven vragen om een integrale en zorgvuldige afweging binnen en tussen de verschillende robuuste systemen. Daarbij zoeken we naar toegevoegde waarde en streven naar het behoud, en zo nodig, de ontwikkeling van de Drentse ruimtelijke identiteit. Kortom, we moeten functies, kwaliteiten en strategische opgaven met elkaar zien te combineren. Dit noemen wij het combinatiemodel.

Onze maatschappij verandert snel, daarom streven we naar een meeveranderend beleid. Wij zien deze visie dan ook als een levend document. Het schema ‘Structuur Omgevingsvisie’ verbeeldt de opbouw gebaseerd op onze missie.

Leeswijzer

In Hoofdstuk 2 gaan wij in op onze missie en benoemen wij provinciale belangen. In hoofdstuk 3 behandelen we onze strategie voor de ruimtelijke kwaliteit. De strategie voor robuuste systemen en integrale opgaven introduceren wij daarna. Hoofdstuk 3 handelt ook over het instrumentarium dat wij hanteren om ons beleid te verwezenlijken. De uitwerking van provinciale belangen en het beleid voor ruimtelijke kwaliteit (hoofdstuk 4) en Bruisend Drenthe

(hoofdstukken 5 tot en met 9) werken we vervolgens uit.

Hoofdstuk 1	Hoofdstuk 2	Hoofdstuk 3	Hoofdstukken 4 – 9
Algemene inleiding. →	Wat willen we en welke belangen passen daar bij →	Uitleg over hoe we onze visie gaan realiseren en welke instrumenten we daarvoor inzetten. →	Uitwerking van provinciale belangen en van het beleid dat bij de verwoorde visie past. →

1 Drenthe nu

Drenthe, een provincie waar in 2017 meer dan 491.000 mensen op een prettige manier samenleven. Drenthe heeft de hoogste score op het gebied van brede welvaart (werken én wonen) van heel Nederland. De meeste mensen wonen in een van de kernen in het landelijk gebied. Vier op de tien wonen in de kernen Assen, Emmen, Hoogeveen, Meppel of Coevorden.

Drenthe, een provincie met een landschap dat in de loop van de tijd wel is veranderd, maar nooit zijn aantrekkelijkheid heeft verloren. Water, bodem en lucht zijn relatief schoon en cultuurhistorische, natuurlijke, landschappelijke en sociale kwaliteiten zijn beleefbaar. Landbouw en natuur bepalen het beeld van het landelijk gebied. Veel bezoekers komen af op het ruime aanbod van dag- en verblijfsrecreatie en (inter)nationale trekkers, zoals het TT- circuit Assen en WILDLANDS Adventure Zoo Emmen.

Drenthe, een provincie met, als onderdeel van Noord-Nederland, een interessante positie als schakel tussen de Randstad en Noordoost-Europa. De interne infrastructuur is grofmazig. Bereikbaarheidsproblemen beperken zich tot de ontsluitende wegen van steden en de hoofdinfrastructuur in en naar de provincie.

Drenthe, een provincie waarin de bevolking in sommige gebieden afneemt. Ook de samenstelling van de bevolking verandert. Vergrijzing en ontgroening hebben consequenties voor, onder andere, het aanbod van voorzieningen en het aanbod op de arbeidsmarkt.

Drenthe, een provincie met een stevige inzet op het behoud en het creëren van werkgelegenheid. Een provincie die ook, onder invloed van verdergaande internationalisering, geleidelijk de overstap maakt naar een kennis- en netwerkeconomie. Het midden- en kleinbedrijf (mkb) is de motor van de economie. De werkgelegenheid wordt bepaald door de industrie, (groot)handel en gezondheidszorg. In vergelijking met andere delen van het land, is het beschikbare arbeidspotentieel relatief laaggeschoold en de arbeidsparticipatie relatief laag.

Drenthe, een provincie waar de klimaatverandering effect heeft op de waterhuishouding, de biodiversiteit en de landbouw. Het vervangen van schaarser en duurder wordende fossiele brandstoffen door duurzamer oplossingen heeft sociaaleconomische en ruimtelijke gevolgen.

Drenthe, een provincie die samen met haar buurprovincies Groningen en Fryslân een visie op de ontwikkeling van Noord-Nederland heeft geschetst. Een provincie die haar Omgevingsvisie invult door haar eigen opgaven en belangen te benoemen. Drenthe doet dit vanuit een basishouding ‘decentraal wat kan, centraal wat moet’. De provincie Drenthe wil actief met haar belangen aan de slag. De provincie doet dit op basis van gelijkwaardigheid met en vertrouwen in haar partners, waaronder de twaalf Drentse gemeenten en de vier waterschappen.

Drenthe, een provincie waar inwoners, overheden en maatschappelijke partners de ruimtelijke kwaliteit en een bruisend Drenthe als cruciale aspecten hebben benoemd voor de toekomst. De ruimtelijke kwaliteit van Drenthe moeten we waarderen. Daarnaast moeten we, passend bij deze ruimtelijke kwaliteit, de provincie verder ontwikkelen tot een bruisend Drenthe.

2 Missie, ambities en belangen

2.1 Aard van de omgevingsvisie

Deze Omgevingsvisie is hét strategische kader voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling van Drenthe. De visie formuleert de belangen, ambities, rollen, verantwoordelijkheden en sturing van de provincie in het ruimtelijke domein. De Omgevingsvisie kent een duidelijke relatie met bestaande programma's en plannen. Dat geldt op landsdelig niveau, zoals de Noordervisie, de Gebiedsagenda Noord-Nederland en de agenda van het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (het SNN, op regionaal niveau, zoals Regiovisie Groningen-Assen en Dutch Tech Zone, en op provinciaal niveau, zoals de uitwerkingen van het collegeprogramma van Gedeputeerde Staten (GS). Een voorbeeld daarvan is het programma Vrijtijdseconomie. Bovengenoemde programma's en plannen zijn medebepalend geweest bij het tot stand komen van de Omgevingsvisie en worden benut bij de uitvoering ervan. Bestaande bestuurlijke afspraken zijn hierbij gerespecteerd

Noordervisie 2040

In het najaar van 2013 hebben de drie noordelijke provincies een streefbeeld voor Drenthe, Fryslân en Groningen in 2040 vastgesteld: Noordervisie 2040. Deze ruimtelijk-economische visie op de toekomst van Noord-Nederland is tot stand gekomen in samenwerking met inwoners, het bedrijfsleven en verschillende belangenorganisaties. De drie provincies willen de komende jaren aan de slag met, onder andere, de thema's water en energie en belangrijke opgaven zoals krimp en werk. De Noordervisie 2040 laat ook de nieuwe rolverdeling tussen provincie en samenleving zien. De provinciale rol ontwikkelt zich van regisseur naar speler in een netwerk van medeoverheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners. Bij het maken van de stap van visie naar uitvoering, zoeken de provincies actief de samenwerking op, bieden ruimte aan initiatieven en, waar nodig, geven ze richting en bieden ondersteuning.

De inbreng van de provincie Drenthe bij deze Noordervisie is in belangrijke mate gebaseerd op de Omgevingsvisie Drenthe. Omgekeerd is bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie de Noordervisie medebepalend.

De inbreng van de provincie Drenthe bij deze Noordervisie is in belangrijke mate gebaseerd op de Omgevingsvisie Drenthe. Omgekeerd is bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie de Noordervisie medebepalend.

In deze Omgevingsvisie zijn vier wettelijk voorgeschreven provinciale planvormen samengenomen:

- de provinciale structuurvisie op grond van de Wet ruimtelijke ordening (Wro);
- het provinciaal milieubeleidsplan op grond van de Wet milieubeheer (Wm);
- het regionaal waterplan op grond van de waterwetgeving;
- het provinciaal verkeers- en vervoersplan op grond van de Planwet verkeer en vervoer.

De Omgevingsvisie beschrijft de ruimtelijk-economische ontwikkeling van Drenthe in de periode tot 2030, met in sommige gevallen een doorkijk naar de periode daarna. Als in de tekst wordt gesproken over 'lange termijn', betreft het de periode na 2030.

De Omgevingsvisie heeft vooral een interne binding. Dit betekent dat wij bij de uitoefening van onze taken aan de Omgevingsvisie gebonden zijn. Wel zijn (binnen de wettelijke kaders) afwijkingen van de Omgevingsvisie mogelijk, zolang de ambities en doelstellingen van de visie niet worden aangetast.

Besluiten over de uitwerkingen en eventuele afwijkingen van de Omgevingsvisie worden genomen door Provinciale Staten. Voorafgaand aan de besluitvorming moet de Provinciale Statencommissie Omgevingsbeleid worden gehoord. Uitwerkingsplannen moeten worden voorbereid in overeenstemming met afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en hebben dezelfde juridische betekenis als de Omgevingsvisie.

Commissie voor de Leefomgeving (ciel)

De commissie voor de Leefomgeving legt vooral aan de voorkant van het beleidsproces ideeën uit de Drentse samenleving voor aan Gedeputeerde en Provinciale Staten. De ciel ontwikkelt haar adviezen en beleidsimpulsen op een slimme en creatieve manier, bijvoorbeeld door het organiseren van workshops en symposia. De voorzitter en de vijf leden nemen ten behoeve van de adviezen elk hun netwerk en een kennisdomein mee.

Totstandkoming van de visie

De basis van de Omgevingsvisie Drenthe is in 2010 in een interactief proces tot stand gekomen.

Zowel bij de voorbereiding als bij het opstellen van de Omgevingsvisie zijn onze partners, maatschappelijke organisaties en de inwoners van Drenthe nauw betrokken. Ook is een m.e.r.-procedure (milieueffectrapportage) doorlopen.

In 2014 is een beperkte actualisatie van de Omgevingsvisie uitgevoerd. Voorafgaand aan de formele Awb-procedure (Algemene wet bestuursrecht) is met kernpartners overleg gevoerd.

In 2018 is de Omgevingsvisie gereviseerd. Voor de revisie is een nadere verkenning en duiding voor de thema's energie, stedelijke ontwikkeling en vrijetijdseconomie uitgevoerd. Onze partners zijn hier nauw bij betrokken. Daarnaast zijn de teksten (beperkt) aangepast, vanwege voortschrijdend inzicht, waar dit de werkbaarheid van het document ten goede komt of waar thematische uitwerking van beleid is vastgesteld. Hiermee is een moderniseringsslag op het document van 2014 uitgevoerd.

Milieueffectrapportage

Ten behoeve van besluitvorming over de Omgevingsvisie is de procedure van een milieueffectrapportage doorlopen. Het Milieueffectrapport heeft zich met name gericht op de effecten van het nieuwe energiebeleid. In het MER is geconstateerd dat de provinciale ambitie voor 2030 leidt tot een productieopgave voor hernieuwbare energie van circa 10 Pëtajoule (PJ). In het MER zijn vijf verschillende alternatieven uitgewerkt om de benodigde (beleids)ruimte te bieden voor deze productieopgave. Daarbij is uitgegaan van twee technische variabelen: windenergie en zonne-energie. Daarnaast zijn er variabelen voor de wijze van sturen beschouwd: van volledige marktwerking (geen sturing) tot centrale provinciale sturing. De verschillende alternatieven zijn in het MER systematisch onderzocht op hun mogelijke effecten op de Drentse leefomgeving. Ook is beschouwd hoe risico's op eventuele negatieve effecten beperkt of voorkomen kunnen worden. Dit heeft inzichten opgeleverd die hebben doorgewerkt in de beleidskeuzes voor de Omgevingsvisie Drenthe 2018. De belangrijkste daarvan zijn:

- Geen van de onderzochte alternatieven springt eruit als meest milieuvriendelijk. Alle onderzochte alternatieven geven risico's op negatieve gevolgen voor de Drentse leefomgeving. Deze negatieve gevolgen kunnen worden beperkt door bij concrete ontwikkelingen te

sturen op de wijze waarop de ontwikkeling plaatsvindt. Ook zijn er kansen gesignaleerd om te komen tot win-win situaties. Om hierop te kunnen sturen is het verstandig om meer ruimte te bieden dan technisch gezien nodig is. Met het oog hierop geeft de Omgevingsvisie veel ruimte aan de ontwikkeling van initiatieven voor de productie van wind- en zonne-energie. Aanvullend hierop zijn in de Omgevingsvisie voorwaarden opgenomen en wordt het Combinatiemodel ingezet.

- Het volledig realiseren van de energieopgave met windenergie levert significante risico's op voor de kwaliteit van de leefomgeving. Door voorwaarden op te nemen zijn deze risico's aanzienlijk terug te brengen. De consequentie daarvan is dat de bijdrage vanuit windenergie aan de productieopgave relatief beperkt zal zijn. Dat maakt dat er veel ruimte voor zonne-energie nodig is. Vanuit die constatering is het beleid voor zonne-energie ruimer geformuleerd dan in de Omgevingsvisie 2014.
- Het MER constateert dat zonnepanelen op daken een zeer beperkt risico op negatieve beïnvloeding van de leefomgeving geeft. Vanuit deze constatering is in de Omgevingsvisie de volgende ambitie opgenomen *“Wij streven ernaar dat al het in Drenthe beschikbare en geschikte dakoppervlak zo veel mogelijk wordt benut voor de productie van zonne-energie.”*
- In het buitengebied kan de productie van zonne-energie ten opzichte van intensief agrarisch gebruik kansen opleveren voor de verbetering van water-, bodem- en natuurkwaliteit. Deze constatering heeft een doorwerking in de Omgevingsvisie gekregen met de voorwaarde dat er bij de ontwikkeling van zonne-energie *“sprake moet zijn van een combinatie met andere functies en/of dat het op gebiedsniveau tot integrale meerwaarde leidt.”*
- In het MER is gesignaleerd dat de provincie voor het realiseren van haar ambities gebaat is bij nieuwe werkwijzen. Als onderdeel van de revisie en passend bij de bestaande sturingsfilosofie is het Combinatiemodel ontwikkeld. In het MER is geconstateerd dat voor een goede toepassing van het Combinatiemodel toegesneden informatie nodig is over de staat van de Drentse leefomgeving. Dit wordt nader uitgewerkt in het kader van de monitoring en evaluatie van het beleid.

2.2 Missie

Onze missie luidt:

Het waarderen van de Drentse kernkwaliteiten en het ontwikkelen van een bruisend Drenthe, passend bij deze kernkwaliteiten.

Deze missie is ingegeven door wat inwoners, medeoverheden en maatschappelijke partners belangrijk vinden voor de toekomst van Drenthe. De kernkwaliteiten hebben we samen met onze partners en de inwoners van Drenthe benoemd; te weten landschap, cultuurhistorie, aardkundige waarden, archeologie, rust en natuur.

Onder een 'bruisend Drenthe' verstaan we een provincie waarin het goed wonen en werken is en waar voor jong en oud veel te beleven valt. Een provincie waar ondernemerschap, cultuur en sport floreren. Onze missie laat zien dat we streven naar ruimtelijke kwaliteit, door nieuwe ontwikkelingen en bestaande kwaliteiten in samenhang te bezien.

2.3 Ambities en belangen

We zien vijf belangrijke ontwikkelingen op ons afkomen:

- de demografische ontwikkeling;
- de klimaatverandering;
- de afname van de biodiversiteit;
- de transitie naar een kennis- en netwerkeconomie;
- de transitie naar een duurzame energievoorziening.

Onze belangrijkste opdracht tot 2030 is het vinden van een antwoord op de vraag hoe we met deze ontwikkelingen moeten omgaan. Daarnaast hebben wij diverse ambities en daarmee ook belangen. De basis hiervoor zijn de wettelijke taken en verantwoordelijkheden. Deze zijn aangevuld meteen selectie onderwerpen die in onze ogen het meest effectief te beïnvloeden zijn op provinciaal niveau. Onze ambities en de daaruit voortvloeiende provinciale belangen zijn hieronder op hoofdlijnen weergegeven. In de volgende hoofdstukken lichten we deze nader toe.

2.3.1 Ruimtelijke kwaliteit

Kernkwaliteiten

De kernkwaliteiten zijn de kwaliteiten die bijdragen aan de identiteit en aantrekkelijkheid van Drenthe. Samen met vertegenwoordigers van overheden, belangengroepen, marktpartijen en inwoners hebben we de volgende kernkwaliteiten van Drenthe benoemd:

- rust, ruimte, natuur en landschap;
- oorspronkelijkheid (authenticiteit, Drents eigen);
- noaberschap;
- kleinschaligheid (Drentse schaal);
- menselijke maat;
- veiligheid.

Het provinciaal belang ligt in het behouden en, waar mogelijk, ontwikkelen van de kernkwaliteiten. In hoofdstuk 4 is voor alle kernkwaliteiten een uitwerking naar meer concrete indicatoren gemaakt, namelijk landschap, cultuurhistorie, aardkundige waarden, archeologie, rust en natuur.

Zorgvuldig Ruimtegebruik

In Drenthe kunnen mensen nog ruimte beleven. Dat willen we bewaken, ook wanneer er nieuwe ontwikkelingen zijn. Zorgvuldig ruimtegebruik is van provinciaal belang.

Milieu- en leefomgevingskwaliteit

Wij streven naar een gezonde en veilige leefomgeving voor mens, plant en dier. Het beschermen van de kwaliteit van milieu en leefomgeving is veelal op Europees en nationaal niveau geregeld. Daarbij zijn diverse taken en verantwoordelijkheden bij de provincies neergelegd. Deze taken, gericht op het beschermen van de kwaliteit van lucht, water en bodem en het verbeteren van de verkeersveiligheid, waterveiligheid en externe veiligheid, zijn daarmee van provinciaal belang.

2.3.2 Bruisend Drenthe

Economische ontwikkeling en werkgelegenheid

Om werkgelegenheid te behouden en nieuwe te creëren, streven wij naar de ontwikkeling van een dynamische, vitale en zichzelf vernieuwende, regionale economie. Een belangrijke voorwaarde daarvoor is het kunnen bieden van voldoende, gevarieerde, aantrekkelijke en vitale

vestigingsmogelijkheden voor het bedrijfsleven op regionale bedrijventerreinen en andere stedelijke werklocaties. Deze locaties moeten goed bereikbaar zijn. Daarnaast wijzen we locaties aan voor milieuhinderlijke bedrijvigheid.

In het landelijk gebied willen we voldoende ontwikkelingsmogelijkheden bieden voor landbouw, recreatie en toerisme. Het regionale economische vestigingsklimaat is voor ons van provinciaal belang. De landbouw moet in de provincie voldoende mogelijkheden hebben voor schaalvergroting en voor de productie van energie. Ook dit is een provinciaal belang.

Vrijtijdseconomie is een belangrijke economische pijler voor Drenthe. Drenthe moet aantrekkelijk blijven voor recreanten en toeristen. Van provinciaal belang is het verbeteren en vernieuwen van het bestaande aanbod van verblijfs- en dagrecreatie en van de toeristisch-recreatieve infrastructuur.

De ontwikkeling van de radioastronomie in Drenthe en het voorkomen van verstoring van activiteiten die daarmee samenhangen, is voor ons van provinciaal belang. Bij ontwikkelingen binnen de verstoringgevoelige zones is voor ons het waarborgen van een goede, storingsvrije ontvangst van signalen uit het heelal leidend.

Demografische ontwikkeling

Structurele bevolkingsdaling is voor de provincie een relatief nieuw fenomeen. Dalende bevolkings- en huishoudensaantallen kunnen leiden tot ongewenste concurrentie tussen overheden om inwoners en bedrijven. Dit vraagt om nieuwe, bovenlokale visies op de ruimtelijke inrichting. Wij zien het als een bestuurlijke uitdaging om de effecten van demografische ontwikkeling samen met de gemeenten, woningbouwcorporaties en het Rijk in goede banen te leiden. Het is dus een provinciaal belang om een adequate strategie te ontwikkelen voor krimpgebieden, met aandacht voor wonen, voorzieningen, leefbaarheid, bereikbaarheid en arbeidsmarkt.

Wonen

Wij streven naar aantrekkelijke, gevarieerde en leefbare woonmilieus die voorzien in de woonvraag. Het maken van bovenlokale afspraken hierover is van provinciaal belang. Gemeenten werken hun aandeel in het woonaanbod en de woonmilieus uit in de gemeentelijke structuurvisies of woonplannen. Zij houden daarbij rekening met de huidige kernenstructuur in de gemeente en de behoefte aan verschillende woonmilieus.

Steden en stedelijke netwerken

De stedelijke centra maken Drenthe voor haar inwoners en voor bezoekers extra aantrekkelijk. Wij streven naar steden met een onderscheidende identiteit, gebaseerd op historische kenmerken of gebiedskenmerken. Deze differentiatie is van provinciaal belang. Dat geldt ook voor ontwikkelingen die bijdragen aan het bruisende karakter van de steden.

Van provinciaal belang is dat de stedelijke netwerken ‘robuust’ zijn. We streven naar netwerken van steden die samenhangen, samenwerken en complementair zijn. Dit is nodig voor een toekomstbestendige ontwikkeling van mobiliteit, woon- en werklocaties, werkgelegenheid en voorzieningen.

Klimaatverandering

Wij streven naar een leefomgeving die de langetermijnveranderingen in het klimaat en weers-extremen kan opvangen. Hiervoor is een klimaatbestendig watersysteem cruciaal. De provincie

stelt de doelen voor grond- en oppervlaktewater vast en draagt zorg voor de ruimtelijke vertaling het waterbeleid en daarmee is deze beleidsverantwoordelijkheid van provinciaal belang.

Duurzame energievoorziening en gebruik van de ondergrond

Onze ambitie is een betrouwbare en betaalbare energievoorziening, met een beperkte uitstoot van broeikasgassen. We streven naar een duurzame energiehuishouding in 2050. Dit vraagt om een overgang van het gebruik van fossiele energie naar hernieuwbare energie. Van provinciaal belang is het benutten van de mogelijkheden voor duurzame energieopwekking en -distributie, onder andere door het bieden van voldoende mogelijkheden voor initiatieven voor energieopwekking. Ook het besparen van energie, het zorgvuldige gebruik van de ondergrond voor de energiewinning, de opslag van CO₂, groen gas of aardgas en de energie-infrastructuur zijn van provinciaal belang. De provincie stelt kaders en voert zo nodig de regie over de ruimtelijke ontwikkeling.

Mobiliteit en bereikbaarheid

Voor onze ambities op het gebied van wonen, werken en recreëren moet onze provincie veilig en goed te bereiken zijn, ook internationaal. Wij willen voorwaarden creëren voor een duurzame en innovatieve ontwikkeling van de mobiliteit. De samenhang en de betrouwbaarheid van (inter)regionale netwerken voor auto, openbaar vervoer, fiets en goederen over weg, spoor en water zijn van provinciaal belang, evenals de verknoping met de (inter) nationale netwerken. Daarnaast is een hoogwaardige digitale bereikbaarheid van groot belang voor de sociaaleconomische ontwikkeling van Drenthe.

Natuur

Natuur neemt in deze Omgevingsvisie een meervoudige rol in. Natuur betreft zowel een aanwezige kwaliteit – af te meten aan de biodiversiteit – als een te ontwikkelen functie (natuurontwikkeling) als een te waarderen (beleven) gebied. We streven naar beleefbare natuur én naar natuur met een economische waarde, we streven naar variatie in en tussen levensgemeenschappen en naar de voor Drenthe kenmerkende natuur. Daarvoor is bescherming van natuur essentieel. De samenhang tussen biodiversiteit en natuurwaarden (binnen en buiten het NNN) is groot. In de Natuurvisie 2014-2040 is uitgewerkt hoe we deze samenhang kunnen versterken en welk belang wij hebben in natuurwaarden buiten het begrensde NNN.

Biodiversiteit

Biodiversiteit is de veelheid aan planten en dieren in samenhang met elkaar en de omgeving, met variaties in genen, soorten en gemeenschappen. De biodiversiteit van het bodemleven is essentieel voor een goed functionerende en gezonde bodem en daarmee voor een toekomstbestendige landbouw. Schoon water en schone lucht zijn randvoorwaarden voor biodiversiteit. Het behouden en versterken van de biodiversiteit in Drenthe is van provinciaal belang en werkt door in meerdere beleidsvelden.

Landschap

De verschillende Drentse landschapstypen en de diversiteit in landschapstypen zijn voor ons van provinciaal belang. De provincie richt zich op het in stand houden van het landschap als economisch, ecologisch en cultureel kapitaal. Onze ambitie is een Drents landschap, waarin de verscheidenheid in landschapstypen en -onderdelen zich blijvend manifesteert en ontwikkelt, met behoud van de Drentse identiteit. De verschillende landschapstypen en de diversiteit in landschapstypen zijn voor ons van provinciaal belang. Landschapstypen met de bijbehorende landschapkenmerken willen we in samenhang behouden en versterken. Daarmee wordt gestreefd naar een Drents landschap, waarin het grondgebruik, het type natuur en het

landschapsbeeld passen bij de ontwikkelingsgeschiedenis van het landschap. Vanuit dat perspectief wil de provincie keuzes voor nieuwe ontwikkelingen in het landschap blijvend mogelijk maken.

Multifunctionaliteit

Op veel plekken in de provincie komen verschillende gebruiksfuncties samen. Een goede verweving van deze functies is van provinciaal belang. Het gaat ons hierbij om het verbinden van stad en land, het verweven van landbouw, natuur en water in het landelijk gebied en het benutten van de kernkwaliteiten voor de plattelandseconomie.

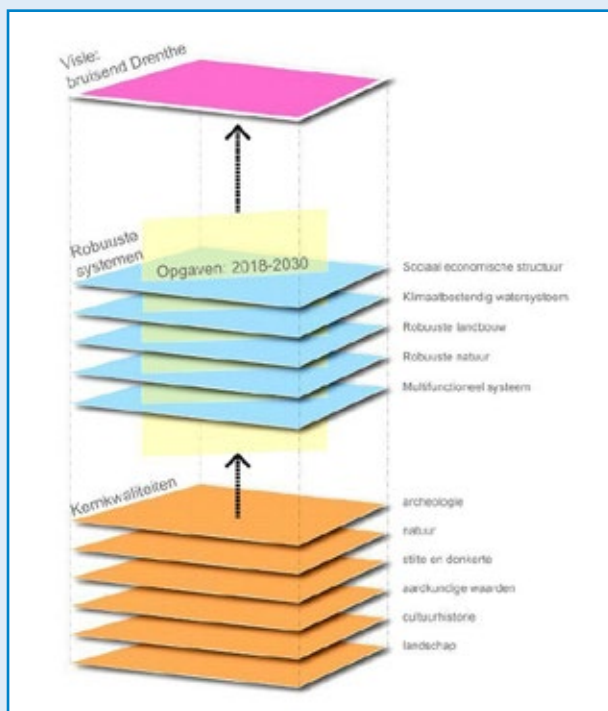
3 Strategie, rol en instrumenten

3.1 Strategie: het combinatiemodel

Om de ruimtelijke indeling van Drenthe te kunnen begrijpen, onderscheiden we vier robuuste systemen: de sociaaleconomische structuur, het landbouwsysteem, het watersysteem en het natuursysteem. Dit zijn samenhangende, ruimtelijke verbonden systemen met één hoofd-functie, zoals wonen-werken, water, natuur of landbouw. Voor een duurzame, toekomstgerichte ontwikkeling is het van belang dat deze systemen robuust zijn. Dat betekent dat een verstoring, als gevolg van een ontwikkeling, geen significante gevolgen heeft voor het functioneren van de systemen. We streven ernaar dat nieuwe ontwikkelingen bijdragen aan de robuustheid van de benoemde systemen, passend bij het thematische beleid en ingepast met ruimtelijke kwaliteit, rekening houdend met de kernkwaliteiten die de Drentse identiteit bepalen.

Er komen ontwikkelingen op ons af die van invloed zijn op de robuuste systemen en op de Drentse identiteit. Ze veranderen Drenthe daardoor blijvend. Denk bijvoorbeeld aan de gevolgen van klimaatverandering op het water-, natuur- en landbouwsysteem of de inpassing van duurzame energiesystemen en de mondiale trends met effecten voor de economische structuur. Deze ontwikkelingen vormen onze strategische opgaven. Deze opgaven vragen om een integrale en zorgvuldige afweging binnen en tussen de verschillende robuuste systemen. Daarbij zoeken we naar mogelijkheden om nieuwe waarden toe te voegen. Ook blijven we streven naar het behoud en ontwikkeling van de Drentse ruimtelijke identiteit.

Kortom, we moeten functies, kwaliteiten en strategische opgaven met elkaar zien te combineren. Dit noemen wij het combinatiemodel.

In het combinatiemodel is er sprake van een gelaagde aanpak. De basis wordt gevormd door de **Uitwerking ruimtelijke kwaliteit** die de identiteit van Drenthe vormen. Daarop liggen een viertal robuuste systemen die de functionele aspecten van Drenthe weergeven en een systeem met multifunctionele gebieden waar in de huidige situatie al meerdere functies samenkomen. Daarin landen de strategische opgaven voor 2030. De combinatie van opgaven, robuuste systemen binnen de context van de Drentse identiteit geeft invulling aan onze visie: een bruisend Drenthe.

3.2 Onze strategie

De begrippen ‘Drentse ruimtelijke identiteit’, ‘robuuste systemen en multifunctionele gebieden’, ‘strategische opgaven 2030’ en de daaruit volgende strategie van het ‘combinatiemodel’ worden in dit hoofdstuk nader uitgewerkt. Vervolgens wordt in dit hoofdstuk ingegaan op onze rol en onze instrumenten.

3.2.1 De Drentse ruimtelijke identiteit

Kernkwaliteiten

De Drentse ruimtelijke identiteit wordt bepaald door de talrijke herkenbare ruimtelijke kwaliteiten die onze provincie rijk is. We hebben deze beschreven als de kernkwaliteiten van Drenthe. Het waarderen van de kernkwaliteiten zien wij als een gedeelde verantwoordelijkheid van provincie, gemeenten, waterschappen, terreinbeheerders, bedrijfsleven en andere initiatiefnemers.

De begrippen ruimtelijke kwaliteit en ruimtelijke identiteit kennen geen scherpe definitie. Het gaat over de kwaliteit van de ruimte waarin we wonen, werken en recreëren. Het is de optelsom van de gebruikswaarde, de belevingswaarde en de toekomstwaarde. Wij vinden dat een omgeving een goede ruimtelijke kwaliteit heeft, wanneer deze geschikt is voor mens, plant en dier. We bedoelen een omgeving die mooi is, waar mensen zich thuis voelen, waar de historie van de streek kan worden beleefd, waar lucht, bodem en water schoon zijn en waar huizen, bedrijven en wegen een logische plek kennen. Kortom: een omgeving die mede door deze kenmerken aantrekkelijk is voor vestiging en verblijf.

De ruimtelijke kwaliteit van Drenthe is hoog en de ruimtelijke identiteit is herkenbaar en beleefbaar. Het tot dusver gevoerde ruimtelijk beleid heeft ertoe geleid dat ontwikkelingen altijd in samenhang met de ondergrond en met besef van de cultuurhistorie hebben plaatsgevonden. Er is evenwicht en onderscheid tussen stad en platteland, tussen rust en dynamiek, tussen historie en het heden. Ons landschap is rijk aan herinneringen aan vroegere bewoning, kent karakteristieke bebouwingspatronen, heeft hoge natuurwaarden en is beleefbaar. In Drenthe kan nog steeds openheid, rust, ruimte en duisternis worden ervaren. Deze aspecten worden in de rest van het land steeds zeldzamer en worden door onze samenleving steeds meer gewaardeerd.

Omdat niet alle kernkwaliteiten goed te duiden zijn in het fysiek-ruimtelijk domein, hebben wij ze vertaald naar indicatoren. Rust is vertaald naar stilte en duisternis. Ruimte staat voor de openheid van het landschap. De kernkwaliteit natuur is uitgewerkt in het kunnen beleven en benutten van de natuur die Drenthe rijk is en daarnaast het beschermen om de biodiversiteit in stand te houden en te versterken. Oorspronkelijkheid hebben we concreet gemaakt in de kernkwaliteiten cultuurhistorische, archeologische en aardkundige waarden. Veiligheid staat voor sociale, externe en verkeersveiligheid. De kernkwaliteiten naoberschap, menselijke maat en kleinschaligheid zijn lastig ruimtelijk te duiden, maar zijn meegenomen in de begrippen ‘leefbaarheid en ‘passend bij Drenthe’.

De verschillende kernkwaliteiten zijn de basis van de kernkwaliteit landschap. Er is immers een duidelijke relatie tussen de ondergrond, de historische ontwikkeling, leefbaarheid, ‘passend bij Drenthe’ en het landschap. Daar komt bij dat de gaafheid en de diversiteit van het Drentse landschap overal beleefbaar is binnen Drenthe. Daarmee vormt de kernkwaliteit landschap de kapstok voor de kernkwaliteiten.

Zorgvuldig ruimtegebruik en leefomgevingskwaliteit

Ruimtelijke kwaliteit zit in het zorgvuldig gebruik maken van de ruimte en in het waarborgen van de kwaliteit van het milieu en de leefomgeving. Om zorgvuldig ruimtegebruik in Drenthe te stimuleren, streven we naar het bundelen van wonen en werken. We laten verdichting vóór uitbreiding gaan. Extra ruimte voor wonen en werken is er in of aansluitend op het bestaande bebouwde gebied en gebundeld rond de regionale voorzieningen voor infrastructuur en openbaar vervoer. Uiteraard is het niet de bedoeling dat dit streven ten koste gaat van cultuur-historisch waardevolle dorpskernen. In zulke situaties zoeken we met de betrokken partijen naar een maatwerkoplossing.

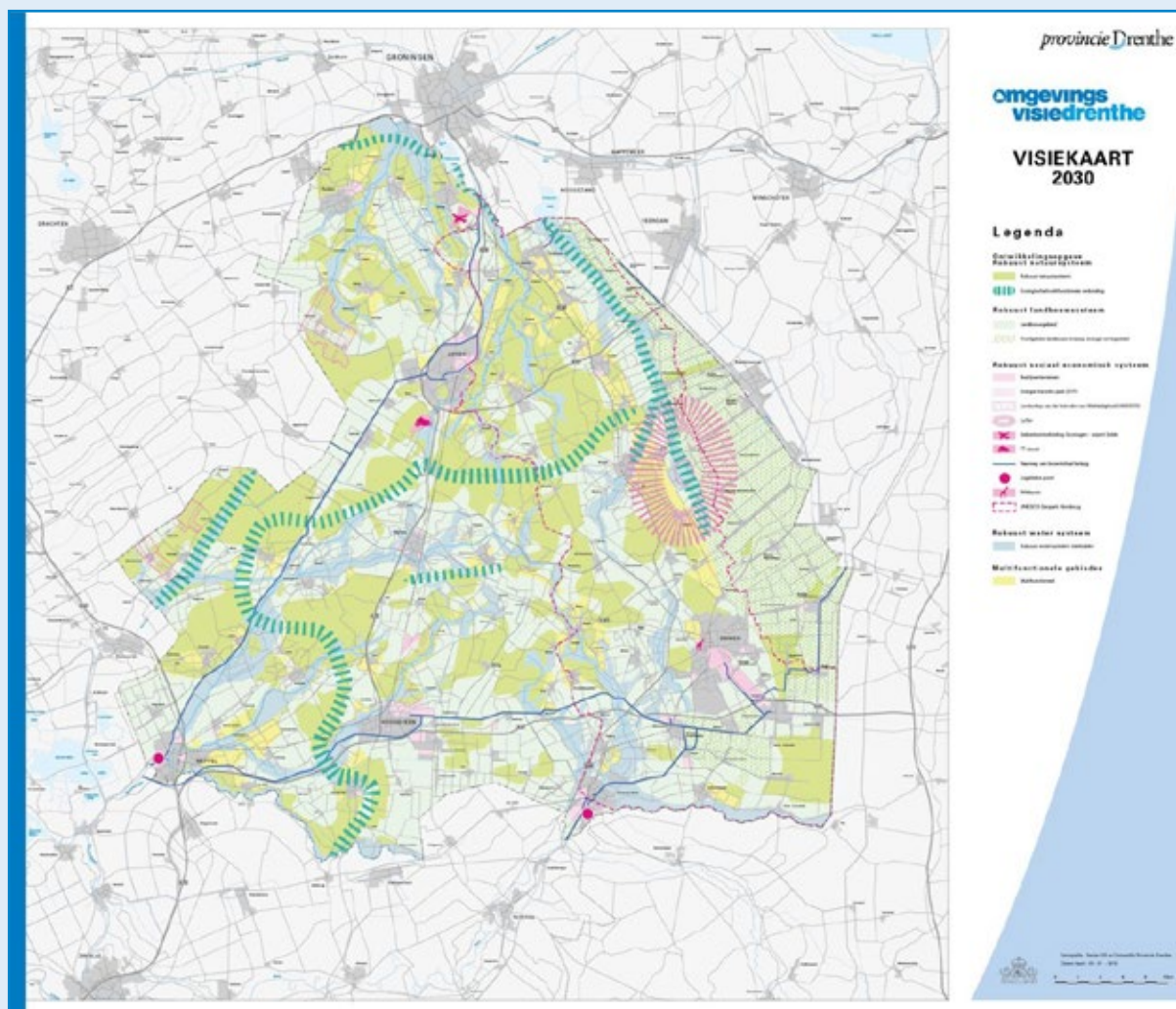
3.2.2 Robuuste systemen en multifunctionele gebieden

De vier robuuste systemen die we onderscheiden als de dragers voor de ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe zijn:

- **het sociaaleconomische systeem**
Dit systeem betreft een gezond economisch klimaat, met voldoende bedrijvigheid en werkgelegenheid en een gezond sociaal klimaat, met voldoende variatie in het aanbod van woonmilieus en voorzieningen in een aantrekkelijke leefomgeving en een goed netwerk van verbindingen.
- **het landbouwsysteem**
Dit systeem betreft de gebieden die van belang zijn voor een toekomstgerichte landbouw.
- **het natuursysteem**
Dit systeem betreft de gebieden en verbindingen die de ruggengraat vormen voor de natuur in Drenthe.
- **het watersysteem**
Het samenhangende systeem van beken en kanalen die zorgdragen voor een optimale waterstand in Drenthe.

Naast de robuuste systemen kent Drenthe gebieden waar verschillende functies en ambities samenkomen. Het gaat hierbij vooral om de combinatie van landbouw, natuur, recreatie en landschappelijke waarden. Deze gebieden noemen we de **multifunctionele gebieden**.

De meest in het oog springende provinciale ambities komen samen op de visiekaart 2030. De visie geeft een samenhangend perspectief op de toekomst. Op de visiekaart is de ontwikkeling voor de robuuste systemen vastgelegd. Elk robuust systeem is in hoofdstuk 5 tot en met 9 nader uitgewerkt in één of meerdere kaarten. De visiekaart 2030 geeft de stip op de horizon.

3.2.3 Strategische opgaven 2030

In de periode van 2018 tot 2030 zien we twee grote integrale opgaven:

1. De adaptatie:

aan de gevolgen van klimaatverandering,
aan de transitie naar een duurzame energievoorziening en
voor het behoud van biodiversiteit;

2. De economische structuur:

het versterken van een uitnodigend en aantrekkelijk vestigingsklimaat.

Dit zijn deels thematische en deels gebiedsgerichte opgaven rondom de grootste ontwikkelkansen en vraagstukken in onze provincie.

Adaptatie- & transitiestrategie voor klimaatverandering en een duurzaam energiesysteem

De gevolgen van klimaatverandering, de transitie naar een duurzame energievoorziening en het behoud van biodiversiteit geven aanleiding tot nieuwe of aangescherpte opgaven voor onze provincie. We moeten ruimtelijke aanpassingen treffen om de gevolgen van klimaatverandering op te kunnen vangen, moeten ruimte geven aan verschillende nieuwe vormen van energieproductie. Ook moeten we de condities voor behoud en verbetering van onze natuurlijke ecosystemen verbeteren.

De belangrijkste opgaven zijn:

- er voor zorgen dat ons watersysteem in staat is om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen, waarbij het risico op wateroverlast of watertekort wordt beperkt tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau;
- de ontwikkeling van klimaatbestendige steden, waarbij de gevolgen van wateroverlast en hittestress worden beperkt tot op een maatschappelijk aanvaardbaar niveau;
- het voorzien in een toekomstbestendige zoetwaterwinning;
- het ruimtelijk faciliteren van de productie van hernieuwbare energie;
- het verbeteren van de biodiversiteit buiten het Natuur Netwerk Nederland (NNN), onder andere door het verbinden van natuurgebieden en het versterken van natuurvriendelijk beheer, in combinatie met andere functies.

Versterken economische structuur

De wereld is aan het veranderen. Zo verandert de mondiale en (inter-)nationale economische structuur, zijn er demografische ontwikkelingen, is er sprake van ingrijpende technologische ontwikkelingen in mobiliteit en een toenemende digitalisering. Om met al deze ontwikkelingen om te gaan, willen wij de sociaaleconomische structuur van Drenthe verbeteren en versterken.

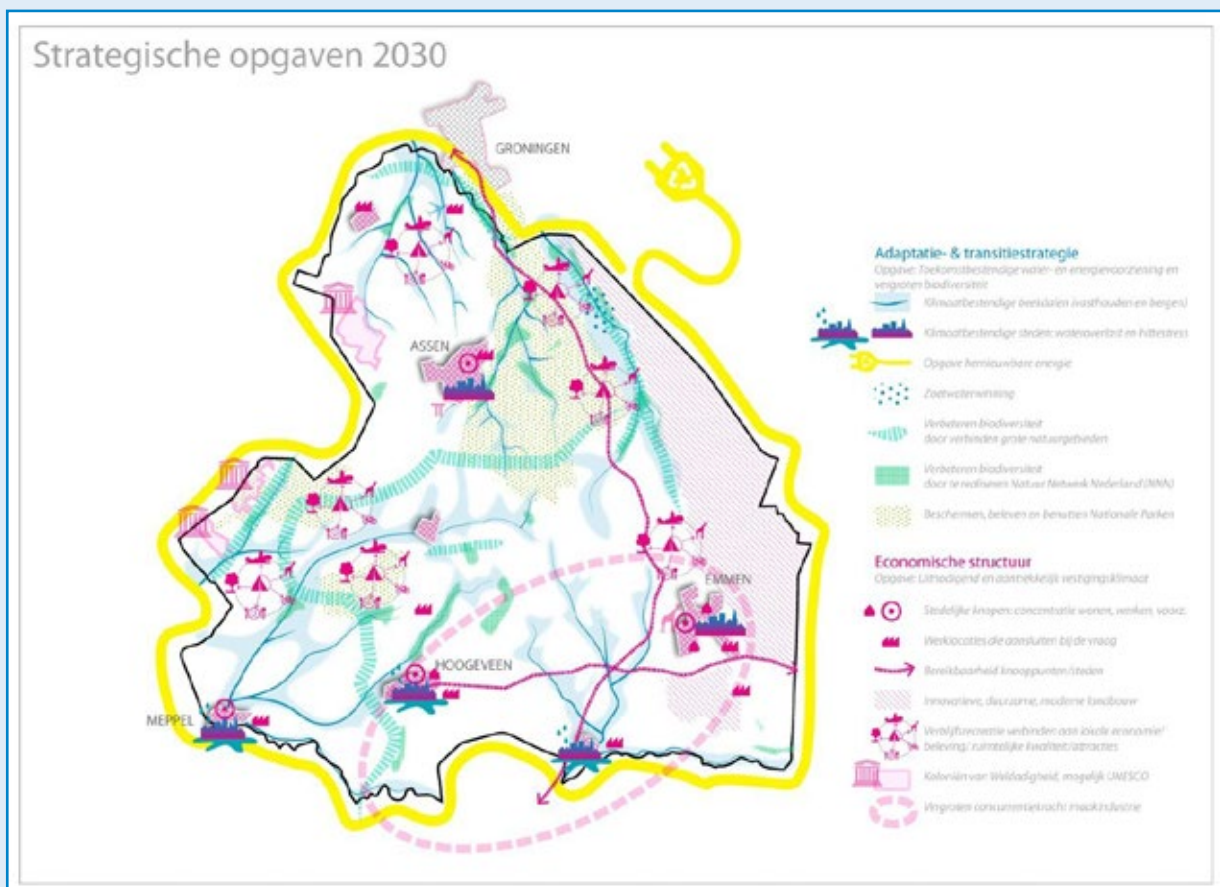
De belangrijkste opgaven zijn:

- het versterken van een uitnodigend en aantrekkelijk vestigingsklimaat, met werklocaties die aansluiten bij de veranderde vraag en door het aantrekken van bedrijven, met name in de maakindustrie, met een (inter-)nationale concurrentiekracht;
- het ontwikkelen van de stedelijke knopen, gericht op het concentreren van wonen, werken, voorzieningen en met een goede bereikbaarheid;
- het versterken van de innovatieve, duurzame, moderne landbouw;
- het versterken van de verblijfsrecreatie, onder andere door deze beter te verbinden aan lokale economie, aan de beleving van de Drentse ruimtelijke kwaliteit en aan in de regio aanwezige attracties.

De strategische opgaven hebben een sterk integraal karakter. Dat betekent dat ze met elkaar samenhangen en op elkaar ingrijpen. Deze opgaven hebben impact op de robuustheid van de systemen en de Drentse ruimtelijke identiteit. De opgaven landen in verschillende, deels overlappende gebieden, waar een groot aantal stakeholders bij betrokken is. Dat maakt de opgaven dynamisch en complex.

Op de kaart 'Strategische opgaven 2030' zijn de opgaven globaal geografisch geduid. De begrenzingen zijn niet exact.

Strategische opgaven 2030

3.2.4 Methodiek van het combinatiemodel

Het Combinatiemodel is een instrument om samen met onze partners integrale oplossingen te vinden voor een opgave. Het Combinatiemodel is te gebruiken als één of meerdere provinciale belangen in het geding zijn. Daarbij zoeken we een oplossing die voor dat specifieke gebied (nieuwe) waarden creëert en verschillende belangen dient. De Drentse kernkwaliteiten zijn kaderstellend en vormen onze inspiratie om te komen tot een ontwikkeling die passend is bij Drenthe. Het landschap vormt hierbij voor ons het vertrekpunt.

De strategische opgaven, maar ook andere ontwikkelingen, kunnen een ingrijpende ruimtelijke impact hebben. De opgaven en ambities met betrekking tot de energietransitie, klimaatverandering, economische ontwikkelingen, schaalvergroting in de landbouw en veranderende mobiliteit zijn allen urgent. De ruimtelijke vertaling hiervan zal grote consequenties hebben en brengt dilemma's met zich mee. Dilemma's voor inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden.

Om tot oplossingen te komen moeten keuzes worden gemaakt. Keuzes om de betreffende opgave of ontwikkeling te realiseren en daarbij de verschillende belangen, het functioneren van de robuuste systemen en de waarden van de Drentse kernkwaliteiten optimaal te bedienen. Hiervoor zullen afwegingen gemaakt moeten worden op basis van een integrale benadering. Daarbij vinden wij zorgvuldigheid van groot belang. Deze benadering hebben wij uitgewerkt in het Combinatiemodel.

Het Combinatiemodel geeft ons een methodiek voor het onderzoeken van de opgaven, het analyseren van het gebied en het inventariseren van belangen. Met de inzet van het Combinatiemodel gaan we gezamenlijk op zoek naar een oplossing waarin opgaven, functies en

kwaliteiten worden gecombineerd. Wij zoeken creatieve oplossingen waarbij (nieuwe) waarden worden toegevoegd. Zo streven we ernaar dat nieuwe ontwikkelingen bijdragen aan de Drentse ruimtelijke identiteit.

Het Combinatiemodel is voor ons geen vrijblijvend instrument. Het is een benadering die moet leiden tot een gezamenlijke afspraak om opgaven en ontwikkelingen via een gebiedsproces aan te pakken. Omdat geen enkel gebied in Drenthe hetzelfde is en we in ieder gebied te maken hebben met een andere combinatie van functies, kwaliteiten en belangen, werken wij niet met een vastgesteld ruimtelijk einddoel.

Wij willen flexibel en samen met onze partners inspelen op de mogelijkheden die er in een gebied zijn. Voor onze strategische opgaven betekent dit, dat wij deze adaptief gaan programmeren, met een focus op wederzijds commitment, praktische samenwerking met belanghebbenden én de inzet van een breed palet aan instrumenten.

Het landschap als vertrekpunt

Het Drentse landschap is per definitie dynamisch, het verandert doorlopend; gisteren, vandaag en morgen. In de nabije toekomst wordt de verandering met name bepaald door de energietransitie. Deze zal het landschap blijvend veranderen.

Inwoners en bezoekers hechten aan de beleving van de Drentse ruimtelijke identiteit. De Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) stelt in haar advies 'Verbindend Landschap' dat het daarom van belang is het landschap te beschouwen als zowel de spiegel en echo van onze collectieve geschiedenis, als het canvas waarop de toekomstige ontwikkelingen worden geschilderd. Er wordt aangegeven dat het van groot belang is het landschap (en impliciet de gehele ruimtelijke identiteit) als onlosmakelijk onderdeel en mede leidend in planvorming mee te nemen. Op deze manier wordt vroegtijdig duidelijk wat de impact van de opgaven op onze leefomgeving is. Wij nemen dit advies ter harte en vinden het van belang om onze inwoners op een goede manier te betrekken bij wezenlijke ingrepen in hun landschap. Daarom vormt het landschap voor ons hét vertrekpunt bij de invulling van het combinatiemodel.

3.3 Rol en sturing

De Wro (Wet ruimtelijke ordening), andere ontwikkelingen in het binnenlandse bestuur en de veranderende financiële situatie, leiden tot een veranderende rol van overheden. De provincie richt zich meer op haar kerntaken, zoals overeengekomen in het bestuursakkoord tussen Rijk, provincie en gemeente. Dit heeft tot gevolg dat wij voor sommige onderwerpen niet langer (alleen) de verantwoordelijkheid dragen. Dit geldt bijvoorbeeld voor taken binnen het sociale domein. Wij hebben het provinciaal belang in deze omgevingsvisie afgestemd op onze kerntaken.

Op hoofdlijnen hanteren wij onderstaande sturingsprincipes:

- Verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn zodanig verdeeld over gemeenten, provincies, waterschappen en Rijk, dat iedere bestuurslaag optimaal de haar toevertrouwde belangen kan behartigen. Het principe hierbij: decentraal wat kan, centraal wat moet.
- Onze verantwoordelijkheid wordt bepaald door het schaalniveau van het onderwerp. Het principe hierbij is: bij bovenlokale belangen is een provinciale rol weggelegd.
- De provinciale belangen en kaders voor uitvoering zijn verwoord in deze Omgevingsvisie. Voor de verdere uitwerking zoeken wij nadrukkelijk de samenwerking met partners.

- De samenwerking heeft tot doel een verbinding te maken tussen de provinciale doelen en de doelen van partners. Ook willen we tot afspraken over de uitvoering komen.
- Binnen de samenwerking doen we een beroep op de eigen verantwoordelijkheid van de partners.
- De doelrealisatie moet ontwikkelingsgericht, daadkrachtig en resultaatgericht zijn, binnen de financiële kaders van het verantwoordelijke bestuur.
- Inwoners en belangengroepen worden betrokken bij de planvorming en uitvoering, en nadrukkelijk uitgenodigd om zelf initiatieven aan te dragen.

Door scherp te benoemen wat van provinciaal belang is, ontstaat een verschuiving in beleidsverantwoordelijkheid. Onderwerpen die wij loslaten, moeten door andere partijen (in de meeste gevallen: een gemeente) worden ingevuld. Hierbij willen wij voorkomen dat onderwerpen ‘over de schutting worden gegooid’. Daarom investeren we in kennisoverdracht, samenwerking en ontwikkelkracht. Een belangrijke voorwaarde voor ons voor effectieve samenwerking is een gedragen en eenduidige afbakening van wederzijdse ambities en verantwoordelijkheid. Onze uitgangspunten hierbij zijn ‘vertrouwen’ en ‘gezamenlijke verantwoordelijkheid voor Drenthe’. Vertrouwen komt tot uitdrukking in de instrumenten die we kiezen om onze ambities te realiseren. Door in een vroeg stadium het overleg te zoeken, vertrouwen wij erop dat er voldoende draagvlak is voor een gezamenlijk gedragen standpunt.

Omgevingsvisie als ‘levend document’

De complexiteit en dynamiek van de samenleving neem toe. Onzekerheden zijn groot, met name op de wat langere termijn (bijvoorbeeld door technologische en economische ontwikkelingen). Wij willen met de omgevingsvisie ook na revisie 2018 meebewegen met ontwikkelingen, door niet te doen of de toekomst al vast ligt, maar een stap voor stap aanpak te hanteren en zo ruimte te creëren om te kunnen inspelen op nieuwe ontwikkelingen en veranderende inzichten. Wij willen de omgevingsvisie een ‘levend document’ laten zijn. Daarvoor gaan wij de omgevingsvisie periodiek actualiseren.

3.4 Instrumenten

Er staan ons grofweg vier soorten instrumenten beschikbaar bij het uitvoeren van de Omgevingsvisie.

- Instrumenten gericht op samenwerking;
- Instrumenten gericht op informatieoverdracht;
- Instrumenten gericht op financiële ondersteuning en/of investeringen;
- Instrumenten gericht op regelgeving (inclusief de uitvoering en handhaving).

Deze instrumenten verschillen qua sturingsfilosofie (van zelfsturing tot hiërarchisch), relatievorm (van overlaten tot opleggen), uitvoeringstactiek (van ondersteunen tot normeren) en typering (van communicatief tot juridisch).

Voor sturing op natuur zijn de omstandigheden door het Bestuursakkoord Natuur en het Natuurpact 2013 veranderd. De uitvoering van het natuurbeleid is gedecentraliseerd van Rijk naar provincies. Wij zijn nu verantwoordelijk voor het realiseren van het Nationaal Natuurnetwerk Nederland (NNN). Op het realiseren van natuur- en landschapsdoelen buiten de NNN sturen we onder andere via agrarisch natuurbeheer. Het behalen van biodiversiteitsdoelen, in de vorm van soortenrijkdom, in agrarische gebieden wordt uitgewerkt in het actuele plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3).

De wijze waarop we met sturing en instrumenten omgaan, lichten we hierna verder toe.

Samenwerking

Wij willen onze Omgevingsvisie adaptief en ontwikkelingsgericht uitvoeren. Dit betekent dat het accent ligt op mogelijkheden, niet op onmogelijkheden. Daarbij past de inzet van instrumenten die gericht zijn op samenwerking tussen betrokken partijen, op basis van gelijkwaardigheid en vertrouwen.

Voor de sturing hanteren we een multidisciplinaire aanpak.

We blijven terughoudend omgaan met de inzet van de juridische instrumenten van de Wro, zoals een verordening, voor ruimtelijke plannen en ontwikkelingen. Het formele instrumentarium leidt in onze ogen tot een hiërarchische relatie tussen provincie en partners en staat daarmee een aanpak op basis van gelijkwaardigheid in de weg. Wij gaan ervan uit dat onze partners ons beleid respecteren en deze laten doorwerken in hun visie en beleid. In principe kiezen we alleen voor de inzet van meer dwingende instrumenten, wanneer blijkt dat samenwerking tot onvoldoende resultaat leidt.

Relatiebeheer

Om onze sturingsfilosofie ten uitvoer te kunnen brengen, is een nauwe samenwerkingsrelatie tussen provincie, gemeente en waterschappen gewenst. Daarom zijn we in 2010 gestart met relatiebeheer dat gebaseerd is op gelijkwaardigheid tussen gemeente en provincie. Het relatiebeheer met de waterschappen is apart geregeld. Het centrale doel van dit relatiebeheer is om in een goede samenwerking met de Drentse gemeenten de (inter) provinciale en gemeentelijke beleidsdoelen in een vroeg stadium van de ruimtelijk-economische planontwikkeling met elkaar te laten matchen. Dit vroegtijdig overleg verrijkt het planproces en voorkomt problemen achteraf. Positief is ook dat het wederzijds begrip en vertrouwen wordt vergroot en dat mogelijke misverstanden weggenomen worden.

Het relatiebeheer heeft de afgelopen jaren een zichtbare bijdrage geleverd aan het borgen en bereiken van provinciale belangen. De relatiebeheerders bouwen aan duurzame relaties met gemeenten, waardoor informatie sneller bij de provincie komt, en vice versa en er beter op kan worden geanticipeerd. Hierdoor wordt, zowel ambtelijk als bestuurlijk, het wederzijds begrip en vertrouwen vergroot en daardoor neemt de kans op de inzet van een formele procedure, zoals een zienswijze, af. Vanwege deze positieve ervaringen gaan we door met zaken doen via deze directe overlegvorm.

Gebiedspecifieke aanpakken

Met een vertaling van de strategische opgaven, robuuste systemen en kernkwaliteiten naar gebieden ontstaat een gebiedsgerichte samenhang, waarbij per gebied accenten kunnen verschillen. Met gebiedsgerichte uitwerkingen komen wij tot een meer integrale uitvoering van de opgaven. Er is geen blauwdruk voor een dergelijke aanpak. De verbinding met de lokale identiteit draagt zorg voor gebiedseigen (maatwerk) oplossingen.

Om geen nieuwe structuren te creëren, worden onze opgaven zo veel mogelijk binnen bestaande en lopende projecten en programma's gerealiseerd.

We hebben samen met onze partners een samenwerkingsagenda in Zuidwest Drenthe. In deze agenda worden opgaven in een gebied slim met elkaar verbonden. We werken in dit gebied aan het ecologisch en toeristisch optimaal inrichten van het gebied, waarbij samenhang in internationaal hoogwaardige water- en natuurkwaliteit voorop staat. Daarbij wordt rekening gehouden

met de aardkundige, archeologische en cultuurhistorische waarden in het gebied. Vanuit het Programma **Vrijetijdseconomie** versterken we de toeristisch-recreatieve sector in de regio, gebruikmakend van de hoogwaardige natuur, landschap en cultuurhistorie in het gebied. In de **Nationale Parken Dwingelderveld en Drents-Friese Wold** werken we aan het behoud van de natuurkwaliteit in combinatie met beleving. Het Programma **Toekomstgerichte landbouw** wordt ingezet om de agrarische sector een blijvend toekomstperspectief te bieden, die recht doet aan economisch, maatschappelijke en ecologische omstandigheden van Zuidwest Drenthe.

De opgaven voor Noord Drenthe zijn grotendeels te realiseren binnen de herijkte **regiovisie Groningen - Assen en Gebiedsprogramma Groningen Airport Eelde** en het **Nationaal Park Drentsche Aa**. We zetten in op een robuust stedelijk netwerk met een duurzaam functionerend beek- en esdorpenlandschap.

Voor de opgaven in Zuidoost Drenthe werken wij vanuit de uitvoeringsagenda krimp en leefbaarheid samen met gemeenten en maatschappelijke partners aan de gevolgen van structurele verandering van de demografie in omvang en samenstelling. Deze verandering heeft invloed op de voorzieningenstructuur, arbeidsmarkt, het onderwijs, de ruimtelijke inrichting en de woningmarkt. Dit vraagt om samenwerking en een integrale aanpak van de gevolgen. Voor het versterken van het vestigingsklimaat van de maakindustrie werken wij met partners samen aan programma's onder de titel '**Dutch Tech Zone Zuid Drenthe**'. Binnen de **Agenda voor de Veenkoloniën** vergroten we de innovatiekracht van de landbouw. De opgaven voor het gebied Hondsrug/Hunzedal zijn deels te realiseren binnen het Hondsrug UNESCO Global Geopark, met de uitvoering van het masterplan van het Geopark. Wij zetten in op een duurzame economische ontwikkeling in het Geoparkgebied op basis van de kernkwaliteiten.

Financiële instrumenten

Grondbeleid

Wij voeren een terughoudend grondbeleid. Dit beleid heeft tot dusver geleid tot voldoende mogelijkheden om provinciale gebiedsdoelen te realiseren met daarbij een goede beheersing van de risico's. Wij hebben dit verder uitgewerkt in een nota grondbeleid.

Natuur

Wij krijgen vanaf 2013 via het Provinciefonds geld voor het beheer van natuur binnen het Natuurnetwerk Nederland en voor agrarisch natuurbeheer binnen en buiten het Natuurnetwerk Nederland. Ook de ontwikkeling van nieuwe natuur op voormalige landbouwgronden, de PAS en Natura-2000 maatregelen worden zo gefinancierd.

Subsidies

Onder de financiële instrumenten vallen ook subsidies. Drenthe beschikt over een algemene subsidieverordening voor thema's als cultuur, duurzaamheid, Vitaal Platteland en sport. Voor verdere informatie hebben wij een **digitaal subsidieloket**.

Regelgeving

Provinciale Omgevingsverordening Drenthe

De uitvoeringsinstrumenten van de Omgevingsvisie Drenthe zijn samengevoegd in één verordening: de **Provinciale Omgevingsverordening Drenthe (POV)**. Met de vaststelling van de POV is een verdere concentratie van wetgeving bereikt die tevens heeft geleid tot een betere beschikbaarheid van deze uitvoeringsinstrumenten. Zowel bij het opstellen van de eerste versie

van deze POV, als bij de latere wijzigingen, hebben we als uitgangspunt genomen dat we zo weinig mogelijk regels opleggen. Om dit te bereiken, werken wij met duidelijke criteria waaraan de regelingen worden getoetst, zoals:

- duidelijkheid en leesbaarheid;
- bestuurslast;
- toegevoegde waarde van de regeling om het gewenst effect te bereiken;
- motivatie van de noodzaak provinciale regeling;
- De mogelijkheid om te handhaven rekening houdend met maatschappelijk draagvlak, objectieve en werkbare regels;
- doeltreffende vertaling van het provinciale omgevingsbeleid in formele bepalingen.

De POV bestaat op dit moment uit de volgende hoofdonderwerpen: ruimtelijke ordening, milieu, natuur, bodemenergie, bodemsanering, gebieden, ontgrondingen, vaarverbod Drentsche Aa, water, wegen en overige bepalingen.

Beschermingsgebieden openbare drinkvoorziening

In de provincie wordt op achttien locaties water gewonnen voor de openbare drinkwatervoorziening. Rondom deze winlocaties hebben we beschermingsgebieden aangewezen in de Provinciale Omgevingsverordening (zie ook **waterwingebied** en **grondwaterbeschermingsgebied**). Daarbij maken we een onderscheid tussen kwetsbare, minder kwetsbare en niet-kwetsbare gebieden.

De meest kwetsbare gebieden hebben de meeste bescherming gekregen, qua omvang en maatregelen. De bescherming richt zich op het weren van activiteiten en stoffen die de kwaliteit van het grondwater en het oppervlaktewater nadelig kunnen beïnvloeden.

Een beschermingsgebied is opgebouwd uit een of meerdere van onderstaande zones. Dit zijn:

- waterwingebieden;
- grondwaterbeschermingsgebieden;
- verbodzones diepe boringen (zie **Grondwater voor de openbare drinkwatervoorziening**);
- grondwaterbeschermingsgebied Drentsche Aa.

Ruimtelijke verordening

Het zwaarste generieke Wro-instrument is de ruimtelijke verordening. In onze verordening leggen wij als provincie regels op aan de gemeenten. Zij moeten deze binnen een bepaalde periode vertalen in ruimtelijke plannen, zoals bestemmingsplannen. Doen zij dat niet, dan gelden de provinciale regels voor de inwoners van desbetreffende gemeente. We zetten de verordening in:

- wanneer hogere regelgeving, zoals het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening, dit vereist;
- wanneer beleidskeuzes definitief zijn, bijvoorbeeld het weren van nieuwe intensieve veehouderij in de provincie;
- om de zorgvuldigheid van besluitvorming te borgen, bijvoorbeeld het borgen van de woningbouwafspraken die in regionaal verband tot stand komen.

Deze onderwerpen horen in ieder geval in de verordening thuis:

- **Uitwerking ruimtelijke kwaliteit**, onder andere beschreven als kernkwaliteiten, zorgvuldig ruimtegebruik en milieu- en leefomgevingskwaliteit;
- **Natuurnetwerk Nederland**;
- **Regionale afstemming van woningbouw**.

Natuurnetwerk Nederland

Binnen het Natuurnetwerk Nederland sturen wij – zoals met het Rijk overeengekomen – met regelgeving en met scherp omschreven doelen, vastgelegd in de beheer- en ontwikkelopgave. Het inkrimpen van de middelen heeft geleid tot een herijkt Natuurnetwerk Nederland. De begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland is gekoppeld aan de Provinciale Omgevingsverordening Drenthe.

Verder ruimtelijk juridisch instrumentarium

Niet alle provinciale belangen zijn in het ruimtelijke hoofdstuk van de verordening opgenomen. Het is ook niet nodig elk provinciaal belang via de verordening te borgen, omdat wij over meer juridische instrumenten beschikken. Hieronder gaan we in op de wijze waarop we die instrumenten willen gebruiken.

Inpassingplan

Met een inpassingplan kunnen wij direct en juridisch bindend de bestemming van een concreet gebied vastleggen. Daarmee kunnen wij provinciale belangen vastleggen, waarbij we de bevoegdheid van de gemeenteraad uitsluiten. Wij passen het instrument inpassingplan alleen in uitzonderlijke gevallen toe, na raadpleging van de betreffende gemeente(n).

Overige Wro-instrumenten

De gemeenteraad kan via een provinciale proactieve aanwijzing worden verplicht om binnen een bepaalde termijn een bestemmingsplan vast te stellen. We kunnen dit instrument inzetten als provinciale belangen dat voor een goede ruimtelijke ordening noodzakelijk maken. Ook hebben we de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen. Daarmee kunnen we ervoor zorgen dat het bestemmingsplan of projectbesluit geen conflict oplevert met de provinciale belangen. Via een reactieve provinciale aanwijzing kunnen we ervoor zorgen dat een bepaald onderdeel van een gemeentelijk bestemmingsplan of projectbesluit niet in werking treedt.

Wij zetten deze instrumenten alleen in als overleg en samenwerking met de gemeenten onvoldoende opleveren en wanneer gemaakte afspraken niet worden nagekomen.

3.5 Omgevingswet

Het stelsel van het omgevingsrecht gaat op de schop. Een flink aantal losse wetten, waaronder de Wet ruimtelijke ordening, de Wet milieubeheer, de Crisis- en herstelwet, de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en de Waterwet, worden geïntegreerd in één nieuwe wet: de Omgevingswet (Ow). Het motto hierbij is: ‘ruimte voor ontwikkeling, waarborg voor kwaliteit’.

De wet moet leiden tot betere mogelijkheden voor integraal beleid, een betere bruikbaarheid en substantiële vereenvoudiging van het omgevingsrecht. Meer dan nu wordt gewerkt met algemene regels in plaats van vergunningplicht. De gebruiker staat centraal. De wet formuleert de doelen van het nieuwe omgevingsrecht als volgt:

- het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit;
- het op doelmatige wijze beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke functies.

De omzettingstabel hierna geeft een overzicht van de provinciale instrumenten die een nieuw jasje krijgen.

Huidig begrip	Ow-begrip	Toelichting
Proactieve aanwijzing	Instructie	Instrument voor proactieve sturing richting gemeenten of waterschappen. Nooit direct bindend voor inwoners of bedrijven. Kan betrekking hebben op alle bevoegdheden op grond van de Omgevingswet.
Reactieve aanwijzing	Reactieve interventie	Nagenoeg identiek aan de reactieve aanwijzing. Bevat de (extra) mogelijkheid om het bestemmingsplan direct op het betreffende onderdeel te wijzigen.
Inpassingsplan	Projectbesluit	Hiermee kan direct en juridisch bindend de bestemming van een concreet gebied worden vastgelegd, met uitsluiting van de gemeenteraad.
(Ruimtelijke) verordening	Instructieregels	De omgevingsverordening omvat onder andere instructieregels, deze gaan over de inhoud, toelichting of motivatie van een bevoegdheid uit de Omgevingswet. Kunnen alleen worden gesteld als er sprake is van een provinciaal belang.
Grenswaarden	Omgevingswaarden	Waarden voor de staat of de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Dit begrip vervangt bestaande begrippen als grenswaarden, streefwaarden en richtwaarden. Voor twee onderwerpen op het gebied van waterveiligheid zijn omgevingswaarden verplicht.
Programma of beheerplan	Programma of beheerplan	Bevat concrete maatregelen voor het beschermen, beheren, gebruiken en ontwikkelen van de leefomgeving. Kan ook beleidsvoornemens en maatregelen bevatten die dienen om omgevingswaarden of doelen in de leefomgeving te bereiken of daaraan te blijven voldoen. Soms is het maken van een plan of programma verplicht, zoals bij geluidbronnen van bepaalde wegen, waterveiligheid en Natura 2000-gebieden (art. 3.8 Ow).
Provinciaal belang	Provinciaal belang	De provincie oefent haar taak alleen uit als er sprake is van provinciaal belang en als dat belang niet op een doelmatige en doeltreffende wijze door het gemeentebestuur kan worden behartigd of voor een doelmatige en doeltreffende uitoefening van de taken en bevoegdheden op grond van de Omgevingswet of de uitvoering van een internationaalrechtelijke verplichting (art. 2.3 Ow).

De precieze impact van de Omgevingswet voor de provincie is niet definitief te bepalen, omdat het wetgevingstraject de komende jaren volop doorloopt. De inzet van het Rijk is dat de Omgevingswet op 1 januari 2021 in werking treedt.

4 Uitwerking ruimtelijke kwaliteit

4.1 Inleiding ruimtelijke kwaliteit

Onze inzet is de ruimtelijke kwaliteit van Drenthe te behouden en, waar mogelijk, te ontwikkelen. In deze Omgevingsvisie zijn verschillende ambities over (delen van) Drenthe opgenomen die elkaar in de concrete uitwerking soms versterken, maar soms ook strijdig zijn. Onze missie – het waarderen van de Drentse kernkwaliteiten en het ontwikkelen van een bruisend Drenthe passend bij deze – vraagt om een heldere systematiek. Bij het werken met uitnodigings- of ontwikkelingsplanologie is het essentieel dat vroeg in de planprocessen of bij de start van nieuwe ontwikkelingen, alle belangen in beeld zijn. Dit doen wij door in concrete opgaven de belangen en de betekenis van de kernkwaliteiten duidelijk te benoemen, naast de andere belangen. We sturen daarbij op locatiekeuzes en ontwikkelen, waar mogelijk, nieuwe concepten. Zo kan Drenthe zich ontwikkelen op een wijze die de waarde van de kernkwaliteiten niet tot remmende factor voor ontwikkelingen maakt, maar juist als inspirerend uitgangspunt heeft.

In een aantal gebieden komen veel verschillende kernkwaliteiten samen, zoals in de Drentsche Aa, Dwingelderveld, het Drents-Friese Wold, de Hondsrug, Holtingerveld, de Onlanden en het Reestgebied. Voor deze gebieden geldt:

- De focus van de provincie ligt op de samenhang van de kernkwaliteiten – dit laat onverlet dat de afzonderlijke kernkwaliteiten in deze gebieden ook van provinciaal belang zijn;
- Prioriteit heeft een integrale, provinciale advisering voor de gebieden;
- Prioriteit heeft de inzet van provinciale middelen, waaronder subsidies, voor het behouden en ontwikkelen van de kernkwaliteiten in deze gebieden.

Voor een aantal gebieden zijn plannen en perspectieven opgesteld. We gaan ons beleid voor de andere gebieden in de komende periode nader uitwerken.

De beleidsmatige verantwoordelijkheid voor het waarderen en ontwikkelen van kernkwaliteiten die niet op de kaarten staan aangegeven, zien wij als een verantwoordelijkheid voor andere partijen, zoals gemeenten en waterschappen. Onze rol hierbij is faciliterend en stimulerend. Wij kiezen er bewust voor om gemeenten en andere partners hierin beleidsruimte te geven, passend bij de verdeling van de verantwoordelijkheid voor het behouden en ontwikkelen van de kernkwaliteiten.

Ook de verantwoordelijkheid voor de kernkwaliteiten binnen het bestaand stedelijk gebied ligt bij de desbetreffende gemeente. Een uitzondering hierop wordt gemaakt voor archeologie en in specifieke gevallen voor cultuurhistorie. Binnen bestaand stedelijk gebied geldt het provinciaal belang alleen als er een kern is opgenomen op de kaart cultuurhistorie.

Bij kernkwaliteiten die niet zijn opgenomen op de kaarten, zien wij onze rol als volgt:

- Inspireren: wij willen bijdragen aan het behouden en ontwikkelen van de kernkwaliteiten door inspirerende voorbeelden en informatie binnen en buiten Drenthe te delen met gemeenten. Verder zijn wij bereid om gemeenten op verzoek te faciliteren in het opstellen van gemeentelijke plannen met betrekking tot ruimtelijke kwaliteit, bijvoorbeeld met de inzet van een kwaliteitsteam.
- Kennis delen: wij stimuleren de ontwikkeling van eigen gemeentelijke of lokale verbijzondering en detaillering van kernkwaliteiten. Onze kennis over kernkwaliteiten is algemeen

raadpleegbaar in de vorm van de **Handreiking Kernkwaliteiten**. Gemeenten kunnen deze handreiking gebruiken bij hun afwegingen en bij de doorvertaling in ruimtelijke plannen. De handreiking wordt in samenwerking met onze partners steeds verder ontwikkeld en uitgebreid.

- Subsidie verlenen: in de periode van verschuiving van verantwoordelijkheden van provincie naar gemeente kunnen wij besluiten tot het instellen van een co-financieringsregeling voor het behouden en ontwikkelen van kernkwaliteiten.

Bij de belangenafweging in gebieden met kernkwaliteiten zien wij een nadrukkelijke rol voor onszelf in het planproces. Wij zien hierin vier hoofdsporen:

- Inspireren: wij dragen bij aan het behouden en ontwikkelen van de kernkwaliteiten door **inspirerende voorbeelden** en informatie binnen en buiten
- Drenthe te verzamelen, te ontwikkelen en uit te dragen.
- Kader stellen: voor de verschillende kernkwaliteiten benoemen wij randvoorwaarden voor de kenmerken (zoals karakteristiekbeschrijvingen en typologieën), samenhang en niveaus van sturing. Deze criteria gebruiken we in de advisering over ontwikkelingen.
- Behouden: wij sturen op het vastleggen van kernkwaliteiten in de structuurvisies en bestemmingsplannen van gemeenten en in de beheersplannen van waterschappen en terreinbeheerende organisaties.
- Ontwikkelen: wij sturen op onze betrokkenheid in een zo vroeg mogelijk stadium van ruimtelijke plannen, dus de visievorming of ontwerpfase. In dit stadium denken wij actief mee over de gewenste integrale samenhang van kernkwaliteiten en functies. In onze advisering kan de ene kernkwaliteit prevaleren boven de andere. Dit is afhankelijk van het type ontwikkeling en het gespecificeerde niveau van sturing (zie ook kader stellen).

Daarnaast zien wij de kernkwaliteiten als denkraam bij nieuwe vraagstukken in provinciaal beleid en ontwikkeling. Vanuit integraal denken proberen wij de ontwikkelruimte binnen de identiteit van Drenthe te onderzoeken. Wij onderzoeken welke kernkwaliteiten gerelateerd zijn aan specifieke opgave of gebied en hoe deze kernkwaliteiten inspiratie geven. Verder onderzoeken we de grenzen van de ingreep om op te kijken hoe robuust de kernkwaliteiten, de opgave en de oplossing zijn.

Overige ruimtelijke dragers

Naast de ruimtelijke kwaliteit, zoals vervat in de kernkwaliteiten van Drenthe, kijken we bij het beoordelen van ontwikkelingen niet alleen naar het zichtbare maar houden we ook rekening met de eigenschappen en functies van de ondergrond. Onze ondergrond kent een lange ontstaansgeschiedenis en is kwetsbaar voor veranderingen. Verder maken we bij ontwikkelingen gebruik van de structurerende werking van:

- de energie-infrastructuur en de energiepotentie van de ondergrond voor de ontwikkeling van een duurzame energievoorziening;
- de waterinfrastructuur voor landbouw, natuur en landschap;
- de verkeers- en vervoersinfrastructuur voor de stedelijke ontwikkeling, de ontsluiting van het platteland, logistieke ontwikkelingen en achterlandverbindingen en recreatie en toerisme.

4.2 Uitwerking kernkwaliteiten

In deze paragraaf verwoorden we het beleid voor de afzonderlijke kernkwaliteiten.

4.2.1 Kernkwaliteit landschap

Definitie Landschap

Landschap is dat wat we om ons heen zien; het waarneembare deel van de aarde. Het landschap wordt bepaald door de onderlinge samenhang en wederzijdse beïnvloeding van de natuur (klimaat, reliëf, water, bodem, plant en dier) en de mens. Uit deze opvatting blijkt duidelijk dat het landschap wordt bepaald door natuur en cultuur. Het landschap is bovendien geen statisch gegeven, want natuur en cultuur zijn voortdurend in beweging. Alleen al het feit dat het landschap voor een groot deel uit levend materiaal bestaat, maakt dat het landschap van seizoen tot seizoen en van jaar tot jaar verandert.

Bovendien zijn veranderingen in onze cultuur – de manier waarop wij onze ruimte gebruiken – in het landschap terug te vinden. Oude elementen vormen samen met moderne elementen (antennemasten, windmolens, pijpleidingen, zonneakkers hoogspanningsmasten) het landschap. Deze spanning tussen oud en nieuw, tussen natuur en cultuur en tussen ecologie en economie, maakt het landschap boeiend.

De kwaliteit en de diversiteit van het Drentse landschap dragen sterk bij aan een aantrekkelijk milieu om in te wonen, te werken en te recreëren. Landschap is één van de zes kernkwaliteiten van Drenthe. De identiteit van het Drentse landschap wordt bepaald door de ontstaansgeschiedenis en de diversiteit aan landschapstypen. De provincie richt zich op het in stand houden en versterken van het landschap als economisch, ecologisch en cultureel kapitaal. Onze ambitie is een Drents landschap waarin de verscheidenheid in landschapstypen en -onderdelen zich blijvend manifesteert. De landschapstypen met de bijbehorende landschapskenmerken willen we in samenhang behouden en versterken. Daarmee wordt gestreefd naar een Drents landschap waarin het grondgebruik, het type natuur en het landschapsbeeld passen bij de ontwikkelingsgeschiedenis van het landschap. Vanuit dat perspectief wil de provincie keuzes voor nieuwe ontwikkelingen in het landschap blijvend mogelijk maken.

Onze doelstellingen voor de kernkwaliteit landschap zijn:

- het behouden en versterken van de ruimtelijke afwisseling van landschapstypen;
- het behouden en versterken van de karakteristieke kenmerken van de verschillende landschapstypen die we in Drenthe onderscheiden;
- het behouden en versterken van de karakteristieke macrogradiënten van het Drents Plateau in relatie tot de aangrenzende en lager liggende veengebieden;
- het behouden en ontwikkelen van het Nationaal Beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa.

Binnen Drenthe zijn zes landschapstypen te onderscheiden:

1. Esdorpenlandschap;
2. Esgehuchtenlandschap;
3. Wegdorpenlandschap van de laagveenontginning;
4. Wegdorpenlandschap van de randveenontginning;
5. Landschap van de veenkoloniën;
6. Landschap van de Koloniën van Weldadigheid (UNESCO)

Het doel is deze landschapstypen van Drenthe herkenbaar, beleefbaar en leesbaar te houden. De verschillende landschapstypen zijn nader omschreven en is het bijbehorende provinciaal belang gedefinieerd. Op de kaart is aangegeven welke landschappelijke kenmerken en structuren van provinciaal belang zijn.

Naast de landschapstypen hanteren we specifiek beleid over enkele zichtbare overgangen in het landschap, te weten het macrogradiënt, de wegpanorama's, de stads en dorpsranden, de harde grens tussen stad en land en hoogbouw.

4.2.1.1 Esdorpenlandschap

Kenmerken van het landschapstype

Het Drents plateau bestaat voornamelijk uit esdorpenlandschap. Dit landschapstype bevat enkele telkens terugkerende onderdelen, namelijk het dorp, de es, het beekdal en de velden/bossen/heide.

Het esdorpenlandschap is een agrarisch cultuurlandschap ten voeten uit. Elk onderdeel van het landschap komt voort uit het agrarisch gebruik en is gerelateerd aan het functioneren van de lokale agrarische dorpsgemeenschap, met de boermarken als het oorspronkelijke gezag. De esdorpen vormen vanouds de ontginningsbasis van het landschap. Ze liggen veelal op landschappelijke overgangen van nat (beekdal) naar droog (es/heide/bos).

Rond de dorpen liggen de landschapsonderdelen die vanouds in het landbouwsysteem elk hun eigen functie hadden. Direct aan de rand van het dorp lagen de 'goorns': kleinschalige, verkavelde gebieden met hagen en singels, waar onder andere groenten voor menselijke consumptie werden verbouwd. Op de hoger gelegen gronden ontwikkelden zich door de eeuwen heen de essen, omzoomd door bosjes, strubben of soms een ringwal. In het lager gelegen beekdal lagen de graslanden, tot aan het begin van de vorige eeuw onverdeeld, de zogenaamde madelanden. Later zijn de beekdalen sterk verkaveld en hebben ze door de aanleg van houtwallen een kleinschalig, besloten karakter gekregen. Buiten de gecultiveerde wereld lag de grote 'woestenij': het veld, de heide. Dit is een vaak enorm grote ruimte die gebruikt werd om de schapen te weiden. Door ontginning en bebossing (tot ver in onze eeuw) zijn de meeste van deze heidevelden verdwenen.

Kenmerken van de nederzetting

Het landelijke gebied dringt tot diep in de dorpstructuur door. De brink vormt nu vaak het centrum van het dorp. De brinken waren (zijn) beplant met opgaande bomen, veelal eiken. Rond de brink werden de boerderijen gegroepeerd. Brinken lagen van oorsprong aan de rand van het dorp. De open ruimten worden gevormd door één of meer brinken, erven, kleine akkers en weilanden tussen de bebouwing. Van oudsher is er een functionele samenhang tussen deze ruimten en de bebouwing. Het wegpatroon is een vervlechting van bochtige wegen, bestaande uit één of enkele doorgaande wegen en enkele minder belangrijke wegen die daarop aansluiten. De nu nog zichtbare klinkerbestrating is hiervoor kenmerkend. Waar het nog gaaf is, maakt het dorpsilhouet de indruk van een hoogstaand bos met daartussen en aan de randen lage dorpsbebouwing. De bebouwing is landelijk van karakter en bestaat vooral uit typische boerderijen die schijnbaar willekeurig geplaatst zijn.

Soms steekt een kerktoren of molen boven het silhouet uit.

Provinciaal belang

Van provinciaal belang zijn:

- de essen: deze voor het esdorpenlandschap kenmerkende open ruimtes zijn veelal omgeven met esrandbeplanting.
- de beekdalen: onbebouwd gebied met kleinschalige beplantingstructuren en beekdal(rand) beplanting.

Beleid

Het provinciaal beleid is gericht op:

- behoud van de open ruimte en het versterken van esrandbeplanting;
- behoud van het onbebouwde karakter en het versterken van karakteristieke beekdal(rand) beplanting.

4.2.1.2 Esgehuchtenlandschap

Kenmerken van het landschapstype

Het Reestdal en omgeving is alom erkend als een bijzonder gaaf deel van het esgehuchten- of hoevenlandschap op de grens van Drenthe en Overijssel. Het kleinschalige gebied langs de Reest wordt gekenmerkt door een aantal kleine nederzettingen (gehuchten), ontstaan op de flanken van het beekdal. Op zandruggen en koppen liggen hier de boerderijen bij kleine (eenmans)essen. Op een aantal plaatsen gaat het beekdal via hei en bos prachtig over in het veld; zeer fraaie en waardevolle plekken. Vooral het westelijk deel van het gebied heeft door de aanwezige havezaten en voorname boerderijen met de daarbij behorende bossen en lanen een uitstraling van allure.

Kenmerken van de nederzetting

Het esgehuchtenlandschap heeft veel overeenkomsten met het esdorpenlandschap. Het esgehuchtenlandschap is echter kleinschaliger en meer uitgesproken qua hoogteverschillen en steilranden. Het 'dorp' bestaat uit één of enkele verspreid liggen de boerderijen.

Provinciaal belang

Van provinciaal belang zijn:

- de eenmansessen: kleine, kenmerkende open ruimtes, omgeven met esrandbeplanting;
- de beekdalen: onbebouwd gebied met haaks liggende, kleinschalige beplantingstructuren en/of beekdal(rand)beplanting.

Beleid

Het provinciaal beleid is gericht op:

- behoud van de open ruimte en het versterken van esrandbeplanting;
- behoud van het onbebouwde karakter en het versterken van karakteristieke beekdal(rand) beplanting.

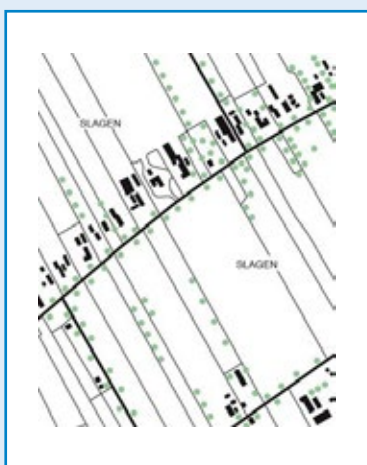
4.2.1.3 Wegdorpen van de laagveenontginning

Kenmerken van het landschapstype

Het wegdorpenlandschap van de laagveenontginning, ook wel het 'slagenlandschap', ligt op de laagst gelegen plekken in de provincie Drenthe, waar in de benedenlopen van de beekdalen veen is ontstaan. Kenmerkend zijn de ontginningsassen, de langgerekte lintdorpen (waarvan het karakter en de sfeer grotendeels bepaald worden door bebouwing en wegbeplanting) en de grote, open weidegebieden (met de smalle, langgerekte verkaveling en het slotenpatroon haaks op de ontginningsas). Sommige delen hebben door de kavelgrensbeplanting een min of meer besloten karakter.

Kenmerken van de nederzetting

Het omringende landelijke gebied dringt door in het wegdorp, dat ook wel streekdorp wordt genoemd. Vanaf de hoofdweg is tussen de bebouwing door het landelijk gebied steeds waarneembaar. Het silhouet van het dorp is een langgerekte strook, waarvan de massa wordt gevormd door een aaneenschakeling van forse boerderijen met erfbeplantingen en de dominerende beplanting langs de weg. De beplanting bestaat uit opgaande bomen in een overigens vrij open landschap.

Provinciaal belang

Van provinciaal belang is het open weidegebied en de smalle verkaveling met het fijnmazige slotenpatroon.

Beleid

Het provinciaal beleid is gericht op het behouden en versterken van het open karakter en de smalle verkavelingsstructuur.

4.2.1.4 Wegdorpen van de randveenontginning

Kenmerken van het landschapstype

De randveenontginningen vormen binnen Drenthe een bijzonder landschapstype. Ze liggen langs de randen van de Veenkoloniën en zijn ontstaan door het ontginnen van de randen van het toenmalige immense hoogveenpakket. Het kleinschalige, meer onregelmatige beeld van dit landschapstype wordt bepaald door de dorpen: langgerekte bebouwingslinten met dwars daarop een smalle, onregelmatig opstrekende verkaveling.

Kenmerken van de nederzetting

Het omringende landelijke gebied dringt door in het wegdorp. Vanaf de hoofdweg is tussen de bebouwing door het landelijke gebied waarneembaar. Het dorpsilhouet is een langgerekte, smalle, slingerende strook, waarvan de massa wordt gevormd door een onregelmatige aaneenschakeling van forse boerderijen, kleinere boerderijen en woningen met erfbeplantingen. Dominerend is de beplanting van opgaande bomen langs de weg, in een overigens open landschap. Typisch is de ligging op de lichtglooiende rand van een hoogveenontginning en veelal een stroomdal.

Provinciaal belang

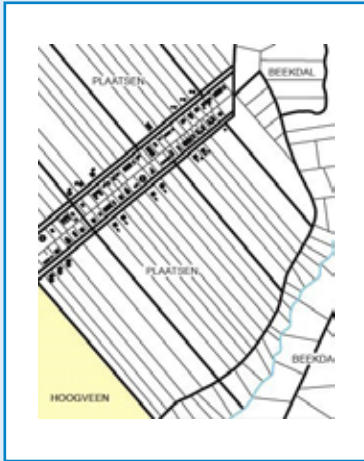
Van provinciaal belang is de typische langgerekte en slingerende ontsluitingsstructuur. Veelal is deze aan weerszijden beplant. Het is de hierop dwarsliggende, onregelmatige verkavelingsstructuur die de maat en schaal van de omliggende openheid bepaalt.

Beleid

Het provinciaal beleid is gericht op het behouden en versterken van de kavelstructuur met de omringende kenmerkende open ruimtes en de ontsluitingsstructuur. Dit gebeurt mede door het behouden van de wegbeplanting langs de hoofdontsluiting.

4.2.1.5 Landschap van de Veenkoloniën

Kenmerken van het landschap

Het meest voorkomende landschapstype in de provincie is het hoogveenontginningslandschap. Dit landschapstype beslaat in totaal ongeveer een kwart van het gehele grondgebied van de provincie. Tot dit landschapstype behoren behalve de Drents-Groningse Veenkoloniën ook het Odoornerveen, Hoogeveen-Hollandscheveld, Smilde en enkele kleinere gebieden bij Dalen en Roden. De meeste veenontginningen in Drenthe zijn onderling verbonden door kanalenstelsels. Kenmerkend voor deze hoogveengebieden is de strakke orthogonale verkaveling, de bebouwingslinten langs kanalen en monden en de grote, weidse ruimtes met wijken. Elke ontginning heeft bovendien zijn eigen specifieke kenmerken, waaraan de tijd en de manier van ontginning is af te lezen. Zo heeft het gebied rond Hollandscheveld een kleinschalig, besloten karakter met veel verspreid voorkomende bebouwing en bosstroken. In Smilde vormt de Drentse Hoofdvaart de ruggengraat van de ontginning en zijn de Oude Veenkoloniën kleinschaliger dan de Veenkoloniën in de omgeving van Emmen.

Kenmerken van de nederzetting

Afhankelijk van het type dorp (enkellint of dubbellint) en de dichtheid van de bebouwing dringt het landelijk gebied diep of minder diep door in het dorp. Vanaf de hoofdontsluiting is het landelijk gebied in veel gevallen waarneembaar. Kenmerkend is de regelmaat. Het dorpsilhouet is een langgerekte strook waarvan de massa wordt gevormd door een aaneenschakeling van grote boerderijen en woningen met erfbeplantingen. Dominerend is de langgerekte beplanting van opgaande bomen langs de wegen, in een open vlak landschap.

Provinciaal belang

Van provinciaal belang is de orthogonale samenhang tussen het systematische ontginningspatroon van grootschalige openheid met kenmerkende wijkenstructuur en de bebouwingslinten met daaruit opgaande percelen.

Beleid

Het provinciaal beleid is gericht op het behouden en versterken van de samenhang en de openheid met de wijken en de rechtlijnige landschapsstructuur.

4.2.1.6 Landschap van de koloniën van weldadigheid

Kenmerken van het landschap

De Koloniën van Weldadigheid zijn uniek voor Nederland en verdienen bijzondere aandacht. Hoewel elk van de gebieden zijn eigen karakter en sfeer heeft, hebben de koloniën ook een aantal gemeenschappelijke kenmerken. De hoofdstructuur wordt bepaald door orthogonale ('haakse') lijnen. De (hoofd)ontsluitingswegen worden begeleid door beplanting (lanen) en soms door kanalen of waterlossingen. Langs deze wegen bevindt zich karakteristieke bebouwing, in een ijle of dichtere concentratie. De orthogonale structuur resulteert in karakteristieke boscomplexen en open ruimten met bijbehorend een grootschalige of kleinschalige (veelal blokachtige) verkaveling.

Kenmerken van de nederzetting

Het landelijke gebied dringt door in de nederzetting. Vanaf de hoofdontsluitingen is het landelijk gebied waarneembaar. Het karakter is blokvormig en regelmatig. Vanwege het parkachtige karakter is er geen sprake van een uitgesproken dorpsilhouet. De dorpsstructuur kenmerkt zich door het wegen en kanalenpatroon. De oorspronkelijke bebouwing is uniek en typisch. Ze staat in één rooilijn en is afgestemd op de functie. Dominerend is de langgerekte met laanbeplanting.

Provinciaal belang

Van provinciaal belang is:

- de rechtlijnige, structuurbepalende (hoofd)ontsluitingswegen, met daarlangs laanbeplanting;
- het orthogonale ingenieurslandschap met een blokachtige verkavelingsstructuur waarin bos en open ruimten elkaar afwisselen;
- de structuur van lintbebouwing en de hiërarchie in de architectuur van de aanliggende bebouwing (veelal haaks op de ontginningsas), met een regelmatige onderlinge afstand.

Beleid

Het provinciaal beleid is gericht op het behouden en versterken van:

- de laanbeplanting langs de hoofdontsluiting;
- de ontginningsstructuur en de afwisseling tussen massa en ruimte;
- de kenmerkende bebouwingslinten en de onderlinge afstanden.

4.2.1.7 Overgangen tussen landschapstypen

Naast de landschapstypen hanteren we specifiek beleid over enkele zichtbare overgangen in het landschap, te weten het macrogradiënt, de wegpanorama's, de stads en dorpsranden, de harde grens tussen stad en land en hoogbouw.

Macrogradiënt

De geologische ontwikkeling van Drenthe en het menselijk ingrijpen heeft geleid tot reliëfrijke overgangen in het landschap. Deze overgangen versterken de contrasten tussen landschapstypen, we noemen deze overgangen de Macrogradiënt. Ook voor de cultuurhistorie is deze macrogradiënt belangrijk. Prehistorische jagers en historische boeren kozen voor de aanleg van hun jachtkamp of boerennederzetting bij voorkeur een plek uit waar binnen korte afstand meerdere landschappen voorkwamen. Het behouden en versterken van de karakteristieke macrogradiënten (steile overgang van het Drents Plateau en de keileemruggen en stuwwallen naar de lager gelegen gebied, de zogenaamde macrogradiënt) van het Drents Plateau in relatie tot de aangrenzende en lager liggende veengebieden.

Wegpanorama

Als gevolg van de explosieve groei van bedrijfs- en kantoorlocaties in de jaren negentig langs snelwegen, verdween de afwisseling tussen bebouwde en onbebouwde stukken. Dit was aanleiding voor het Rijk om nationale snelwegpanorama's te introduceren. Ook Drenthe kent een aantal locaties langs (snel)wegen waar dorpen en steden zijn uitgebreid met bedrijfslocaties, waardoor de ruimtelijke context is vervaagd. In vergelijking met de rest van Nederland komt dit in beperkte mate voor. Voor Drenthe werd het tracé van de A28 bij de Drentsche Aa als nationale snelwegpanorama aangewezen. Het Rijk heeft de verantwoordelijkheid voor nationale snelwegpanorama's losgelaten en bij de provincies neergelegd. Wij hechten waarde aan een zorgvuldige presentatie van Drenthe aan de hoofdinfrastructuur en willen we de karakteristieken van de landschapstypen en het contrast tussen stad en land, gezien vanaf de infrastructuur, zichtbaar houden. Het gaat ons daarbij nadrukkelijk niet om gefixeerde fotomomenten die luttele seconden een blik op het landschap werpen. De essentie van het begrip wegpanorama's zit voor ons in het beleefbaar houden van de afwisseling tussen bebouwd en onbebouwd gebied. Voor de eenduidigheid maken wij geen onderscheid tussen snelweg- en wegpanorama's en hanteren wij enkel het begrip wegpanorama. Deze komen voor langs de doorgaande Rijks- en provinciale wegen. Hieronder vallen de A28, de N33, de N34, de N48, de N381 en de N391.

Stads- en dorpsranden

Steden en dorpen ontwikkelen zich en groeien. Zo zijn in de loop der tijd nieuwe dorps- en stadsranden ontstaan. Tot voor kort stond 'ontwikkelen' gelijk aan groeien. Omdat het anno nu niet meer vanzelfsprekend is dat dorpen en steden alleen maar groeien, ontstaat een nieuwe context. Stads- en dorpsranden zijn het visitekaartje van de stad, het dorp en het landschap. Het zijn gradiënten (geleidelijke overgangen) in het landschap, die toeristische aantrekkelijke verbanden tussen onze steden/dorpen en ons landschap vormen. Illustratief zijn de Drentsche Aa (Assen), het Oude Diep (Hoogeveen) en de Reest (Meppel). Deze stadsranden worden begrensd door de landschappelijke waarde die ze vertegenwoordigen en worden om die reden gekoesterd. Maar er zijn ook stads- en dorpsranden waar de relatie met het omringende landschap is vervaagd of verdwenen. Hier bestaat het risico dat er zich ontwikkelingen voordoen die afbreuk doen aan de ruimtelijke kwaliteit, waardoor het gebied als 'verrommeld' wordt beleefd. De huidige situatie vraagt om het denken in ruimtelijk-economische oplossingen. Leegstand, verpaupering, versnippering en onaantrekkelijke entrees willen we voorkomen door gezamenlijk met gemeenten deze opgaven integraal te benaderen. Atelier mooi Drenthe heeft

het concept 'duurzaam DNA Drenthe' ontwikkeld, dat uitgaat van de cultuurhistorische en landschappelijke karakteristiek van de plek. Dit gedachtegoed inspireert ons om met gemeenten gezamenlijk invulling te geven aan stads- en dorpseigen overgangen tussen stad en platteland. We willen daarbij zowel van binnen naar buiten kijken (van stad naar land), als van buiten naar binnen (van land naar stad). Hierbij kunnen de volgende onderwerpen aan de orde komen:

- het versterken van de ruimtelijke kwaliteit (hoe takt de stad of het dorp aan op het buitengebied);
- het stimuleren van de mogelijkheden van recreatieve uitloop en medegebruik, in aansluiting op de routestructuren in de omgeving;
- het realiseren van een natuurlijke verbinding tussen stad en omgeving.

Harde grens stad en land

Op de kaart zijn bij de stadsranden van Assen, Hogeveen en Meppel harde grenzen tussen stad en land gemarkeerd. Daar grenzen de steden aan landschappelijke en cultuurhistorische waarden. De Drentsche Aa (Assen), het Oude Diep (Hogeveen) en de Reest (Meppel) zijn iconisch voor de ruimtelijke kwaliteit van Drenthe. Deze waarden willen we behouden en versterken. Uitbreiding van de aangrenzende steden achten wij hier onwenselijk.

Hoogbouw

Hoogbouw is een term die gebruikt wordt voor hoge gebouwen en bouwwerken. Hoogbouw is een begrip dat het Bouwbesluit hanteert voor gebouwen waar wettelijk gezien een lift geïnstalleerd moet worden. Hoogbouw kan een stedenbouwkundige oplossing zijn om zuinig met de beschikbare ruimte om te gaan. Ook kan hoogbouw bepaalde plekken accentueren. Omdat hoogbouw stedelijkheid uitstraalt en het bestaande stadssilhouet transformeert, zijn wij van mening dat hoogbouw alleen in de stedelijke omgeving thuishoort. Bovendien vinden wij dat hoogbouw geen dominante inbreuk mag maken op de beleving van het landschap. Hoogbouw in de kern heeft effect op de beleving van de rand. Bij plannen ten aanzien van hoogbouw kijken wij daarom niet alleen naar de betekenis daarvan binnen een bepaalde stedenbouwkundige structuur, maar ook naar de impact van de hoogbouw op de beleving van de horizon vanuit nabijgelegen (binnen 10 km) cultuurhistorische dorpenensembles. Daarom willen wij dat aan plannen voor hoogbouwontwikkelingen een landschapsplan wordt gekoppeld. Het inzetten van 3D-visualisaties kan helpen om de mate van de impact te bepalen.

4.2.2 Kernkwaliteit natuur

Natuur als kernkwaliteit

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is een samenhangende structuur van gebieden met een speciale natuurkwaliteit, deze zijn nader beschreven in het **robuust natuursysteem**. Het NNN vormt de ruggengraat van het Drentse natuurnetwerk en waarborgt biodiversiteit en duurzame natuur. Voor de ruimtelijke identiteit van Drenthe is de belevingswaarde en de mogelijkheid tot benutten van de natuur van groot belang. De provincie is direct verantwoordelijk voor de kwaliteit en kwantiteit van de natuur binnen het Natuurnetwerk Nederland. Gemeenten en waterschappen zijn in de eerste plaats verantwoordelijk voor natuur buiten het Natuurnetwerk Nederland. In de Natuurvisie wordt uitgewerkt welke rol de provincie heeft in natuurwaarden buiten het begrensde NNN. Onze ambitie ten aanzien van natuurontwikkeling of het ontwikkelen van een robuust NNN, is uitgewerkt in het **robuust natuursysteem**.

Definitie natuur en biodiversiteit

Natuur is een samenhangend geheel van planten, dieren, levensgemeenschappen, bodem- en grondsoorten, water en klimaat. Natuur is een verzamelbegrip. Het varieert van abstract ('natuur is het kapitaal van Drenthe') tot meer concreet ('dat wat je ziet in het Dwingelderveld'). Het varieert van sterk door de mens beïnvloed (tuinnatuur), tot weinig door de mens beïnvloed (regenwoud, Waddenzee) en van weinig complex (zoals een akker) tot erg complex (zoals een levend hoogveen). De soort natuur die op een plaats ontstaat of ontwikkeld kan worden, hangt samen met het klimaat, de waterhuishouding en de bodem- en grondsoorten (abiotische factoren). Planten- en dierensoorten (biotische factoren) beïnvloeden elkaar onderling en kunnen op hun beurt de abiotische factoren beïnvloeden. Het wijzigen van een enkele abiotische of biotische factor kan een reeks gebeurtenissen in gang zetten, die kunnen leiden tot veranderingen in een levensgemeenschap of zelfs in het klimaat.

Duurzame levensgemeenschappen (ecosystemen) zijn bestand tegen het wegvallen of het wijzigen van een enkele factor. Voor dergelijke systemen wordt ook wel de term 'robuust' gebruikt. Biodiversiteit betreft de verscheidenheid aan soorten en genen en is een indicatie voor de gezondheid van een ecosysteem. Hoe groter de diversiteit binnen een systeem, hoe beter het systeem zich kan aanpassen aan klimaatverandering. Een weinig complex systeem kan relatief eenvoudig hersteld worden. Akkerkruiden die in een graanveld thuishoren, kunnen bij een gericht beheer elk jaar opnieuw ontkiemen. Herstel van een complex systeem als levend hoogveen is niet of nauwelijks mogelijk. noodzakelijke factoren als een geschikte waterhuishouding en het terugdringen van stikstofbelasting zijn moeilijk te sturen.

In Drenthe is alle natuur – ook de natuur in reservaten en in Natura 2000-gebieden – beïnvloed door de mens en het resultaat van een meestal langdurig gebruik en beheer door de mens en blijft alleen in stand door permanente inspanning van de mens. Dat kan bestaan uit plaggen of maaien, maar ook zorgen voor een goede waterstand of luchtkwaliteit.

Beleven, benutten en beschermen

Het landschap en de natuur worden door velen ervaren als een aangename leefomgeving en een goed vestigingsklimaat. Daarvan profiteren onder andere de recreatief-toeristische sector, de landbouw en het waterbeheer, waar waterdoelen en ecologische doelen elkaar vaak versterken. We willen deze bestaande synergie verdiepen en ook andere sectoren verleiden om meer gebruik te maken van de kracht van het Drentse natuurnetwerk. Wij beschermen de natuur in Drenthe om de biodiversiteit in stand te houden en te versterken. Andersom kan de natuur ook van andere sectoren profiteren. Bijdragen van de private sector aan het natuurnetwerk via projecten en in specifieke gebieden zijn zeer welkom. We zoeken naar combinaties met andere functies, waardoor derden mee kunnen helpen om het natuurnetwerk beter te laten functioneren. Kortom, we willen toe naar natuur-inclusieve groei door duurzame landbouw te bevorderen en ruimte te bieden aan een duurzame recreatief-toeristische sector. De aanpak Natuurlijke Recreatie is een goed voorbeeld van een methode om inspirerende functiecombinaties te ontwikkelen. We nodigen daarnaast ook andere sectoren uit om met plannen te komen die goed zijn voor de economie van Drenthe en goed zijn voor de natuur. Drenthe kan zich hiermee in brede zin profileren. Naarmate het natuurnetwerk meer robuust en vitaal is, zijn er meer mogelijkheden voor combinaties met andere functies. Dit vraagt per gebied een afweging, waarbij de aard en schaal van een gebied, de aanwezige natuurwaarden, de ruimte in de (inter-) nationale regelgeving en het soort initiatief het verschil maken

Beleving

Actief zijn in de natuur ondersteunt een goede gezondheid en welbevinden. Door een toename van natuurbeleving groeit de actieve betrokkenheid bij natuur en landschap. Uit onderzoek blijkt dat de natuur en het gevarieerde landschap in Drenthe door veel mensen hoog worden gewaardeerd en goed worden bezocht. Slechts een beperkte groep komt voor de hoogwaardige natuurgebieden van Drenthe, terwijl het overgrote deel vooral de afwisseling en de rust hogelijk waardeert. Dit is een gegeven dat bij het in stand houden en verbeteren van de beleefbaarheid van de Drentse natuur een rol moet spelen. De mogelijkheden om van de Drentse natuur te genieten zijn groot. Dit moet in elk geval zo blijven en waar nodig verbeteren. Samen met gemeenten, Recreatieschap Drenthe, Landschapsbeheer Drenthe en terreinbeherende organisaties en eigenaren willen we kijken hoe we het bestaande Drentse fiets- en wandelnetwerk in stand kunnen houden in de natuurterreinen. Waar mogelijk willen we de toegankelijkheid van het landschap verbeteren, met respect voor de aanwezige natuurwaarden. De markt en de (buiten)sportwereld moeten hier nadrukkelijk bij worden betrokken. Daarbij is het van belang goed in te spelen op de wensen van verschillende doelgroepen. Het zijn vooral ondernemers, lokale organisaties en andere overheden, die een actieve bijdrage aan de beleefbaarheid van de Drentse natuur kunnen leveren. Wij willen deze groepen daarin zoveel mogelijk ondersteunen.

We vinden het belangrijk dat de mogelijkheden om natuur en landschap actief te beleven worden bevorderd en willen ruimte bieden aan buitensporten, zoals golf, mountainbiken en ruitersport. Hiermee verbinden we beleving en beweging met elkaar. We verwachten dat er in combinatie met dit soort activiteiten mogelijkheden ontstaan om ook de kwaliteit van het natuurnetwerk te versterken. De toegankelijkheid kan worden verbeterd door toeristische overstappunten aan de rand van natuurgebieden of in nabije dorpen te benutten voor recreatieve routes, parkeren, horeca en dergelijke. De intensieve recreatie concentreert zich op dit soort plaatsen, de extensieve recreatie laat zich prima combineren met natuurgebieden. We zien in diverse gebieden de ontwikkeling van modern gastheerschap. Veel ondernemers zijn enthousiast om de eigen leefomgeving op een positieve manier onder de aandacht te brengen en zo bij te dragen aan draagvlak voor de instandhouding ervan. Dit willen we stimuleren. We zien ruimte voor culturele festiviteiten in een natuurlijke omgeving en willen, in samenspraak met de terreinbeherende organisaties en inwoners, de mogelijkheden daarvoor nader bekijken.

4.2.3 Kernkwaliteit cultuurhistorie

Definitie

Cultuurhistorie is het totaal aan bovengrondse sporen van menselijke activiteiten in de stad en op het platteland, in de bebouwde en de onbebouwde omgeving. Deze sporen leveren ons niet alleen informatie op over het leven en werken van de mens in vroeger tijden (de bewoningsgeschiedenis), maar verklaren ook voor een belangrijk deel waarom onze omgeving er nu uitziet zoals ze eruit ziet. De cultuurhistorie in Drenthe omvat dus zowel het historisch (steden)bouwkundig erfgoed als het historisch landschappelijke erfgoed.

Cultuurhistorie en ontwikkeling

Ons cultuurlandschap, met daarin het gebouwde erfgoed als ankerpunten, is sterk bepalend voor hoe wij onze leefomgeving ervaren. Het geeft er betekenis aan en is zo direct verbonden met ons beeld van de Drentse identiteit. Daarom hebben wij de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS), die ons provinciaal belang vastlegt, met daarin drie sturingsniveaus; en hebben wij een provinciale monumentenlijst en beleid op het gebied van herbestemming. De gebieden van de Koloniën van Weldadigheid, waarvan er een aantal in Drenthe liggen, achten

wij daarnaast van internationaal belang; de gebieden zijn in 2017 door Nederland voorgedragen als UNESCO werelderfgoed. De leefomgeving, en dus ook ons cultuurlandschap, ontwikkelt zich tegelijk voortdurend en verandert mee met de grote opgaven van deze tijd. Wij zetten cultuurhistorie integraal in als ontwikkelfactor bij de ruimtelijke, economische en maatschappelijke opgaven, zoals krimp en leefbaarheid, duurzame energie en vrijetijdseconomie. Hiervoor hebben wij ook beleid ontwikkeld via de **Cultuurnota 2017-2020, “De verbeelding van Drenthe”**. Hiermee draagt cultuurhistorie niet alleen vanuit kaders maar juist ook vanuit inspiratie bij aan herkenbare, “Drentse” oplossingen.

Uitvoering

Cultuurhistorie heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening. Wij werken samen met partners aan het realiseren van de doelstelling, bijvoorbeeld door gezamenlijke (bestuurs) afspraken en subsidieregelingen.

4.2.3.1 Cultuurhistorische hoofdstructuur

Ons beleid ten aanzien van cultuurhistorie is beschreven in de beleidsnota “**Cultuurhistorisch Kompas Drenthe**”. Twee doelstellingen staan hierin centraal.

- Ten eerste willen we de cultuurhistorie herkenbaar houden. Het provinciaal belang Cultuurhistorie is vastgelegd in de Cultuurhistorische Hoofdstructuur.
- Ten tweede willen we de ruimtelijke identiteit versterken. We doen dat door ruimtelijke ontwikkelingen te sturen vanuit samenhangende cultuurhistorische kwaliteiten, met respect en durf. Daarin is ruimte voor inspiratie en eigen afwegingen van onze partners.

De Cultuurhistorische Hoofdstructuur verbindt alle elementen, structuren en gebieden die in hun onderlinge samenhang van provinciaal belang worden geacht. Voor het bepalen welke onderdelen van provinciaal belang zijn hebben we de volgende criteria toegepast:

- De onderlinge, samenhangende relatie van elementen, structuren en gebieden;
- De bovenlokale betekenis van de elementen, structuren en gebieden;
- De mate waarin de elementen, structuren en gebieden nu ruimtelijk dominant zijn;
- De mate waarin zij karakteristiek zijn voor de provincie Drenthe en voor het deelgebied.

De Cultuurhistorische Hoofdstructuur is gebiedsgericht beschreven in 10 deelgebieden.

Het veiligstellen van cultuurhistorische waarden en tegelijkertijd het bieden van ruimte voor ontwikkelingen, vraagt om een heldere wijze van sturing. Wij maken onderscheid tussen drie sturingsniveaus: respecteren, voorwaarden stellen en eisen stellen. De sturingsniveaus zijn gebiedsgericht toegepast en weergegeven in de kaart in het **Cultuurhistorische Kompas**.

- Respecteren: Bij ontwikkelingen ligt de inzet bij het waarborgen van de cultuurhistorische samenhang voor de toekomst. Initiatiefnemers hebben de verantwoordelijkheid om de cultuurhistorische hoofdstructuur als inspiratiebron te benutten voor ontwikkelingen.
- Voorwaarden verbinden geldt in gebieden waar we willen dat de cultuurhistorische samenhang als randvoorwaarde dient voor ontwikkelingen. We vragen initiatiefnemers om dit vroeg in het planproces inzichtelijk te maken; en zetten zelf in op begeleiding van dat proces.
- Eisen stellen: in deze gebieden verwachten wij dat initiatiefnemers de cultuurhistorische samenhang als dé drager voor nieuwe plannen gebruiken en bedingen hiervoor vanaf het begin een plek in het planproces.

In het Cultuurhistorisch Kompas worden het beleid, de Cultuurhistorische Hoofdstructuur en de gebiedsgerichte sturingsniveaus nader toegelicht, o.a. ook met nadere gebiedsinformatie.

4.2.3.1.1 Deelgebied 1: Kop van Drenthe

Omgevingsbeeld

Dit gebied wordt gekenmerkt door een centraal deel met een van oorsprong middeleeuws esdorpenstelsel en randveenontginningen, gekoppeld aan een hoefijzervormig beekdalstelsel dat via het Peizerdiep afwatert naar het noorden. De oostelijke rand, met een reeks van landgoederen die zich in het bijzonder vanaf de 18de eeuw hebben ontwikkeld, is sterk georiënteerd op de stad Groningen. Het beekdal van het Groote en Oostervoortsche Diep is open, breed en scherp begrensd; door zijn hoefijzervorm, waarlangs de esdorpen liggen, vormt dit deel een sterke eenheid. De noordelijke benedenloop (het Peizerdiep) wordt geflankeerd door de ontginningslinten van het laaggelegen randveen. Deze lopen als het ware over in een reeks van veenterpen en hebben dezelfde ontstaansperiode. Oostelijk ligt een gordel van landgoederen rond Eelde en Paterswolde, met een karakteristieke afwisseling in open landbouwgronden en besloten park- en bosaanleg.

Structuren van provinciaal belang:

- Breed hoefijzervormig beekdal, met een open karakter, dat benadrukt en scherp begrensd wordt door een rand van opgaande beplanting;
- Esdorpen met daarbinnen de karakteristieke afwisseling van open en gesloten ruimtes, verspreide bebouwing en doorzichten naar essen en beekdal;
- Diverse boscomplexen, onder andere stuifzandbossen bij Norg, een sterrenbos bij Huize Mensinge en het Norgerholt als oorspronkelijk middeleeuws gebruiksbos;
- Licht slingerende linten van de randveenontginningen in een coulissenlandschap met fijnmazige percelering en houtwallen; Roderwolde is daarbij samen met Sandebuurt een voorbeeld van een verschoven lint;
- Aan weerszijden van het Peizerdiep een reeks van veenterpen, deels zichtbaar als lichte verhogingen in het laaggelegen open landschap;
- Landgoederen bij Eelde en Paterswolde;
- Vrijwel aaneengesloten gebied met afwisseling in open landbouwgronden en besloten delen met bos- en parkaanleg;
- Centrale ligging van de hoofdhuizen binnen de parkaanleg en sterke relatie tussen huis en omgeving

Ambitie

Richtinggevend voor dit deelgebied is het herkenbaar houden van een oud cultuurlandschap. Aan de oostzijde kent het gebied bovendien, onder invloed van de stad Groningen, andere, eigen ontwikkelingen. Daarom willen wij sturen op:

- Het in stand houden van de karakteristiek van het esdorpenlandschap. Deze karakteristiek uit zich in een zichtbare ruimtelijke samenhang tussen esdorp, es, beekdal en veld, met bijbehorend microreliëf en beplantingselementen als houtwallen, esrandbosjes en middeleeuwse gebruiksbossen. Bovendien kent het esdorpenlandschap een grote tijdsdiepte, wat blijkt uit zichtbare en onzichtbare (pre)historische bewoningssporen als nederzettingen, grafmonumenten en celtic fields. Dit wordt in het bijzonder op het Noordscheveld weerspiegeld;
- Het vasthouden en zorgvuldig doorzetten van de ruimtelijke opzet van de esdorpen. Deze opzet wordt getypeerd door een vrije ordening van bebouwing en boerderijen, afwisseling tussen bebouwde plekken en open ruimtes (in het bijzonder de brinken) en doorzichten naar het omliggende buitengebied;
- Het behouden van de openheid van de brede beekdalen, als contrast met hun scherpe begrenzingen in de vorm van houtwallen en bossen.

- Het veiligstellen van de karakteristiek van de randveenontginningen, door het behouden van licht slingerende wegdorpen en verder versterken van de houtwalpatronen en de opstrekende verkaveling in het buitengebied;
- Het beleefbaar houden van het verschoven lint van Sandebuurt – Roderwolde en het lint van Peizerwold en de daaraan gekoppelde reeks van veenterpen als bewoningsflanken van het beekdal van het Peizerdiep;
- Het blijvend zichtbaar onderscheiden van de reeks van landgoederen rond Eelde en Paterswolde. Deze reeks wordt gekenmerkt door een karakteristieke tuin- en parkaanleg, ingebed in landschappelijke structuren, met een variatie in maat en schaal en een doorlopende afwisseling van open en besloten ruimtes.

4.2.3.1.1.1 Kop van Drenthe: respecteren

De cultuurhistorische samenhang, zoals die in de hoofdstructuur is verwoord en verbeeld, is van provinciaal belang. Daarom willen we die cultuurhistorische samenhang veiligstellen voor de toekomst. De categorie is vooral van toepassing in gebieden waar de ontwikkelingen meer kleinschalig zijn en zich in een laag tempo voltrekken. Bij ontwikkelingen ligt de inzet bij het waarborgen van de cultuurhistorische samenhang voor de toekomst. Initiatiefnemers hebben de verantwoordelijkheid om de cultuurhistorische hoofdstructuur als inspiratiebron te benutten voor ontwikkelingen. Als provincie beoordelen wij plannen en initiatieven daar op.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft doorwerking in de provinciale omgevingsverordening. Daarbij zullen wij actief faciliteren, stimuleren en inspireren.

4.2.3.1.1.2 Esdorpen landschap rond Norg: voorwaarden verbinden

Wij verbinden voorwaarden aan gebieden waar de cultuurhistorische samenhang groot is en de dynamiek groter is, zich in een hoger tempo voltrekt en mogelijk planmatig wordt opgezet door meerdere partijen. De schaal van de ontwikkelingen varieert. Wij menen dat de cultuurhistorische samenhang voor deze ontwikkelingen en veranderingen een randvoorwaarde zal moeten zijn. Initiatiefnemers hebben daarmee de verantwoordelijkheid om vroegtijdig in het planproces inzichtelijk te maken op welke wijze ze de cultuurhistorische samenhang als één van de (ruimtelijke) onderleggers voor nieuwe plannen benutten. Hierop is de inzet van de partijen gericht. Als provincie zetten wij in op / zijn we beschikbaar voor begeleiding van het planvormingsproces, waarbij de kansen vanuit de cultuurhistorische samenhang uitgangspunt zijn.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft doorwerking in de provinciale omgevingsverordening. Daarbij zullen wij actief faciliteren, stimuleren en inspireren.

4.2.3.1.1.3 Kop van Drenthe: eisen stellen

Gebieden waar we eisen stellen kenmerken zich in het algemeen door grotere en meer planmatige ontwikkelingen. Bovendien zijn dit gebieden waar de cultuurhistorische samenhang zeer groot is. In deze gebieden willen we de ontwikkelingen in de vanuit cultuurhistorie gewenste richting kunnen (bij) sturen.

Van de initiatiefnemers verwachten wij dat de cultuurhistorische samenhang als dé drager voor nieuwe plannen wordt gebruikt. Ontwikkelingen bouwen voort op de bestaande cultuurhistorische samenhang. Als provincie bedingen wij daarbij vanaf het begin een plek in het planvormingsproces. Het zorgvuldig en verantwoord omgaan met de cultuurhistorische samenhang, vormt het vertrekpunt van onze inzet.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft doorwerking in de provinciale omgevingsverordening. Daarbij zullen wij actief faciliteren, stimuleren en inspireren.

4.2.3.1.2 Deelgebied 2: Drentsche Aa

Omgevingsbeeld

De gave beekdalen van de Drentsche Aa zijn de drager van het kleinschalige esdorpenlandschap met de karakteristieke essen, dorpen en beplantingen. Het is een informeel gegroeid, samenhangend landschap dat zijn huidige karakter al min of meer in de middeleeuwen heeft gekregen, maar met een ontwikkelingsgeschiedenis die teruggaat tot in de prehistorie. Dit uit zich in een grote verzameling van hunebedden, grafheuvels, celtic fields, karrensporen, kerktorens, boerderijen en houtwallen.

Assen heeft zich ontwikkeld van esgehucht met een klooster tot bestuursstad. De Vaart, de Hoofdlaan (en het Asserbos) vormen daarbij structurerende assen, gericht op het historische centrum, dat met zijn bebouwing de ontwikkeling van geestelijk centrum naar bestuurscentrum weerspiegelt.

Structuren van provinciaal belang:

- De beekdalen van de Drentsche Aa met flankerend esdorpen en essen, gezamenlijk in een sterke ruimtelijke samenhang aanwezig;
- Een grote dichtheid aan prehistorische bewoningssporen en hiermee samenhangende routes zoals celtic fields, grafmonumenten (hunebedden, grafheuvels, urnenvelden) en karrensporen;
- Authentieke esdorpen met een karakteristieke opbouw van open ruimten en brinken, verspreid staande bebouwing en doorzichten naar de essen en het beekdal;
- Duidelijk door beplanting begrensde beekdalen met een herkenbare historische percelering en veel houtwallen;
- Variatie in traditionele boerderijen die de historische ontwikkeling toont van de Drentse boerderijtypen;
- Kerktorens die van verre zichtbaar zijn als oriëntatiepunt in het landschap en bij Rolde bovendien oriëntatiepunt zijn van een bijzondere historische raaiperclering;

Specifiek voor Assen:

- Ruimtelijke structuur van twee hoofdassen: de Vaart en de Hoofdlaan, die georiënteerd zijn op het oude bestuurscomplex aan De Brink;
- De historische bebouwingstructuren langs de hoofdassen en het Asserbos met zijn stervormige padenstructuur;
- De villabebouwing (Hertenkamp, Oud Zuid) als uiting van het bestuurs- en voorzieningen-centrum.

Ambitie

Bepalend voor dit deelgebied is een gaaf en kleinschalig cultuurlandschap met een duidelijke samenhang in tijd en ruimte. Om deze gaafheid te bewaken sturen wij op:

- Het in stand houden van de karakteristiek van het esdorpenlandschap. Deze karakteristiek uit zich in een zichtbare ruimtelijke samenhang tussen esdorp, es, beekdal en veld met bijbehorend microreliëf en beplantingselementen als houtwallen en esrandbosjes. Bovendien kent het esdorpenlandschap een grote tijdsdiepte, wat blijkt uit vele zichtbare en onzichtbare (pre) historische bewoningssporen als nederzettingen, grafmonumenten en celtic fields;

- Het vasthouden en zorgvuldig doorzetten van de ruimtelijke opzet van de esdorpen. Deze opzet wordt getypeerd door een vrije ordening van bebouwing en boerderijen, afwisseling tussen bebouwde plekken en open ruimtes (in het bijzonder de brinken) en doorzichten naar het omliggende buitengebied;
- Het behouden en herstellen van de oorspronkelijke beekloop in de beekdalen met hieraan gekoppeld de historische percelering, de houtwallen en houtsingels en de reliëfranden;
- Het zichtbaar houden en beter beleefbaar maken van de historische en prehistorische route, waar karresporen, voordren, grafheuvels en andere prehistorische relictten een unieke verzameling archeologische sporen vormen.
- Dit in het bijzonder op het Balloërveld;
 - Het accentueren van de reeks van kerktorens in het gebied van de Drentsche Aa die, evenals in de Middeleeuwen, als bakens in het weidse landschap een inspiratiebron kunnen zijn voor nieuwe verbindingen en routes;
 - Het herkenbaar houden van het historische centrum van Assen met de daarop gerichte assen van de Vaart en de Hoofdlaan met hun karakteristieke bebouwing en het Asserbos.

4.2.3.1.2.1 Drentsche Aa: Respecteren

De cultuurhistorische samenhang, zoals die in de hoofdstructuur is verwoord en verbeeld, is van provinciaal belang. Daarom willen we die cultuurhistorische samenhang veilig stellen voor de toekomst. De categorie is vooral van toepassing in gebieden waar de ontwikkelingen meer kleinschalig zijn en in een laag tempo zich voltrekken. Bij ontwikkelingen ligt de inzet bij het waarborgen van de cultuurhistorische samenhang voor de toekomst. Initiatiefnemers hebben de verantwoordelijkheid om de cultuurhistorische hoofdstructuur als inspiratiebron te benutten voor ontwikkelingen. Als provincie zullen wij plannen en initiatieven daar op beoordelen.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft doorwerking in de provinciale omgevingsverordening. Daarbij zullen wij actief faciliteren, stimuleren en inspireren.

4.2.3.1.2.2 Drentsche Aa: eisen stellen

Gebieden waar we eisen stellen kenmerken zich in het algemeen door grotere en meer planmatige ontwikkelingen. Bovendien zijn dit gebieden waar de cultuurhistorische samenhang zeer groot is. In deze gebieden willen we de ontwikkelingen in de vanuit cultuurhistorie gewenste richting kunnen (bij) sturen. Van de initiatiefnemer verwachten wij dat de cultuurhistorische samenhang als dé drager voor nieuwe plannen wordt gebruikt. Ontwikkelingen bouwen voort op de bestaande cultuurhistorische samenhang. Als provincie zullen wij daarbij vanaf het begin een plek bedingen in het planvormingsproces. Het zorgvuldig en verantwoord omgaan met de cultuurhistorische samenhang vormen het vertrekpunt van onze inzet.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft doorwerking in de provinciale omgevingsverordening. Daarbij zullen wij actief faciliteren, stimuleren en inspireren.

4.2.3.1.3 Deelgebied 3: Hondsrug en Hunzedal

Omgevingsbeeld

Bepalend voor dit deelgebied zijn drie zones, die parallel aan elkaar liggen en die samenvallen met de ondergrond: de hoge Hondsrug, het lage Hunzedal (beiden ontstaan in de voorlaatste ijstijd) en een reeks randveenontginningen.

De hoofdstructuur van de Hondsrug wordt hoofdzakelijk bepaald door een keten van esdorpen en essen van noord naar zuid over de rug, afgewisseld met grote, zich scherp aftekenende bossen. De continue bewoningsgeschiedenis vanaf de prehistorie blijkt uit de grote dichtheid aan hunebedden, grafheuvels en celtic fields, die, net als de esdorpen, zijn verbonden aan doorgaande routes die sinds de prehistorie over de Hondsrug lopen.

Het Hunzedal contrasteert als laaggelegen, open en nagenoeg onbebouwd gebied met de Hondsrug.

De wegdorpen van de randveenontginningen vormen een langgerekt bewoningslint, dat de grens markeert tussen het Hunzedal en de grootschalige veenkoloniale ontginningen.

Het totale gebied kenmerkt zich door het uiteenvallen in drie parallelle noord - zuid georiënteerde zones: de Hondsrug, het Hunzedal en de randveenontginningen. Deze zones onderscheiden zich sterk van elkaar.

Structuren van provinciaal belang

- *Hondsrug*
 - De oorspronkelijke middeleeuwse routes die de dorpen verbinden en die vrijwel intact en functioneel zijn;
 - De noord - zuid keten van esdorpen, waarvan de typerende structuren en elementen nog merendeels herkenbaar zijn;
 - Een grote dichtheid aan prehistorische (en historische) bewoningssporen, zoals hunebedden, grafheuvels en celtic fields, waarvan een deel als keten een prehistorische route over de Hondsrug markeert;
 - Een reeks van grote boseenheden, vooral staatsboswachterijen, door de rechthoekige vormen en hun massa scherp begrensd en zichtbaar in het landschap.
- *Hunzedal*
 - De openheid en grote schaal van het dal wordt benadrukt door de begrenzingen aan de oostzijde en de westzijde: de bebouwingslinten van de randveenontginningen en de vrij steile rand van de Hondsrug met haar besloten boseenheden;
 - Enkele dwarsverbindingen die de esdorpen verbinden met hun randveenontginningen;
 - Randveenontginningen;
 - Licht slingerend verloop van de doorlopende ontginningsas;
 - Lintbebouwing variërend in dichtheid, met doorzichten naar het achterland.

Ambitie

Richtinggevend voor dit deelgebied is het herkenbaar houden van de overgangen en de grenzen tussen de drie parallelle structuren van de Hondsrug, het Hunzedal en het lint van de randveenontginningen.

Binnen de drie structuren willen we specifiek sturen op:

- Het behouden van de karakteristiek van het esdorpenlandschap. Deze karakteristiek uit zich in een zichtbare ruimtelijke samenhang tussen esdorp en es, waarbij de esdorpen en essen als een keten op de Hondsrug liggen afgewisseld met scherp begrensde boswachterijen. Bovendien kent het esdorpenlandschap een grote tijdsdiepte, wat blijkt
- uit vele zichtbare en onzichtbare (pre)historische bewoningssporen als nederzettingen, grafmonumenten en celtic fields;

- Het benadrukken van het lineair patroon van hunebedden, grafheuvels en andere zichtbare en onzichtbare prehistorische relicten die samenhangen met de prehistorische route over de Hondsrug;
- Het vasthouden en zorgvuldig doorzetten van de ruimtelijke opzet van de esdorpen. Deze opzet wordt getypeerd door een vrije ordening van bebouwing en boerderijen, afwisseling tussen bebouwde plekken en open ruimtes (in het bijzonder de brinken) en doorzichten naar het omliggende buitengebied;
- Het onbebouwd en onbeplant houden van het Hunzedal, waarin de nu aanwezige gehuchten uitzonderingen en verbijzonderingen zijn;
- Het herkenbaar houden van de lintstructuur van de randveenontginningen met een variatie aan woningen langs de slingerende noord-zuid georiënteerde weg en doorzichten naar het achterland.

4.2.3.1.3.1 Hondsrug: respecteren

De cultuurhistorische samenhang, zoals die in de hoofdstructuur is verwoord en verbeeld, is van provinciaal belang. Daarom willen we die cultuurhistorische samenhang veilig stellen voor de toekomst. De categorie is vooral van toepassing in gebieden waar de ontwikkelingen meer kleinschalig zijn en in een laag tempo zich voltrekken. Bij ontwikkelingen ligt de inzet bij het waarborgen van de cultuurhistorische samenhang voor de toekomst. Initiatiefnemers hebben de verantwoordelijkheid om de cultuurhistorische hoofdstructuur als inspiratiebron te benutten voor ontwikkelingen. Als provincie zullen wij plannen en initiatieven daar op beoordelen

Uitvoering

Dit onderwerp heeft doorwerking in de provinciale omgevingsverordening. Daarbij zullen wij actief faciliteren, stimuleren en inspireren.

4.2.3.1.3.2 Hondsrug: eisen stellen

Gebieden waar we eisen stellen kenmerken zich in het algemeen door grotere en meer planmatige ontwikkelingen. Bovendien zijn dit gebieden waar de cultuurhistorische samenhang zeer groot is. In deze gebieden willen we de ontwikkelingen in de vanuit cultuurhistorie gewenste richting kunnen (bij) sturen. Van de initiatiefnemer verwachten wij dat de cultuurhistorische samenhang als dé drager voor nieuwe plannen wordt gebruikt. Ontwikkelingen bouwen voort op de bestaande cultuurhistorische samenhang. Als provincie zullen wij daarbij vanaf het begin een plek bedingen in het planvormingsproces. Het zorgvuldig en verantwoord omgaan met de cultuurhistorische samenhang vormen het vertrekpunt van onze inzet.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft doorwerking in de provinciale omgevingsverordening. Daarbij zullen wij actief faciliteren, stimuleren en inspireren.

4.2.3.1.4 Deelgebied 4: De Drentse Monden

Omgevingsbeeld

Bepalend voor deze Drents-Groninger veenkoloniën is het orthogonale en hiërarchische stelsel van kanalen, monden en wijken, aangelegd voor de veenontginning. Langs de hoofdlijnen ontwikkelden zich na het afgraven de lintdorpen, geplaatst in een rechtlijnig stelsel van verkavelingen met bebouwing, waterwerken en beplanting. Dé richtinggevende lijn is de Semslinie, die begin 17de eeuw als grens met de provincie Groningen is getrokken, tussen de Martinitoren in de stad Groningen en Huis ter Haar bij Musselkanaal. Zowel het Annerveenschekanaal als het

Groninger Stadskanaal en het Musselkanaal (vanaf begin 19de eeuw de basis voor de Drentse “monden”) zijn parallel hieraan aangelegd. In een relatief korte periode is een productielandschap ontwikkeld vanuit een open en leeg veengebied, doorsneden door een enkele veenloop.

Structuren van provinciaal belang

- *Gemeenschappelijke kenmerken Drents-Groninger veenkoloniën*
 - De Semslinie (met het onderliggende Stadskanaal) als ontginningsbasis, met de eindpunten in de stad Groningen en Huis ter Haar;
 - Een sterk hiërarchisch ruimtelijk stelsel van lijnen en tussenliggende verkavelingen, met hoofdkanalen als ontginningsassen en dwars daarop kleinere waterwegen (dwarsdiepen of wijken);
 - Het beekdal van de veenloop ten noorden van Nieuw-Weerdinge als open en onregelmatig gebied tussen de veenkoloniën, begrensd door de Valtherdijk en het Vledderdiep;
 - Langs kanalen en diepen de lintvormige nederzettingen met achterliggend cultuurland, en met een vaste ritmiek in de verkaveling, achtergrenzen en de plaatsing van bebouwing;
 - Binnen de linten is een vaste ordening voor bebouwing en infrastructuur, waarbij veelal de boerderijen aan één kanaalzijde staan en de voorzieningen en de woningen aan de andere zijde;
 - Binnen de linten een duidelijke ritmiek door een vaste maatvoering van kavels en een stelsel van bruggen en sluizen, beplanting en bebouwing die vaak in samenhang aanwezig is;
 - Het Oldambster boerderijtype is dominant en beeldbepalend.
- *Onderscheid op structuurniveau*
 - Annerveenschekanaal en Eexterveenschekanaal, ‘de monden’, en de Weerdingervenen en Roswinkel. Specifiek voor die verschillende gebieden gelden de volgende structuurkenmerken:
 - Annerveenschekanaal en Eexterveenschekanaal als één hoofdkanaal met lintbebouwing als ontginningsas;
 - De monden als meerdere parallelle ontginningsassen, aangesloten op het Stadskanaal, met onderlinge variaties in enkel- en dubbelkanaalsystemen, waarvan een deel inmiddels gedempt is;
 - Het Weerdingerkanaal (deels gedempt) als hoofdkanaal voor Nieuw-Weerdinge, met een systeem van kruisdiepen en achterdiep;
 - Roswinkel als oudere wegontginning met een verschoven bewoningsas op een zandopduiking.

Ambitie

Uitgangspunt voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen is het accentueren van de hiërarchie in de orthogonale opbouw van de veenkoloniën. Deze hiërarchie bestaat uit het Annerveenschekanaal en de monden als de belangrijkste ontginningsassen met de daar haaks op staande kanalen- en wijkenstructuur. Binnen de veenkoloniën komt deze hiërarchie op verschillende manieren naar voren. Daarbinnen willen wij specifiek sturen op:

- Het zichtbaar houden van de ordening en samenhang tussen de ontginningsassen, die tot uitdrukking komt in enkele en dubbele lintdorpen en bebouwde en onbebouwde ontginningsassen;
- Het herkenbaar houden van de ordening en samenhang binnen een lintdorp, zoals boerderijen en woningen die elk aan een zijde van het kanaal staan;
- Het beleefbaar houden van het verschoven lint van Roswinkel, mede door de open ruimte tussen de oude en de nieuwe weg te handhaven;

- Het benadrukken van de oude veenloop tussen Valthermond en Nieuw-Weerdinge door de afwijkende onregelmatige verkaveling en de duidelijke begrenzingen.

4.2.3.1.4.1 De Drentse Monden: respecteren

De cultuurhistorische samenhang, zoals die in de hoofdstructuur is verwoord en verbeeld, is van provinciaal belang. Daarom willen we die cultuurhistorische samenhang veilig stellen voor de toekomst. De categorie is vooral van toepassing in gebieden waar de ontwikkelingen meer kleinschalig zijn en in een laag tempo zich voltrekken. Bij ontwikkelingen ligt de inzet bij het waarborgen van de cultuurhistorische samenhang voor de toekomst. Initiatiefnemers hebben de verantwoordelijkheid om de cultuurhistorische hoofdstructuur als inspiratiebron te benutten voor ontwikkelingen. Als provincie zullen wij plannen en initiatieven daar op beoordelen

Uitvoering

Dit onderwerp heeft doorwerking in de provinciale omgevingsverordening. Daarbij zullen wij actief faciliteren, stimuleren en inspireren.

4.2.3.1.4.2 De Drentse Monden: eisen stellen

Gebieden waar we eisen stellen kenmerken zich in het algemeen door grotere en meer planmatige ontwikkelingen. Bovendien zijn dit gebieden waar de cultuurhistorische samenhang zeer groot is. In deze gebieden willen we de ontwikkelingen in de vanuit cultuurhistorie gewenste richting kunnen (bij) sturen. Van de initiatiefnemer verwachten wij dat de cultuurhistorische samenhang als dé drager voor nieuwe plannen wordt gebruikt. Ontwikkelingen bouwen voort op de bestaande cultuurhistorische samenhang. Als provincie zullen wij daarbij vanaf het begin een plek bedingen in het planvormingsproces. Het zorgvuldig en verantwoord omgaan met de cultuurhistorische samenhang vormen het vertrekpunt van onze inzet.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft doorwerking in de provinciale omgevingsverordening. Daarbij zullen wij actief faciliteren, stimuleren en inspireren.

4.2.3.1.5 Deelgebied 5: Drentsche Hoofdvaart

Omgevingsbeeld

Kenmerkend voor dit gebied is een onderscheid in drie delen met elk eigen kenmerken, en de Drentse Hoofdvaart die de verschillen tussen noord en zuid weerspiegelt.

De twee gebieden van de Maatschappij van Weldadigheid, Frederiksoord/Wilhelminaoord en Veenhuizen, vertonen een grote verwantschap door de orthogonale, hiërarchische opbouw, waarbinnen lijnen, bebouwing en beplanting een sterke onderlinge relatie hebben.

De Drentse Hoofdvaart vormt een zelfstandige beelddrager met de inrichting van kanaal en verwante bebouwing, en is als lijn in het noorden de drager van de veenkoloniale lintdorpstructuur, en in het zuiden ondergeschikt aan het omringende esdorpenlandschap.

De Havelterberg en zijn omgeving vormt een eigen eenheid, met esdorpen, randveenontginningen en sporen van verschillende tijdslagen, van prehistorie tot Tweede Wereldoorlog.

Rangschikken van structuren van provinciaal belang binnen een aantal eenheden:

- *Maatschappij van Weldadigheid*
 - Algemeen: een hiërarchische opbouw van orthogonale lijnen, beplanting en bebouwing in grote samenhang;
 - Frederiksoord/Wilhelminaoord als landbouwkolonie met koloniehoeves en voorzieningen aan de hoofdassen, en het onderliggend oudere landgoed Westerbeek;
 - Veenhuizen met een ordening rond grote gestichten, werkplaatsen en beamptenwoningen, als justitieel landschap;
 - Boschoord, waar binnen de bosaanleg de hoofdassen nog herkenbaar zijn.
- *In het veengebied*
 - De reeks lintdorpen langs de Drentse Hoofdvaart, met doorzichten naar het achterliggende gebied;
 - De Drentse Hoofdvaart als beeldrager met een reeks sluizencomplexen, bruggen en bijbehorende historisch verwante bebouwing.
- *In het esdorpenlandschap rond de Havelterberg*
 - Open beekdalen, met zicht naar de wegdorpen van de randveenontginningen;
 - Esdorpen met intern en extern een ruime opzet en herkenbaarheid van historische uitbreidingen die het landschap insteken;
 - Vele prehistorische sporen als representanten van een continue bewoningsgeschiedenis;
 - De Havelterberg als kerngebied met een concentratie van bewoningssporen, van prehistorie tot en met de Tweede Wereldoorlog;
 - Het licht slingerende lint met opstreckende verkaveling van Wapserveen, met karakteristieke eenzijdige bebouwing;
 - Grote, scherp begrensde bosenheden als representanten van de jonge ontginningen.

Ambitie

Typerend voor dit deelgebied is een verzameling van verschillende landschappen en cultuurhistorische ontwikkelingen. De sturing valt daarom uiteen voor deze verschillende gebieden.

In de Maatschappijen van Weldadigheid van Frederiksoord en Veenhuizen willen wij sturen op:

- Het handhaven en verder versterken van de hiërarchische en orthogonale opbouw van de gebieden, zoals die te zien is in vaarten, wegen, beplanting en bebouwing variërend van dienstwoningen tot directeurswoning;
- Het behouden van de afwisseling tussen open gebieden en boscomplexen.

Ten aanzien van de Drentse Hoofdvaart willen wij sturen op:

- Het versterken van het karakter als beeldrager van een ensemble van kanaal, sluis- en brugcomplexen en gerelateerde bebouwing.

In het veenontginningsgebied sturen wij op:

- Het beleefbaar houden van de typerende lintbebouwing langs de Drentse Hoofdvaart met doorzichten naar het achterliggende gebied.

In het esdorpenlandschap sturen wij op:

- Het in stand houden van de karakteristiek van het esdorpenlandschap. Deze karakteristiek uit zich in een zichtbare ruimtelijke samenhang tussen esdorp, es, beekdal en veld, met bijbehorend microreliëf en beplantingselementen als houtwallen en esrandbosjes. Bovendien kent het esdorpenlandschap een grote tijdsdiepte, wat blijkt uit vele zichtbare en onzichtbare (pre) historische bewoningssporen als nederzettingen, grafmonumenten en celtic fields;

- Het vasthouden en zorgvuldig doorzetten van de ruimtelijke opzet van de esdorpen. Deze opzet wordt getypeerd door een vrije ordening van bebouwing en boerderijen, afwisseling tussen bebouwde plekken en open ruimtes (in het bijzonder de brinken) en doorzichten naar het omliggende buitengebied;
- Het beter beleefbaar maken van de lange geschiedenis van de Havelterberg door de vele historische sporen vanaf de prehistorie tot aan de Tweede Wereldoorlog te benadrukken;
- Het open houden van de beekdalen met het zicht op de wegdorpen van de randveenontginningen;
- Het met zorg en aandacht verder versterken van het lichtslingerende wegdorp Wapserveen met haar vrijwel eenzijdige bebouwing.

4.2.3.1.5.1 Drentsche Hoofdvaart: voorwaarden verbinden

Wij verbinden voorwaarden aan gebieden waar de cultuurhistorische samenhang groot is en de dynamiek groter is, zich in een hoger tempo voltrekt en mogelijk planmatig wordt opgezet door meerdere partijen. De schaal van de ontwikkelingen varieert. Wij menen dat de cultuurhistorische samenhang voor deze ontwikkelingen en veranderingen een randvoorwaarde moet zijn. Initiatiefnemers hebben daarmee de verantwoordelijkheid om vroegtijdig in het planproces inzichtelijk te maken op welke wijze ze de cultuurhistorische samenhang als één van de (ruimtelijke) onderleggers voor nieuwe plannen benutten. Hierop is de inzet van de partijen gericht. Als provincie zijn we beschikbaar voor begeleiding van het planvormingsproces, waarbij de kansen vanuit de cultuurhistorische samenhang uitgangspunt zijn.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft doorwerking in de provinciale omgevingsverordening. Daarbij zullen wij actief faciliteren, stimuleren en inspireren.

4.2.3.1.5.2 Havelterberg: respecteren

Wij verbinden voorwaarden aan gebieden waar de cultuurhistorische samenhang groot is en de dynamiek groter is, zich in een hoger tempo voltrekt en mogelijk planmatig wordt opgezet door meerdere partijen. De schaal van de ontwikkelingen varieert. Wij menen dat de cultuurhistorische samenhang voor deze ontwikkelingen en veranderingen een randvoorwaarde moet zijn. Initiatiefnemers hebben daarmee de verantwoordelijkheid om vroegtijdig in het planproces inzichtelijk te maken op welke wijze ze de cultuurhistorische samenhang als één van de (ruimtelijke) onderleggers voor nieuwe plannen benutten. Hierop is de inzet van de partijen gericht. Als provincie zijn we beschikbaar voor begeleiding van het planvormingsproces, waarbij de kansen vanuit de cultuurhistorische samenhang uitgangspunt zijn.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft doorwerking in de provinciale omgevingsverordening. Daarbij zullen wij actief faciliteren, stimuleren en inspireren.

4.2.3.1.5.3 Havelterberg: voorwaarden verbinden

Wij verbinden voorwaarden aan gebieden waar de cultuurhistorische samenhang groot is en de dynamiek groter is, zich in een hoger tempo voltrekt en mogelijk planmatig wordt opgezet door meerdere partijen. De schaal van de ontwikkelingen varieert. Wij menen dat de cultuurhistorische samenhang voor deze ontwikkelingen en veranderingen een randvoorwaarde moet zijn. Initiatiefnemers hebben daarmee de verantwoordelijkheid om vroegtijdig in het planproces inzichtelijk te maken op welke wijze ze de cultuurhistorische samenhang als één van de (ruimtelijke) onderleggers voor nieuwe plannen benutten. Hierop is de inzet van de partijen gericht. Als provincie zijn we beschikbaar voor begeleiding van het planvormingsproces, waarbij de kansen vanuit de cultuurhistorische samenhang uitgangspunt zijn.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft doorwerking in de provinciale omgevingsverordening. Daarbij zullen wij actief faciliteren, stimuleren en inspireren.

4.2.3.1.5.4 Koloniën van Weldadigheid: respecteren

De cultuurhistorische samenhang, zoals die in de hoofdstructuur is verwoord en verbeeld, is van provinciaal belang. Daarom willen we die cultuurhistorische samenhang veilig stellen voor de toekomst. De categorie is vooral van toepassing in gebieden waar de ontwikkelingen meer kleinschalig zijn en in een laag tempo zich voltrekken. Bij ontwikkelingen ligt de inzet bij het waarborgen van de cultuurhistorische samenhang voor de toekomst. Initiatiefnemers hebben de verantwoordelijkheid om de cultuurhistorische hoofdstructuur als inspiratiebron te benutten voor ontwikkelingen. Als provincie zullen wij plannen en initiatieven daar op beoordelen

Uitvoering

Dit onderwerp heeft doorwerking in de provinciale omgevingsverordening. Daarbij zullen wij actief faciliteren, stimuleren en inspireren.

4.2.3.1.5.5 Koloniën van Weldadigheid: eisen stellen

Gebieden waar we eisen stellen kenmerken zich in het algemeen door grotere en meer planmatige ontwikkelingen. Bovendien zijn dit gebieden waar de cultuurhistorische samenhang zeer groot is. In deze gebieden willen we de ontwikkelingen in de vanuit cultuurhistorie gewenste richting kunnen (bij) sturen. Van de initiatiefnemer verwachten wij dat de cultuurhistorische samenhang als dé drager voor nieuwe plannen wordt gebruikt. Ontwikkelingen bouwen voort op de bestaande cultuurhistorische samenhang. Als provincie zullen wij daarbij vanaf het begin een plek bedingen in het planvormingsproces. Het zorgvuldig en verantwoord omgaan met de cultuurhistorische samenhang vormen het vertrekpunt van onze inzet.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft doorwerking in de provinciale omgevingsverordening. Daarbij zullen wij actief faciliteren, stimuleren en inspireren.

4.2.3.1.6 Deelgebied 6: De velden in centraal Drenthe

Omgevingsbeeld

De structuur van dit gebied wordt gedomineerd door de twee grote bos- en heidegebieden van het Dwingelderveld en bij Hooghalen, door de beekdalen van de Elperstroom en de Westerborkerstroom met de daarbij gelegen esdorpen die al in de middeleeuwen zijn ontstaan.

De twee bos- en heidegebieden zijn aangelegd met de karakteristieke padenstructuur van boswachterijen en stuifzandbossen. Ze bevatten ook vele sporen van de tijd ervoor en erna, zoals (pre-)historische routes en grenzen en jongere ingrepen uit en na de Tweede Wereldoorlog, zoals de radiotelescoop van Dwingeloo en de sporen van Kamp Westerbork.

Bijzonder is de ligging van het (Nationaal Park) Dwingelderveld als oude gemeenschapsgrond te midden van een krans van esdorpen.

De smalle en soms duidelijk begrensde beekdalen van de Elper- en Westerborkerstroom hebben een sterke ruimtelijke relatie met de eraan gelegen dorpen.

De structuren van provinciaal belang:

- Aaneengesloten complexen van stuifzandbossen, boswachterijen en heidegebieden met daarbinnen sporen van oude paden, markegrenzen, postwegen en jongere relictten als radiotelescopen en sporen van de Tweede Wereldoorlog;
- Beekdalen van de Elper- en Westerborkerstroom, soms duidelijk begrensd door houtwallen;
- visuele relatie tussen dorp, es en beekdal door open doorzichten, dorpsstructuur van open en gesloten ruimtes en verspreide bebouwing;
- Binnen de scherp begrensde bosenheden de blokindeling van de boswachterijen of de grilliger padenloop van de stuifzandbossen;
- Een krans van esdorpen rondom het Dwingelderveld en langs de beekdalen met hun structuur van open en gesloten ruimtes, verspreide bebouwing en doorzichten naar het buitengebied;
- In het gebied rond Hooghalen een dichtheid aan prehistorische bewoningssporen en Grafmonumenten die deels corresponderen met een oude route die het zuidwesten met het midden van Drenthe verbond;
- Het herinneringscentrum Westerbork met de sporen van Kamp Westerbork en Schattenberg;
- De radiotelescopen van Dwingeloo en Hooghalen.

Ambitie

Richtinggevend voor dit deelgebied is het herkenbaar houden van de samenhang van twee bos- en heidegebieden met de nabijgelegen esdorpen. De bos- en heidegebieden van het Dwingelderveld en van Hooghalen zijn een resultante van de ontginning van de woeste gronden rond de esdorpen.

Ook het behouden van de samenhang van de esdorpen Elp, Orvelte, Westerbork en Zwiggelte met de naastgelegen beekdalen is bepalend voor de toekomst. Specifiek willen wij sturen op:

- Het beleefbaar houden van de karakteristiek van het esdorpenlandschap rond het Dwingelderveld. Deze karakteristiek komt tot uitdrukking in een zichtbare ruimtelijke samenhang tussen de krans van esdorpen rond het Dwingelderveld en in een grote tijdsdiepte van het gebied, zoals dat blijkt uit grafmonumenten, celtic fields en een radiotelescoop;
- Het herkenbaar houden van de grote tijdsdiepte van de bossen rond Hooghalen. Deze tijdsdiepte is te ervaren in zichtbare en niet zichtbare elementen uit de prehistorie, blokvormige ontginningsstructuren en ingrepen uit de moderne tijd zoals de radiotelescopen en de structuren van de werkverschaffing en Kamp Westerbork;
- Het instandhouden van de karakteristiek van het esdorpenlandschap bij Elp, Orvelte, Westerbork en Zwiggelte. Deze karakteristiek uit zich in een zichtbare ruimtelijke samenhang tussen esdorp, es en beekdal, met bijbehorend microreliëf en beplantingselementen als houtwallen en esrandbosjes.

4.2.3.1.6.1 De velden in centraal Drenthe: respecteren

De cultuurhistorische samenhang, zoals die in de hoofdstructuur is verwoord en verbeeld, is van provinciaal belang. Daarom willen we die cultuurhistorische samenhang veilig stellen voor de toekomst. De categorie is vooral van toepassing in gebieden waar de ontwikkelingen meer kleinschalig zijn en in een laag tempo zich voltrekken. Bij ontwikkelingen ligt de inzet bij het waarborgen van de cultuurhistorische samenhang voor de toekomst. Initiatiefnemers hebben de verantwoordelijkheid om de cultuurhistorische hoofdstructuur als inspiratiebron te benutten voor ontwikkelingen. Als provincie zullen wij plannen en initiatieven daar op beoordelen.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft doorwerking in de provinciale omgevingsverordening. Daarbij zullen wij actief faciliteren, stimuleren en inspireren.

4.2.3.1.7 Deelgebied 7: Mars- en Westerstroomb

Omgevingsbeeld

De sterk vertakte beekdalen centraal in dit gebied zijn ordenend voor de organisatie van het esdorpenlandschap dat hier in de Middeleeuwen zijn structuur kreeg: essen, bebouwing en groenlanden liggen dicht op elkaar, waardoor een sterke ruimtelijke relatie bestaat. Het gebied eromheen is een jong ontginningslandschap dat zich kenmerkt door rechte lijnen, waarvan Witteveen een specifiek voorbeeld vormt. Naast open ruimtes bevat het jongere landschap ook scherp begrensde bosenheden.

Coevorden heeft zich als marktplaats en vestingstad ontwikkeld op de plek waar een aantal waterlopen samenkomen. Vanaf Coevorden loopt het tracé van de historische postweg naar Groningen. Elementen van de vesting zijn in de binnenstad nog steeds afleesbaar en structurend.

Structuren van provinciaal belang:

- *Algemeen*
 - Centraal deel met compacte esdorpstructuren binnen grillige beekdalen;
 - Grootchalige heide- en veenontginningen met rechte lijnen.
- *Esdorpen*
 - Essen, beekdal en dorpskernen liggen dicht bijeen gegroepeerd binnen de ruimte van beekdal;
 - Visuele relatie dorp, es en beekdal door open doorzichten;
 - Beekdalen met percelering en houtwallen;
 - Binnen de dorpen afwisselend open en gesloten ruimtes, verspreide bebouwing;
 - Variatie in traditionele boerderijen die de historische ontwikkeling toont.
- *Ontginningen*
 - Open en doorsneden door rechte lijnen -in de vorm van wegen en beplanting;
 - Oranjekanaal als rechte ontginningsas;
 - Witteveen als gepland ontginningsdorp, met huizen en boerderijen in vaste ritmiek en plaatsing aan het lint.
 - Grote bosenheden, door rechte lijnen begrensd en doorsneden, met daarbinnen (restanten van) heidegebieden.
- *Coevorden*
 - Centrum met radiaal stratenpatroon en kasteel met motte;
 - Herkenbaarheid van de loop van de vestingwerken, in water en stedenbouwkundige structuren;
 - Tracé van de historische postweg.

Ambitie

Bepalend voor dit deelgebied is het zichtbaar houden en verder versterken van de karakteristieke compacte structuren van dit esdorpenlandschap, zoals die tot uitdrukking komt in een centrale positie van de dorpen ingeklemd tussen het beekdal en de essen. Daarom willen wij specifiek sturen op:

- Het in stand houden van de karakteristiek van het esdorpenlandschap. Deze karakteristiek uit zich in een zichtbare ruimtelijke samenhang tussen esdorp, es, beekdal en veld, met bijbehorend microreliëf en beplantingselementen als houtwallen en esrandbosjes;
- Het vasthouden en doorzetten van de ruimtelijke, meer langgerekte opzet van de esdorpen door zorgvuldig om te gaan met de vrije ordening van bebouwing en boerderijen, de afwissel-

ling tussen bebouwde plekken en open ruimtes (in het bijzonder de brinken) en doorzichten naar het omliggende buitengebied;

- Het blijvend zichtbaar onderscheiden van de beekdalen door het grillige verloop en de kleinschaligheid te benadrukken;
- Het in stand houden van het karakter van Coevorden als vestingstad, zowel ondergronds als bovengronds, met alle onderdelen die daaraan refereren, zoals de motte, het kasteel, bastions, kazernes, wapenopslagplaats en radiale wegenstructuren;
- Het herkenbaar houden van de scherpe belijningen van de heideontginningen, waarbij binnen die belijningen variatie kan plaatsvinden;
- Het verder versterken van de oorspronkelijke ritmiek van bebouwing in de linten van Witteveen

4.2.3.1.7.1 Esdorpenlandschap Mars- en Westerstroom: respecteren

De cultuurhistorische samenhang, zoals die in de hoofdstructuur is verwoord en verbeeld, is van provinciaal belang. Daarom willen we die cultuurhistorische samenhang veilig stellen voor de toekomst. De categorie is vooral van toepassing in gebieden waar de ontwikkelingen meer kleinschalig zijn en in een laag tempo zich voltrekken. Bij ontwikkelingen ligt de inzet bij het waarborgen van de cultuurhistorische samenhang voor de toekomst. Initiatiefnemers hebben de verantwoordelijkheid om de cultuurhistorische hoofdstructuur als inspiratiebron te benutten voor ontwikkelingen. Als provincie zullen wij plannen en initiatieven daar op beoordelen.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft doorwerking in de provinciale omgevingsverordening. Daarbij zullen wij actief faciliteren, stimuleren en inspireren.

4.2.3.1.7.2 Esdorpenlandschap Mars- en Westerstroom: voorwaarden verbinden

We verbinden voorwaarden aan gebieden waar de cultuurhistorische samenhang groot is en de dynamiek groter is, zich in een hoger tempo voltrekt en mogelijk planmatig wordt opgezet door meerdere partijen. De schaal van de ontwikkelingen varieert. Wij menen dat de cultuurhistorische samenhang voor deze ontwikkelingen en veranderingen een randvoorwaarde zal moeten zijn. Initiatiefnemers hebben daarmee de verantwoordelijkheid om vroegtijdig in het planproces inzichtelijk te maken op welke wijze ze de cultuurhistorische samenhang als één van de (ruimtelijke) onderleggers voor nieuwe plannen benutten. Hierop is de inzet van de partijen gericht. Als provincie zetten wij in op / zijn we beschikbaar voor begeleiding van het planvormingsproces, waarbij de kansen vanuit de cultuurhistorische samenhang uitgangspunt zijn.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft doorwerking in de provinciale omgevingsverordening. Daarbij zullen wij actief faciliteren, stimuleren en inspireren.

4.2.3.1.8 Deelgebied 8: De Reest en Meppel

Omgevingsbeeld

Bepalend voor de hoofdstructuur van dit gebied is de waaier van waterlopen waartussen de randveenontginningen liggen met hun bebouwingslinten. Waar de waterlopen samenkomen heeft Meppel zich vanaf de middeleeuwen ontwikkeld als handelsstad en doorvoerhaven.

De randveenontginningen kenmerken zich door bewonings- en ontginningsassen op smalle zandruggen, met van daaruit smalle, zeer lange verkavelingstroken, en veelal een jongere tweede bewoningsas, zoals bij Ruinerwold. Bij Kolderveen en Nijeveen zijn enkele middeleeuwse

griften (turfkanalen) nog aanwezig. De grillige loop van de Reest is authentiek gebleven als grensrivier met Overijssel, met aan weerszijden zandkoppen waarop losse erven en esgehuchten zich aftekenen als eilanden in een open uitgestrekt beekdal.

De structuur van het gebied kan worden opgedeeld in verschillende onderdelen.

- *Laagveen/wegdorpen*
 - Licht slingerend verloop van linten, met een variatie in bebouwingsdichtheid en doorzichten;
 - Verschoven linten, zeer lange, smalle opstrekkende verkaveling en tussen de linten openheid;
 - In Ruinerwold eenzijdige en traditionele bebouwing langs de oude noordelijke as, en tweezijdige en eclectische, rijkversierde bebouwing langs het tweede bewoningslint op de oude dijk;
 - In Kolderveen en Nijeveen drie middeleeuwse griften (Kolderveense Ooster- en Westergrift en de Nijeveense Grift) in noord-zuid richting nog goed herkenbaar.
- *Reestdal*
 - De Reest met grillig verloop, daarlangs groenlanden en zandkopjes, structurerend voor het hoevenlandschap;
 - Wijds en open beekdal met daarin erven en esgehuchten met opgaande beplantingsranden als eilanden in die openheid ;
 - Kleinschaligheid van ontginningseenheden doordat bij elk erf eigen es en groenland hoort;
 - Van oost naar west een verschuiving van sober naar rijk, door enkele landgoederen, en door een overgang van sobere besloten erven en nutstuinen naar boerenerven met aangebouwde voorhuizen en siertuinen in Engelse landschapstijl.
- *Meppel*
 - Vormende middeleeuwse water- en wegenlopen in het centrum grotendeels aanwezig of herkenbaar;
 - De Drentse Hoofdvaart buiten Meppel als sterke zelfstandige beelddrager met haar sluizencomplexen en aanverwante bebouwing;
 - De bebouwingsstructuren in het centrum veelal functioneel gekoppeld aan de markt- en havenfunctie, waarbij hoge verwachtingen van interne en ondergrondse sporen van de middeleeuwse stad;
 - Villawijken en –park, tuinwijken en havenbebouwing uit de periode 1860-1940 als representanten van de economische bloei en van stedenbouwkundige concepten uit die tijd.

Ambitie

Leidend in dit deelgebied is een samenloop van verschillende waterlopen waartussen en waarlangs verschillende ontwikkelingen hebben plaatsgevonden. De sturing is verschillend voor elk van deze onderdelen. Wij willen sturen op:

- Het zichtbaar houden van de middeleeuwse griften bij Kolderveen en Nijeveen;
- Het in stand houden van het oude en het nieuwere lint van Ruinerwold en de ligging ervan in de omgeving. Dit doen wij door het herkenbaar houden van de verschillen in positionering, weginrichting en architectuur, door het vasthouden aan de verkavelingstructuren en door het open houden van de ruimte tussen de twee bebouwingslinten;
- Het veilig stellen van het esgehuchtenlandschap van het Reestdal door het benadrukken van de samenhang tussen de erven, essen en groenlanden en de karakteristieke erf- en esbeplanting die de erven en essen markeert in het verder open beekdal van de Reest;
- Het versterken van het karakter van de Drentse Hoofdvaart als beelddrager van een ensemble van kanaal, sluis- en brugcomplexen en gerelateerde bebouwing;

- Het herkenbaar houden van de historische kern van Meppel als markt- en handelsstad, zowel bovengronds als ondergronds, met alle elementen die daaraan refereren, zoals bebouwingsstructuren, waterlopen, pleinen en parken.

4.2.3.1.8.1 De Reest: respecteren

De cultuurhistorische samenhang, zoals die in de hoofdstructuur is verwoord en verbeeld, is van provinciaal belang. Daarom willen we die cultuurhistorische samenhang veilig stellen voor de toekomst. De categorie is vooral van toepassing in gebieden waar de ontwikkelingen meer kleinschalig zijn en in een laag tempo zich voltrekken. Bij ontwikkelingen ligt de inzet bij het waarborgen van de cultuurhistorische samenhang voor de toekomst. Initiatiefnemers hebben de verantwoordelijkheid om de cultuurhistorische hoofdstructuur als inspiratiebron te benutten voor ontwikkelingen. Als provincie zullen wij plannen en initiatieven daar op beoordelen.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft doorwerking in de provinciale omgevingsverordening. Daarbij zullen wij actief faciliteren, stimuleren en inspireren.

4.2.3.1.8.2 De Reest: voorwaarden verbinden

Wij verbinden voorwaarden aan gebieden waar de cultuurhistorische samenhang groot is en de dynamiek groter is, zich in een hoger tempo voltrekt en mogelijk planmatig wordt opgezet door meerdere partijen. De schaal van de ontwikkelingen varieert. Wij menen dat de cultuurhistorische samenhang voor deze ontwikkelingen en veranderingen een randvoorwaarde moet zijn. Initiatiefnemers hebben daarmee de verantwoordelijkheid om vroegtijdig in het planproces inzichtelijk te maken op welke wijze ze de cultuurhistorische samenhang als één van de (ruimtelijke) onderleggers voor nieuwe plannen benutten. Hierop is de inzet van de partijen gericht. Als provincie zijn we beschikbaar voor begeleiding van het planvormingsproces, waarbij de kansen vanuit de cultuurhistorische samenhang uitgangspunt zijn.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft doorwerking in de provinciale omgevingsverordening. Daarbij zullen wij actief faciliteren, stimuleren en inspireren.

4.2.3.1.9 Deelgebied 9: Hollandscheveld en Hoogeveen

Omgevingsbeeld

De structuur van dit gebied heeft geen duidelijke drager. Dit komt door de relatief complexe en kleinschalige aanpak van de oudere veenontginningen, vanaf de 17de eeuw. De (verlengde) Hoogeveense Vaart vormt de basis en verbindende schakel in de veenontginningen. De structuur hiervan is nog steeds herkenbaar aan de “opgaanden”, die als ontginningsas dienden, en aan de verschillende kavelrichtingen van de -vele- ontginningsblokken, die aan de achtergrenzen bij elkaar komen. Hoogeveen heeft zich ontwikkeld als stedelijke kern vanuit het kruispunt van twee belangrijke vaarten: de (verlengde)Hoogeveense Vaart en de inmiddels gedempte Zuidwoldiger Opgaande.

- *Structuren van provinciaal belang:*
 - Ontginningsassen als lijnen georiënteerd op en verbonden met de (Verlengde) Hoogeveense Vaart;
 - Centraal groot ‘blok’ met daaromheen uitwaaiend (latere) blokken, onderling herkenbaar door de assen en de verschillende kavelrichtingen die ‘botsen’ bij de achtergrenzen;

- Bossen bij Hollandscheveld die de smalle kavelstructuur en –richting volgen, met rafelige begrenzingen.
- *Specifiek voor Hoogeveen:*
 - “Het Kruis” als ontstaanspunt herkenbaar in het kruispunt van twee –gedempte- vaarten;
 - Noordelijk daarvan herkenbare historische percelering en bebouwingsstructuur.

Ambitie

Richtinggevend voor dit deelgebied is het behouden van het onderscheid tussen de verschillende ontginningsblokken in het veengebied. Dit is vooral zichtbaar te maken op de grenzen van de blokken. Wij willen dan ook sturen op:

- Het gebruik maken van de randen en contrasten tussen de verschillende ontginningsblokken bij nieuwe ontwikkelingen, en in het bijzonder de achtergrenzen van de ontginningsblokken, waar verschillende kavelrichtingen bij elkaar komen;
- Het zichtbaar houden van de plaatsing van de bospercelen van het bos bij Hollandscheveld binnen de oude perceelsstructuren, en het in stand houden van de rafelige, verspringende randen van dit bos.

4.2.3.1.9.1 Hollandscheveld en Hoogeveen: respecteren

De cultuurhistorische samenhang, zoals die in de hoofdstructuur is verwoord en verbeeld, is van provinciaal belang. Daarom willen we die cultuurhistorische samenhang veiligstellen voor de toekomst. De categorie is vooral van toepassing in gebieden waar de ontwikkelingen meer kleinschalig zijn en in een laag tempo zich voltrekken. Bij ontwikkelingen ligt de inzet bij het waarborgen van de cultuurhistorische samenhang voor de toekomst. Initiatiefnemers hebben de verantwoordelijkheid om de cultuurhistorische hoofdstructuur als inspiratiebron te benutten voor ontwikkelingen. Als provincie beoordelen wij plannen en initiatieven daar op.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft doorwerking in de provinciale omgevingsverordening. Daarbij zullen wij actief faciliteren, stimuleren en inspireren.

4.2.3.1.10 Deelgebied 10: Emmen en haar venen

Omgevingsbeeld

Bepalend in dit gebied is de positie van Emmen als naoorlogse stad, in een veengebied dat vrij laat is ontgonnen en nog de concrete sporen toont van de machinale veenontginningen. Emmen, oorspronkelijk een esdorp op een uitloper van de Hondsrug, bezit rondom de oude kern een krans van woonwijken en industriegebieden, die representatief zijn voor de opeenvolgende fasen in het naoorlogse planningsdenken. Daarbuiten zijn in het gebied van het Amsterdamscheveld de verschillende facetten en fasen van de machinale veenontginning in één gebied zichtbaar. De zuidelijke strook langs de grens met Duitsland heeft een eigen karakter, gevormd door de randveenontginningen en hun wegdorpen en de esgehuchten.

Structuren van provinciaal belang

Voor het gebied als totaal:

- De veelzijdigheid van ruimtelijke inrichting in fasen en in tijd, met structuren van esdorpen, veenontginningen, wegdorpen en naoorlogse planning;
- De verschillende zones die zich door hun autonome ontwikkeling sterk van elkaar onderscheiden.

De karakteristieken van elk van de zones

- *Emmen*
 - Hoofdstructuur van naoorlogse uitleg met daarbinnen de functiescheiding wonen, werken, recreatie en verkeer;
 - De naoorlogse woonwijken Emmermeer, Angelslo en Emmerhout als gave representanten van stedenbouwkundige concepten;
 - De aanwezigheid van (restanten van) esdorpstructuren van (het centrum van) Emmen, Barge en Westenesch en prehistorische sporen die de route van Coevorden naar Groningen over de Hondsrug weerspiegelen.
- *Veengebied*
 - Meervoudig systeem van kanalen en wijken;
 - Rond het Amsterdamscheveld en het Bargerveen zijn verschillende fasen van veenontginning zichtbaar door strakke interne ontginningslijnen, aan de randen rafelige grenzen tussen wel en niet afgegraven en in cultuur gebracht hoogveen, machinale sporen in het veen en de turfstrooiselfabriek en gerelateerde dorpsbebouwing bij het gebied van Van Griendtsveen.
- *Randveenontginningen*
 - Licht slingerend verloop van de weg als ontginningsas parallel aan het Schoonebekerdiep;
 - Een onderscheid tussen oost en west in lintdorpen en esgehuchten;
 - Een opstreckende verkaveling vanuit het lint.

Ambitie

Bepalend voor dit deelgebied is de stad Emmen als naoorlogse groeikern op de rand van de Hondsrug met een omringend veengebied. In dit deelgebied willen we specifiek sturen op:

- Het behouden van de kenmerkende stedenbouwkundige concepten van de naoorlogse wijken van Emmen als representanten van opeenvolgende fasen in het denken over wonen en de stad;
- Bij nieuwe ontwikkelingen van Emmen consequent vasthouden aan het wijkontwerp als totaalbeeld en als uitdrukking van een vernieuwend denkbeeld over de wijze van wonen;
- Het zichtbaar houden van de machinale veenwinning en veenverwerking op het Amsterdamscheveld en het Bargerveen, zowel in het landschap als in de bebouwing;
- Het benadrukken van het lineair patroon van hunebedden, grafheuvels en andere zichtbare en onzichtbare prehistorische relictten die samenhangen met de prehistorische route over de Hondsrug;
- Het herkenbaar houden van de lintstructuur van de randveenontginningen met een variatie aan bebouwing langs de slingerende oost-west georiënteerde wegen.

4.2.3.1.10.1 Amsterdamscheveld: respecteren

De cultuurhistorische samenhang, zoals die in de hoofdstructuur is verwoord en verbeeld, is van provinciaal belang. Daarom willen we die cultuurhistorische samenhang veilig stellen voor de toekomst. De categorie is vooral van toepassing in gebieden waar de ontwikkelingen meer kleinschalig zijn en in een laag tempo zich voltrekken. Bij ontwikkelingen ligt de inzet bij het waarborgen van de cultuurhistorische samenhang voor de toekomst. Initiatiefnemers hebben de verantwoordelijkheid om de cultuurhistorische hoofdstructuur als inspiratiebron te benutten voor ontwikkelingen. Als provincie zullen wij plannen en initiatieven daar op beoordelen

Uitvoering

Dit onderwerp heeft doorwerking in de provinciale omgevingsverordening. Daarbij zullen wij actief faciliteren, stimuleren en inspireren.

4.2.3.1.10.2 Amsterdamscheveld: voorwaarden verbinden

Wij verbinden voorwaarden aan gebieden waar de cultuurhistorische samenhang groot is en de dynamiek groter is, zich in een hoger tempo voltrekt en mogelijk planmatig wordt opgezet door meerdere partijen. De schaal van de ontwikkelingen varieert. Wij menen dat de cultuurhistorische samenhang voor deze ontwikkelingen en veranderingen een randvoorwaarde moet zijn. Initiatiefnemers hebben daarmee de verantwoordelijkheid om vroegtijdig in het planproces inzichtelijk te maken op welke wijze ze de cultuurhistorische samenhang als één van de (ruimtelijke) onderleggers voor nieuwe plannen benutten. Hierop is de inzet van de partijen gericht. Als provincie zijn we beschikbaar voor begeleiding van het planvormingsproces, waarbij de kansen vanuit de cultuurhistorische samenhang uitgangspunt zijn.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft doorwerking in de provinciale omgevingsverordening. Daarbij zullen wij actief faciliteren, stimuleren en inspireren.

4.2.3.2 UNESCO werelderfgoed

Toekomstig Werelderfgoed

De Koloniën van Weldadigheid in Nederland en België zijn in 2017 door Nederland voorgedragen als UNESCO werelderfgoed. Naar verwachting besluit het Werelderfgoedcomité hierover in 2018. De Koloniën van Weldadigheid in Drenthe zijn Frederiksoord-Wilhelminaoord en Veenhuizen. UNESCO Werelderfgoed is cultureel en natuurlijk erfgoed dat onvervangbaar is, uniek, eigendom van de hele wereld, en zo belangrijk voor de wereldgemeenschap dat we het veilig aan de toekomstige generaties willen doorgeven. De Werelderfgoedconventie werkt met de bestaande regels van een land en brengt dus geen extra internationaal ruimtelijk regime met zich mee. Wel worden – met bestaande regelgeving van een land – de bijzondere waarden beschermd.

Management

De Koloniën van Weldadigheid zijn een ‘levend landschap’ dat zich ontwikkelt in lijn van de OUV (outstanding universal value; de unieke waarden). Om de gebieden te beheren is een Managementplan vastgesteld voor de eerste 10 jaar na aanwijzing. Dit plan is vastgesteld door GS van Drenthe, provincie Antwerpen, de 8 gemeenteraden van de gemeenten waarin de Koloniën van Weldadigheid liggen, en de Nederlandse en Vlaamse ministerraad (december 2016). In dit plan is ook vastgelegd dat Drenthe de verantwoordelijkheid van ‘siteholder’ heeft, aanspreek- en coördinatiepunt voor het toekomstig werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid in Nederland.

Doelen van het Managementplan Werelderfgoednominatie zijn:

1. Beschermen, behouden, duurzaam onderhouden en beheren van het (toekomstig) Werelderfgoed
2. Op adequate wijze inpassen van nieuwe ontwikkelingen
3. Uitdragen van het (toekomstig) Werelderfgoed naar de samenleving

OUV

De te beschermen en uit te dragen OUV van de Koloniën van Weldadigheid uit zich in de landschappelijke basistypologie, de structuur, en in representatieve bebouwing en beplanting. Deze zijn voor het Drentse deel in het **Nominatiedossier** aangeduid op de volgende kaarten: M.3.1.1, M 3.1.2, M 3.1.3 (Frederiksoord), M 3.2.1, M.3.2.2, M 3.2.3 (Wilhelminaoord) en M 3.6.1, 3.6.2 en 3.6.3 (Veenhuizen).

De Koloniën van Weldadigheid vormen een samenhangende serie landbouwkoloniën voor armoedebestrijding, die met voortschrijdend inzicht en aangepast aan de lokale omstandigheden zijn ingericht. In zeven jaar tijd werden zeven Koloniën van Weldadigheid aangelegd. De volledige serie illustreert de landelijke betrokkenheid, de grootsheid en de ambitie van de onderneming. De reeks laat tevens zien hoe snel nieuwe ideeën over landinrichting, landbouw en zorg elkaar in die jaren opvolgden en hoe de ervaringen uit de ene Kolonie werden geïntegreerd in een volgende, en zo in het systeem als geheel. De basisstructuur was overal gelijk, maar de invulling werd ook organisch aangepast aan de fysieke eigenschappen van de woeste grond en de lokale omstandigheden.

Bij elke nieuwe kolonie wijzigde de Maatschappij van Weldadigheid de concrete uitvoering van het model. Op de eerste plaats komt dit tot uitdrukking in het onderscheid tussen vrije en onvrije Koloniën, met elk een kenmerkende basistypologie. Ook binnen de twee types is de ontwikkeling zichtbaar. Elke kolonie heeft een orthogonale landschapsstructuur en een basisontginningspatroon van wegen, lanen, vaarten en een vaste maatvoering. Die structuur en dat patroon zijn vanwege natuurlijke omstandigheden, zoals de grondstructuur en het watersysteem, steeds iets verschillend.

Per kolonie werden ook specifieke voorzieningen toegevoegd voor de opvang, disciplineren en vorming van de kolonisten in de vorm van representatieve bebouwing en beplanting. Dit maakt dat elke kolonie in de reeks zich van de andere onderscheidt en een eigen betekenis heeft, die bijdraagt aan het geheel.

4.2.3.2.1 Veenhuizen

Voor de sturing op het provinciaal belang is het Cultuurhistorisch Kompas het kader. Voor de sturing op de OUV vanuit de rol van siteholder is het nominatiedossier en Managementplan van de Koloniën van Weldadigheid het kader (internationaal belang). De provincie kan vanuit beide rollen opereren. De Koloniën van Weldadigheid vormen een samenhangende serie landbouwkoloniën voor armoedebestrijding, die met voortschrijdend inzicht en aangepast aan de lokale omstandigheden zijn ingericht. De te beschermen en uit te dragen waarden ofwel ‘Outstanding Universal Value’ van de Koloniën van Weldadigheid uit zich in de landschappelijke basistypologie, de structuur, en in representatieve bebouwing en beplanting. Deze zijn voor Veenhuizen in het **Nominatiedossier** aangeduid op de volgende kaarten: M 3.6.1, 3.6.2 en 3.6.3).

Uitvoering

Veenhuizen (Unesco Werelderfgoed) heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening. Wij werken samen met partners aan het verder uitwerken van het managementplan van de Koloniën van Weldadigheid.

4.2.3.2.2 Frederiksoord - Wilhelminaoord

Omgevingsbeeld

Voor de sturing op het provinciaal belang is het Cultuurhistorisch Kompas het kader. Voor de sturing op de OUV vanuit de rol van siteholder is het nominatiedossier en Managementplan van de Koloniën van Weldadigheid het kader (internationaal belang). De provincie kan vanuit beide rollen opereren. De te beschermen en uit te dragen waarden ofwel ‘Outstanding Universal Value’ van de Koloniën van Weldadigheid uit zich in de landschappelijke basistypologie, de structuur, en in representatieve bebouwing en beplanting. Deze zijn voor Frederiksoord en omstreken in het **Nominatiedossier** aangeduid op de volgende kaarten: M 3.1.1, M 3.1.2, M 3.1.3 (Frederiksoord), M 3.2.1, M 3.2.2, M 3.2.3 (Wilhelminaoord).

Uitvoering

Frederiksoord (Unesco Werelderfgoed) heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening. Wij werken samen met partners aan het verder uitwerken van het managementplan van de Kolonien van Weldadigheid.

4.2.3.3 Gebouwd erfgoed

Omgevingsbeeld

Gebouwd erfgoed vertelt op concrete en herkenbare wijze het verhaal van de ontwikkeling en de identiteit van Drenthe en is vaak ook direct verbonden met zijn omgeving, en het landschap. Het is van wezenlijk belang dat dergelijk monumentaal en karakteristiek erfgoed een bruikbare functie heeft of krijgt; daarmee valt of staat ook de instandhouding ervan. Daarnaast vervult gebouwd erfgoed een belangrijke rol in de aantrekkelijkheid van onze dorpen en steden, voor inwoners en toeristen, maar ook als vestigingsfactor. Daarom hebben wij een eigen provinciale monumentenlijst die het verhaal van Drenthe vertelt, en stimuleringsregelingen voor herbestemming en restauratie van monumenten en beeldbepalende panden. Hiermee streven wij naar behoud en leveren een bijdrage aan de sociale en economische ontwikkeling van Drenthe.

Uitvoering

Gebouwd erfgoed heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening. Wij werken samen met partners aan het realiseren van de doelstelling, bijvoorbeeld door gezamenlijke (bestuurs)afspraken en subsidieregelingen.

4.2.3.3.1 Provinciale monumenten

Provinciale monumenten zijn beschermde onroerende monumenten waarvan de instandhouding van algemeen belang is, vanuit hun cultuurhistorische waarde. Provinciale monumenten zijn van bovenlokaal belang en maken deel uit van de ruimtelijke kwaliteit in dorpen, steden en landschap. De provincie hecht belang aan het behoud hiervan en heeft dit als kernkwaliteit ‘oorspronkelijkheid’ benoemd. De huidige Provinciale Monumentenverordening Drenthe 2016 bevat, naast bepalingen over het aanwijzen van monumenten, ook bepalingen. Dit soort bepalingen kan na de invoering van de Omgevingswet niet worden gehandhaafd in de Monumentenverordening of opgenomen in een vast te stellen Erfgoedverordening. Het is wenselijk om met een set instructieregels te werken. Met één set instructieregels kan de bescherming van ruim 300 provinciale monumenten goed worden geregeld.

Uitvoering

Provinciale monumenten hebben een doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening. Wij werken samen met partners aan het realiseren van de doelstelling, bijvoorbeeld door gezamenlijke (bestuurs)afspraken en subsidieregelingen.

4.2.3.3.2 Leegstand en herbestemming

Omgevingsbeeld

Karakteristieke panden en objecten als kerken, scholen, boerderijen etc. staan leeg of dreigen leeg te komen staan, onder andere als gevolg van een krimpende bevolking of verminderde economische dynamiek. Dit leidt tot verval en verlies van gebouwd erfgoed en verrommeling van de ruimtelijke kwaliteit in Drenthe. Herbestemming van monumenten en beeldbepalende panden is en blijft hard nodig. Dit vraagt om nieuwe strategieën in methodes van behoud en herbestemming, gezien vanuit onze maatschappelijke, economische, en ruimtelijke opgaven. Het Kenniscentrum Herbestemming Noord geeft daar invulling aan door herbestemming als

gebiedsopgave te behandelen en andersom. Op pand- en objectniveau stimuleert de provincie aanvullend, via haar subsidieregeling, behoud en herbestemming van karakteristiek bezit. De kaders voor de uitvoering van dit beleid zijn te lezen in de **provinciale Cultuurnota 2017-2020**: ‘De Verbeelding van Drenthe’.

Uitvoering

Gebouwd erfgoed heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening. Wij werken samen met partners aan het realiseren van de doelstelling, bijvoorbeeld door gezamenlijke (bestuurs)afspraken en subsidieregelingen.

4.2.4 Kernkwaliteit archeologie

Omgevingsbeeld

Archeologie houdt zich bezig met de reconstructie van oude culturen door middel van het bestuderen van materiële overblijfselen hiervan. Daarbij gaat het om alles wat de mens ooit heeft achtergelaten, bijvoorbeeld restanten van huizen, begraafplaatsen, wapens, sieraden, huisraad, afval en voedselresten. Deze overblijfselen kunnen duizenden jaren oud zijn of slechts een paar honderd jaar. Tegenwoordig wordt ook archeologisch onderzoek gedaan naar in de bodem aanwezige overblijfselen van de Tweede Wereldoorlog.

Ambitie

Het provinciaal beleid voor de Drentse archeologie is gericht op instandhouding, bescherming, beleven en benutten. Het archeologisch erfgoed behoort tot het ruimtelijk erfgoed en is een belangrijke bouwsteen van de ruimtelijke kwaliteit en identiteit van Drenthe (kernkwaliteit archeologie).

Link met de provinciale Cultuurnota 2017-2020; het Cultuurhistorisch Kompas Drenthe; de Erfgoedwet (2016) en het Overgangsrecht Monumentenwet 1988 naar de Omgevingswet.

4.2.4.1 Archeologische monumentenzorg

Ambitie

Het archeologisch erfgoed is onze enige bron van informatie over de bewoningsgeschiedenis van onze provincie van de steentijd tot de middeleeuwen. Het merendeel van het archeologisch erfgoed is onzichtbaar en is daardoor zeer kwetsbaar bij ruimtelijke ontwikkelingen die om bodemingrepen vragen. Archeologische waarden zijn onvervangbaar en niet te compenseren. Daarom geven wij het archeologisch erfgoed een duidelijke plaats in ons ruimtelijk beleid en stimuleren en faciliteren de gemeenten bij de invulling van hun wettelijke taken op het gebied van archeologie.

Onze uitgangspunten voor archeologie zijn:

1. Het in de bodem bewaren (behoud in situ) van waardevol archeologisch erfgoed of, als dat niet mogelijk is, het opgraven en duurzaam veiligstellen (behoud ex situ) van het erfgoed in het Noordelijk Archeologisch Depot in Nuis;
2. Zorgdragen dat archeologisch onderzoek in Drenthe op goede wijze wordt uitgevoerd;
3. Het meewegen van het aspect archeologie in het kader van ruimtelijke plannen;
4. Het vergroten van het draagvlak voor het archeologisch erfgoed;
5. Het ontsluiten van de archeologische verhalen van Drenthe, ondermeer door verbinding met vrijetijdseconomie;
6. Bijdragen aan de versterking van de ruimtelijke kwaliteit en identiteit van Drenthe.

In de praktijk zijn wij vooral verantwoordelijk voor het inbrengen van het aspect archeologie bij ontgroningen, saneringen, Milieueffectrapportages en bovenlokale ruimtelijke ontwikkelingen, zoals gebiedsontwikkelingen, waterberging, natuurontwikkeling, energielandschappen en provinciale infrastructuur. Daarnaast wordt archeologie als bouwsteen van ruimtelijke kwaliteit ingebracht in integrale planprocessen van bovenlokaal schaalniveau.

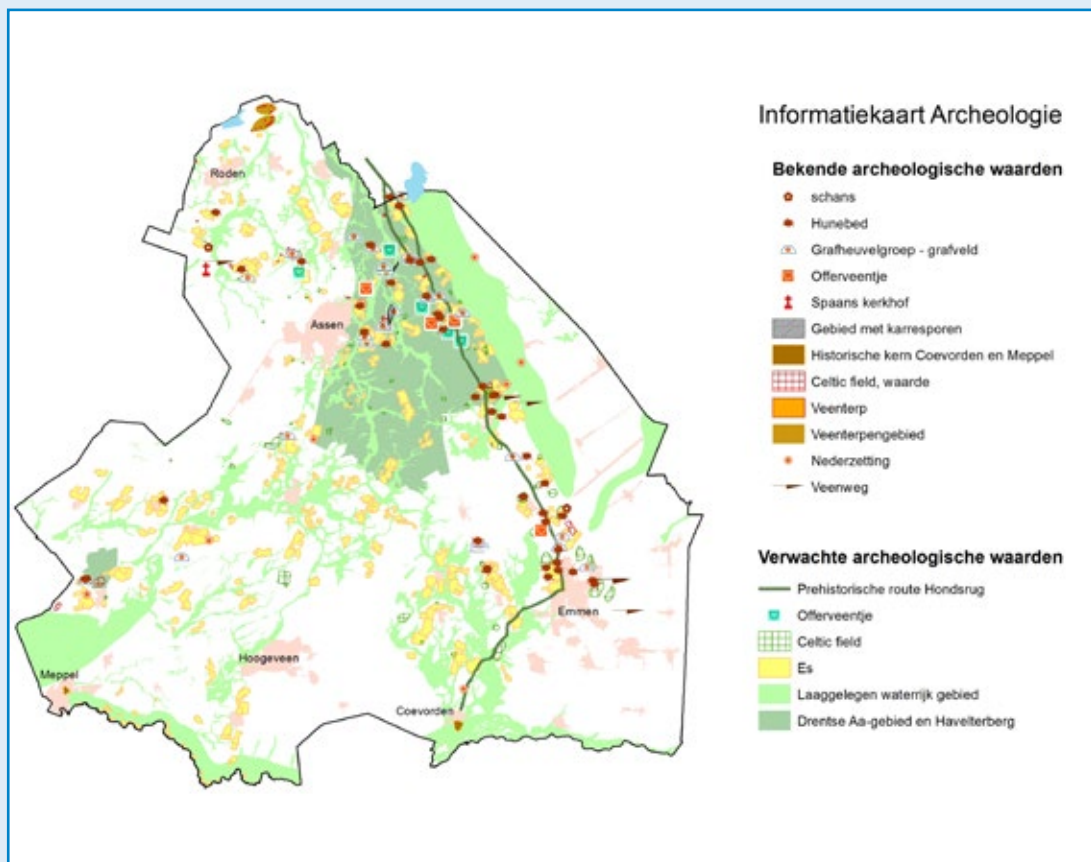
Uitgangspunten van ons archeologiebeleid zijn beschreven in:

- provinciale Cultuurnota 2017-2020;
- Cultuurhistorisch Kompas Drenthe;
- Erfgoedwet;
- Overgangsrecht Monumentenwet 1988 naar de Omgevingswet.

4.2.4.1.1 Archeologische hoofdstructuur

Ambitie

De provinciale archeologische hoofdstructuur is opgebouwd uit bekende, zichtbare én onzichtbare archeologische vindplaatsen en gebieden, waar een beredeneerde verwachting is op het aantreffen van archeologische vindplaatsen, de zogenaamde archeologische verwachtingsgebieden. Samen vormen zij de essentiële bouwstenen die nodig zijn om het verhaal van de regionale bewoningsgeschiedenis te kunnen (blijven) vertellen, voor nu en voor toekomstige generaties. De inhoudelijke kaart Archeologie geeft een overzicht van deze Archeologische Hoofdstructuur die wij van provinciaal belang achten.

Wij willen daarnaast extra aandacht schenken aan het jongste en het oudste erfgoed van de provincie. Onder het oudste erfgoed verstaan we de resten die met de oudste bewoners van Drenthe samenhangen, de Neanderthalers. Bij het jongste erfgoed gaat het om de archeologische sporen van modern oorlogserfgoed, waaronder sporen van de Tweede Wereldoorlog.

Deze oudste en jongste geschiedenis vindt u niet op de kaart terug. De archeologische waarden en verwachtingen van provinciaal belang, die samenhangen met de cultuurhistorische waarden of die ruimtelijk zichtbaar zijn, zijn ook terug te vinden op de kaart Cultuurhistorie uit het Cultuur Historisch Kompas.

Het beschermingsbeleid dat wij aan de Archeologische Hoofdstructuur koppelen, is binnen de Culturele Alliantie 2009-2012/13, in samenwerking met de gemeenten, uitgewerkt. Niet voor alle bodemingrepen is archeologisch onderzoek vereist. Dit hangt af van de omvang en aard van de ingreep, de waarde en verwachting van de locatie en het vrijstellingsbeleid, zoals dat is uitgewerkt in de gemeentelijke archeologiekarten van de Culturele Alliantie. Voor de omgang met het provinciaal belang archeologie is deze eerste versie van de gemeentelijke kaarten leidend.

Op hoofdlijnen betekent dit dat bij ruimtelijke ontwikkelingen in gebieden met een archeologische verwachting, die valt onder het provinciaal belang archeologie, een onderzoeksvrijstelling tot maximaal 1000 m² mogelijk is. Voor bekende archeologische vindplaatsen van provinciaal belang geldt geen onderzoeksvrijstelling. Over de gemiddelde dikte van de bouwvoor zijn afspraken gemaakt met de gemeenten en LTO Noord. De bovenste 30 cm plus 10 cm voor niet-kerend woelen zijn vrijgesteld van archeologisch onderzoek. Wij hebben de ambitie om het verhaal van de bewoningsgeschiedenis van Drenthe, vanaf de prehistorie tot nu, te kunnen (blijven) vertellen aan huidige en toekomstige generaties.

4.2.4.1.1 Beschermingsniveau 1: generiek Uitvoering

Het beschermingsniveau Generiek richt zich op het algemene uitgangspunt dat alle behoudenswaardig archeologische vindplaatsen (waarden) die op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) van Drenthe staan en de nieuw ontdekte behoudenswaardige vindplaatsen niet ongezien kunnen verdwijnen.

Uitgangspunten van ons archeologiebeleid zijn beschreven in:

- provinciale Cultuurnota 2017-2020;
- Cultuurhistorisch Kompas Drenthe;
- Erfgoedwet;
- Overgangsrecht Monumentenwet 1988 naar de Omgevingswet.

4.2.4.1.2 Beschermingsniveau 2: bekende archeologische waarden: behoud in situ

Uitvoering

Van een selectie van bekende en gewaardeerde archeologische vindplaatsen vinden wij dat ze in situ behouden moeten blijven voor toekomstige generaties en toekomstig wetenschappelijk onderzoek. Hieronder vallen alle hunebedden, een cluster middeleeuwse huisplaatsen (veenterpen) in de Onlanden, een aantal grafheuvelcomplexen, nederzettingsterreinen, offerveentjes, veenwegen en schansen, alle zekere Celtic fields, het Spaans kerkhof bij Veenhuizen en gebieden met karrensporen.

Uitgangspunten van ons archeologiebeleid zijn beschreven in:

- provinciale Cultuurnota 2017-2020;
- Cultuurhistorisch Kompas Drenthe;
- Erfgoedwet;
- Overgangsrecht Monumentenwet 1988 naar de Omgevingswet.

4.2.4.1.1.3 Beschermingsniveau 3: bekende archeologische waarden: behoud ex situ Uitvoering

De historische kernen van Meppel en Coevorden zijn van grote archeologische waarde, maar vanwege de ruimtelijke dynamiek is behoud in situ hier meestal niet realiseerbaar. Wij sturen hier op de uitvoering van archeologisch onderzoek, conform de gangbare, in de archeologische beroepsgroep geldende Beoordelingsrichtlijnen en protocollen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA). Een direct gevolg van deze sturing is dat wij vroegtijdig in het planvormingsproces met de gemeente het Programma van Eisen voor archeologisch onderzoek willen afstemmen. Voor bekende archeologische vindplaatsen van provinciaal belang geldt geen onderzoeksvrijstelling.

Uitgangspunten van ons archeologiebeleid zijn beschreven in:

- provinciale Cultuurnota 2017-2020;
- Cultuurhistorisch Kompas Drenthe;
- Erfgoedwet;
- Overgangsrecht Monumentenwet 1988 naar de Omgevingswet.

4.2.4.1.1.4 Beschermingsniveau 4: verwachte archeologische waarden: verwachting toetsen door onderzoek Uitvoering

In gebieden of terreinen waar archeologische waarden worden verwacht (verwachtingsgebieden) die van provinciaal belang zijn, sturen wij op een goede uitvoering van archeologisch onderzoek, conform de gangbare, in de archeologische beroepsgroep geldende kwaliteitseisen. Onder deze verwachtingsgebieden vallen alle Drentse essen en beekdalen, het Holtingerveld (voorheen de Havelterberg), het Drentsche Aa-gebied, de gebieden waar Celtic fields worden verwacht, offerveentjes en het vermoede traject van de prehistorische weg over de Hondsrug. Als hier archeologische waarden worden aangetroffen, verwachten wij dat deze door hun ruimtelijke spreiding, samenhang, zeldzaamheid, tijdsdiepte en/of goede fysieke kwaliteit van provinciaal belang zullen zijn. Een direct gevolg van deze sturingsrichting is dat wij vroegtijdig in het planproces met initiatiefnemer(s) en/of gemeente het Programma van Eisen voor archeologisch onderzoek willen afstemmen. Bij ruimtelijke ontwikkelingen in gebieden met een archeologische verwachting die van provinciaal belang archeologie is, is een onderzoeksvrijstelling tot maximaal 1000 m2 mogelijk. Over de gemiddelde dikte van de bouwvoor zijn afspraken gemaakt met de gemeenten en LTO Noord. De bovenste 30 cm plus 10 cm voor niet-kerend woelen zijn vrijgesteld van archeologisch onderzoek.

Uitgangspunten van ons archeologiebeleid zijn beschreven in:

- provinciale Cultuurnota 2017-2020;
- Cultuurhistorisch Kompas Drenthe;
- Erfgoedwet;
- Overgangsrecht Monumentenwet 1988 naar de Omgevingswet.

4.2.4.1.2 Noordelijk Archeologisch Depot

Uitvoering

De Erfgoedwet (2016) regelt dat alle archeologische vondsten en opgravingsdocumentatie uit archeologisch onderzoek in Drenthe, eigendom zijn van de provincie. Daartoe houden wij, samen met de provincies Groningen en Fryslân, het Noordelijke Archeologisch Depot in Nuis in stand. Hier wordt het archeologisch erfgoed ex situ op verantwoorde wijze beheerd en toegankelijke gemaakt voor wetenschappelijk onderzoek. Wij staan voor een ruimhartig uitleenbeleid dat de beleving en benutting van dit erfgoed stimuleert. De topstukken van de collectie zijn te zien in het Provinciaal Drents Museum in Assen.

Uitgangspunten van ons archeologiebeleid zijn beschreven in:

- provinciale Cultuurnota 2017-2020;
- Cultuurhistorisch Kompas Drenthe;
- Erfgoedwet;
- Overgangsrecht Monumentenwet 1988 naar de Omgevingswet.

4.2.4.1.3 Beleven en benutten

Uitvoering

Het (pre)historisch archeologisch erfgoed ligt in Drenthe letterlijk al eeuwen voor het oprapen en is een belangrijke pijler van de kwaliteit van onze woon-, werk- en leefomgeving. De hunebedden zijn hét symbool van Drenthe en zijn de trotse aanvoerders van de Canon van de Nederlandse geschiedenis. Maar er is zoveel meer en vaak van sublieme kwaliteit en betekenis. De archeologie zit in ons DNA en verbindt onze identiteit met die van onze voorouders. Het verdient het om meer en beter voor het voetlicht te worden gebracht, zodat ruimtelijke planmakers en ontwerpers zich meer laten inspireren door dit erfgoed en ook de bezoekers van onze provincie het beter leert kennen en waarderen. Daarom geven wij archeologie een duidelijke plek in ons ruimtelijkbeleid, waar we de bescherming ervan regelen, in ons cultuurbeleid, waar we focussen op inspiratie, kennisontwikkeling en informatieontsluiting en geven we het een plek in onze vrijetijdseconomie, waar het samen met ons cultuurhistorisch erfgoed wordt benut voor erfgoedtoerisme.

Uitgangspunten van ons archeologiebeleid zijn beschreven in:

- provinciale Cultuurnota 2017-2020;
- Cultuurhistorisch Kompas Drenthe;
- Erfgoedwet;
- Overgangsrecht Monumentenwet 1988 naar de Omgevingswet.

4.2.5 Kernkwaliteit aardkundige waarden

Omgevingsbeeld

Drenthe heeft een eigen karakter, een eigen (ruimtelijke) identiteit, die door inwoners en bezoekers hoog wordt gewaardeerd. Het aardkundige landschap van Drenthe is hiervoor in belangrijke mate bepalend. Ons aardkundig erfgoed is de enige informatiebron over de natuurlijke ontstaansgeschiedenis van Drenthe.

Ambitie

Aardkundige waarden die bijdragen aan het specifieke Drentse karakter willen wij behouden en, waar mogelijk, herstellen. Het provinciaal belang ligt in het behouden en, waar mogelijk, ontwikkelen van de kernkwaliteit aardkundige waarden. Wij willen inhoud geven aan ruimtelijke kwaliteit, om de identiteit en aantrekkelijkheid van Drenthe te behouden en te versterken. Ons doel is de archiefwaarde van de bodem te behouden en de landvormen, die karakteristiek zijn voor het Drentse landschap, te behouden en te versterken, als onderdeel van de kernkwaliteit oorspronkelijkheid. Deze ambitie hebben wij verwoord en uitgewerkt in onze beleidsnota wAARDEvol Drenthe (2013) en onze toelichting daarop (2018).

Uitvoering

Dit onderwerp heeft vertaling in de Provinciale Omgevingsverordening.

4.2.5.1 Beschermingsgebied

Ambitie

Wij willen de archiefwaarde van de bodem en de landvormen, die karakteristiek zijn voor het Drentse landschap, behouden en versterken, als basis voor ruimtelijke kwaliteit, biodiversiteit en landschappelijke diversiteit. Dit doen wij zonder een belemmering op te werpen voor de gangbare jaarlijks terugkerende groundbewerking. Wij onderscheiden gebieden met drie beschermingsniveaus: hoog, middel en generiek. Om bij ontwikkelingen het belang van de aardkundige waarden volwaardig mee te kunnen wegen, is goede informatie over en kennis van aardkundige waarden belangrijk. Wij werken aan het goed ontsluiten van beschikbare kennis.

Uitvoering

De informatie over aardkundige waarden is beschikbaar via de provinciale website. Dit onderwerp heeft vertaling in de Provinciale Omgevingsverordening.

4.2.5.1.1 De Hondsrug UNESCO GLOBAL GEOPARK

Omgevingsbeeld

De Hondsrug is een markant en dominerend onderdeel van het Drents Plateau. Het landschappelijk contrast met het naastgelegen Hunzedal is beeldbepalend. De bijzondere geologie van de Hondsrug is de inspiratie geweest voor het ontwikkelen van een geopark. De Hondsrug is het eerste gebied in Nederland dat is erkend als UNESCO Global Geopark. Dat is een gebied met bijzondere geologische kwaliteiten en, daarmee samenhangende, cultuurhistorische en ecologische waarden.

Ambitie

In dit gebied zijn de kernkwaliteiten **archeologie, Kernkwaliteit landschap** en cultuurhistorie onlosmakelijk gekoppeld aan het (economische) vestigingsklimaat en de vrijetijdseconomie. Wij zetten deze gebiedskwaliteiten in voor een duurzame economische ontwikkeling van het gebied. De Hondsrug UNESCO Global Geopark draagt bij aan bewustwording, kennisverbreding en een inspirerend kader van kernkwaliteiten voor nieuwe initiatieven.

Uitvoering

Gezamenlijk met partners geven we uitvoering aan het Masterplan Geopark. De uitvoering is belegd bij het programmabureau Geopark De Hondsrug. Via educatie en recreatieve activiteiten versterken wij de kennis over en de waardering voor de bijzondere kwaliteiten archeologie, cultuurhistorie, landschap en aardkundige waarden. Dit onderwerp heeft vertaling in de Provinciale Omgevingsverordening.

4.2.5.1.2 Middel beschermingsniveau aardkundige waarden

Ambitie

In deze gebieden vormen de aardkundige waarden een randvoorwaarde voor ontwikkelingen. Aardkundige waarden geven de richting aan, door het behoud van karakteristieken na te streven, zodat de kenmerken van het aardkundig hoofdlandschap worden behouden. Initiatiefnemers hebben de verantwoordelijkheid om vroegtijdig in het planproces inzichtelijk te maken hoe zij de aardkundige kwaliteiten als (ruimtelijke) onderlegger voor nieuwe plannen benutten.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft vertaling in de Provinciale Omgevingsverordening.

4.2.5.1.3 Hoog beschermingsniveau aardkundige waarden

Ambitie

In gebieden met een hoog beschermingsniveau hebben wij de ambitie om de context en het referentiebeeld van de aardkundige eenheid te behouden of te herstellen. In deze gebieden staan wij ontwikkelingen alleen toe als aardkundige kwaliteiten en kenmerken worden behouden. De meest gave en zeldzame gebieden, de zogenaamde stergebieden, willen we veiligstellen. Verandering van inrichting of beheer zijn niet toegestaan, tenzij ze nodig zijn om de aardkundige waarde te behouden of te versterken of om aardkundige processen te herstellen, zoals het afplaggen in stuifzandgebieden. De overige gebieden willen we beschermen. In beginsel kunnen ontwikkelingen in deze gebieden alleen worden toegestaan, als de kenmerken en gaafheid worden behouden. Het zorgvuldig en verantwoord omgaan met de aardkundige waarden vormt ons vertrekpunt bij planvorming.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft vertaling in de Provinciale Omgevingsverordening

4.2.5.1.4 Generiek beschermingsniveau aardkundige waarden

Ambitie

In deze gebieden willen wij de lokale, aardkundige kenmerken voor de toekomst bewaren. Wij verwachten van gemeenten dat zij in deze gebieden nagaan welke kenmerkende aardkundige waarden aanwezig zijn en dat zij hieraan bescherming geven via het gemeentelijk bestemmingsplan en plannen en initiatieven daarop beoordelen. Bij ontwikkelingen kunnen aardkundige kwaliteiten als inspiratiebron worden gebruikt.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft vertaling in de Provinciale Omgevingsverordening.

4.2.5.1.5 Aardkundige monumenten

Omgevingsbeeld

Een aardkundig monument is een markant voorbeeld van een aardkundig fenomeen, zoals de Havelterberg en het Drouwenerzand.

Ambitie

Als onderdeel van een bewustwordingsproces om de archiefwaarde van de bodem behouden en de landvormen, die karakteristiek zijn voor het Drentse landschap, te behouden en te versterken, onthullen we jaarlijks minimaal één aardkundig monument.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft vertaling in de Provinciale Omgevingsverordening.

4.2.6 Kernkwaliteit rust

Omgevingsbeeld

Definitie rust

Bij de kernkwaliteit rust zijn ‘stilte’ en ‘duisternis’ als indicatoren benoemd. Bij elk gebied past een bepaalde hoeveelheid geluid en licht, van natuurlijke of menselijke oorsprong. Mensen verwachten dat in dit gebied deze hoeveelheid licht en geluid aanwezig is. Zij ervaren het gebied als rustig. Als de menselijke zintuigen geprikkeld worden door onverwacht meer kunstmatig licht of geluid, ervaren we het gebied als onrustig. De kernkwaliteit rust is daarnaast ondersteunend aan de kernkwaliteit natuur waar het gaat om flora en fauna en aan de kernkwaliteit Landschap als het gaat om beleving.

Ambitie

De kernkwaliteit rust biedt kansen voor (nieuwe) ontwikkelingen in Drenthe. Daarbij is het van belang dat de ontwikkelingen passen bij deze kwaliteit en deze zoveel mogelijk in stand houden en, daar waar mogelijk, zelfs verbeteren. Wij streven ernaar de kernkwaliteit rust te benutten als basis voor het ontwikkelen van (nieuwe) activiteiten. Deze activiteiten kunnen zich richten op het beleven van Drenthe, maar ook het ontwikkelen van bedrijvigheid buiten de sector vrijetijdseconomie (VTE). Het is daarbij van belang dat de kernkwaliteit rust nu en in de toekomst is gegarandeerd en daar waar mogelijk verder wordt ontwikkeld.

Stiltegebied

Omgevingsbeeld

In onze provincie wordt rust nog ervaren. Op veel plekken is het stil. In Drenthe zijn twaalf gebieden aangewezen als stiltegebied. Deze vallen veelal volledig binnen bestaande natuurgebieden. In de stiltegebieden geldt voor niet-natuurlijke geluidsbronnen een richtwaarde van 35 dB(A) voor het geluiddrukkniveau (Leq) en 40 dB(A) voor het maximale geluidsniveau (Lmax). Daarnaast geldt een streefwaarde van 30 dB(A) voor het Leq en 35 dB(A) voor het Lmax. De stilte in deze gebieden is van provinciaal belang. Ons doel is om de stilte in deze gebieden te behouden, door geen ontwikkelingen toe te staan die de rust verstoren. Deze gebieden worden zo goed mogelijk beschermd tegen verstoring. Het woord ‘stilte’ betekent niet dat er helemaal geen geluid in het gebied waarneembaar is, maar staat voor de afwezigheid van storende, voor de omgeving vreemde geluiden. Gebiedseigen geluiden, zoals die van de landbouw, vallen hier niet onder.

De Provinciale Omgevingsverordening geeft de mogelijkheid een ontheffing te verlenen voor evenementen. Daarbij wordt gekeken naar de relatie tussen het evenement en de kwaliteit van het gebied. Om meer ruimte te bieden voor ontwikkelingen gerelateerd aan de gebiedskwaliteit (wordt er onderzocht of er meer differentiatie in beleid mogelijk is tussen de verschillende gebieden). Bepaalde stiltegebieden zijn robuuster dan anderen. Dat geldt ook voor de onderliggende kwaliteit van de natuur.

Ambitie

Het aanwijzen van stiltegebieden is een wettelijke taak vanuit de Wet milieubeheer. Een stiltegebied als onderdeel van de kernkwaliteit rust biedt kansen voor (nieuwe) ontwikkelingen in Drenthe. Daarbij is het van belang dat de ontwikkelingen passen bij deze kwaliteit, deze zoveel mogelijk in stand houden en, daar waar mogelijk, zelfs verbeteren.

Wij streven ernaar de specifieke kwaliteit van een stiltegebied te benutten als basis voor het ontwikkelen van (nieuwe) activiteiten. Deze activiteiten kunnen zich richten op het beleven van Drenthe, maar ook het ontwikkelen van bedrijvigheid buiten de sector vrijetijdseconomie (VTE). Het is daarbij van belang dat de kwaliteit van de gebieden nu en in de toekomst is gegarandeerd en daar waar mogelijk verder wordt ontwikkeld. Het (landelijk) aanwijzen van stiltegebieden is specifiek gedaan om de mens de mogelijkheid te bieden zich terug te kunnen trekken en de rust te ervaren. Ontwikkelingen die dit aspect aantasten kunnen dan ook zoner meer niet worden toegestaan. Rust en stilte zijn kwaliteiten die in de huidige maatschappij steeds moeilijker te vinden zijn.

Duisternis

Omgevingsbeeld

Duisternis is van belang voor zowel mens, planten als dier. Daarom is er een onderzoek uitgevoerd naar hoe donker het is in Drenthe. Op basis van dat onderzoek is gebleken dat in bijna de helft (47%) van de provincie Drenthe het donker genoeg is om de Melkweg nog goed te zien.

Ambitie

In de Natura 2000-gebieden en in de Nationale Parken Dwingelderveld, Drents-Friese Wold en het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa zetten we in op het behouden van duisternis. Deze gebieden willen wij de hoogste bescherming bieden. De belangrijkste bronnen van lichthinder vallen onder de bevoegdheid van de gemeenten. Te denken valt aan openbare verlichting, glastuinbouw, open melkstallen, sportveldverlichting, terreinverlichting, sierverlichting en reclameverlichting. Wij onderzoeken samen met de Drentse gemeenten welke mogelijkheden er zijn om lichthinder terug te dringen en duisternis te bevorderen. Dit draagt ook bij aan energiebesparing. Bij het verlenen van omgevingsvergunningen op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en vergunningen op grond van de Wet natuurbescherming letten wij nadrukkelijk op het voorkomen en beperken van lichthinder.

Wij willen de specifieke kwaliteit van Duisternis benutten als basis voor het ontwikkelen van (nieuwe) activiteiten. Deze activiteiten kunnen zich richten op het beleven van Drenthe, maar ook het ontwikkelen van bedrijvigheid buiten de sector vrijetijdseconomie (VTE). Duisternis als onderdeel van de kernkwaliteit rust biedt kansen voor (nieuwe) ontwikkelingen in Drenthe. Daarbij is het van belang dat de ontwikkelingen passen bij deze kwaliteit en deze zoveel mogelijk in stand houden en, daar waar mogelijk, zelfs verbeteren.

4.3 Zorgvuldig ruimtegebruik

Wij willen zorgvuldig omgaan met de beschikbare ruimte in onze provincie. Grootschalige bouwplannen en uitbreidingen in het landelijk gebied, los van bestaande bebouwingslocaties, zijn niet vanzelfsprekend. Wij vinden dat gemeenten bij nieuwbouwplannen een werkwijze moeten hanteren die leidt tot zorgvuldig ruimtegebruik.

Ladder voor duurzame verstedelijking

De Ladder voor duurzame verstedelijking is een instrument dat zorgvuldig en duurzaam ruimtegebruik bevordert, met oog voor de toekomstige ruimtebehoefte en ontwikkelingen in de omgeving. De Ladder geeft daarmee invulling aan het nationaal ruimtelijk belang, gericht op een zorgvuldige afweging en transparante besluitvorming bij ruimtelijke besluiten. De Ladder is opgenomen in art. 3.1.6 Besluit ruimtelijke ordening. De Ladder- methode helpt een goede

afweging te maken bij het inpassen van ruimtebehoefte voor wonen, bedrijvigheid en infrastructuur. In de toelichting van bestemmingsplannen moet het toepassen van de Ladder worden gemotiveerd. Op de **website** van Infomil is de werking van de Ladder uitgelegd en is ook een handreiking te vinden.

4.4 Milieu- en leefomgeving

Omgevingsbeeld

Het beschermen van de kwaliteit van milieu en leefomgeving is veelal op Europees en nationaal niveau geregeld. Daarbij zijn diverse taken en verantwoordelijkheden bij de provincie neergelegd. Deze taken, gericht op het beschermen van de kwaliteit van lucht, water en bodem en het verbeteren van de verkeersveiligheid, waterveiligheid en externe veiligheid, zijn daarmee van provinciaal belang.

Ambitie

Wij streven naar een gezonde en veilige leefomgeving voor mens, plant en dier. De kwaliteit van het milieu in Drenthe is goed en dat willen we graag zo houden. Wij willen dat in Drenthe minimaal aan de wettelijke milieunormen wordt voldaan. Wij spannen ons, samen met gemeenten, waterschappen en andere partijen, in voor het behouden en, waar nodig, verder verbeteren van het milieu en de leefomgevingskwaliteit.

Uitvoering

Ons milieubeleid richt zich in hoofdlijnen op het vroegtijdig inspelen op ruimtelijke ontwikkelingen, het opnemen van eisen in milieuvergunningen, het saneren van situaties die niet aan de milieunorm voldoen en het concentreren en zoneren van milieuhinderlijke bedrijven. Dit is van belang voor het behouden en verbeteren van de leefomgevingskwaliteit. Via vergunningvoorschriften streeft de provincie naar zo laag mogelijke emissies, een zuinig gebruik van energie, (grond)water en grondstoffen en het toepassen van de best beschikbare technieken. Daarnaast zoekt de provincie samen met bedrijven naar mogelijkheden voor ketenvorming en/of het bundelen van productieprocessen.

De provincie is verantwoordelijk voor het verlenen van omgevingsvergunningen voor industriële installaties die vallen onder het zogenaamde Besluit risico's zware ongevallen (BRZO), Richtlijn industriële emissies (RIE₄) en bepaalde, in het Besluit omgevingsrecht aangewezen, (grotere) inrichtingen waar een installatie aanwezig is die valt onder de Integrated Pollution and Prevention Control-richtlijn (IPPC). Ook houdt de provincie toezicht op de naleving van de vergunning. Via vergunningvoorschriften streeft wij naar zo laag mogelijke emissies, een zuinig gebruik van energie, (grond)water en grondstoffen en het toepassen van de best beschikbare technieken. Daarnaast zoeken wij, samen met bedrijven, naar mogelijkheden voor ketenvorming en/of het bundelen van productieprocessen.

Voor het verlenen en handhaven van omgevingsvergunningen is de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD) opgericht. Bij de RUD zijn verschillende provinciale en gemeentelijke uitvoeringstaken ondergebracht. Voor het verlenen en handhaven van vergunningen voor de BRZO- en RIE₄-bedrijven heeft ook de noordelijke BRZO-dienst een belangrijke rol. We hebben beleid voor luchtkwaliteit en geurhinder, geluid en externe veiligheid. Ook hebben wij een kernkwaliteit Stilte. Dit is tevens een wettelijke taak.

4.4.1 Luchtkwaliteit en geurhinder

Omgevingsbeeld

Momenteel worden nergens in de provincie de wettelijke grenswaarden voor luchtkwaliteit, het gehalte fijnstof en stikstofdioxide in de lucht, overschreden. Veel van het beleid dat zorgt voor de steeds beter wordende luchtkwaliteit in Drenthe wordt op landelijk of Europees niveau ontwikkeld. Aangezien de grootste bron van luchtverontreiniging voor Drenthe van over de provinciegrens komt, zorgen deze ontwikkelingen voor een steeds betere luchtkwaliteit.

Ambitie

We willen de huidige luchtkwaliteit behouden en, waar mogelijk, verbeteren. Door het, via periodiek onderzoek, monitoren van de ontwikkeling van de luchtverontreiniging in Drenthe, weten wij welke maatregelen we moeten nemen om te voorkomen dat er sprake is van een negatieve ontwikkeling van de luchtkwaliteit in Drenthe.

Uitvoering

De komende jaren zetten wij daarom voornamelijk in op het monitoren van de luchtkwaliteit. Ter bevordering van de luchtkwaliteit in Nederland hebben Rijk en provincies afspraken gemaakt in het Nationale Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL). Omdat de luchtkwaliteit in Drenthe goed is, hoeft de provincie niet te rapporteren aan het Rijk in het kader van het NSL.

Geurhinder

De belangrijkste veroorzakers van geurhinder zijn de landbouw en de industrie. Het beheersen van de geurhinder van de landbouw is geregeld in de Wet geurhinder en veehouderij en valt onder de gemeentelijke verantwoordelijkheid. De geuroverlast van bedrijven wordt gereguleerd met de Omgevingsvergunning.

Luchtkwaliteit

Waar het gaat om smog (fotochemische smogvorming uit zwaveldioxide, stikstofdioxide, ozon en fijnstof) hebben we een rol in het kader van de Smogregeling. In situaties van (dreigende) smog kunnen er, in bijzondere omstandigheden, door de commissaris van de Koning maatregelen worden genomen in het belang van de openbare orde. Dit is vastgelegd in het Draaiboek Smog Drenthe.

Om de hoeveelheid stikstofhoudende verbindingen (stikstofoxiden, ammoniakale stikstof) vanuit de atmosfeer naar de bodem via droge (stof) of natte (regen) depositie (stikstofdepositie) in Natura 2000-gebieden te beperken, is de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) in het leven geroepen. Deze is vergelijkbaar met het NSL.

4.4.2 Geluid

Omgevingsbeeld en ambitie

Het aspect geluid betreft een drietal onderwerpen: verkeerslawaaï, industrielawaai en geluid-sport en motorsport. Wij streven er voor al deze onderwerpen naar dat nergens de wettelijk vastgestelde grenswaarden wordt overschreden. Te veel geluid is slecht voor de lichamelijke en geestelijke gezondheid. Op Europees niveau is als voornaamste doel op het gebied van geluidshinder gesteld dat “niemand mag worden blootgesteld aan de geluidsniveaus die de gezondheid en de kwaliteit van het bestaan in gevaar brengen”. In het kader van industrielawaai is het

beleid van de provincie er op gericht geluid te concentreren, door de inrichting van gezoneerde industrieterreinen.

Uitvoering

In dit kader wordt er gewerkt met een Actieplan EU-richtlijn Omgevingslawaai en bijbehorende EU-geluidsbelastingkaart voor verkeerslawaai en geluidszone's bij industrielawaai (gezoneerde industrieterreinen) en geluid- en motorsport. Wij hebben beleid voor verkeerslawaai, industrielawaai en geluid- en motorsport.

Omgevingsbeeld en ambitie

Het aspect geluid betreft een drietal onderwerpen: verkeerslawaai, industrielawaai en geluid-sport en motorsport. Wij streven er voor al deze onderwerpen naar dat nergens de wettelijk vastgestelde grenswaarden wordt overschreden. Te veel geluid is slecht voor de lichamelijke en geestelijke gezondheid. Op Europees niveau is als voornaamste doel op het gebied van geluidshinder gesteld dat "niemand mag worden blootgesteld aan de geluidsniveaus die de gezondheid en de kwaliteit van het bestaan in gevaar brengen". In het kader van industrielawaai is het beleid van de provincie er op gericht geluid te concentreren, door de inrichting van gezoneerde industrieterreinen.

Uitvoering

In dit kader wordt er gewerkt met een Actieplan EU-richtlijn Omgevingslawaai en bijbehorende EU-geluidsbelastingkaart voor verkeerslawaai en geluidszone's bij industrielawaai (gezoneerde industrieterreinen) en geluid- en motorsport. Wij hebben beleid voor verkeerslawaai, industrielawaai en geluid- en motorsport.

4.4.2.1 Verkeerslawaai

Ambitie

Wij streven ernaar dat nergens de wettelijk vastgestelde grenswaarden voor verkeerslawaai worden overschreden. Het streven is om zo weinig mogelijk woningen boven de grenswaarden (plandrempel) over te houden.

Uitvoering

In ons Actieplan EU-richtlijn Omgevingslawaai hebben wij voor de provinciale wegen, met een verkeersintensiteit van meer dan drie miljoen verkeersbewegingen per jaar, een plandrempelambitie vastgesteld van 63 decibel. Bij regulier onderhoud van de provinciale wegen wordt naar kosteneffectieve maatregelen gezocht, om de geluidsbelasting op woningen onder deze plandrempel te krijgen. Op termijn krijgt het nieuwe Rijksbeleid SWUNG-2, Samen Werken in de Uitvoering van Nieuw Geluidbeleid, een plek in ons beleid. Het betreft voor dit aspect de invoering van geluidproductieplafonds voor provinciale wegen.

Door het stellen van een plandrempel voor de geluidsbelasting op woningen langs provinciale wegen in het actieplan EU-richtlijn Omgevingslawaai moet de provincie, bij onderhoud en reconstructie van deze wegen, overwegen of er geluidsbeperkende maatregelen mogelijk zijn om zo weinig mogelijk woningen boven de grenswaarden over te houden. Dit met in achtname van de vastgestelde doelmatigheidscriteria. De kaart en het plan worden iedere 5 jaar geactualiseerd.

4.4.2.2 Industrielawaai (gezoneerde) werklocaties

Ambitie

Het provinciaal beleid is erop gericht om geluidproducerende industrie te concentreren op gezoneerde industrieterreinen.

Uitvoering

Geluidsgevoelige bestemmingen, zoals woningen, mogen alleen binnen een geluidszone van een industrieterrein worden toegestaan, als wordt voldaan aan de randvoorwaarden van de Wet geluidhinder (o.a. het vaststellen van een hogere geluidwaarde). Conform de geldende wet- en regelgeving, moet bepaalde, in het Besluit omgevingsrecht aangewezen, geluidproducerende industrie zich vestigen op daarvoor geschikte gezoneerde industrieterreinen. Het provinciale beleid wordt te zijner tijd, waar nodig, aangepast aan nieuw Rijksbeleid SWUNG-2 (Samen Werken in de Uitvoering van Nieuw Geluidbeleid), dat vorm krijgt in de Omgevingswet. De wijziging van de wet heeft onder andere gevolgen voor de geluidszone van de gezoneerde industrieterreinen.

Voor wat betreft Industrielawaai zien we er op toe dat binnen de geluidszone niet meer geluid wordt geproduceerd dan toegestaan. Tevens mogen geluidsgevoelige bestemmingen binnen een geluidszone alleen worden toegestaan, als wordt voldaan aan de randvoorwaarden van de Wet geluidhinder.

4.4.2.3 Geluidsport en motorsport

Ambitie

Het ordenen van de geluidsport- en motorsportlocaties zijn van provinciaal belang. Ons beleid in het kader van de geluidsport en motorsport is erop gericht geluid te concentreren. Voor geluidsport betreft het drie inrichtingen en voor motorsport vijf inrichtingen, waarvan drie voor meer dan acht uur per week en twee voor minder dan acht uur per week. Buiten deze locaties wordt nieuwvestiging voor geluidsport en/of motorsport niet toegestaan.

Uitvoering

Geluidsport mag alleen worden bedreven op de bestaande geluidsportcentra in Assen, Nieuw-Roden en Emmen. Buiten deze locaties wordt nieuwvestiging van inrichtingen waar aan geluidsport wordt gedaan niet toegestaan.

Motorsport, binnen een inrichting mag, wanneer dit meer dan acht uur per week gebeurt, alleen worden bedreven op de bestaande geluidssportcentra in Assen, Nieuw-Roden en Emmen.

Motorsport binnen een inrichting mag, wanneer dit minder dan acht uur per week gebeurt, alleen worden bedreven op de twee lokale motorsportterreinen in Zuidwolde en Westerbork.

Buiten deze locaties wordt nieuwvestiging van inrichtingen waar aan motorsport wordt gedaan niet toegestaan.

Ook de uitbreiding van de gebruiksmogelijkheden van de motorsportterreinen in Zuidwolde en Westerbork staan wij in principe niet toe, conform de afspraken die zijn gemaakt bij de oprichting en de afspraken in de huidige vergunning. Dit betekent dat de toegestane hoeveelheid uren of dagen per week niet kan worden uitgebreid. Wanneer op de bestaande centra en terreinen de behoefte ontstaat om uit te breiden, starten we een traject op, waarin mogelijkheden voor groei

worden bekeken in relatie tot de wensen van de omgeving. Wel bestaat de mogelijkheid om binnen de uren en dagen de activiteiten uit te breiden, mits de geluidproductie gelijk blijft en de extra activiteiten passen binnen de toegestane uren of dagen.

Bij het verlenen van vergunningen voor geluidsport en motorsport staan wij activiteiten in de nacht niet toe.

Voor het **TT circuit** in Assen geldt de Twaalfdagenregeling. Met deze regeling heeft het circuit toestemming om maximaal twaalf dagen per jaar meer geluid te veroorzaken dan, op grond van de geluidszones en vastgestelde maximaal toelaatbare geluidsbelasting (MTG), is toegestaan. Voor wat betreft andere activiteiten die het meeste geluid produceren, is het beleid dat, aanvullend op de vastgestelde maximale toegestane geluidsniveaus en de geluidszone, de activiteiten qua aantal en geluidsbelasting beperkt moeten blijven tot 27 van de zogenaamde type 2-dagen (ruimte tot vastgestelde MTG's). Type 2-dagen zijn dagen waarop het aanvangstijdstip met één uur vervroegd mogen worden. Afspraken hierover zijn vastgesteld in een convenant.

Door aandacht te schenken aan de randvoorwaarden van de Wet geluidhinder en de ruimtelijke inpassing van geluidsport en motorsport (o.a. door het geluid te concentreren) proberen wij een zo laag mogelijke geluidsbelasting op woningen door geluidsport en motorsport te realiseren.

4.4.3 Externe veiligheid

Ambitie

Wij streven naar een samenleving waarin de risico's op zware ongevallen en incidenten met gevaarlijke stoffen zoveel mogelijk beperkt zijn. Hoewel de kans op ongevallen met dergelijke stoffen klein is, kunnen de gevolgen groot zijn.

Uitvoering

Voor een verantwoord en doelmatig vestigingsbeleid worden risicovolle bedrijven zoveel mogelijk geconcentreerd op daartoe geschikte **bedrijventerreinen**. De provincie heeft een regierol voor de externe veiligheid, voor de periode tot en met 2018, zoals afgesproken in het bestuursakkoord met het Rijk. Wij werken samen met de gemeenten, de Veiligheidsregio én de RUD Drenthe aan dit onderwerp. Bij het concentreren van risicovolle bedrijven wordt ook het risico van het transport van gevaarlijke stoffen meegewogen (nationale transportroutes).

Op basis van het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi) moet bij ruimtelijke plannen en het verlenen van milieuvergunningen rekening worden gehouden met de al eerder genoemde genoemde risicovolle bedrijven. Daarnaast moeten we ook kijken naar de externe veiligheid nabij nationale transportroutes over weg, spoor en water waarover gevaarlijke stoffen mogen worden vervoerd, het zogenaamde Basisnet (c.q. Besluit Externe Veiligheid Transportroutes (Bevt)). Het Basisnet biedt voor de lange termijn, tot 2020, met een uitloop naar 2040, aan de gemeenten duidelijkheid over de maximale risico's die het transport van gevaarlijke stoffen veroorzaakt. Door het Basisnet weten de gemeenten waar gebouwd kan worden.

Wanneer het transport van gevaarlijke stoffen toeneemt, ontstaan in Drenthe geen veiligheidsproblemen. Voor de grotere, ondergrondse buisleidingen voor hogedruk aardgas geldt het Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb). Gemeenten moeten hierdoor de grotere buisleidingen in hun bestemmingsplannen opnemen. De risicosituatie in Drenthe is weergegeven op de **Risicokaart**.

5 Uitwerking robuuste sociaal-economische structuur

5.1 Economie

Omgevingsbeeld

Innovatief Drenthe: Economische zaken en arbeidsmarkt

Het economische beleid van de provincie Drenthe heeft raakvlakken met een aantal belangrijke beleidskaders op Europees, nationaal, noordelijk en lokaal niveau. Samen met de provincies Groningen en Fryslân en ons gezamenlijk netwerk van regiopartners uit het onderwijs en bedrijfsleven is in 2013 de langetermijnstrategie Noordervisie 2040 opgesteld. Deze ruimtelijk-economische visie vormt onze stip op de horizon en laat de nieuwe rolverdeling tussen provincie en samenleving zien. De visie biedt daarmee een richtsnoer en een aanbod voor de samenwerking die de provincies zoeken met noordelijke overheden en partijen, het Rijk en de EU.

Maatschappelijke uitdagingen voorop.

Met de focus op maatschappelijke uitdagingen sluiten deze uitwerkingen ook aan bij de Europese doelstellingen voor slimme, groene en inclusieve groei, ofwel werk, duurzaamheid en iedereen doet mee (vgl. Europa 2020 strategie). Door meer ruimte te geven aan de kracht van de partners en de wijze van samenwerking vindt een verschuiving plaats van government naar governance en wordt er een groter beroep gedaan op het probleemoplossend vermogen van de maatschappij. De nadruk ligt daarbij op werk, werk, werk met de onderliggende thema's: innovatie, ondernemerschap, onderwijs, arbeidsmarkt, fysieke ruimte, promotie en acquisitie.

Ambitie

De economische koers

De inzet van de provincie Drenthe op economisch terrein is uitgewerkt in de Economische Koers Drenthe 2015-2019. Deze koers is een logische opvolger van de Drentse Economische agenda en het Kader voor Economische Investerings (KEI) 2011-2015. Het wordt gevoed door de huidige stand van de economie en een analyse van verwachte trends en uitdagingen waar het beleidsterrein Economie voor staat. Maar het is géén programma, laat staan een projectenlijst. Aansluitend bij de werkwijze van de Noordelijke Innovatie Agenda (NIA) is de Economische Koers Drenthe bedoeld als handreiking aan de partners van de provincie Drenthe, om gezamenlijk initiatieven te ontwikkelen die de Drentse Economie de komende jaren gaan versterken.

Dit gebeurt langs vier programmalijnen:

- concurrentiekracht: versterken van de concurrentiepositie van het bedrijfsleven;
- groene economie: realisatie van een duurzame en groene economie;
- vestigingsklimaat: op de toekomst voorbereid; fysieke en digitale vestigingsvoorwaarden in relatie tot omgevingskwaliteit;
- arbeidsmarkt: investeren in een duurzame arbeidsmarkt, waar vraag en aanbod goed in balans zijn.

Met deze programmalijnen geven wij uitwerking aan de ambities en opgaven in de Noordervisie, Noordelijke Innovatieagenda (NIA) en de Meerjaren Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT)-Gebiedsagenda Noord-Nederland.

Uitvoering

Het beleid is verder uitgewerkt in de Economische Koers Drenthe 2016-2019.

5.1.1 Concurrentiekracht

Ambitie

In de Economische Koers Drenthe 2016-2019 hebben wij de maatschappelijke opgaven centraal gesteld; het behouden en creëren van werkgelegenheid staat centraal. De Drentse samenleving heeft dan ook behoefte aan sterke bedrijven, die investeren, groeien en werkgelegenheid creëren. Zowel op korte termijn als op lange termijn. Dat vraagt om een Drents vestigingsklimaat dat uitnodigt en stimuleert voor direct resultaat én investeert in de toekomst. Dit geldt zowel voor bestaande als nieuw te vestigen bedrijven. Wij voeren een Rodeloperbeleid, waardoor ondernemers zich welkom voelen, geen drempels ervaren, over de juiste informatie kunnen beschikken en op de hoogte zijn van de mogelijkheden op het gebied van huisvesting en financiering in Drenthe. Met diverse (financiële) instrumenten faciliteren we start, vestiging, uitbreiding en internationalisering van bedrijven.

Daarnaast maken we ons hard om een goede basis te leggen voor een sterk concurrerende economie in de toekomst. De verdergaande internationalisering maakt concurrentie op kosten moeilijk en dwingt tot een focus op innovatie als economische motor. Innovatie leidt tot een verbetering van de concurrentiepositie, groei van bedrijvigheid, stijgende arbeidsproductiviteit en meer werkgelegenheid. Kennis speelt daarin een sleutelrol. Het biedt perspectieven voor alle sterke, Drentse sectoren. Innovatief ondernemerschap moet de basis leggen voor toekomstige groei en werkgelegenheid. We investeren vooral in sectoren die al sterk zijn in Drenthe. Denk in het bijzonder aan:

- biobased economie/vergroening van de chemie: onder andere innovatiekansen in biobased technologie, in samenwerking met agribusiness;
- maakindustrie: onder andere innovatiekansen op het terrein van big data, high tech systemen en materialen (HTSM), sensoren en smart industry;
- health: onder andere innovatiekansen op het gebied van Healthy Ageing (Health Hub Roden) en op het snijvlak tussen techniek en zorg;
- energie: ontwikkelen van slimme technische oplossingen ten behoeve van het versnellen van de energietransitie;
- logistiek: verduurzamen van het goederentransport en synchromodaal transport;
- vrijetijdseconomie; stimuleren innovatie in verblijfs- en dagrecreatie en ruimte voor de sector.

Daarnaast zorgen bedrijfseconomische processen, zoals schaalvergroting, lagere arbeidskosten, efficiency, productie terug uit lagelonenlanden ('re-shoring') en overnames ervoor dat activiteiten en functies van bedrijven niet meer als vanzelfsprekend verankerd zijn in Drenthe of Nederland. Een uitstekend vestigingsklimaat met (fysieke) ruimte voor ondernemerschap is hierbij van groot belang. Daarom zetten we in op een ruimtelijk ordeningsbeleid dat zich laat kenschetsen als uitnodigend en gaan we uit van het Ja, mits-principe bij nieuwvestiging, uitbreiding of innovatieve projecten die ruimte vragen.

Wij sturen actief op het aantrekken van bedrijvigheid, want vestiging en uitbreiding leiden tot versterking van de economische structuur en zorgen voor directe en indirecte werkgelegenheid in Drenthe. Daarnaast wordt het Drentse ecosysteem versterkt met ontbrekende schakels in de ketens.

Uitvoering

Het beleid voor het versterken van de concurrentiekracht is uitgewerkt in de Economische Koers Drenthe 2016-2019.

Stimulering innovatief ondernemerschap

Innovatief ondernemerschap moet de basis leggen voor toekomstige groei en werkgelegenheid. Wij kunnen bijdragen aan innovatief ondernemerschap door te helpen met vroegtijdige betrokkenheid van ondernemers, te sturen op crossovers tussen sectoren en door onderzoek en ontwikkeling uit te lokken door ondersteuning van proeftuinen en experimenten. Met name voor ontwikkeling van nieuwe en versterking van bestaande proeftuinen en fieldlabs willen we ook de fysieke ruimte creëren.

Proactieve acquisitie

Bij de proactieve acquisitie richten wij ons op een beperkt aantal marktsegmenten die zowel potentie als daadwerkelijk toegevoegde waarde hebben voor de Drentse economie. Het gaat daarbij om drie speerpunten:

1. Biobased economie/vergroening van de chemie geldt als groeisector voor de lange termijn. Het Drentse chemiecluster in Emmen heeft een Europese topospositie op het gebied van de vezelchemie. Samen met de regio Delfzijl wordt een sterke propositie gebruikt onder de naam Chemport. Waarbij cross-overs kunnen worden gemaakt met sectoren zoals de sterke agribusiness en energie sector in Drenthe
2. De vrijetijdseconomie is een belangrijke sector en werkgever voor Drenthe, die jaarlijks meer dan 1 miljard euro aan inkomsten genereert. Ter versterking van deze positie is vernieuwing noodzakelijk. Er wordt proactief ingezet op het aantrekken van investeerders om kwalitatief hoogwaardige verblijfsaccommodatie en (meerdaagse) evenementen te realiseren en op het aantrekken van grootschalige dagattracties.
3. Medische technologie/life sciences. De sector kent veel ontwikkelpotentieel en is onderdeel van de grote sector gezondheidseconomie, met momenteel meer dan 30.000 banen. De vergrijzing en de kostendruk zorgen voor een steeds grotere vraag naar nieuwe producten en stimuleren bedrijvigheid en marktvraag. Vanuit de Health Hub Roden wordt hierop al ingespeeld. Samen met de specifieke kennis en faciliteiten rond Groningen kan een sterke, kansrijke positionering worden opgebouwd.

Daarnaast willen wij de logistieke sector in Noord-Nederland versterken door een actieve (inter)nationale branding en positionering van Noord-Nederland als aantrekkelijke regio voor de vestiging van logistieke dienstverleners.

Bij het actief op zoek gaan naar bedrijven die toegevoegde waarde leveren door zich te willen vestigen in Drenthe is het van belang om ruimte te bieden aan nieuwvestigers. De regionale werklocaties zijn hiertoe de geschikte vestigingslocaties. Voor incidentele grote vestigers met een stevige werkgelegenheidsimpuls, die niet op een regionale werklocatie ruimte kunnen vinden, kan Gedeputeerde Staten gemotiveerd afwijken. Meest wenselijke locaties hiervoor zijn gekoppeld aan bestaande of geplande werklocaties en stedelijke gebieden. Voor vrijetijdseconomie geldt een andere insteek, omdat deze niet gekoppeld zijn aan werklocaties.

Economische profilering

De komende jaren zetten we stevig in op het versterken van het economisch imago van de provincie, om daarmee het innovatieve vestigingsklimaat te versterken. Pijlers hiervoor zijn:

- de centrale focus vergroening
- door permanente innovatie
- met als accelerator daadkracht van de provinciale overheid

Samen met regionale partners wil de provincie zich beter profileren als attractieve vestigingsplaats voor het bedrijfsleven. Een grotere bekendheid draagt bij aan een completer en nog aantrekkelijker imago in binnen- en buitenland. En juist dat kan leiden tot de vestiging van nog meer bedrijven in Drenthe. Internationaal zetten we in op de Noordelijke campagne Topdutch, gericht op onze sterkste speerpunten. Voor bedrijven in deze sectoren willen we in ieder geval voldoende ruimte bieden.

Noordelijke Research and Innovation Strategy voor Slimme Specialisatie (RIS3)

We sluiten aan bij Noordelijk Economisch beleid, zoals geformuleerd in RIS3. Sectoren die kansrijk zijn, de speerpuntsectoren, worden in deze strategie ondersteund. Met de Europese ambitie en doelstellingen: slim, duurzaam en inclusief, voor ogen heeft Noord-Nederland een Research and Innovation Strategy voor Slimme Specialisatie (RIS3) opgesteld. Noord-Nederland, hier bestaande uit bedrijfsleven, overheden, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties, heeft in haar RIS3 gekozen voor vier maatschappelijke opgaven:

- gezondheid, demografie en welzijn;
- voedselzekerheid, duurzame landbouw en bio-economie;
- zeker, schone en efficiënte energie;
- schone, veilige watervoorziening.

De maatschappelijke opgaven worden realistisch en haalbaar geacht, vanwege de sterke, noordelijke clusters, Energie, Water en High Tech Sensor Systems, Life Science en Healthy Ageing en Agribusiness incl. glastuinbouw, het toepassingsgerichte MKB en de in de regio aanwezige kennisinstellingen. Daarnaast sluit de RIS3 andere (cluster-)ontwikkelingen niet uit, maar juist in. Dit geldt dus ook voor cross-overontwikkelingen en ontwikkelingen rond Bioabased Economy, Chemie, zoals Centre for Open Chemical Innovation (COCI) in Emmen en High Tech Systems en Materialen (HTSM) onder meer in Hoogeveen. Ook de transitie naar een moderne maakindustrie past daarbinnen. Verder bevorderen we in Zuid-Drenthe, inclusief Hoogeveen, in combinatie met de kennisintensieve (maak)industrie de sector Transport & Logistiek. Ten slotte omarmen wij innovatieve ontwikkelingen binnen het thema Vrijtijdseconomie.

5.1.1.1 Versterken groene economie

Ambitie

Eén van de cruciale trends in de regionale economie omslag naar de groene economie. Vanuit economisch perspectief biedt deze transitie enorme kansen voor de Drentse samenleving. Duurzame en groene groei kan gepaard gaan met nieuwe bedrijvigheid en nieuwe werkgelegenheid voor onze inwoners.

De troeven die Drenthe de afgelopen jaren heeft ontwikkeld voor vergroening van de economie zijn vooral te vinden in de biobased economie, waarbij landbouw en agribusiness met chemie worden verbonden. De komende jaren moet dit worden versterkt, maar verschuift het accent naar resultaten in termen van duurzame werkgelegenheid op verschillende niveaus. Daarnaast vraagt de ontwikkeling van de circulaire economie om aandacht. Het thema energie vormt een belangrijk onderdeel in zowel de biobased economie als de circulaire economie. Energiegerelateerde kenmerken, als het inzetten op hernieuwbare grondstoffen, het zuiniger omgaan met schaarse grondstoffen en het tot een minimum beperken van schadelijke emissies, sluiten aan bij de noordelijke maatschappelijke opgave om een zekere, schone en efficiënte energievoorziening te realiseren. Hiervoor bieden wij experimenteerruimte.

Uitvoering

Het beleid is verder uitgewerkt in de Economische Koers Drenthe 2016-2019.

5.1.2 Vestigingsklimaat

Omgevingsbeeld

Het vestigingsklimaat van Drenthe bepaalt voor een belangrijk deel de aantrekkingskracht op ondernemers en hun mogelijkheden om zich te ontwikkelen.

Het vestigingsklimaat wordt beïnvloed door factoren op zowel nationaal, provinciaal als lokaal niveau. De ruimtelijke kwaliteit van de omgeving levert hieraan een aanzienlijke bijdrage. Dat is voor een deel een gegeven en bijvoorbeeld verbonden aan de ligging, de ondergrond en de culturele rijkdom.

Ambitie

Wij streven naar het faciliteren van ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden, de regionale bereikbaarheid en het scheppen van voorwaarden voor kennisontwikkeling en innovatie. Daarbij richten we ons op voldoende en gevarieerde vestigingsmogelijkheden voor het midden- en kleinbedrijf en kennisintensieve (maak)industrie.

5.1.2.1 Bedrijventerreinen en kantorenlocaties

Omgevingsbeeld

Een belangrijke prioriteit binnen het Drentse ondernemersklimaat is het borgen van een aantrekkelijk aanbod van werklocaties, passend bij het gewenste ruimtelijk-economisch profiel van de locatie en bij de (veranderende) marktvraag.

Ambitie

Wij maken ons sterk voor bovenregionale afstemming over herontwikkeling en uitbreiding van bedrijfslocaties, gevoed door een reële, marktconforme inschatting van de toekomstige vraag. Wij zetten ons in voor de herstructurering en kwaliteitsverbetering van verouderde bedrijventerreinen. Hierbij is regionale afstemming over regionale werklocaties van belang, om onderlinge concurrentie tussen gemeenten en overaanbod te voorkomen. We onderscheiden drie afstemmingsregio's: Groningen-Assen, Zuidoost Drenthe (Dutch Tech Zone, voorheen Vierkant voor Werk: Emmen, Coevorden en Hoogeveen) en Meppel-Zwolle.

Een belangrijke prioriteit binnen het Drentse ondernemersklimaat is het borgen van een aantrekkelijk aanbod van werklocaties. Dat aanbod moet inspelen op de veranderende vraag. Wij maken ons sterk voor bovenregionale afstemming over herontwikkeling en uitbreiding van bedrijfslocaties, gevoed door een reële, marktconforme inschatting van de toekomstige vraag. Daarnaast moet Drenthe inspelen op huisvestigingswensen van doelgroepen als zzp'ers, starters en nieuw te vestigen bedrijven. Op dat gebied zetten we, naast levendige (binnen)steden met voorzieningen en aantrekkelijke woonomgeving, in op bereikbare, toegeruste werkomgevingen die goed passen bij sterke Drentse economische sectoren.

Werklocaties: bedrijventerreinen en kantorenlocaties

Voor nieuwe en bestaande regionale werklocaties streven we naar kwaliteit die past bij het gewenste ruimtelijk-economisch profiel van de werklocatie. Om te voorzien in de ruimtevraag, zetten we in op het herstructureren en intensiveren van bestaande terreinen en op regionale afstemming van het aanbod aan nieuwe regionale werklocaties (zie kader). Voor bedrijven die milieuhinder veroorzaken, voeren we een apart vestigingsbeleid (zie onder).

Regionale werklocaties

Een regionale werklocatie (bedrijventerrein of kantorenlocatie):

- biedt overwegend plaats aan bedrijven met een bovenlokale oriëntatie op de arbeidsmarkt en op toeleveranciers en afnemers;
- ligt binnen een van de drie afstemmingsregio's (met uitzondering van het VAM/MERA-terrein in Wijster).

Lokale werklocaties

Een lokale werklocatie:

- biedt overwegend plaats aan bedrijven die vanwege een sociale binding aan de kern (veelal doordat de eigenaar daar in de buurt woonachtig is) lokaal georiënteerd zijn, zowel wat betreft de arbeidsmarkt als de toeleveranciers en de afnemers;
- huisvest bedrijven die overwegend kleinschalig zijn;
- kent een kwaliteit van de bedrijfsbebouwing, een volume en een kavelgrootte die aansluiten bij de kwaliteit van de directe omgeving (de structuur van de nabijgelegen kern);
- kent geen significant milieubelastende activiteiten (maximaal categorie 3);
- huisvest bedrijven die geen grootschalige vervoersstromen met zich meebrengen;
- mag woon-werkfuncties bevatten.

Regionale afstemming over regionale werklocaties is van belang om onderlinge concurrentie tussen gemeenten en overaanbod te voorkomen. We onderscheiden drie afstemmingsregio's: Groningen-Assen, Dutch Tech Zone (Emmen, Coevorden en Hoogeveen) en Meppel-Zwolle. Ons primaire doel hierbij is om met gemeenten afspraken te maken over de kwantitatieve en kwalitatieve verdeling. Dit is ook vooral een gezamenlijke opgave van de gemeenten. Afstemming over bedrijventerreinen dienen binnen deze drie afstemmingsregio's plaats te vinden. Hierbij sluiten we aan op de regionale afspraken die al zijn gemaakt over bedrijventerreinen binnen de samenwerking van de regio Groningen-Assen. Vertrekpunt bij nieuwe werklocaties is de implementatie van de **Ladder voor Duurzame Verstedelijking** en een actuele analyse van de kwantitatieve en kwalitatieve ruimtevrage voor de periode tot 2020 en 2030. Voor incidentele grote vestigers, met een stevige werkgelegenheidsimpuls, die niet op een regionale werklocatie ruimte kunnen vinden, kan Gedeputeerde Staten gemotiveerd afwijken. Meest wenselijke locaties hiervoor zijn gekoppeld aan bestaande of geplande werklocaties en stedelijke gebieden.

We constateren dat ook de gemeenten die aan Drenthe grenzen, deel uitmaken van de regionale bedrijventerreinenmarkt. Daarnaast worden niet alle Drentse gemeenten gedekt door beide stedelijke regio's. Dit kan aanleiding zijn om aanvullende afstemmingsvormen te organiseren.

Herstructurering van het bestaande aanbod van werklocaties stellen we in principe boven de ontwikkeling van nieuwe (uitbreidings)locaties. Wij vragen gemeenten om in hun werklocatievisie op te nemen welk deel van de vraag wordt ingevuld met herstructurering en welk deel met nieuwe locaties. Het principe van de Ladder voor Duurzame Verstedelijking vormt hier het uitgangspunt.

Uitvoering

In het kader van het Provinciaal Herstructureringsprogramma (PHP) zijn vier verouderde bedrijventerreinen in de provincie geselecteerd: Stadsbedrijvenpark in Assen, De Tweeling in Emmen, De Holwert in Coevorden en Bitseveld in Noordenveld. Met behulp van provinciale PHP-gelden wordt op deze terreinen de kwaliteit verbeterd. Daarnaast willen we met gemeenten en andere relevante partners afspraken maken over de kwaliteit en duurzaam-

heid van werklocaties. Dit past bij ons streven naar **ruimtelijke kwaliteit**. Ten aanzien van de regionale afstemming maken we met de gemeenten afspraken te maken over de kwantitatieve en kwalitatieve verdeling.

5.1.2.1.1 Milieuhinderlijke werklocaties

Ambitie

De vestiging van milieuhinderlijke bedrijven vraagt om een zorgvuldige ruimtelijke inpassing.

Energietransitiepark (ETP)

Grootschalige energiesystemen moeten in onze optiek geconcentreerd worden op daarvoor aangewezen locaties, bijvoorbeeld op de bedrijventerreinen Bargermeer in Emmen, Europark in Coevorden en nabij Attero in Wijster. Op deze terreinen zien we ook kansen om energieproducenten en -consumenten aan elkaar te koppelen (energiecascadering). Daarbij kan ook gedacht worden aan het koppelen van landbouwbedrijven aan deze terreinen. De genoemde terreinen zijn daarom als energietransitieparken (ETP) aangeduid op de **visiekaart 2030**.

Uitvoering

Wij verwachten van gemeenten dat zij bij het inrichten van bedrijventerreinen de VNG-systematiek Bedrijven en Milieuzonering toepassen. In onze optiek moeten nieuwe bedrijven die vallen in de milieucategorieën 4, 5 en 6 van de VNG-systematiek zich vestigen op daartoe geschikte, regionale werklocaties. Op dit moment is er voor dergelijke bedrijven fysieke en milieuhygiënische ruimte op het Bargermeer in Emmen, het Energie Transitie Park in Wijster, Oevers D in Meppel, Europark, Buitenhaven e.o., Oude Vaart in Meppel, Buitenvaart I, De Wieken, Noord B in Hoogeveen, Leeuwerikenveld II in Coevorden en Werklandschap Assen-Zuid in Assen. Voor deze laatste twee terreinen geldt alleen categorie 4.

Voor nieuwe bedrijven in milieucategorie 4, volgens de VNG-uitgave Bedrijven en milieuzonering, kan, na zorgvuldige afweging, ook vestiging buiten regionale werklocaties mogelijk worden gemaakt. Bij de regionale afstemming over regionale werklocaties besteden we zowel aandacht aan het inpassen van milieuhinderlijke bedrijven, als aan de vestigingsmogelijkheden in relatie tot de vraag vanuit de markt. Voor incidentele grote vestigers, met een stevige werkgelegenheidsimpuls, kan Gedeputeerde Staten gemotiveerd afwijken.

5.1.2.2 Detailhandel / retailagenda

Omgevingsbeeld

Binnen de retailsector is sprake van grote, structurele veranderingen, namelijk minder bestedingen door de demografische ontwikkelingen als krimp, gewijzigd aankoop- en oriëntatiegedrag dankzij internet, de toegenomen mobiliteit, waardoor er minder bestedingen zijn, met name in het middensegment, het verdwijnen van de kleine zelfstandige en de roep om beleving. Dit heeft geleid tot een afname van het totale winkelloppervlak, met name in middelgrote en kleine steden en dorpen. De zichtbare effecten van deze transitie zijn structurele winkelleegstand en een daling van de bezoekersaantallen aan de winkelgebieden.

Ambitie

Wij streven voor de kernen in Drenthe succesvolle winkelomgevingen na die een motor vormen voor sterke steden en vitale kernen.

Uitvoering

Om de leefbaarheid en vitaliteit van steden en dorpen te behouden en toekomstbestendig te maken zijn in 2016 afspraken met alle Drentse gemeenten gemaakt in de Retailagenda Drenthe. Deze afspraken gaan in de kern over samenwerking tussen overheid en marktpartijen, het verminderen van winkelleegstand, het creëren van financieringsmogelijkheden voor de transformatieopgave en het werken aan compacte winkelgebieden. Het Binnenstadfonds en de provinciale RetailDeal in het kader van de Nationale Retailagenda zijn het instrumentarium hiervoor. Genoemde instrumenten hebben als doelstelling toekomstbestendige, economisch vitale en leefbare binnensteden en dorpskernen met een eigen DNA.

Om voldoende ruimte te bieden aan de veranderende wensen van consumenten en het bedrijfsleven, zetten wij in op de binnenstedelijke vernieuwing en vragen we bij gemeenten aandacht voor transformatie naar compacte en toekomstbestendige winkelgebieden. Bij ruimtelijke plannen voor nieuwe grootschalige detailhandelsontwikkelingen vragen wij gemeenten aandacht te geven aan regionale afstemming. Van de gemeenten verwachten we bovendien dat ze de behoefte aan de nieuwe ontwikkeling overtuigend aantonen in een detailhandelsvisie (conform de Ladder voor Duurzame Verstedelijking). De Retailagenda Drenthe geldt daarbij ook als beleidskader. In het buitengebied vinden wij vooral verkoop van eigen producten als nevenfunctie op een agrarisch bedrijf passend.

5.1.2.2.1 Detailhandel/detailhandelsstructuur

Ambitie

Wij streven naar een goede ruimtelijke ordening en zorgvuldig ruimtegebruik waarin wij het landelijk gebied beschermen en de detailhandel concentreren in de binnenstedelijke gebieden, waarbij de bestaande detailhandelsstructuur centraal staat. Wij willen de kernkwaliteiten behouden, dit is beschreven in Hoofdstuk 4. Daarom staan wij weidewinkels niet toe buiten het bestaand stedelijk gebied. Tegelijkertijd zijn er activiteiten die, om uiteenlopende redenen, minder goed passen in de stedelijke centra, bijvoorbeeld vanwege de schaalgrootte, externe veiligheid of bevoorrading. Voor deze activiteiten zou vestiging op een locatie voor perifere detailhandel een betere optie kunnen zijn.

Uitvoering

Om landschappelijke redenen staan wij weidewinkels niet toe buiten bestaand stedelijk gebied. Daarbij hebben de provincies in 2006 gezamenlijk besloten dat bestaande winkelgebieden worden beschermd en dat vestiging van grootschalige winkels buiten het stedelijk gebied ('weidewinkels') wordt tegengehouden. Dit beleid blijft onverminderd van kracht.

5.1.2.3 Dutch Tech Zone Zuid Drenthe

Omgevingsbeleid

Zuid-Drenthe is strategisch gunstig gelegen, als onderdeel van een internationale transportverbinding die loopt vanaf de Randstad, via Zwolle, richting Duitsland en Noordoost-Europa. Dit biedt de nodige ontwikkelingskansen voor de regio. De vier stedelijke kernen in Zuid-Drenthe kennen een vergelijkbare economische structuur, met industrie en logistiek als belangrijke economische ontwikkelingssectoren.

Ambitie

Wij vinden het van belang om Zuid-Drenthe te positioneren als industriële en logistieke regio. De regio moet een logische plaats gaan innemen binnen het nationale en trans-Europese

vervoersnetwerk. In 2030 is de regio één van de industriële hotspots, aangehaakt op en ingebed in een economisch krachtig Noord- en Oost-Nederland. De regio staat in 2030 bekend als een:

- uitstekende vestigingsregio voor specialistische en hoogwaardige (maak)industrie en daaraan verbonden servicebedrijven. Vooral in HTSM toepassingen in mechatronica, olie & gas en chemie/biobased economy (BBE).
- regio met een internationale uitstraling op het gebied van innovatieve (maak)industrie.
- regio van hoogwaardig toegepaste kennis en vakmanschap.
- aansprekende vestigingsregio met woonkwaliteit.

We vinden het bovendien van belang dat de economische structuur van de regio duurzaam wordt versterkt. Het is daarbij onder meer nodig om goede sociaaleconomische relaties en netwerken te vormen met omliggende regio's als Zwolle-Kampen, Twente en de Duitse Ems-as. Bovendien zien wij volop mogelijkheden voor initiatieven op het gebied van duurzame energie. Deze initiatieven kunnen zowel bijdragen aan de concurrentiepositie, als aan het imago van de regio.

Uitvoering

We stimuleren de ruimtelijk-economische ontwikkeling van het stedelijk netwerk Zuid-Drenthe via de volgende drie lijnen:

- vraaggericht beleid, waarbij we door het inspelen op marktkansen inzetten op het ontwikkelen en faciliteren van bestaande clusters en bedrijven;
- organische regiovorming, waarbij op basis van een clustergerichte aanpak wordt samengewerkt in wisselende coalities die de regio Zuid-Drenthe kunnen overstijgen;
- een combinatie van gebiedsgericht en sectoraal beleid.

5.1.2.4 Regio Groningen - Assen

Omgevingsbeeld

De ruimtelijke en economische vraagstukken van vandaag en morgen stoppen niet bij de gemeente- of provinciegrenzen. Vanuit dit besef is de samenwerking in de Regio Groningen-Assen ontstaan. De hoofdpoging voor de Regio Groningen-Assen is in onze ogen het faciliteren van de te verwachten economische en demografische groei, met een adequaat verkeer- en vervoerssysteem. Dit systeem moet de bereikbaarheid garanderen van de binnensteden van Groningen en Assen en van de belangrijke woon- en werkgebieden in de regio. Daarnaast moet het de groeiende vervoersvraag opvangen.

Ambitie

Het is hierbij onze ambitie om het gebruik van het openbaar vervoer maximaal te stimuleren. De geactualiseerde regiovisie *Veranderende context*, blijvend perspectief focust op drie speerpunten:

- het economische kerngebied versterken;
- de interne samenhang versterken;
- de kwaliteit van stad en land behouden en versterken.

Uitvoering

Het economische kerngebied versterken

Economie is altijd een resultaat geweest van samenwerking. Ondernemers werken met risico-dragend vermogen aan het realiseren van rendement en het creëren van nieuwe banen. Het onderwijs zorgt voor goed gekwalificeerd personeel. De overheid zorgt voor de infrastructuur en gebiedsinrichting, het wettelijke kader en een basisvangnet voor inkomen en stimulerende

maatregelen. De agenderende functie van de regio bestaat uit het realiseren van een aanbod aan gevarieerde ruimte om te werken bij bestaande en mogelijk nieuwe locaties.

De interne samenhang versterken

Voor een goed functionerende regio is een compleet en divers aanbod aan woon- en werkmilieus nodig, waaronder ook hoogwaardige (culturele) voorzieningen en onderwijsmogelijkheden. De interne bereikbaarheid is een noodzakelijke voorwaarde voor een goede regionale ontwikkeling. De bereikbaarheidsstrategie van de regio is gericht op het bereikbaar houden van de economische toplocaties (waaronder het UMCG en de binnenstad van Groningen), de welzijns- en zorgvoorzieningen en **Groningen Airport Eelde**. De aandacht en cofinanciering richten zich op het organiseren en realiseren van hoogwaardig openbaar vervoer (HOV) en het realiseren van P+R-voorzieningen. Dit is vastgelegd in het Bereikbaarheidsprogramma 2013-2020.

De kwaliteit van stad en land behouden en versterken

De steden moeten zich verder kunnen ontwikkelen als centra voor werk, onderwijs, voorzieningen en wonen. Meer dan voorheen moet er aandacht zijn voor de kwaliteit van de bestaande omgeving en dan vooral voor de herstructurerings- en transformatieopgaven.

Het landelijk gebied moet als erfgoed, vitaal platteland en recreatief gebied met economisch draagvlak in stand worden gehouden en verder worden ontwikkeld.

De specifieke opgaven en kansen voor de stad Assen zijn uitgewerkt in **Sterke steden**.

5.1.2.5 Regio Meppel - Zwolle

Omgevingsbeeld

Meppel, Westerveld en de Wolden maken onderdeel uit van de economische topregio Zwolle. Als poort van Noord-Nederland en schakel tussen West- Oost- en Noord-Nederland is deze regio één van de sterkste groeiregio's van ons land. De regio staat in de top van economisch sterke gebieden, met een vruchtbare voedingsbodem voor toegepaste innovatie. Binnen de regio zijn sterke samenwerkingsrelaties tussen ondernemers, overheden en onderwijsinstellingen, in interactie met de omgeving. De Regio Zwolle is een bestuurlijk samenwerkingsverband van 20 gemeenten, verdeeld over de vier provincies Overijssel, Drenthe, Flevoland en Gelderland.

De regio kent een groot aantal midden- en kleinbedrijven. Samen vertegenwoordigen zij 76% van de bedrijvigheid in de regio. Zowel over het water als over de weg en het spoor vervult de regio een verbindingsrol tussen de Randstad, Noordoost-Nederland en Noord- en Oost-Europa.

Ambitie

Met onze partners werken wij aan het versterken van de concurrentiepositie van de regio Zwolle. Dit doen we door de maatschappelijke opgaven gezamenlijk op te pakken en in te zetten op de sectoren waar de regio sterk in is:

- agro & food
- **vrijtijdseconomie** (onder andere Zuidwest-Drenthe)
- health
- kunststoffen
- logistiek (onder andere Terminal Blueport)

Uitvoering

Wij zijn lid van het samenwerkingsverband Regio Zwolle. Tot het regionaal samenwerkingsverband Regio Zwolle behoren ondernemers, overheden en onderwijsinstellingen die in interactie met de omgeving aan de ambities in de Regio Zwolle werken.

Wij werken samen met ondernemers, onderwijsinstellingen en overheden, in interactie met de omgeving aan een geactualiseerde agenda voor de Regio Zwolle (2018-2022). In deze agenda worden de maatschappelijke opgaven uitgewerkt. Wij brengen de kansen van Meppel (Blueport), vrijetijdseconomie in Zuidwest-Drenthe en de verbinding met Noord-Nederland in.

5.1.2.6 TT Assen

Ambitie

Het TT-circuit in **Assen** is economisch, recreatief, sportief en uit een oogpunt van werkgelegenheid van groot belang. Het circuit is echter gelegen in een omgeving die ook haar belangen kent: natuurgebied Witterveld, dorpen en woonwijken en recreatieve voorzieningen als campings. Het is zaak om alle belangen op een evenwichtige manier met elkaar te verenigen. Om die reden heeft de provincie, in nauwe samenwerking met de gemeente Assen, samen met alle betrokken partijen in 2012 een convenant afgesloten, met een integrale visie met bijbehorende uitvoeringsprogramma's voor het TT- circuit en zijn omgeving. De kern van het convenant bestaat uit drie onderdelen.

- De ondernemingen die in het plangebied aanwezig zijn, moeten zich, ook uit exploitatieoverwegingen, voldoende kunnen ontwikkelen;
- De geluidhinder die in het plangebied wordt ervaren, moet afnemen;
- Het plangebied krijgt een kwaliteitsimpuls.

5.1.2.7 Terminal Dryport

Ambitie

Wij maken ons sterk voor een verbeterde aansluiting op het Duitse hoofdwegennet en de mogelijkheid voor personen- en goederenvervoer per spoor. Daarmee benadrukken wij de positie van Zuidoost Drenthe als logistieke draaischijf. Samen met de gemeenten in Zuidoost Drenthe en het bedrijfsleven werken we via het project Dryport samen om meerwaarde te creëren met het transport van goederen langs, van en naar de regio. Het doel is te komen tot een concentratie van logistieke bedrijven, diensten en infrastructuur. Daarmee bieden we oplossingen aan de Rotterdamse en Amsterdamse zeehavens, waar de ruimte schaars is en de afvoerwegen dichtslibben.

5.1.2.8 Terminal Blueport

Ambitie

Meppel beschikt over de grootste binnenvaartcontainerterminal van Noord-Nederland. Dit is onderdeel van Port of Zwolle, waarin de havens van Zwolle, Kampen en Meppel samenwerken. In samenwerking met Meppel willen we via het project Blueport de functie van Meppel als multimodaal knooppunt voor de overslag van containers en bulkgoederen verder versterken. Het accent ligt daarbij op water en weg. Belangrijk hierbij is dat watergebonden bedrijvigheid niet zomaar uitwisselbaar is met kavels op droge bedrijventerrein.

5.1.2.9 Groningen Airport Eelde

Ambitie

Wij werken aan versterking van het luchtvervoer. Groningen Airport Eelde speelt een belangrijke rol voor onze internationale bereikbaarheid en vormt een sterke vestigingsplaatsfactor. Drenthe richt met partners in Noord-Nederland onder meer op de ontwikkeling van vestigingsmogelijkheden rond de luchthaven en ondersteuning van de ontwikkeling van verbindingen, zoals naar Scandinavië. Dat is een ontwikkeling die niet alleen bij moet dragen aan mogelijkheden voor toeristen, in het kader van de vrijetijdseconomie, maar ook ons bedrijfsleven moet ondersteunen bij haar internationale activiteiten. Wij vinden het van belang dat de ontwikkeling van Groningen Airport Eelde gepaard gaat met zo min mogelijk overlast en milieuschade. Wij ondersteunen dan ook de ambitie van Groningen Airport Eelde om zich te ontwikkelen tot duurzame, groene luchthaven en voorloper te worden bij het ontwikkelen en toepassen van duurzame innovaties in de **luchtvaart**.

5.1.3 Onderwijs

Omgevingsbeleid

Kennis- en onderwijsinstellingen, spelen een belangrijke rol in de ontwikkeling van de Drentse economie. **Steden** met een HBO-vestiging, zoals Emmen en Assen, spelen een belangrijke rol als kennis- en innovatiecentrum.

Ambitie

Wij streven een goede aansluiting tussen onderwijsinstellingen en bedrijfsleven na.

Uitvoering

Met ons reguliere beleid, het investeren in kennisontwikkeling en het aansluiten van regionale opleidingen aan de sterke economische clusters, geven we een impuls aan bedrijvigheid en kennisopbouw in de provincie en in aansluiting op en in samenwerking met omliggende regio's. Aandachtspunt blijft daarbij de bereikbaarheid van onderwijslocaties voor leerlingen.

5.1.4 Radioastronomie (Astron)

Omgevingsbeleid

Het Nederlands Instituut voor de Radio Astronomie, ASTRON, heeft vanaf de jaren vijftig van de vorige eeuw een plaats binnen de sociaaleconomische en ruimtelijke context van Drenthe. ASTRON heeft drie grote vestigingen in Drenthe en manifesteert zich ruimtelijk bij Lhee, Dwingeloo (met het researchcomplex, inclusief radiotelescoop, en hoofdkantoor), Hooghalen (de Westerbork Synthese Radiotelescoop, WSRT) en in Exloo en Buinen (centrumgebied van LOFAR, radiotelescoop Low Frequency Array). Verder zijn er, verspreid over de provincie, kleine LOFAR-buitenstations voor wetenschappelijk onderzoek naar zowel astronomie, geofysica als infrageluid.

Ambitie

Wij willen ruimte bieden aan de verdere ontwikkeling van de radioastronomie in Drenthe, die we willen stimuleren vanuit economisch perspectief. Het streven is om verstoring van activiteiten te voorkomen. Wij ondersteunen de ontwikkelingen rondom ASTRON en LOFAR ook met het oog op de ontwikkeling van slimme sensorsystemen, in combinatie met het verzamelen en verwerken van grote hoeveelheden data. Deze slimme sensorsystemen blijken van groot belang te zijn bij innovaties in tal van bedrijven in Drenthe en daarbuiten.

Uitvoering

Wij hebben radioastronomie uitgewerkt in ambities voor de radiotelescoop Dwingeloo en Hooghalen en LOFAR.

5.1.4.1 Radiotelescoop Dwingeloo en Hooghalen

Ambitie

In de bossen van Dwingeloo en Hooghalen staan radiotelescopen opgesteld voor waarnemingen aan het zonnestelsel. Rond elk van deze waarnemingsposten zijn de zones aangegeven voor de toelating van gemotoriseerd verkeer en de oprichting van nieuwe bebouwing. Binnen zone I (behalve de verharde wegen Eursinge – Lhee en Hooghalen – Amen) zijn alleen in uitzonderingsgevallen gemotoriseerd verkeer en activiteiten waarbij elektromagnetische straling wordt opgewekt, toegelaten. Noodzakelijk landbouwverkeer wordt tot deze uitzonderingen gerekend. Binnen zone II worden storingen voorkomen door vooraf overleg te plegen met ASTRON over de gevolgen van bedrijfsvestigingen en –uitbreidingen, intensivering van verkeer en dergelijke activiteiten.

Uitvoering

De zonering hebben wij vertaald in regels in de Provinciale Omgevingsverordening.

5.1.4.2 LOFAR

Omgevingsbeleid

De afgelopen jaren heeft ASTRON een nieuwe radiotelescoop gebouwd: LOFAR (Low Frequency Array). LOFAR bestaat uit enkele duizenden kleine antennes die geclusterd zijn geplaatst in het centrale LOFAR-gebied bij Exloo en Buinen en in buitenstations in zowel Drenthe, Groningen, Fryslân als Overijssel. De locatiekeuze voor de antennestations is tot stand gekomen in samenwerking tussen gemeenten, provincies en ASTRON. Als belangrijke criteria golden daarbij steeds de beschikbaarheid van de fysieke ruimte en een relatief laag storingsniveau door elektromagnetische straling.

Ambitie

Wij vinden het van belang dat de LOFAR-stations in Drenthe optimaal kunnen blijven functioneren, in een omgeving met een zo laag mogelijk storingsniveau. Wij hebben storingsvrije zones aangegeven. Binnen zone I zijn alleen in uitzonderingsgevallen gemotoriseerd verkeer en activiteiten waarbij elektromagnetische straling wordt opgewekt, toegelaten. Binnen zone II worden storingen voorkomen door vooraf overleg te plegen met ASTRON over de gevolgen van bedrijfsvestigingen en –uitbreidingen, intensivering van verkeer en dergelijke activiteiten.

LOFAR-buitenstations

Wij verwachten van gemeenten dat ze binnen een straal van twee kilometer rond een LOFAR-buitenstation storing voorkomen, door vooraf overleg te plegen met ASTRON over de gevolgen van mogelijke storingsbronnen (zenders, zendmasten, hoogspanningsmasten, windmolens, motoren en andere mechanische of elektrotechnische installaties) en van meer autoverkeer.

Uitvoering

De zonering hebben wij vertaald in regels in de Provinciale Omgevingsverordening.

5.2 Sterke Steden

Omgevingsbeeld

Steden vormen de ruggengraat van Drenthe. De maatschappelijke en sociaalculturele voorzieningen, winkelcentra en evenementen in de steden zijn van grote betekenis voor het regionale leefklimaat.

Agglomeratiekracht

De steden zijn vanwege de grote concentratie van mensen, werkgelegenheid en onderwijsinstellingen de economische motoren van Drenthe. Als er meer interactie tussen mensen is, meer mogelijkheden zijn om elkaar te ontmoeten, om samen te werken en van elkaar te leren, is er meer kans op succesvolle participatie, vergroting van sociale cohesie en meer kans op innovatie. Dit noemen we de agglomeratiekracht die steden sterk maakt.

Ook bedrijven profiteren van agglomeratiekracht. In elkaars nabijheid, rond clusters van bedrijven vormen zich immers grotere en gespecialiseerde arbeidsmarkten en markten van toeleveranciers. Dit leidt tot stijging van arbeidsproductiviteit. Agglomeratiekracht leidt tot een klimaat van stimulerende concurrentie en innovatie.

Drents stedelijk netwerk

Door de steden in het netwerk te verbinden, maken we de weg vrij voor het uitwisselen van kennis en het vormen van netwerken. Binnen deze netwerken is het landelijk gebied complementair aan het stedelijk gebied. Ook in het landelijk gebied is ruimte voor economische ontwikkelingen en, op beperkte schaal, voor unieke woonmilieus.

Steden en stedelijke netwerken hebben een eigen identiteit, gebaseerd op de geografische ligging, een gedeelde sociale en economische structuur. Drenthe is een dun verstedelijkt landschap met kleine woonkernen en vier kernsteden. Deze vier kernsteden Hoogeveen, Emmen, Meppel en Assen (HEMA) vormen samen het Drents stedelijk netwerk en zijn onderdeel van het noordelijk stedelijk netwerk.

Het stedelijk netwerk van Drenthe staat niet op zich, maar maakt deel uit van grotere netwerken. Assen maakt deel uit van het stedelijk netwerk **Groningen - Assen** en Meppel van de **Regio Zwolle**. Ook op lagere niveaus is er sprake van grensoverschrijdende netwerken richting Groningen (Stadskanaal-Veendam), Overijssel (Ommen – Hardenberg) en Duitsland (Emmen-Meppen).

Ambitie

Wij streven naar bruisende steden in robuuste stedelijke netwerken. In de steden komen verschillende provinciale belangen bij elkaar, zoals zorgvuldig ruimtegebruik, demografische ontwikkeling en wonen, werkgelegenheid, voorzieningen, retail, vrijetijdseconomie en bereikbaarheid. Onze steden zijn de dragers van het sociaaleconomisch systeem.

Wij richten ons op:

- compacte, toekomstbestendige, robuust en duurzame steden met een eigen karakteristiek;
- aantrekkelijke binnensteden met een gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen, werken, (maatschappelijke) voorzieningen, cultuur en vrijetijdsvoorzieningen en daarnaast een aantrekkelijke omgeving voor beleven en ontmoeten;
- gevarieerde en gewaardeerde woon- en werkmilieus;
- een goede bereikbaarheid over de weg en met het openbaar vervoer;
- het ontwikkelen van innovatieve, toekomstbestendige en klimaatadaptieve strategieën.

Wij streven naar het concentreren van bedrijvigheid in de Drentse steden, als schakels binnen de stedelijke netwerken. Op deze wijze profiteren bedrijven van elkaars nabijheid, dat noemen we agglomeratie- en netwerkeffecten. Wij vinden het van belang dat de steden binnen het netwerk een sterke aantrekkingskracht hebben. Daarom ondersteunen wij ontwikkelingen die bijdragen aan mooie, cultureel aantrekkelijke en bruisende binnensteden. Wij denken verder dat een onderling onderscheidend profiel de aantrekkingskracht van de steden kan versterken.

Wij beschouwen het bundelen en intensiveren van verstedelijking in de stedelijke netwerken als een noodzakelijke voorwaarde voor de sociaaleconomische ontwikkeling van Drenthe. Bij Assen, Meppel en Hoogeveen achten wij uitbreiding van de stad in sommige richtingen onwenselijk, vanuit de afwegingen ten aanzien van het landschap. Wij hebben daar een **harde grens** getrokken. Met de gemeenten willen we aandacht besteden aan de kwaliteit van de stads- en dorpsranden in een afweging van omdat de rand en het silhouet bepalend is voor zowel stad en omliggend landschap.

De steden in Drenthe zijn geen concurrenten, maar zijn complementair aan elkaar. Door samen te werken in het gezamenlijk netwerk, uitgaande van de eigen kracht en identiteit, ontstaan er meer ontwikkelingsmogelijkheden en versterkingen binnen het systeem.

De vier steden kennen een overlap in opgaven en kansen. De oorzaken hiervoor liggen in grote, landelijke of zelfs wereldwijde transitie. Wij zetten ons samen met de betrokken gemeenten in om deze verschillende opgaven integraal en indien noodzakelijk gezamenlijk op te pakken.

De overlappende opgaven betreffen:

- de transformatie van leegstaand vastgoed, als gevolg van krimp, het veranderende winkel-landschap, de veranderingen in bedrijfsvoering, bedrijvigheid en bereikbaarheid;
- stedelijke vernieuwing, zowel fysiek als sociaal, van buurten en wijken gebouwd tussen de jaren zestig en de jaren tachtig van de vorige eeuw;
- de aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt staat onder druk, als gevolg van economische verschuivingen;
- het verbeteren van de bereikbaarheid van de steden vanuit de regio;
- de gevolgen van krimp voor leefbaarheid en voorzieningenniveau's in de kernen.

Naast de opgaven zien we ook kansen voor de Drentse steden, denk hierbij aan:

- de ingrepen en kennisontwikkeling vanuit de energietransitie;
- het ontwikkelen van toeristisch profiel van de steden.

Uitvoering

We versterken het Drents netwerk van vier steden door aandacht te geven aan de kwaliteit, het voorzieningenniveau, de werkgelegenheid, de bereikbaarheid en ruimtelijke samenhang van de genoemde steden.

Veel van de kansen, opgaven en ontwikkelingen in de steden zijn een gemeentelijke opgave. De provinciale rol is grotendeels gericht op het proces. Door de opgaven onder de aandacht te brengen, het organiseren van samenwerking en afstemming, kunnen de opgaven van de Drentse steden sneller aangepakt worden. Daarnaast dragen we mede zorg voor het op peil houden van de infrastructuur.

Om invulling te geven aan de provinciale rol zetten wij de volgende instrumenten in:

- relatiebeheer, dit vroegtijdig overleg zorgt voor afstemming van de (inter)provinciale en gemeentelijke beleidsdoelen in een vroeg stadium van de ruimtelijk-economische planontwikkeling. Het relatiebeheer verrijkt het planproces en voorkomt problemen achteraf;
- regionale agenda's die ruimte geven aan overleg en samenwerking, hierbij denken we aan de regio Groningen – Assen, de samenwerking BOCE (Borger-Odoorn, Coevorden en Emmen) en de samenwerking in Dutch Tech Zone (Emmen, Coevorden, Hoogeveen en Hardenberg);
- diverse regelingen rondom de economische verbetering en versterking van het vestigingsklimaat. Specifiek voor de steden en de binnenstedelijke retailproblematiek is het overleg, in het kader van de Retailagenda, wat op regelmatige basis plaatsvindt en gericht is op de leegstand van winkelruimte. In het kader van de Retailagenda organiseert de provincie voor de twaalf gemeenten, op regelmatige basis, bijeenkomsten gericht op informatieoverdracht en kennisdeling. Doel hiervan is het versterken van de inhoudelijke kennis en kunde van de betrokken partners.
- het Binnenstadfonds is gericht op het versterken van de binnensteden door financiële ondersteuning. Dit fonds is gericht op de zeven grotere kernen (HEMA en Roden, Beilen en Coevorden: RoBeCo), met als doel het versnellen van de aanpak van de binnensteden. In het kader van dit fonds vinden er ook specifiek overleg en kennisdeling plaats.
- De planologisch-juridische instrumenten van de Provinciale Omgevingsvisie en de Provinciale Omgevingsverordening of specifiek de Ladder van Duurzame Ontwikkeling, sturen de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen.
- Daarnaast zijn de volgende provinciale uitvoeringsprogramma's van belang:
 - Krimp en Leefbaarheid;
 - Vrijtijdseconomie;
 - Bereikbaarheid (in ontwikkeling);
 - Regionale Energie Strategie (in ontwikkeling);
 - Regionale Adaptatie Strategie (in ontwikkeling).

5.2.1 Assen

Omgevingsbeeld

Stedelijk profiel (DNA)

Assen is een aantrekkelijke, groene woonstad. Assen is geleidelijk gegroeid tot zijn huidige grootte. Op internationaal niveau staat Assen bekend om de jaarlijkse TT. Assen is provinciehoofdstad en garnizoensstad. De ligging aan de A28, de N33 en de spoorlijn Zwolle-Groningen zorgen voor een goede bereikbaarheid. Als onderdeel van het samenwerkingsverband **Regio Groningen - Assen** wordt de ontwikkeling van Assen voor een groot deel bepaald door de relatie met de stad Groningen. De stad Assen heeft een verzorgingsgebied wat zich uitstrekt tot Smilde, Beilen en Gieten.

Assen is samen met Groningen de motor van de noordelijke economie en biedt voldoende werk en voorzieningen voor de eigen inwoners en de regio. De bovenregionale zorg, de Rijksdiensten en dienstverlening zijn belangrijke werkgevers. Daarnaast zijn de Gebiedsontwikkeling **Groningen Airport Eelde** en de mogelijkheden voor een toeristisch-recreatieve zone rondom het **TT-circuit** kansen voor verdere (economische) ontwikkeling. De directe nabijheid van het karakteristieke esdorpenlandschap van de **Drentsche Aa** en van de gevarieerde landschappen van de Kop van Drenthe zijn pluspunten voor het wonen en leven in de regio Groningen-Assen.

Ambitie

De belangrijkste opgaven die in de stad Assen spelen zijn:

1. Keuze voor de binnenstad.

De Asser binnenstad heeft een hoog percentage (winkel-)leegstand en is ruimtelijk ruim uitgelegd. De herstructurering van de binnenstad is dan ook een grote opgave. Naast functieverandering is het ook wenselijk de binnenstad qua beleving beter aan te laten sluiten bij het profiel van de inwoners en bezoekers. Met een passend voorzieningenniveau op het gebied van winkels, horeca, zorg en onderwijs en een goede bereikbaarheid kan invulling worden gegeven aan de stad Assen als robuust, regionaal centrum. Daarnaast biedt het cultuuraanbod aantrekkelijke kansen voor Assen, in het kader van de vrijetijdseconomie.

2. Leefomgeving voor generaties

De stad moet voor verschillende generaties aantrekkelijk blijven, ook in tijden van druk op de woningmarkt. Dat betekent dat er woningen en voorzieningen zijn voor alle leeftijden. Buurten en wijken bieden voldoende fysieke en sociale veiligheid, die het welzijn en de zelfstandigheid van inwoners bevorderen. Met de vergrijzing neemt het belang toe van gezond ouder worden en toegankelijkheid van de zorg. De fysieke stad moet hierbij aansluiten en de omgeving moet gezondheid en beweging stimuleren, bijvoorbeeld door een goede fietsinfrastructuur. De aandacht voor gezondheid in verbinding met de samenleving is ook een kans voor innovatie van de dienstensector. Voortdurende vernieuwing zorgt voor blijvende werkgelegenheid in deze, voor Assen belangrijke, sector.

3. Klimaatadaptatie en duurzame energie

Het is belangrijk dat Assen zijn groene karakter behoudt en wellicht nog versterkt. Dit is medebepalend voor de aantrekkelijkheid van de stad. Het groene karakter komt ook tot uiting in diverse maatregelen die Assen moet nemen om de stap naar energieneutraal te maken en in te spelen op de gevolgen van klimaatverandering.

Uitvoering

De belangrijkste instrumenten die wij inzetten voor de opgaven in Assen zijn:

- het Binnenstadsfonds;
- Regionale Adaptatie Strategie (in ontwikkeling)

5.2.2 Emmen

Omgevingsbeeld

Stedelijk profiel (DNA)

Met 35.000 ha is Emmen de grootste gemeente van Drenthe en een van de grootste gemeenten in Nederland. Emmen speelt de rol van hoofdkern voor een regio van Ter Apel tot Coevorden. Dit gebied is echter wel een krimpregio, wat Emmen als regionale hoofdkern kwetsbaar maakt.

Na de Tweede Wereldoorlog werd het economische zwakke zuidoosten van Drenthe aangemerkt als ontwikkelingsgebied, waarna er onder meer textiel en metaalfabrieken werden gevestigd. Emmen ontwikkelde zich van esdorp op de Hondsrug tot industriële groeikern. Om de landschappelijk waardevolle gebieden te behouden, werden de nieuwe, ruim opgezette, woonwijken op relatief grote afstand van de bestaande kern gebouwd. De rationalistische architectuur, als uitvloeisel van de wijkgedachte, bezorgde de stad Emmen internationale faam. De stad Emmen verwierf daarnaast bekendheid dankzij het Noorder Dierenpark Emmen, tegenwoordig volledig vernieuwd als WILDLANDS Adventure Zoo.

Met meer dan 1000 hectare industrie-/bedrijventerrein heeft Emmen de grootste industrieconcentratie in Noord-Nederland. Dankzij Stenden Hogeschool en de Kennis Campus Emmen zijn er verbindingen tussen onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven. Deze opleidingen versterken de positie van Emmen ten aanzien van de kennisintensieve industrie. Desondanks is het werkloosheidspercentage binnen de gemeente Emmen hoog. De verbinding tussen onderwijs en praktijk leidt tot diverse innovatieve kansen, zoals de ontwikkeling van biobased kunststoffen, vanuit het kennisknooppunt duurzame kunststoffen en GreenPAC (Stenden Hogeschool en Windesheim).

Niet direct in Emmen gelegen, maar wel in de regio zuidoost is de Dryport als logistieke draaischijf, om samen een meerwaarde te creëren uit het transport van goederen langs, van en naar de regio.

De afgelopen jaren is middels een RegioSpecifiek Pakket (RSP) gewerkt aan integrale gebiedsontwikkeling Atalanta. Doel is het centrum van Emmen een forse opwaardering te geven en de ruimtelijk-economische structuur, bereikbaarheid en leefbaarheid te verbeteren door de uitvoering van projecten als de Hondsrugtunnel, het Raadhuisplein en de realisatie van WILDLANDS. Ook wordt er binnen het RSP gewerkt aan de versterking van de treinverbinding Emmen-Zwolle. In het vervolg van deze projecten probeert Emmen nieuw leven in de vele leegstaande panden te blazen, zoals bij de oude dierentuin, die recent tot stadspark en ‘third place’ of sociale ontmoetingsplek is ontwikkeld.

Ambitie

De belangrijkste opgaven die in de stad Emmen spelen zijn:

1. Rol van Emmen in de regio: complete stad.

Emmen zet zich in voor het behoud en de versterking van de positie als hoofdkern voor een relatief grote regio, die te maken heeft met een veranderende bevolkingssamenstelling en een dalend bevolkingsaantal. Het is voor Emmen van belang om een complete stad te zijn en te blijven, omdat er geen grote kern in de nabijheid is, waarop kan worden teruggevallen. In dit kader is het voor de toekomstbestendigheid van groot belang om werk, voorzieningen, onderwijs en woningen te bieden voor jongeren en jonge gezinnen, zodat deze groep in de stad blijft wonen. Hierbij speelt ook de opgave van stedelijke vernieuwing van de wijken uit de jaren ‘60, ‘70 en ‘80. Daar moet een kwaliteitsslag worden gemaakt, zowel programmatisch, bouwkundig als qua energetische opgave.

2. Bereikbaarheid Emmen.

De bereikbaarheid van de stad kan verbeterd worden door de doorgaande verbindingen verder uit te bouwen, bijvoorbeeld de bovenregionale noord-zuid verbinding ter versterking van de economische corridor Groningen-Emmen -Twente. De verbetering van de bovenregionale infrastructuur, onder andere met het Duitse achterland, bijvoorbeeld door de verdubbeling van de E233, kan de regio nieuwe economische kansen bieden. Ook verbetering van de railverbindingen met Emmen worden onderzocht. Het regionaal systeem (daily urban system) is van groot belang voor de rol van Emmen in de regio, met name voor de bereikbaarheid van voorzieningen en onderwijs. Dit regionale systeem speelt ook een rol bij de vrijetijdseconomie, met Emmen als verbindende schakel tussen diverse dagattracties en grootschalige verblijfsparken op de Hondsrug.

3. Innovatie in de industrie.

Het industriële karakter van Emmen, gebaseerd op de aanwezigheid van veel maakbedrijven, verdwijnt langzaam. Innoverende en stuwende bedrijven moeten aansluiting hervinden met het arbeidspotentieel (vakmanschap), onderwijs (innovatie) en overheid (faciliteren, activeren).

In de **Dutch Tech Zone Zuid Drenthe** wordt ingezet op de kansen van High Tech Systemen en Materialen, logistiek en de maakindustrie. Daarnaast liggen er kansen voor het verbinden van de innovatieve kracht van de bestaande (chemie-)bedrijven met de kwaliteiten van de hoogwaardige landbouw in de regio.

Uitvoering

De belangrijkste instrumenten die wij inzetten voor de opgaven in Emmen zijn:

- het Binnenstadsfonds;
- samenwerking in Dutch Tech Zone;
- Regionale Adaptatie Strategie (in ontwikkeling).

5.2.3 Hoogeveen

Omgevingsbeeld

Stedelijk Profiel (DNA)

Een kruising van kanalen in een te ontginnen veengebied is de start van Hoogeveen. Na veenontginning werd overgeschakeld op de landbouw. Zelfredzaamheid, pragmatisch oplossen en hard werken kenmerkt de Hoogveeners, hiermee blijkt gevend van de oorsprong als veendorp.

De vele tientallen kleine ambachtsbedrijven in de kern vormden samen met de landbouwproductie de kraamkamer van de industrie. Na de Tweede Wereldoorlog komt de groei echt op gang, aangejaagd door het Rijksbeleid van groeikernen. Tussen de jaren '60 en '80 is Hoogeveen flink gegroeid, Hoogeveen was enige jaren achtereen de snelst groeiende gemeente van Nederland.

De industriële traditie leeft nu ook nog, maakbedrijven zijn een belangrijke werkgever in Hoogeveen. Om de aansluiting met werkgelegenheid toekomstbestendig te maken is de verbinding tussen ondernemers, onderwijs en overheid essentieel. In Dutch Tech Zone wordt samen gewerkt aan de uitdaging om werk en opleiding beter op elkaar aan te laten sluiten.

Hoogeveen is een voorzieningestad met een eigen regio, gelegen tussen de regio's Zwolle-Meppel en Emmen. In het voorzieningengebied liggen voornamelijk woonkernen. De goede verbindingen op Rijks- en provinciaal niveau (Rijkswegen A28, A37, Spoorlijn Zwolle-Groningen, provinciale wegen richting Overijssel en Twente en de Hoogveensevaart) geven Hoogeveen een centrale ligging, maar zorgen gelijktijdig weer voor barrières in het lokaal netwerk.

Ambitie

De belangrijkste opgaven die in Hoogeveen spelen zijn:

1. Stadscentrum voor de regio

Hoogeveen is een redelijk complete stad in een dunbevolkte en krimpende regio. Inwoners uit het omgeving zijn afhankelijk van de basisvoorzieningen die in Hoogeveen te vinden zijn, zoals (voortgezet, speciaal) onderwijs, sport, cultuur en zorg (Structuurvisie 2.0, 2012). Dit vraagt om een goed functionerend, compact stadscentrum. Hoogeveen zet in op inbreiding en transformatie van de verouderde bedrijventerreinen rondom het centrum, om te komen tot een goed functionerend, compact én klimaatrobust stadscentrum.

2. Innovatie in het werken

Het industriële karakter van Hogeveen, gebaseerd op de aanwezigheid van veel maakbedrijven, verdwijnt langzaam. Vertrekkende of reorganiserende bedrijven laten gaten achter die moeizaam worden opgevuld. Innoverende en stuwende bedrijven moeten aansluiting hervinden met het arbeidspotentieel (hoogwaardig vakmanschap), onderwijs (innovatie) en overheid (faciliteren, activeren). In Dutch Tech Zone wordt ingezet op de kansen van High Tech Systemen en Materialen, logistiek en de maakindustrie.

Gelijktijdig heeft Hogeveen te maken met een complexe sociaal-economische problematiek om werk, opleiding en ambitie beter op elkaar aan te laten sluiten. Dit vraagt om een meerjarige en brede aanpak (thuis, school, cultuur etc.) veelal gericht op de jeugd (Jong Hogeveen).

3. Duurzame en klimaatrobuuste stad

Hogeveen is op zoek naar innovatieve manieren om de stad en de woningvoorraad duurzaam en klimaatrobuust te maken. Deze vragen spelen in de hele stad, maar vooral in de wijken uit de jaren '60, '70 en '80. Deze transformatie van functies is complex, met aandacht voor techniek, programma, sociale aspecten, klimaatrobuustheid en energiebesparing. Hier ligt een kans voor de stad Hogeveen om op te trekken met haar regio en de kennisontwikkeling, oplossingsrichtingen én uitvoering te versterken, op het gebied van energiebesparing en duurzame opwekking. Deze kennis en kunde kan uiteindelijk ook een nieuwe basis voor ontwikkeling een werkgelegenheid worden.

Uitvoering

Instrumenten:

De belangrijkste instrumenten die wij inzetten voor de opgaven in Hogeveen zijn:

- het Binnenstadsfonds;
- samenwerking in Dutch Tech Zone;
- Regionale Adaptatie Strategie (in ontwikkeling).

5.2.4 Meppel

Omgevingsbeeld

Stedelijk Profiel (DNA)

De oorsprong van de stad Meppel ligt in de overslag van goederen, als handels- en stapelplaats, op het scharnierpunt van Drentsche Hoofdvaart en de Hogeveense Vaart aan de ene kant en het Meppelerdiep aan de andere kant. Meppel beschikt over de grootste binnenvaartcontainerterminal van Noord-Nederland. De handel en overslag van goederen is zichtbaar door de aanwezigheid van silocomplexen en havens. Meppel heeft ook een centrumrol vervuld in drukkerij, grafische industrie en uitgeverij. In Meppel zijn onder andere Hogeschool Stenden, de Regiocampus en het Noordelijk Innovatielab Circulaire Economie (NICE) gevestigd.

Meppel heeft een belangrijke regiofunctie. Het verzorgingsgebied beslaat meer dan 100.000 inwoners met diverse, bovenlokale voorzieningen, zoals een ziekenhuis, voortgezet onderwijs, een haven, het station en een schouwburg. Meppel is een zelfstandige stad binnen de Regio Zwolle en vormt zo de verbinding tussen Noord- en Midden-Nederland. In algemene zin zijn de inwoners van Meppel trots op hun woonomgeving en hun cultuur. In Meppel is het fijn leven, de stad verbindt stedelijkheid met noaberschap, een combinatie van verbondenheid en

openheid, van iedereen, voor iedereen. Dit vindt zijn oorsprong in de unieke combinatie van een dorpscultuur en de Meppeler handelsgeest.

Meppel beschikt over een bruisende, levendige binnenstad, met een historische sfeer, met pleinen en met een mooi uitgebreid aanbod. Meppel is dan ook een regiostad, verzorgend voor de regio, maar ook met veel uitstraling naar bezoekers uit een veel ruimere omtrek. Door aanvullende evenementen vinden ook veel toeristen deze stad. Meppel wil de kwaliteit van de binnenstad verder versterken. De historische kwaliteit en beleving staan daarbij voorop. Meppel profileert zich op een bijzonder wijze; als stad waar het geluk voorop staat en als leidraad voor beleid geldt.

Groen en water zijn onlosmakelijk verbonden met de stad. Ze zijn overal zichtbaar, in de vorm van beekdalen, vaarten, oevers, grachten, parken en natuurzones. Dit knooppunt van water gaf Meppel bestaansrecht en is nog steeds functioneel, zowel economisch, denk aan de zeehaven, als toeristisch. Het buitengebied met vergezichten, landgoederen en verschillende landschappen en natuurgebieden versterken het aanbod van Meppel.

Ambitie

De belangrijkste opgaven die in Meppel spelen zijn:

1. Transformatie en dynamiek

Het project Blueport kan de functie van Meppel als multimodaal knooppunt voor de overslag van containers en bulkgoederen verder versterken. Aandacht is nodig voor de economische dynamiek, zoals het aanbod van adequate vestigingslocaties, als voor de herontwikkeling van de vrijkomende, verouderde havencomplexen. Dit transformatieproces is complex en groot, waardoor een gefaseerde aanpak noodzakelijk is. Ook in de binnenstad is sprake van transformatie. Door het veranderende winkellandschap is er sprake van leegstand in winkelstraten. Een gefaseerde transformatie is gericht op kwaliteit en beleving van de historische binnenstad, passend bij de behoeften en de ontwikkeling van de stad. Het herstel van de laatste jaren is broos en keuzes vanuit regionaal verband kunnen vergaande effecten op de stedelijke voorzieningenfunctie hebben.

2. Stedelijke entrees

De bereikbaarheid van Meppel is goed; gelegen aan rijkswegen A28 en A32, de spoorlijnen naar Leeuwarden en Groningen en de reeds eeuwenoude waterverbindingen. Echter, de regionale toegankelijkheid van de regionaal belangrijke binnenstad moet beter. De logische entree's vanuit het noorden en het oosten moeten de koppeling worden van de regionale infrastructuur en het stedelijke systeem. Dit moet leiden tot een betere beleving en benutting van de binnenstad van Meppel, voor inwoners en recreanten in de regio Zuidwest-Drenthe.

3. Klimaatadaptatie, energie en duurzaamheid

De klimaatopgave in Meppel is groot. De dichte bebouwing en stenigheid geven aanleiding tot hittestress en wateroverlast. Daarbij komt de ligging van de stad in het stroomgebied van meerdere beken, waardoor de waterafvoer van een deel het Drents plateau door de stad heen gaat. Qua energietransitie heeft Meppel een andere opgave ten aanzien van CO₂-neutraliteit dan de andere Drentse gemeenten. Schaarste in ruimte voor wind- of zonneparken maakt een andere energiestrategie noodzakelijk.

Daarnaast speelt er de opgave van stedelijke vernieuwing van de wijken uit de jaren '60, '70 en '80. In deze wijken moet een toekomstbestendige kwaliteitsslag worden gemaakt, zowel

programmatisch, bouwkundig als qua energetische opgave. Het geheel van duurzame opgaven vraagt om een integrale aanpak op stedelijke en regionale schaal.

Uitvoering

De belangrijkste instrumenten die wij inzetten voor de opgaven in Meppel zijn:

- het Binnenstadsfonds;
- samenwerking in de **Regio Zwolle**;
- Regionale Adaptatie Strategie (in ontwikkeling).

5.3 Wonen

Omgevingsbeeld

De verschillen in bevolkingsontwikkeling tussen de stedelijke gebieden en ook in het landelijk gebied worden groter. Op basis van de huidige prognoses blijft de bevolking van Assen stabiel en profiteert de noordzijde van Drenthe van de groei van Groningen. De zuidelijke as laat in de prognoses een sterk verloop zien, van groei in de gemeente Meppel tot het doorzetten van de krimp in de gemeente Emmen die in 2014 is ingezet. De regio Oost-Drenthe is door het Rijk aangewezen als één van de regio's waar de bevolkingskrimp in Nederland het sterkst is. Lokaal laten, ook in Oost-Drenthe, sterke dorpen nog steeds bescheiden groeicijfers zien. Op de woningmarkt worden de verschillen tussen stad en platteland, zand en veen en gebieden met wel of geen krimp groter. Vraag en aanbod passen niet altijd goed meer bij elkaar, wat leidt tot een vraag naar nieuwe woningen. Dit terwijl een deel van de bestaande woningvoorraad leeg blijft staan of in kwaliteit afneemt en huishoudens niet kunnen doorstromen naar passende woningen.

De woningbouwopgave in Drenthe krijgt tot 2030 te maken met een daling van circa 1.100 huishoudens. Daarnaast bestaat er onder de huidige huishoudens, ongeveer 2500, een vraag naar nieuwe woningen. Hoewel het aantal huishoudens afneemt, blijven mensen in nieuwe woningen willen wonen (vervangingsvraag). Op lange termijn (2040) verwachten we een geschatte daling van 5.000 huishoudens. De geschatte vervangingsvraag in 2040 bedraagt ook ongeveer 5.000 woningen.

Geografisch gezien speelt deze opgave met name in Zuidoost-Drenthe en in gebieden waar bevolkingsdaling speelt. Daarnaast daalt de woningvoorraad naar verwachting licht in kleine kernen, met name in de veenkoloniale lintdorpen, vergrijzende zanddorpen en in de oudere buitenwijken, doordat de vervangingsvraag wordt gerealiseerd in de grotere kernen en rondom de bestaande voorzieningen. Deze gebieden worden daarmee intensiever bebouwd, met herbestemming van bedrijfs- en winkelpanden en/of gestapelde woningbouw.

Ambitie

Wij vinden het van provinciaal belang om te anticiperen op een veranderende bevolkings-samenstelling en de effecten hiervan op de leefomgeving en de woningmarkt. De demografische ontwikkelingen maken het nodig dat wij anticiperen op een ouder wordende bevolking, toenemende vraag naar levensloopbestendig wonen en zorgwonen en een daling van het aantal huishoudens, in met name de buitengebieden. Deze ontwikkeling speelt nu al in Oost-Drenthe. Dit brengt met zich mee dat in kleine kernen en oudere stadswijken de **leefbaarheid** soms meer onder druk komt te staan, waardoor maatwerk noodzakelijk blijft.

In sommige regio's is sprake van een overschot aan woningen en plancapaciteit. Het moderniseren van de bestaande woningvoorraad gebeurt door sloop, waar nodig, zonder vervangende nieuwbouw of concentratie van nieuwe woningbouw in dorpen voor het in stand houden van voorzieningen. Dit is een centrale opgave, om samen met gemeenten op te pakken. Dorpen en steden moeten een adequate bovenlokale strategie hebben om zorgvuldig met deze onbalans om te kunnen gaan. Bijvoorbeeld door meer woningen te slopen dan terug te bouwen of woningen te realiseren nabij bestaande kernen en voorzieningen. Dit is een opgave die wij samen met gemeenten oppakken.

Wij vinden het van belang dat, waar mogelijk, de woonopgave wordt benut voor de ruimtelijke opgave van de stads- en dorpsranden. Dit verbetert de ruimtelijke kwaliteit. Uitgangspunt voor het wonen in Drenthe is dat er rekening wordt gehouden met de **Uitwerking ruimtelijke kwaliteit** in het gebied.

Uitvoering

Over het anticiperen op bevolkingsdaling in Zuidoost-Drenthe zijn bestuursafspraken gemaakt. De ambities voor de woningmarkt worden nader uitgewerkt in de Drentse woningmarktstrategie. Daarnaast hebben wij subsidieregelingen om herstructurering van de woningvoorraad te stimuleren.

Wij bieden ruimte voor woningbouw ter vervanging van landschapsontsierende (voormalige) agrarische bedrijfsgebouwen met de ruimte-voor- ruimteregeling. Dit onderwerp is ook vertaald in de Provinciale Omgevingsverordening. Bij eventuele aantasting van de kernkwaliteiten streven we naar compensatie. In overleg met gemeenten en andere partners geven we hier verder invulling aan.

5.3.1 Toekomstbestendige woningvoorraad

Ambitie

Wij streven naar een balans tussen het aanbod voor wonen en de demografische behoefte. Onder voorwaarde van een goed plan, verlenen wij medewerking aan de **revitalisering van bestaande verblijfsrecreatie**.

Uitvoering

Wij werken samen met gemeenten aan een Drentse woningmarktstrategie om vraag en aanbod in de woningvoorraad in balans te houden en aan te laten sluiten bij de demografische behoefte. Monitoring en regionale afstemming krijgen daarin structureel vorm. Wij vragen gemeenten om hierin op basis van de ruimtelijke structuur van dorpen en steden keuzes te maken over de gehele woningvoorraad: sloop, transformatie of nieuwbouw. Dit met aandacht voor de kwaliteit, kwantiteit, doelgroepen, leefbaarheid, levensduur, duurzaamheid en locatie van haar woningvoorraad. Wij zien de gemeentelijke woonopgave graag vertaald in een woonvisie. De regionale woonvisies (2012) komen hiermee te vervallen. Wel vragen wij de gemeenten onderling af te stemmen. Dit onderwerp heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening. Voor de functiewijziging van recreatie naar wonen, zie 5.4.1.1.2. Transformatie verblijfsrecreatie.

5.3.2 Bestaand stedelijk gebied en buitengebied

Omgevingsbeeld

In de ruimtelijk-economische structuur van Drenthe zijn de functies wonen, werken en voorzieningen geconcentreerd in steden en dorpen, dit noemen wij stedelijke gebieden.

Ambitie

Wij maken onderscheid tussen bestaand stedelijk gebied en buitengebied. Deze noodzaak komt voort uit het provinciaal belang bij een goede ruimtelijke ordening om, mede conform Rijksbeleid, nieuwe initiatieven bij voorkeur te faciliteren binnen de reeds bebouwde omgeving. Het stedelijk gebied omvat de buitenste contouren van dorpen en steden zoals op de kaart. Bestaand stedelijk gebied is aangegeven.

Wij bieden ruimte voor het toevoegen van een incidentele woning buiten bestaand stedelijk gebied mits:

- de bebouwing is gelegen in een bebouwingslint of een cluster van bebouwing;
- er sprake is van een significante verbetering van de ruimtelijke kwaliteit;
- er sprake is van een landschappelijke inpassing, passend bij de gebiedskenmerken die zijn vastgelegd in een landschappelijk inpassingsplan;
- het plan past binnen de gemeentelijke woonvisie en leidt niet tot leegstand elders.

Overeenkomstig de **Ladder voor Duurzame Verstedelijking** geldt voor ontwikkelingen buiten bestaand stedelijk gebied een uitgebreide motiveringsplicht. Ook bij de ontwikkeling van recreatieparken in het buitengebied geldt een motiveringsplicht, overeenkomstig met de systematiek van de Ladder voor Duurzame Verstedelijking.

Bij de ontwikkeling van woonmilieus vormt een landschappelijk kader dat aansluit bij de kernkwaliteiten van het gebied het uitgangspunt. Het woonmilieu dient aangesloten te zijn op de bestaande kern. Het is een pré wanneer het woonmilieu kan worden ontwikkeld samen met het verbeteren van andere functies, zoals het verhogen van de ruimtelijke kwaliteit, het verbeteren van voorzieningen, het realiseren van een water- en natuuropgave en het versterken van de recreatie. Zo kunnen meerdere doelstellingen worden gerealiseerd, wat maatschappelijke meerwaarde oplevert. Wij geven daarbij de voorkeur aan het opknappen van bestaande locaties waar een kwaliteitsimpuls gewenst is (bijvoorbeeld een vervallen bedrijfsbestemming) of waar een impuls wordt gegeven aan het cultuurhistorische karakter. In de gemeente Borger-Odoorn is er sprake van een plan om een ecologisch woonmilieu te ontwikkelen. Wij hebben een positieve grondhouding ten aanzien van deze ontwikkeling.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

5.4 Vrijtijdseconomie

Omgevingsbeeld

De vrijetijdsector is een belangrijke pijler voor de Drentse economie. Drenthe heeft de bezoeker veel te bieden. Drenthe is dé fiets- en vrijetijdsprovincie van Nederland. De kwaliteiten van Drenthe voor de vrijetijdseconomie liggen in een combinatie van natuur, landschap, erfgoed en cultuur. Dat willen we zo houden en verder uitbouwen.

Ambitie

Onze inzet is het versterken van de vrijetijdseconomie door het verbinden van de verblijfsrecreatie aan de lokale economie, aan de beleving van ruimtelijke kwaliteit en aan (dag-)attracties. Onze focus ligt op het vergroten van de aantrekkelijkheid van Drenthe als bestemming voor bezoek en verblijf, zowel recreatief als zakelijk. Voor de binnenlandse markt liggen er kansen voor het verstevigen van de eigen marktpositie door te focussen op hogere bestedingen. Van de

buitenlandse markt verwachten we de meeste groei en dan met name van de Duitse en Belgische markt in het voor- en naseizoen. Dat levert meer bezoekers, bestedingen en banen op. En daar profiteert de Drentse bevolking van, zowel wat betreft werk en leefbaarheid als ook aantrekkelijkheid van de eigen woonomgeving.

Wij streven naar het vergroten van de attractiewaarde Drenthe met meer bezoekers en een langere verblijfsduur van de toeristen in Drenthe. Hierbij wordt er een uitnodigend en aantrekkelijk vestigingsklimaat voor de (nieuwe) bedrijven in vrijetijdssector nagestreeft. Ook werken we aan het behouden en versterken van een aantrekkelijk en vitaal aanbod van dag- en verblijfsrecreatieaccommodaties en, waar nodig, een revitaliseringsslag van de verblijfsrecreatiesector, door herontwikkeling en transformatie van bestaande verblijfsrecreatieparken.

Uitvoering

- Provinciale Omgevingsverordening;
- programma: Vrijetijdseconomie + Fietsen;
- subsidieregeling: aan de hand van het vitaliteitsfonds Drentse vakantieparken);
- bestuursafspraken: aan de hand van het Convenant Aanpak Vitale Vakantieparken 2018-2024).

5.4.1 Vestigingsklimaat en ontwikkelruimte

Omgevingsbeeld

De vrijetijdsector is een belangrijke pijler van de Drentse economie en draagt bij aan de kwaliteit van de leefomgeving. Voor het behoud en vergroten van de werkgelegenheid en bestedingen is het noodzakelijk dat de sector in voldoende mate in kan spelen op veranderingen in vraag en aanbod. De sector zal dit zelf moeten doen om blijvend tevreden gasten aan te trekken in een dynamische markt.

Ambitie

Voor de verblijfsrecreatie zijn we er voorstander van dat nieuwe ontwikkelingen en transformatieopgaven in samenhang en op basis van een integrale, gebiedsgerichte en programmatische aanpak worden uitgevoerd. Wij willen ondernemers hiervoor ruimte bieden.

In de samenhang van de planontwikkeling kan het betekenen dat, tegenover het bieden van ruimte voor de ontwikkeling van een nieuwe accommodatie, elders in Drenthe een complex uit de markt wordt genomen door daar andere functies toe te staan dan wel te saneren.

Uitvoering

Aan dergelijke ontwikkelingen willen we medewerking verlenen, in overleg met betrokken belanghebbenden. Voor complexe opgaven zijn we bereid kennis, middelen en organisatiekracht in te brengen.

5.4.1.1 Revitalisering bestaande verblijfsrecreatie

Omgevingsbeeld

In een Drenthe-breed onderzoek is de vitaliteit van de verblijfsrecreatiesector in kaart gebracht. Uit dit onderzoek blijkt dat bij de revitaliseringsopgave geldt dat er een sterke verwevenheid is op zowel economisch, fysiek-ruimtelijk, volkshuisvestelijk als sociaal-maatschappelijk terrein. Problemen zijn vaak niet eendimensionaal. Het onderzoek toont aan dat er sprake is van een meervoudige opgave, die beleidsvelden én gemeentegrenzen overstijgt en een meerjaren-, integrale aanpak vereist.

Ambitie

Voor deze opgave werken we nauw samen met alle betrokken partijen. Daarbij kiezen we voor de aanpak Eén park (plangebied), één plan. Voor de revitaliseringsopgave zijn weliswaar primair de bedrijven en eigenaren verantwoordelijk, maar gezien de aard, de complexiteit en de omvang van de opgave wordt ook inzet en betrokkenheid gevraagd van gemeenten en provincie, vanuit meerdere domeinen (vrijtijdseconomie, maar ook wonen/volkshuisvesting, leefomgeving, infrastructuur, ruimtelijke ordening, sociaal domein, natuur en openbare orde). We zetten in op een nauwe samenwerking met de gemeenten, (vereniging van) eigenaren, maatschappelijke organisaties en de sector. De problematiek overstijgt de gemeentegrenzen en ingrepen in een gemeente hebben invloed op de situatie in de andere gemeenten.

Een vitale verblijfsrecreatiesector vraagt om een aanpak voor zowel vitale als niet-vitale parken. De rol van de gemeenten en provincie verschilt echter per opgave. Bij de opgaven voor vitale vakantieparken is de sector eerst aan zet en hebben wij een faciliterende, stimulerende en aanjagende rol. De revitaliseringsstrategie is bij de zogeheten excellente parken vooral gericht op het stimuleren en het laten excelleren van het ondernemerschap, product- en conceptontwikkeling, innovatie en herontwikkeling. Voor de opgaven omtrent niet-vitale verblijfsparken hebben we een meer sturende rol. De strategie voor deze parken is: transformeren, consolideren, herontwikkelen en handhaven.

5.4.1.1.1 Herontwikkeling en uitbreiding

Omgevingsbeeld

Voor een duurzaam economisch perspectief voor bedrijven in de vrijetijdssector is het noodzakelijk dat zij zich kunnen aanpassen aan de vraag van de markt.

Ambitie

Wij willen voor bedrijven ruimte creëren voor noodzakelijke aanpassingen en ontwikkelingsmogelijkheden. Om de marktpositie te verbeteren kan een bedrijf er voor kiezen om, binnen de bestaande oppervlakte van het park, vernieuwende recreatieconcepten te ontwikkelen of het aanbod te verbeteren. Hiervoor is ruimte binnen de provinciale beleidsuitgangspunten. Bij deze afweging is altijd sprake van maatwerk.

Uitvoering

Ons beleid voor herontwikkeling en uitbreiding kenmerkt zich door een uitnodigend karakter, flexibiliteit in beleid en voldoende regelruimte. Dit betekent dat we op voorhand geen locaties aanwijzen of uitsluiten, maar uitgaan van een 'Ja, mits'-principe. Een essentiële 'mits' is dat het plan voorziet in een levensvatbare, langjarige exploitatie, onderscheidend is ten opzichte van het huidige aanbod en zich mee kan ontwikkelen met een veranderende vraag vanuit de markt.

5.4.1.1.2 Transformatie verblijfsrecreatie

Omgevingsbeeld

Voor verblijfsrecreatieparken die geen of onvoldoende perspectief hebben in de verblijfssector, is transformatie naar een andere functie een mogelijke optie.

Ambitie

Bij transformatie naar een andere functie valt te denken aan: wonen, bijzondere woonvormen, pauzewoningen, zorgconcepten, huisvesting arbeidsmigranten, zakelijke huisvesting, natuurontwikkeling, agrarische en landgoedontwikkeling. Wij stimuleren een gebiedsgerichte,

integrale aanpak van deze transformatie (gebiedsproces). De specifieke kenmerken en ligging van het gebied zijn daarin richtinggevend. Verder moet een ruimtelijke, maatschappelijke of landschappelijke meerwaarde ontstaan en streven we naar een ecologische meerwaarde.

Uitvoering

Bij een transformatieopgave zijn in eerste instantie de gemeenten en de (vereniging van) eigenaren aan zet. Het uitgangspunt voor transformatie van een park met de functie verblijfsrecreatie naar een nieuwe functie is 'Ja, mits'. We stimuleren een gebiedsgerichte, integrale aanpak. Voor het toestaan van een woonbestemming geldt het 'nee, tenzij' principe. Dit maakt het mogelijk om, op basis van een goed plan met ruimtelijke, maatschappelijke of landschappelijke meerwaarde, maatwerk op parkniveau te leveren. De transformatie naar een woonbestemming zou een uitkomst van een gebiedsproces kunnen zijn.

Wij participeren actief in de gemeentelijke planontwikkeling en leveren inbreng vanuit de provinciale ambities en belangen die voor de desbetreffende locatie gelden.

De transformatie van een park naar een woonbestemming en het realiseren van de hierboven genoemde meerwaarden kan leiden tot noodzakelijke investeringen. Deze investeringen kunnen als onderdeel van het plan voor de betreffende locatie (deels) worden bekostigd uit de waardestijging van de recreatiewoningen als gevolg van een bestemmingswijziging.

5.4.1.2 Verblifsrecreatie nieuw aanbod

Omgevingsbeeld

Het vestigingsklimaat van Drenthe bepaalt voor een belangrijk deel de aantrekkingskracht op ondernemers en hun mogelijkheden om zich te ontwikkelen. De ruimtelijke kwaliteit van de omgeving levert hieraan een aanzienlijke bijdrage, verbonden aan de ligging, de ondergrond en de culturele rijkdom.

Ambitie

Wij onderstrepen het belang van productontwikkeling en diversificatie voor een vitale verblijfsrecreatiesector. Dit vraagt een uitnodigend beleid en een aantrekkelijk vestigingsklimaat.

Uitvoering

Het beleid voor nieuwvestiging kenmerkt zich door een uitnodigend karakter. Dit betekent dat we op voorhand geen locaties aanwijzen of uitsluiten, maar maatwerk bieden per plan. Echter, niet ieder nieuw te vestigen verblijfsrecreatiebedrijf voegt kwaliteit toe aan de sector of ruimte. Daarom bieden wij ontwikkelruimte aan nieuwvestiging, mits het plan onderscheidend is ten opzichte van het huidige aanbod en zich mee kan ontwikkelen met een veranderende vraag vanuit de markt. Bovendien moet de bedrijfsopzet duurzaam zijn, als het gaat om het gebruik van materialen, inrichting en inpassing in de omgeving en dient er sprake te zijn van een duurzame langjarige bedrijfsmatige exploitatie.

Daarnaast wordt bij nieuwvestiging van recreatieparken de systematiek van de Ladder voor Duurzame Verstedelijking toegepast. Dit betekent dat eerst wordt gekeken naar de mogelijkheden van de bestaande recreatielocaties, voordat nieuwe ontwikkelingen in beeld komen.

5.4.1.3 Dagrecreatie

Omgevingsbeeld

De vrijetijdssector floreert bij een breed en onderscheidend aanbod van verblijfs- en dag recreatie, horeca en evenementen.

Ambitie

Wij streven naar een passend en up-to-date aanbod aan dagattracties en evenementen.

Dit betreft zowel de aanpassing van bestaande, als de vestiging van nieuwe attracties. Met name is de nieuwvestiging van 'elk weer'-dagattracties wenselijk. Qua evenementen gaat de vraag uit naar een groter en onderscheidend aanbod aan (meerdaagse) culturele evenementen, die bijdragen aan een positief imago van Drenthe en een groot publiek bereiken.

Uitvoering

Wij bieden ontwikkelruimte aan de huidige locaties voor dagrecreatie en aan nieuw te ontwikkelen locaties. We ontwikkelen een pro-actieve acquisitie voor de vrijetijdseconomie en hebben een actief uitnodigend rode loperbelei' voor nieuwe 'elk weer'-dagattracties op daarvoor, qua ruimtebeslag, ontsluiting en omgevingswaarden, **geschikte locaties**. Een voorbeeld van een dergelijke locatie is de Toeristische Recreatieve Zone bij **Assen**.

Wij stimuleren een groter en onderscheidend aanbod aan (meerdaagse) culturele evenementen, die bijdragen aan een positief imago van Drenthe en een groot publiek bereiken. Wij investeren in dit toeristische totaalproduct.

5.4.2 Recreatief medegebruik

Omgevingsbeeld

Ontwikkeling en behoud van kwaliteit van het Drentse identiteit (landschap, natuur, beleving, stedelijkheid en cultuur) is voor de vrijetijdseconomie belangrijk.

Ambitie

We streven naar de koppeling van de vrijetijdseconomie aan het Drentse identiteit, zoals te ervaren in het Drentse landschap, het kunnen beleven en benutten van natuur en gevarieerd cultureel en recreatief aanbod in de steden, met als doel de provincie een nog aantrekkelijkere recreatiebestemming te maken.

Diverse gebieden in Drenthe zijn bijzonder waardevol en van belang voor de vrijetijdseconomie, zoals de Nationale Parken in **Zuidwest Drenthe**, het **Drentsche Aa-gebied**, De Hondsrug UNESCO Global Geopark en de **UNESCO werelderfgoed**. Bij koppelkansen binnen deze gebieden brengen wij actief de belangen voor de vrijetijdseconomie in.

Uitvoering

Als het gaat om het recreatief medegebruik op het platteland, hebben we een faciliterende rol in het creëren en/of behouden van maximale toegankelijkheid van natuurgebieden, binnen de balans van beleven, benutten en beschermen.

Als gemeenten, dan wel ondernemers, in deze gebieden tegen problemen of beperkingen aan lopen, zetten we ons actief in. We stimuleren terreinbeherende organisaties om rond concentraties van verblijfsrecreatie en bewoningskernen een, naar verhouding intensievere, inrichting en

beheer voor recreatief medegebruik van natuurterreinen in stand te houden of, indien gewenst, verder te ontwikkelen.

Diverse ontwikkelingen in het landelijk gebied vragen om een integrale afweging van belangen, waar de gevolgen voor het recreatief medegebruik c.q. de vrijetijdssector in mee worden genomen. Dit betreft in belangrijke mate het ervaren of beleven van de Drentse kernkwaliteiten.

5.5 Mobiliteit

Omgevingsbeeld

Goed en veilig bereikbaar zijn, is van economisch en maatschappelijk belang. Vrijwel iedereen neemt dagelijks deel aan het verkeer, in welke vorm dan ook, zelfstandig of begeleid, naar huis, werk, school of recreatief. Bereikbaarheid, zowel in de vorm van (zakelijk) personenvervoer als goederentransport, is een vestigingsvoorwaarde en het verkeersnetwerk is voorwaardescheppend en sturend voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling van Drenthe. Mobiliteit heeft ook een belangrijke economische en sociale functie; een goede bereikbaarheid van werkgelegenheid, sociale voorzieningen, zorgvoorzieningen, onderwijsvoorzieningen en recreatieve voorzieningen draagt bij aan de ontplooiingsmogelijkheden voor de inwoners en daarmee aan de leefbaarheid van de provincie Drenthe. Dit vormt een grote uitdaging in dunbevolkte gebieden.

Ambitie

Wij willen voorwaarden creëren voor een duurzame ontwikkeling van de mobiliteit van goederen en personen. Daarom zetten wij in op:

1. een betrouwbaar en toegankelijk netwerk passend bij de vraag;
2. een duurzaam, veilige inrichting van het netwerk;
3. een slim, duurzaam en verkeersveilig gebruik van het netwerk.

Uitvoering

De planwet Verkeer en Vervoer verplicht provincies een Provinciaal Verkeers- en Vervoerplan (PVVP) op te stellen en geeft ons een regisseursrol voor het gemeentelijk vervoerbeleid. Het **Provinciaal Verkeers- en Vervoerplan Drenthe 2007-2020** ligt ten grondslag aan het mobiliteitsbeleid. Hierin hebben wij verschillende rollen.

Op (inter)nationaal niveau behartigen wij het Drents belang, in overleg met onder andere provincies, Niedersachsen, Rijk en de Europese Unie. Wij kiezen voor een actieve rol die kan resulteren in meedenken met, (co)financiering en uitvoering van concrete projecten.

Wij zijn verantwoordelijk voor het openbaar vervoer in Drenthe. Wij zetten eigen middelen in voor realisatie van maatregelen op onze eigen infrastructuur. Ook treden wij op als stimulator en initiator van projecten, bijvoorbeeld door cofinanciering van projecten van partners.

Jaarlijks werken we onze (uitvoerings)projecten en bijbehorende financiering uit in een uitvoeringsprogramma dat wij bespreken in het Verkeers- en Vervoersberaad Drenthe (VVBD). Het VVBD is een bestuurlijk overleg van belangenorganisaties, gemeenten, provincie en Rijk. Op de agenda van het beraad staan zaken die te maken hebben met aanleg, inrichting en onderhoud van de wegen in Drenthe, de verkeersveiligheid van alle verkeersdeelnemers, het openbaar vervoer en het goederenvervoer in de provincie.

Samen met inwoners, medeoverheden, het bedrijfsleven en andere partners werken wij ons mobiliteitsbeleid als vervolg op de Omgevingsvisie verder uit.

5.5.1 Een betrouwbaar en toegankelijk netwerk passend bij de vraag

Omgevingsbeleid

De samenhang, veiligheid en de betrouwbaarheid van fysieke netwerken is van provinciaal belang. De kern bestaat uit hoogwaardige hoofdverbindingen die de provincie Drenthe verknoopt met (inter)nationale netwerken voor vervoer van goederen en personen. Met regionale verbindingen ontsluiten we economische kernzones binnen Drenthe.

5.5.1.1 Hoofdverbindingen

Omgevingsbeeld

De verknoping met (inter)nationale netwerken voor vervoer van goederen en personen is van provinciaal belang voor een veilige, qua tijdsduur betrouwbare en vlotte (keten)reis van personen en goederen van en naar stedelijke netwerken binnen en buiten Drenthe. Met de verantwoordelijken en belanghebbenden komen wij tot een passend maatregelenpakket om een betrouwbare en vlotte doorstroming op deze verbindingen te realiseren.

5.5.1.1.1 Spoor

Ambitie

Wij willen Drenthe goed aansluiten op het Nederlandse hoofdrailnet (HRN) en Duitse spoor-netwerk.

Uitvoering

Wij zetten in op een optimale exploitatie van de treinconcessie Vechtdallijnen (Emmen - Zwolle).

5.5.1.1.2 Hoofdwegennet

Ambitie

Het is van provinciaal belang om Drenthe aan te laten sluiten op het Europese en nationale hoofdwegennet. De stroomwegen in en door Drenthe zijn autosnelwegen A28, A32 en A37 en autowegen N33, N34, N48, N381 en N391. Stroomwegen zijn bedoeld voor een veilige en betrouwbare afwikkeling van relatief grote hoeveelheden verkeer, met een hoge gemiddelde snelheid, tussen grote kernen binnen en buiten Drenthe.

Met de verantwoordelijken en belanghebbenden komen wij tot een passend maatregelenpakket om een betrouwbare en vlotte doorstroming op deze verbindingen te realiseren.

5.5.1.1.3 Luchtvaart

Omgevingsbeeld

De Regeling Burgerluchthavens en Militaire luchthavens (RBML) geeft ons bevoegdheden over alle luchtvaartactiviteiten en luchthavens, inclusief helikopterlandingsplaatsen, met uitzondering van Groningen Airport Eelde.

Ambitie

Verzoeken voor nieuwe luchtvaartactiviteiten, inclusief Ontheffingen Tijdelijk en Uitzonderlijk Gebruik luchtvaartuigen (TUG), toetsen we aan de wettelijke normen en aan ons beleid zoals vastgelegd in de **Beleidsnota Luchtvaart Drenthe**.

Het is van provinciaal belang toegang te hebben tot het internationale en intercontinentale luchtvaartnetwerk. Groningen Airport Eelde vervult deze functie.

5.5.1.1.4 Vaarwater

Omgevingsbeleid

Wij zijn als provincie beheerder van het vaarwegennetwerk in Drenthe. Het is voor zowel **goederen-** als recreatievaart van provinciaal belang om het vaarwater in Drenthe aan te sluiten op het nationale hoofdvaarnetwerk. Voor de recreatietoervaart zijn er doorgaande en rondgaande vaarroutes.

Ambitie

Wij dragen bij aan het in stand houden van vaarnetwerk door zorgvuldig beheer van de vaarwegen kunstwerken als bruggen en sluizen.

Uitvoering

Dit is uitgewerkt in het beheerplan Vaarwegen.

Dit onderwerp heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

5.5.1.2 Regionale verbindingen

Omgevingsbeleid

De meeste dagelijkse verplaatsingen vinden plaats binnen de regio. Een goede regionale bereikbaarheid is daarmee een belangrijke taak voor de provincie. Wij zorgen voor een goed regionaal netwerk in Drenthe. Wij ontsluiten de belangrijke plaatsen in Drenthe door het versterken van het regionale netwerk voor diverse vervoerwijzen passend bij de vraag.

5.5.1.2.1 Wegverbindingen

Omgevingsbeleid

Tot het regionale wegennetwerk rekenen wij gebiedsontsluitingswegen met een bovenlokale betekenis. Deze wegen kunnen ook in beheer van gemeenten zijn. Gebiedsontsluitingswegen zijn de regionale wegverbindingen die de schakel vormen tussen het hoofdwegennet (stroomwegen) en wegen van een lagere orde (erftoegangswegen).

5.5.1.2.2 Basisnetwerk openbaar vervoer

Omgevingsbeeld

Het Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV) in Drenthe bestaat uit de nationale en regionale treinen, de Qliners en Q-linkbussen. Het HOV heeft een hogere kwaliteit en rijdt frequenter dan de basislijnen. De routes van de HOV-lijnen liggen vast. Als er, bijvoorbeeld vanuit ruimtelijke of demografische ontwikkelingen, aanleiding voor is, kunnen haltes worden toegevoegd of verwijderd. Met de basislijnen bieden wij busverbindingen vanuit het landelijk gebied naar de regionale centra, de regionale spoorlijnen en HOV-buslijnen. Voor de basislijnen geldt dat de verbinding tussen de betreffende ketenknooppunten gegarandeerd is, maar dat de route en ook

de haltes kunnen wijzigen. Het wijzigen van routes of haltes gebeurt uiteraard in afstemming met de verantwoordelijke wegbeheerders.

Ambitie

Met het Basisnetwerk openbaar vervoer (OV) kiezen wij voor een aantrekkelijk en toegankelijk openbaar vervoernetwerk dat is opgebouwd uit Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV) en basislijnen. Het Basisnetwerk OV wordt gegarandeerd en frequent gereden tot 2029 met een minimale bediening:

	periode minimaal aantal trein	bus / uur
Regionale treinen	06 - 24 uur	ma-vr 2 keer/uur (7-19 uur), daarbuiten 1 keer/uur
HOV-buslijnen	06 - 24 uur	ma-vr 2 keer/uur (7-19 uur), daarbuiten 1 keer/uur
Basislijn	07 - 24 uur	1 keer/uur

Wij zetten in op versterking van dit Basisnetwerk OV als ruggengraat van het OV-netwerk. Het is het aanbod dat we (minimaal) garanderen. Andere verbindingen en hogere frequenties worden aangeboden zolang de reizigersvraag dit rechtvaardigt.

Uitvoering

Het OV-bureau Groningen-Drenthe beheert de concessie voor de uitvoering van het OV met uitzondering van de regionale treinen.

5.5.1.2.3 HUBS

Ambitie

Wij willen de overstap tussen verschillende vervoersmiddelen stimuleren door vervoers-knooppunten te ontwikkelen. Knooppunten (hubs) zijn bijvoorbeeld een treinstation, busstation, P&R of grote bushaltes. We zien kansen om op deze knooppunten bijvoorbeeld het OV-vervoer en kleinschalig publiek vervoer te **koppelen**.

Uitvoering

Om de overstap tussen verschillende vervoermiddelen, waaronder specifiek het openbaar vervoer en het publiek vervoer, te faciliteren, leggen we samen met gemeenten een netwerk van hubs aan. De hubs zijn de schakel tussen het openbaar vervoer, het publiek vervoer en andere vervoermodaliteiten.

5.5.1.2.4 Fietsverbindingen

Omgevingsbeeld

De fiets speelt een belangrijke rol in de regionale bereikbaarheid. De kwaliteit van de fietsinfrastructuur in Drenthe is hoog, als het gaat om de bereikbaarheid van locaties, voorzieningen, dorpen en de Drentse steden.

Ambitie

Drenthe is dé fietsprovincie bij uitstek en heeft dan ook niet voor niets de titel 5-sterren fietsprovincie! De provincie Drenthe investeert door middel van een samenhangend programma op een 5-sterren fietsprovincie en goede basiswandelinfrastructuur. Daarnaast stimuleren wij fietsen voor een gezonde Drentse bevolking waarbij iedereen mee kan doen. Wij zetten in op een compleet netwerk van (boven)regionale fietsverbindingen, inclusief voorzieningen, dat

aansluit bij het gebruik. Een voorbeeld hiervan is de fietssnelweg tussen Assen en Groningen. Het beleid is verder uitgewerkt in de **Fietsnota Drenthe**.

5.5.1.2.5 Toeristisch recreatieve verbindingen

Omgevingsbeeld

Drenthe heeft een zeer fijnmazig netwerk van wandel-, fiets- en ruitersporen, waaronder een aantal doorgaande landelijke routes.

Ambitie

Het kunnen beleven en benutten van het Drentse landelijke gebied met de waardevolle natuur, de Drentse dorpen, karakteristieke bebouwing en het gave landschap is van groot belang voor de vrijetijdsector. Het in stand houden en toegankelijk maken van recreatieve hotspots, natuur en landschap (fietsen, wandelen, vaarrecreatie) is van provinciaal belang voor een vitale **vrijetijdseconomie**. “Drenthe is dé fietsprovincie bij uitstek en heeft dan ook niet voor niets de titel 5-sterren fietsprovincie! De provincie Drenthe investeert door middel van een samenhangend programma op een 5-sterren fietsprovincie en goede basiswandelinfrastructuur. Daarnaast stimuleren we fietsen voor een gezonde Drentse bevolking waarin iedereen mee kan doen.

Uitvoering

De ambities zijn uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma Vrijetijdseconomie.

5.5.2 Een duurzaam veilige inrichting van het netwerk

Ambitie

Met de ambitie Samen richting Nul verkeersslachtoffers! hebben de Drentse wegbeheerders en partners uitgesproken er gezamenlijk alles aan te doen om het aantal verkeersslachtoffers tot nul te reduceren.

Gezamenlijk zetten wij in op een verkeersveilige infrastructuur en het stimuleren van verkeersveilig gedrag, door voorlichting en het organiseren van verkeerseducatie-activiteiten voor alle leeftijdscategorieën. Ook maken wij afspraken met Openbaar Ministerie en politie over verkeershandhaving, gebaseerd op een verkeershandavingsplan.

Wij zetten in op een Duurzaam Veilige inrichting van het netwerk voor alle modaliteiten. Volgens de landelijke Duurzaam Veilig-aanpak onderscheiden we verschillende wegcategorieën met een bijpassende weginrichting. Dit zijn naast provinciale wegen ook Rijks- en gemeentelijke wegen. Iedere wegbeheerder is verantwoordelijk voor een eenduidige, herkenbare en veilige weginrichting, passend bij de toegekende wegcategorie. We onderscheiden: stroomwegen, gebiedsontsluitingswegen en erftoegangswegen.

Uitvoering

Daar waar wij wegbeheerder zijn, werken we bij beheer, onderhoud en reconstructie stapsgewijs aan een uniforme en Duurzaam Veilige inrichting van het (fiets)wegennet in Drenthe. In alle gevallen houden we rekening met de bestaande situatie en de belangen in de directe omgeving van de weg.

5.5.3 Naar een slim, duurzaam en veilig gebruik van het netwerk

Omgevingsbeeld

Verkeersveiligheid is een samenspel van een veilige infrastructuur, een veilig vervoermiddel en veilig gedrag. Sluitstuk hierbij is verkeershandhaving. Gezamenlijk zetten wij in op het stimuleren van verkeersveilig gedrag door voorlichting en het organiseren van verkeerseducatieve activiteiten voor alle leeftijdscategorieën.

Ambitie

We streven naar een meer duurzaam karakter van de mobiliteit in Drenthe door toepassing van milieuvriendelijke vervoerswijzen en een slim gebruik van het netwerk. Technologische ontwikkelingen leiden tot een veranderend aanbod van voertuigen, mobiliteitsdiensten, -concepten en -systemen. Binnen onze verantwoordelijkheid stimuleren en faciliteren we nieuwe toepassingen in Drenthe die een positieve bijdrage vormen aan onze ambitie. Voorbeelden staan hieronder beschreven.

Uitvoering

Zero emissie openbaar vervoer

Het OV-systeem wordt steeds duurzamer. Verbeteringen in het lijnennet en de bedrijfsvoering verminderen de energiebehoefte. De huidige Euro VI- bussen met fossiele brandstoffen worden in de komende jaren vervangen door elektrisch aangedreven bussen en bussen die rijden met **hernieuwbare brandstoffen**. Vanaf 2025 zijn alle nieuwe bussen vrij van schadelijke uitlaatgassen. Vanaf 2030 geldt dat voor alle bussen die in het openbaar vervoer worden ingezet.

Vervoer op maat voor een leefbaar landelijk gebied.

Publiek vervoer, het doelgroepenvervoer van gemeenten, ontsluit die gebieden waar, op bepaalde tijdstippen, geen regulier openbaar vervoer rijdt. In deze gebieden willen we met belanghebbenden actief op zoek naar slimme en innovatieve aanpassingen van het reguliere, aanvullende vervoer en overig voor- en natransport. Hierbij kijken we naar kansen voor zelfrijdend vervoer, vrijwilligerssystemen en nieuwe commerciële concepten. Ook wordt bekeken welke andere voorzieningen aan deze hubs gekoppeld kunnen worden om het platteland leefbaar te houden.

5.6 Energieneutraal Drenthe

Omgevingsbeeld

Om de verstoring van het klimaatstelsel te beperken, moet de uitstoot van broeikasgassen sterk naar beneden. Hiervoor is de transitie naar een schone energievoorziening onontkoombaar. De energietransitie is een maatschappelijke opgave, die economische, technologische, ruimtelijke, organisatorische en sociale uitdagingen met zich meebrengt.

Ambitie

Wij willen dat Drenthe in 2050 volledig energieneutraal is. Daarmee conformeren wij ons aan het klimaatakkoord van Parijs. Dat betekent dat Drenthe in 2050 100% van het energiegebruik hernieuwbaar produceert. Daarmee streven we in 2050 naar een reductie van de CO₂-uitstoot van 80 tot 95% ten opzichte van 1990. We werken in stappen naar dit doel toe, waarbij het aandeel hernieuwbare energie in 2030 op 40% moet liggen. Onze ambities zijn tevens verwoord in onze **Energieagenda 2016-2020 “Op weg naar een duurzame Drentse energiehuishouding”**.

Om onze doelen te bereiken, zetten wij volop in op energiebesparing, waardoor de vraag naar energie wordt beperkt. In de resterende energievraag in Drenthe willen we voorzien door de productie van hernieuwbare energie, mét behoud van leveringszekerheid en betaalbaarheid.

De energie-opgave pakken we integraal aan, zodat technologische, financiële en maatschappelijke innovaties en ontwikkelingen, ruimtelijke inpassing en de sociaal maatschappelijke impact daarvan, in samenhang worden beschouwd. Wij willen de energieopgave realiseren, passend bij de kernkwaliteiten die onze provincie rijk is.

We beseffen ons dat de leefomgeving gaat veranderen met de introductie van hernieuwbare energiebronnen. Wij vinden de mening van de Drentse inwoners daarover belangrijk. Bij besluitvorming over duurzame energie-initiatieven vinden wij de volgende aspecten van belang:

- lokale democratie (besluiten van de gemeente);
- betrokkenheid van maatschappelijke partijen;
- participatie van omwonenden;
- verdeling van lusten en lasten.

Omdat de provincie samen met de Drentse gemeenten een belangrijke rol heeft in het ruimtelijk faciliteren van de productie van hernieuwbare energie, vinden wij dat de regie op de energietransitie thuishoort in de regio.

Wij willen de energieopgave samen met onze gemeenten invullen. Daarbij gebruiken wij onze algemene sturingsprincipes en het instrumentarium zoals beschreven in **Rol en sturing**. Omdat de ontwikkelingen op energiegebied snel gaan, willen we ruimte bieden aan innovatieve initiatieven. Ook bij de beoordeling van deze initiatieven hanteren we de sturingsfilosofie zoals beschreven in **Strategie: het combinatiemodel**.

Mocht de samenwerking tot onvoldoende resultaat leiden, dan kunnen wij meer dwingende instrumenten overwegen. Ook kunnen we bij onvoldoende voortgang besluiten om de **omgevingsvisie aan te passen** en meer ruimte aan de energieopgave te geven.

Uitvoering

Om de Drentse energieopgave verder vorm te geven en de realisatie ervan te versnellen gaat de provincie samen met de gemeenten, waterschappen en andere partners een Regionale Energiestrategie (RES) uitwerken. De Drentse RES heeft een koppeling met het Integraal Nationaal Energie en Klimaatplan (INEK).

Ons beleid voor Energieneutraal Drenthe is nader uitgewerkt in:

- **Besparing;**
- **Productie hernieuwbare energie;**
- **Energieinfrastructuur.**

5.6.1 Besparing

Omgevingsbeeld

De opgave tot verduurzaming van de Drentse energiehuishouding is een verantwoordelijkheid van de gehele Drentse samenleving. Verbetering van de energieprestaties van gebouwen is een, kosteneffectieve, manier om de energiedoelstellingen te halen. Grote energiegebruikers zijn wettelijk verplicht tot het uitvoeren van een energiebesparingsonderzoek en het treffen van maatregelen die binnen vijf jaar kunnen worden terugverdiend. Ook met het verduurzamen van de mobiliteit kan een aanzienlijke bijdrage aan de energiedoelstelling worden geleverd.

Ambitie

Gebouwde omgeving

Wij streven ernaar dat het wonen in Drenthe in 2040 energieneutraal is. Dit willen we bereiken door nieuwe woningen energieneutraal te laten bouwen en huishoudens minder energie te laten gebruiken en door woningen meer hernieuwbare energie te laten produceren, bijvoorbeeld met zonne-energie op daken.

Industrie

Wij zetten in op een zo snel mogelijke realisatie van besparingsmogelijkheden in het Drentse bedrijfsleven. Dat doen we via ons opdrachtgeverschap aan de Regionale Uitvoeringsdienst (RUD). Ook onze inzet op het **versterken van de circulaire economie**, draagt bij aan energiebesparing en CO₂-reductie.

Mobiliteit

We willen met duurzame mobiliteit een bijdrage leveren aan de hernieuwbare energiedoelstelling. Daarom stimuleren we het gebruik van de fiets, van het openbaar vervoer en faciliteren wij elektrisch rijden. Daarnaast stimuleren we de toepassing van milieuvriendelijke vervoerswijzen en technologieën.

Ook onderzoeken we, samen met de Drentse gemeenten, welke mogelijkheden er zijn om licht-hinder terug te dringen en **duisternis** te bevorderen, waarmee we tegelijkertijd energie besparen.

Uitvoering

Gebouwde omgeving

Wij voeren het **Actieplan Energieneutraal Wonen** uit, dat onderdeel is van onze Energieagenda 2016-2020. Het actieplan heeft betrekking op zowel bestaande bouw als nieuwbouw, in de huur- en koopsector. Met diverse doel- en doelgroepgerichte financiële en communicatieve instrumenten worden inwoners gestimuleerd tot energiebesparing en verduurzaming van hun woning. De bouwsector en de financiële sector worden met het Actieplan bovendien aangemoedigd tot het ontwikkelen en toepassen van innovatieve concepten. Daarnaast voeren wij het Warmteplan uit, zoals door Gedeputeerde Staten vastgesteld op 11 juli 2017.

Industrie

De provincie is verantwoordelijk voor het verlenen van omgevingsvergunningen aan grote industriële inrichtingen en bedrijven die afvalstoffen verwerken. Ook houden wij toezicht op de naleving hiervan. Via vergunningvoorschriften streven we naar zo laag mogelijke emissies, een zuinig gebruik van energie, (grond)water en grondstoffen en het toepassen van de best beschikbare technieken. Daarnaast zoekt de provincie samen met bedrijven naar mogelijkheden voor ketenvorming en/of het bundelen van productieprocessen.

Mobiliteit

Binnen onze verantwoordelijkheid stimuleren we een grotere toepassing van milieuvriendelijke vervoerswijzen en technologieën, zoals het **openbaar vervoer** en het gebruik van de fiets.

5.6.2 Productie hernieuwbare energie

Omgevingsbeeld

In Drenthe wordt hernieuwbare energie worden geproduceerd met zon, wind, biomassa en bodemenergie.

Ambitie

Om in 2050 energieneutraal te kunnen zijn, moeten we in Drenthe in 2030 40% hernieuwbare energie produceren. Dat komt naar inschatting overeen met de productie van 20 Petajoule hernieuwbare energie. We streven naar een mix van energie uit wind, zon, biomassa, en bodemenergie. Een wezenlijk onderdeel van deze productie wordt gerealiseerd met 285,5 MW aan windturbines, zoals afgesproken in het Nationaal Energie Akkoord.

De energie-opgave pakken we integraal aan, zodat technologische, financiële en maatschappelijke innovaties en ontwikkelingen, ruimtelijke inpassing en de sociaal maatschappelijke impact daarvan in samenhang worden beschouwd. Wij willen de energieopgave realiseren, passend bij de kernkwaliteiten die onze provincie rijk is. Wij kiezen ervoor om de energieopgave in eerste instantie te realiseren op logische locaties, waar verschillende functies gecombineerd kunnen worden of waar een meerwaarde gerealiseerd kan worden. Denk daarbij aan industrieterreinen, langs infrastructuur en op vuilstortplaatsen.

Tevens streven wij naar een evenwichtige spreiding van bestaande en nieuwe energieproductie in Drenthe, waarbij naast de kernkwaliteiten, de landschappelijke inpasbaarheid en maatschappelijk acceptatie van belang zijn. Deze spreiding werken wij nader uit in de Regionale Energie Strategie.

Indien er sprake is van initiatieven die onder de Rijkscoördinatieregeling (RCR) op grond van de Elektriciteitswet vallen, dan vinden wij dat de regie op de ruimtelijke inpassing in de regio moet liggen.

Zonne-energie

Wij streven ernaar dat al het in Drenthe beschikbare en geschikte dakoppervlak zo veel mogelijk wordt benut voor de productie van zonne-energie. Voor opstellingen van zonnepanelen op de grond hanteren wij een 'Ja, mits'-benadering.

Voor grondgebonden opstellingen hanteren wij de voorwaarden dat er sprake moet zijn van een combinatie met andere functies en/of dat het op gebiedsniveau tot integrale meerwaarde leidt. Het behoud van biodiversiteit en bodemkwaliteit zijn aspecten die ook meewegen. Wij zijn ervan overtuigd dat er met deze voorwaarden voldoende ruimte in Drenthe gevonden kan worden om met zonne-energie wezenlijk bij te dragen aan onze energiedoelstelling.

Voorbeelden van de combinatie met andere functies of het behalen van meerwaarde voor andere provinciale doelen en belangen:

- Binnen bestaand stedelijk gebied kunnen zonnepanelen, al dan niet tijdelijk, een geschikte invulling zijn voor gebieden met een transformatieopgave of voor beoogde bedrijventerreinen en woningbouwlocaties die op korte tot middellange termijn geen invulling krijgen, zogenaamde pauzelandenschappen;
- Met zonne-energie kan meerwaarde worden gecreëerd in gebieden waar bestaande functies de ruimte onbenut laten, bijvoorbeeld bermen en groenstroken of restruimte (overhoeken) langs infrastructuur en luchthavens, (voormalige) vuilstorten, (voormalige) vloeivelden,

- zandwinplassen en andere (geïsoleerde) waterlichamen en parkeerterreinen (zonnepanelen op carports);
- Voor verblijfsrecreatieparken die geen perspectief meer hebben in de recreatieve markt, staan wij open voor de transformatie naar de productie van zonne-energie;
 - Daar waar natuurgebieden en landbouwgebieden direct aan elkaar grenzen, kan sprake zijn van conflicterende belangen. Bijvoorbeeld als het gaat om peilbeheer. Wij zien kansen om met zonne-akkers een buffer tussen landbouw en natuur te creëren;
 - Vanuit het streven naar een **robuust en klimaatbestendig watersysteem** zien wij kansen om in de landbouwbeekdalen de ontwikkeling van zonne-akkers gepaard te laten gaan met een aangepaste waterhuishouding.

Bij de realisatie van zonneakkers willen we een balans tussen zonneakkers en landschap, omdat we de afwisseling van het landschap en de herkenbaarheid van de landschapstypen willen behouden, inclusief de natuurlijke en cultuurhistorische aspecten. Daarom willen we voldoende afstand tussen de individuele zonneakkers (of clusters van zonneakkers). De benodigde afstand is afhankelijk van schaal van het landschap. Daarnaast moet de maat van het individuele zonneveld passen bij het landschap.

Wij vragen initiatiefnemers een plan op te stellen waarin aandacht is voor de ruimtelijke, fysieke context. Aandacht voor een samenhangend ontwerp, meerwaarde voor het gebied en inrichting van de randen zijn hierbij belangrijke aspecten. Juist aan de randen vinden we het belangrijk dat wordt ingespeeld op de omgeving en de kernkwaliteiten in het gebied.

Wij zien installaties voor de productie van hernieuwbare energie als tijdelijke installaties. De gebruikte locaties dienen na uitgebruikname van de installaties in de oorspronkelijke staat te worden teruggebracht. Wij vragen de gemeenten aan te geven hoe dit wordt geborgd.

Bij het ontwikkelen van een project hernieuwbare energie stellen wij als voorwaarde dat de initiatief nemende partij in overleg én in samenwerking met om- en aanwonenden (niet zijnde grondeigenaren alleen) een participatieplan opstelt waarin de verschillende maatregelen die bijdragen aan participatie worden opgenomen. Om- en aanwonenden worden daadwerkelijk uitgenodigd en mogelijkheden geboden om deel te nemen aan het project, te denken valt aan financiële participatie. Om- en aanwonenden hebben daarbij ook zelf de mogelijkheid om invloed uit te oefenen op het uiteindelijke participatieplan.

Windenergie

We geven ruimte aan de productie van windenergie op logische locaties, waar het dynamische en technische karakter van windturbines aansluit bij verwante functies en overeenstemmen met het karakter van de plek en de omgeving. Denk daarbij aan bedrijventerreinen en langs de hoofdinfrastructuur.

Daarnaast zien wij mogelijkheden in landschappen waarin turbines minder waarneembaar of dominant zijn, zoals in bossen en kleinschalige landschappen.

Wij streven ernaar om windturbines in afzonderlijk herkenbare opstellingen te plaatsen, waarmee het horizonbeslag van windmolens wordt beperkt. Met een heldere opstelling kan ook een ruimtelijke structuur benadrukt worden. Een opstelling is herkenbaar als turbines niet ten opzichte van elkaar interfereren, dus afzonderlijk waarneembaar zijn. Een opstelling kan over één of meer turbines gaan, dus solitair, een cluster, een lijn of een andere herkenbare vorm.

Wij vragen initiatiefnemers een plan op te stellen waarin aandacht is voor de ruimtelijke, fysieke context en de ruimtelijke invloedssfeer van de opstelling. Aandacht voor een herkenbare opstelling en toepassing van de laatste stand der techniek om zoveel mogelijk recht te doen aan de belangen van omwonenden en de kernkwaliteiten in het gebied zijn hierbij belangrijke aspecten.

Wij zien installaties voor de productie van hernieuwbare energie als tijdelijke installaties. De gebruikte locaties dienen na uitgebruikname van de installaties in de oorspronkelijke staat te worden teruggebracht. Wij vragen de gemeenten aan te geven hoe dit wordt geborgd.

Bij het ontwikkelen van een project hernieuwbare energie stellen wij als voorwaarde dat de initiatief nemende partij in overleg én in samenwerking met om- en aanwonenden (niet zijnde grondeigenaren alleen) een participatieplan opstelt waarin de verschillende maatregelen die bijdragen aan participatie worden opgenomen. Om- en aanwonenden worden daadwerkelijk uitgenodigd en mogelijkheden geboden om deel te nemen aan het project, te denken valt aan financiële participatie. Om- en aanwonenden hebben daarbij ook zelf de mogelijkheid om invloed uit te oefenen op het uiteindelijke participatieplan.

Biomassa

Vrijwel alle vormen van biomassa zijn geschikt om hernieuwbare energie te produceren. Zowel de natuur als de landbouw moeten in de provincie voldoende mogelijkheden hebben voor het produceren en/of leveren biomassa voor de productie van energie.

Grote bio-vergisters en vergelijkbare bio-energie producerende inrichtingen kunnen milieu-hinder met zich meebrengen. Deze grootschalige systemen moeten in onze optiek geconcentreerd worden op daarvoor geschikte bedrijfsterreinen, met een milieuzonering die past bij de schaal van de inrichting. De bedrijventerreinen Bargermeer in Emmen, Europark in Coevorden en het MERA-terrein nabij Attero in Wijster zijn hiervoor geschikt. Op deze terreinen zien we daarbij ook kansen om energieproducenten en -consumenten aan elkaar te koppelen (energiecascadering). Daarbij kan ook gedacht worden aan het koppelen van landbouwbedrijven aan deze terreinen. De genoemde terreinen zijn daarom als energietransitieparken (ETP) aange-merkt.

Naast grootschalige bewerkingsprocessen van biomassa op bedrijventerreinen, is ook kleinschalige bewerking op boerenerven mogelijk, zoals een kleine co-vergister of monomestvergister.

Bodemenergie

De Drentse ondergrond biedt vele mogelijkheden voor de toepassing van bodemenergie, zoals warmtekoude opslag (WKO), geothermie en warmteopslag. De mogelijkheden van de Drentse ondergrond en onze ambities voor onze bodem zijn beschreven in het **beleid voor de bodem en ondergrond**.

Uitvoering

Om de Drentse energieopgave verder vorm te geven en de realisatie ervan te versnellen gaat de provincie samen met de gemeenten, waterschappen en andere partners een Regionale Energiestrategie (RES) opstellen.

5.6.2.1 Windafspraken tot 2020

Omgevingsbeeld

De twaalf provincies hebben begin 2013 afspraken met het Rijk gemaakt over de verdeling van de Rijksdoelstelling van 6.000 MW windenergie op land in 2020. Voor Drenthe is afgesproken om in 2020 285,5 MW aan windenergie op land te realiseren. Deze opgave is gekoppeld aan een zoekgebied in de gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Emmen en Coevorden. Het oostelijke veenkoloniale gebied in de gemeenten Aa en Hunze en Borger-Odoorn zijn in de door het Kabinet vastgestelde Structuurvisie Wind Op Land (SvWOL) aangewezen als gebied voor ontwikkeling van grootschalige windenergie (>100 MW). Het Ministerie van EZ heeft een Rijksinpassingsplan vastgesteld waarmee, in het Veenkoloniaal gebied van de gemeenten Aa en Hunze en Borger Odoorn, 150 MW aan windturbines ruimtelijk mogelijk gemaakt wordt. De gemeente Emmen heeft een Structuurvisie wind vastgesteld voor de realisatie van 95,5 MW aan turbines. De gemeente Coevorden heeft 21 MW aan windvermogen gerealiseerd en 19 MW vastgelegd in bestemmingsplannen.

Ambitie en uitvoering

Wij houden ons aan de afspraak om in 2020 285,5 MW aan windenergie in het aangewezen zoekgebied te realiseren.

5.6.3 Energieinfrastructuur

Omgevingsbeeld

Bij energie-infrastructuur gaat het om elektriciteitskabels, gasleidingen en hoogspanningsmasten

Ambitie

Onze ambitie is een betrouwbare en betaalbare energievoorziening. Een belangrijk onderdeel daarvan is de energie-infrastructuur.

Binnen onze verantwoordelijkheid stimuleren we een grotere toepassing van milieuvriendelijke vervoerswijzen en technologieën. We zien hiertoe mogelijkheden in de **infrastructuur**, bijvoorbeeld vulpunten voor waterstof, biogas of elektriciteit.

Uitvoering

Wij stellen kaders en voeren zo nodig regie over de ruimtelijke inpassing van energie-infrastructuur.

5.7 Bodem en ondergrond

Omgevingsbeeld

De bodem heeft diverse waardevolle functies. De bodem heeft een draagfunctie als we er gebouwen en wegen op bouwen, kabels en leidingen in leggen en de ondergrond gebruiken voor tunnels. Boeren gebruiken de productiefunctie van de bodem. Delfstoffen zoals zand, olie en gas zijn belangrijk voor de welvaart van het land. Ons drinkwater komt voor een deel uit de bodem en in de ondergrond kunnen we energie opslaan of aardwarmte winnen.

De bodem ook is ook van groot belang voor het ecologische evenwichten. Water kan in de bodem worden vastgehouden, waardoor de overlast van regen wordt beperkt en in droge periodes grondwater beschikbaar is. De bodem houdt grote hoeveelheden koolstof vast, bijvoorbeeld in de veengebieden.

Tot slot heeft de bodem een informatie- en archieffunctie. De bodem vertelt ons over ontwikkelingen die duizenden tot miljoenen jaren geleden hebben plaatsgevonden.

Ambitie

Wij willen dat de bodem en de ondergrond op een duurzame wijze worden gebruikt en beheerd, zodat deze ook voor toekomstige generaties optimaal benut kan worden. Daarvoor is het van belang dat de verschillende functies goed op elkaar worden afgestemd.

Uitvoering

Ons bodembeleid is nader uitgewerkt in:

- Beleid **Duurzaam bodembeheer**;
- Beleid **Ondergrond**.

5.7.1 Duurzaam bodembeheer

Omgevingsbeeld

De Drentse bodem staat bloot aan diverse bedreigingen, zoals verontreiniging, verdichting, overbemesting, erosie, bodemdaling en de gevolgen van klimaatverandering.

Ambitie

Wij streven naar een duurzaam gebruik en -beheer van de Drentse bodem. De functionaliteit van de Drentse bodem moet optimaal zijn om de verschillende functies goed te kunnen vervullen. Wij richten ons op kwaliteitsbehoud en zo nodig op verbetering van de bodemkwaliteit. Het gaat hierbij om de zogenaamde contactlaag van de bodem.

Wij vinden het belangrijk dat de gevolgen van het gebruik van de bodem niet worden afgewenteld naar de andere milieucompartmenten water en lucht. Daar waar de bodem overbelast of verontreinigd is geraakt, moeten maatregelen worden getroffen om de bodemkwaliteit te herstellen. De mate waarin de gevolgen moeten worden hersteld hangt af van de huidige en/of toekomstige functie van de bodem en het moment waarop de verontreiniging is ontstaan (voor of na 1987).

Uitvoering

Ons Beleid voor duurzaam bodembeheer is uitgewerkt in:

- Beleid **Bodemverontreiniging**;
- Beleid **Bodemvruchtbaarheid**;
- Beleid **Functionele ontgroningen**.

5.7.1.1 Bodemverontreiniging

Omgevingsbeeld

Drenthe heeft nog te maken met enkele historische verontreinigingen die tot eind jaren '80 van de vorige eeuw zijn ontstaan. In de afgelopen decennia is veel geïnvesteerd in de aanpak van historische bodemverontreinigingen. De resterende gevallen vormen nog steeds risico's en beperken de gebruiksmogelijkheden van de bodem en het watersysteem.

Ambitie

In de komende jaren pakken we de laatste verontreinigingen aan die een onaanvaardbaar risico vormen voor de mens, voor ecologie of vanwege de verspreiding van de verontreiniging.

Afronding van deze operatie markeert het einde van een belangrijke fase in ons bodembeleid. Met actief beheer en nazorg zetten wij in op preventie van het ontstaan van nieuwe verontreinigingen van bodem en grondwater. De bevoegdheid met betrekking tot bodem (sanerings)beleid komt het van kracht worden van de Omgevingswet bij de gemeenten te liggen. De zorg voor grondwaterkwaliteit is van provinciaal belang.

Uitvoering

Ons beleid m.b.t. bodemverontreiniging is uitgewerkt in:

- **Beleid Saneren en beheren;**
- **Beleid Stortplaatsen;**
- **Gebiedsgerichte aanpak grondwaterverontreiniging.**

5.7.1.1.1 Saneren en beheren

Omgevingsbeeld

De provincie Drenthe kent nog enkele bodemverontreinigingen die gesaneerd of beheerd (moeten) worden.

Ambitie

De provincie is als bevoegd gezag verantwoordelijk voor het uitvoeren van de bodemsaneringstaken uit de Wet bodembescherming op Drents grondgebied, met uitzondering van het grondgebied van de gemeente Emmen. Wij streven er naar om de ernstig verontreinigde bodems te (laten) beheersen en/of te saneren en betrokkenen en belanghebbenden daar zo veel mogelijk hun rol in te laten hebben.

Onze inzet is mede afhankelijk van de ernst en de ouderdom van de verontreiniging. Bij onaanvaardbare risico's voor mens, plant of dier moeten er binnen vier jaar maatregelen worden genomen, gericht op het wegnemen van de risico's. Bij bodemverontreiniging ontstaan voor 1987 en zonder onaanvaardbare risico's voor mens en/of milieu, opereren wij pragmatisch. Uitgangspunt is dat de bodem geschikt dient te zijn voor het gebruik ervan. Bodemverontreiniging ontstaan na 1987 moet zo snel als redelijkerwijs mogelijk worden opgeruimd en ongedaan gemaakt.

Uitvoering

Ons bodemsaneringsbeheer zetten wij zoveel mogelijk gebiedsgericht in, en in samenhang met ruimtelijke ontwikkelingen.

In het kader van de Wet bodembescherming verlenen wij vergunningen voor bodemsanering. Wanneer bij een ruimtelijke ontwikkeling de werkzaamheden, bijvoorbeeld grondverzet, onder de werking van het Besluit Uniforme Saneringen (BUS) vallen, volstaat een BUS-melding/sanering. De ontwikkelaar of eigenaar moet de bodemkwaliteit verbeteren op basis van een saneringsplan als:

- de werkzaamheden niet onder het Besluit Uniforme Saneringen vallen;
- als de bodemkwaliteit niet geschikt is voor de (nieuwe) functie.

Ons uitgangspunt bij de sanering van ernstige bodemverontreiniging van de bodem, ontstaan voor 1987, is dat de sanering functiegericht en kosteneffectief moet zijn. Waar mogelijk kiezen we ervoor bodemsaneringen uit te voeren via bemiddeling en met financiële ondersteuning van grondeigenaren. In het uiterste geval maken we gebruik van het juridisch instrumentarium van de Wet bodembescherming om een bodemonderzoek of -sanering af te dwingen.

Voor de sanering van gedempte wijken in het gebied Schoonebeek en Gieten is een gebieds-aanpak afgesproken.

Voor omvangrijke grondwaterverontreinigingen in Hogeveen, Coevorden, Meppel en Assen wordt ook gebiedsgerichte aanpak voorbereid.

In de nota **‘Werk maken van eigen bodem’** zijn de beleidsregels vastgelegd die de provincie hanteert bij het uitvoeren van bodemsaneringen. Nadere regels zijn vastgelegd in de Provinciale Omgevingsverordening. Ook de doelstellingen uit het **convenant Bodem en Ondergrond 2016-2020** zijn bij bodemsanering en bodembeheer van belang.

5.7.1.1.2 Stortplaatsen

Omgevingsbeeld

Voor de stortplaatsen die na 1 september 1996 in werking zijn geweest is een wettelijke nazorgregeling ingevoerd (Wm-stortplaatsen). De verantwoordelijkheid voor de nazorg van deze stortplaatsen is, na overdracht van de exploitanten, bij de provincies gelegd. Bij stortplaatsen die vóór 1996 zijn gesloten heeft het storten veelal aan of onder het maaiveld plaatsgevonden, zonder onder- of bovenafdichting of andere milieubeschermende middelen. De bodemproblematiek bij deze voormalige stortplaatsen vallen onder de Wet bodembescherming.

Ambitie

Een gezonde leefomgeving en specifiek de zorg voor een goede grondwaterkwaliteit. De beschikbaarheid van voldoende grondwater van goede kwaliteit is een nationaal belang. Provincies dienen als coördinerend bestuursorgaan daar uitvoering aan te geven.

Uitvoering

Voor de gesloten Wm-stortplaats te Ubbena dragen wij, op grond van de Wet milieubeheer, blijvend de verantwoordelijkheid voor de nazorg, waarmee we bodemverontreiniging voorkomen.

Op de Wm-stortplaats te Wijster wordt nog gestort. Wij waarborgen dat de stortplaats, na sluiting, geen nadelige gevolgen oplevert voor het milieu. Wij nemen niet het eigendom over, alleen het beheer. Als bevoegd gezag zien wij toe op correct beheer en monitoring. Voor ontwikkelingen rond de stortplaats heeft de eigenaar van een (gesloten) stortplaats een primaire rol.

Wij hebben regels voor handelingen in, op, onder of over gesloten stortplaatsen opgenomen in de Provinciale Omgevingsverordening. Daarnaast realiseren wij de doelstellingen uit het **convenant Bodem en Ondergrond 2016-2020**.

5.7.1.1.3 Gebiedsgerichte aanpak grondwaterverontreiniging

Omgevingsbeeld

In Drenthe bevinden zich verontreinigingspluimen (spreiding) die een belemmering zijn voor andere functies voor de ondergrond, zoals de waterwinning, industriële onttrekkingen en bodemenergie.

Ambitie

De beschikbaarheid van voldoende grondwater van goede kwaliteit is een nationaal belang. Provincies dienen als coördinerend bestuursorgaan daar uitvoering aan te geven. Wij richten ons op het oplossen van de knelpunten en bedreigingen die er zijn met betrekking tot grond- en oppervlaktewater en proberen de regeldruk en kosten die daarmee samenhangen te verlagen.

Uitvoering

Waar dat meerwaarde en mogelijkheden heeft, zetten wij het instrument Gebiedsgericht grondwaterbeheer uit de Wet bodembescherming in. Daarbij werken wij samen met gemeenten en andere partners in de waterketen. Voor een effectieve en efficiënte samenwerking zijn heldere afspraken van belang, deze leggen wij zonodig vast in een bestuurlijk arrangement.

Voor omvangrijke grondwaterverontreinigingen in Hogeveen, Coevorden, Meppel en Assen bereiden wij een gebiedsgerichte aanpak voor. Daarnaast realiseren wij de doelstellingen uit het **convenant Bodem en Ondergrond 2016-2020**.

Wij hebben regels voor het omgaan met grondwaterverontreiniging opgenomen in de Provinciale Omgevingsverordening.

5.7.1.2 Bodemvruchtbaarheid

Omgevingsbeeld

Bodemvruchtbaarheid is het vermogen van de bodem om een plant van water en voedingsstoffen te voorzien. De bodemvruchtbaarheid wordt bepaald door de chemische, fysische en biologische eigenschappen van de bodem. Een goede bodemvruchtbaarheid is van specifiek belang voor de landbouwsector. Daarnaast is een goede bodemvruchtbaarheid van belang in relatie tot de klimaatopgave, leefbaarheid en voor biodiversiteit.

Een belangrijke indicator voor de bodemvruchtbaarheid is de aanwezigheid van organische stof. Organische stof is van belang voor veel processen die in de bodem plaatsvinden, zoals structuurvorming, vasthouden van water, opslaan van CO₂ en vrijmaken en vasthouden van nutriënten. Om de organische stof op een hoger niveau te brengen, is het nodig dat meer aanvoer van organische stof plaatsvindt dan wordt afgebroken. Een positieve organische stofbalans leidt tot behoud en ontwikkeling van de kwaliteit van de bodem en de bodemvruchtbaarheid.

Fysische eigenschappen

In de landbouw worden steeds zwaardere machines gebruikt, wordt veel met intensieve bouwplannen geteeld en worden gewassen vaak onder te natte omstandigheden geoogst. Een combinatie van deze factoren heeft in Drenthe op veel plaatsen geleid tot het verdicht raken van de bodem. Hierdoor zijn planten niet goed meer in staat om diep te wortelen en worden de dieper aanwezige nutriënten niet bereikt. Deze spoelen daardoor uit naar het grondwater of worden opgeslagen in de bodem. Verdichte bodems zijn ook minder goed in staat om de gevolgen van het veranderende klimaat op te vangen. In veel gevallen is natuurlijk herstel van de bodem niet mogelijk.

Chemische eigenschappen

De chemische bodemvruchtbaarheid wordt bepaald door de voor de plant beschikbare minerale voedingsstoffen. Voedingsstoffen die niet door de plant worden opgenomen hopen zich op in de bodem of spoelen uit naar het grondwater. De agrarische sector dient de nutriëntenbehoefte

van de gewassen en de beschikbaarheid van nutriënten in de bodem zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen. Hierdoor zijn uiteindelijk ook minder grond- en hulpstoffen nodig.

Biologische eigenschappen

Bij de biologische eigenschappen van de bodem gaat het over de aanwezige organismen en hun rol in allerlei bodemprocessen. Zo kunnen bodemorganismen een rol vervullen bij de vorming van de bodemstructuur, de afbraak van verontreinigingen, de nutriëntenkringloop en de ziekteverendheid van de bodem. Het bodemleven is daarmee van essentieel belang voor een weerbare bodem die in staat is om duurzaam en veilig voedsel te blijven produceren. Er is nog veel onbekend over het bodemleven en de rol van bodemorganismen. Dat geldt ook voor de samenhang die het levende deel van de bodem heeft met de bovengrondse biodiversiteit.

Ambitie

Wij streven naar een goede bodemvruchtbaarheid, waardoor de bodem nu, maar ook in de komende generaties goed geschikt blijft voor het duurzaam telen van gezonde voeding, met zo min mogelijk externe grond- en hulpstoffen. Daarnaast willen we met onze inzet op een goede bodemvruchtbaarheid bijdragen aan de (bodem)biodiversiteit en waterbergend vermogen van de bodem, zowel in landelijk als stedelijk gebied.

Wij streven naar een goede bodemstructuur, naar een gesloten mineralenkringloop en naar een goed functionerend bodemleven. Een goede bodemvruchtbaarheid is van belang voor onze agrarische sector, voor de kwaliteit van ons grondwater, voor de bodembiodiversiteit en voor het omgaan met de gevolgen van klimaatverandering.

Wij vinden het van belang dat de problematiek van bodemverdichting meer aandacht krijgt. Wij streven naar een goed functionerend bodemleven, dat in balans is en er voor zorgt dat de bodem haar nuttige ecosysteemfuncties optimaal kan vervullen.

Uitvoering

Onze inzet is er op gericht om met name de beheerders en gebruikers van Drentse landbouwgronden bewuster te maken van het belang van een goede organische stofvoorziening in de bodem en het voorkomen van bodemverdichting. Wij doen dit vooral door het ondersteunen van projecten en het faciliteren van processen binnen het programma Toekomstgerichte landbouw en agribusiness.

Wij stimuleren en faciliteren initiatieven en projecten die:

- gericht zijn op het oplossen, maar vooral ook voorkomen van bodemverdichting;
- kunnen bijdragen aan het sluiten van de nutriëntenkringloop op bedrijfs- en gebiedsniveau;
- praktijkgericht onderzoek verrichten naar de bodembioïecologie en de functionaliteit daarvan voor de agrarische sector.

Onze inzet op bodemvruchtbaarheid hangt samen met de uitvoering van het Programma Toekomstgerichte landbouw.

5.7.1.3 Functionele ontgravingen

Omgevingsbeeld

Functionele ontgravingen zijn ingrepen in de bodem waarbij, anders dan bij zandwinningen in diepe plassen, de winning van zand niet het hoofddoel is, bijvoorbeeld de landbouwkundige verbetering van landbouwgronden, natuurontwikkeling(sprojecten) en ontgravingen in het

kader van gemeentelijke uitbreidingsplannen. Een bijzondere vorm van functionele ontgrondingen zijn de verveningen. In het zuidoosten van onze provincie is nog een aantal percelen een zodanige laag met veen aanwezig, dat het lucratief is deze te winnen. Tegelijkertijd wordt met deze winning een landbouwkundige verbetering van het perceel beoogd en bereikt.

Ambitie

Wij zijn bevoegd gezag voor het verlenen van vergunningen voor het uitvoeren van functionele ontgrondingen. Functionele ontgrondingen worden zodanig uitgevoerd dat geen ongewenste aantasting van de bodem of de daarin aanwezige waarden plaats kan vinden.

Uitvoering

Een deel van de ontgrondingen vallen onder de vrijstellingsregeling, zoals opgenomen in de Provinciale Omgevingsverordening. Als de activiteit wel vergunningplichtig is, beoordelen wij de vergunningaanvraag waarbij de strategie zoals beschreven in **Strategie, rol en instrumenten** in acht wordt genomen.

Bij vervening wordt bij de toetsing zeer nadrukkelijk gekeken naar de natuurwaarde van het perceel.

5.7.2 Ondergrond

Omgevingsbeeld

De ondergrond heeft verschillende functies: er kunnen delfstoffen en thermische energie (warmte en koude) uit worden gewonnen. Ook er kunnen er (afval)stoffen en (duurzame) energie in worden opgeslagen. Daarnaast heeft de ondergrond een belangrijke functie als levering van grondwater voor drinkwater.

Het gebruik van de ondergrond kan een aanzienlijke bijdrage leveren aan provinciale en nationale doelstellingen, maar heeft ook grote invloed op de kwaliteit van de Drentse leefomgeving en het behoud van, dan wel de realisatie van, diverse andere provinciale belangen.

Ambitie

Wij streven naar een duurzaam gebruik van de ondergrond. De verschillende functies mogen elkaar niet in de weg zitten. Dit vraagt om een goede afstemming tussen enerzijds het gebruik van de ondergrond en anderzijds het beschermen van aanwezige kwaliteiten. Wij zien mogelijkheden voor het inzetten van onze ondergrond voor onze **energieopgave**.

Uitvoering

De afweging tussen deze verschillende belangen en mogelijkheden is vastgelegd in de **Structuurvisie Ondergrond 2.0** met doorwerking naar de Provinciale Omgevingsverordening. Voor zover het ondergrondse functies betreft waarop de Mijnbouwwet van toepassing is, is het Rijk bevoegd gezag en heeft de provincie een adviserende rol.

Ons beleid voor de ondergrond is nader uitgewerkt in:

- Beleid **Winning en Bodemenergie**;
- Beleid **Opslag van stoffen in de diepe ondergrond**.

5.7.2.1 Winning en Bodemenergie

Omgevingsbeeld

De winning van de delfstoffen gas en olie is de basis voor onze fossiele energievoorziening. Daarnaast zijn delfstoffen belangrijke grondstoffen voor de (chemische) industrie. Bodemenergie (systemen die de bodem en ondergrond gebruiken als thermische energiebron of opslag) levert een bijdrage aan een duurzame energievoorziening.

Ambitie

Wij streven naar een duurzaam gebruik van de ondergrond, met oog voor de bovengrondse belangen. In de **Structuurvisie Ondergrond 2.0** hebben wij de verschillende belangen en mogelijkheden voor het gebruik van de ondergrond vastgelegd. Wij willen dat het Rijk bij het uitvoeren van haar taken rekening houdt met onze Structuurvisie Ondergrond 2.0. Mede als gevolg van de Revisie Omgevingsvisie Drenthe 2018 wordt de Structuurvisie Ondergrond 2.0 aangepast en geactualiseerd.

Uitvoering

Het Rijk is bevoegd gezag voor de winning van warmte uit de ondergrond dieper dan 500 meter en voor de winning van delfstoffen. De provincie heeft hierbij een adviserende rol. Wij baseren onze adviezen op onze Structuurvisie Ondergrond 2.0, waarin wij de afweging tussen de verschillende belangen en mogelijkheden hebben vastgelegd.

Ons beleid voor de winning van delfstoffen en warmte is nader uitgewerkt in:

- Beleid **Delfstoffen**;
- Beleid **Bodemenergie**.

5.7.2.1.1 Delfstoffen

Omgevingsbeeld

Delfstoffen zijn de in de ondergrond aanwezige mineralen of substanties van organische oorsprong, in een aldaar langs natuurlijke weg ontstane concentratie of afzetting. Ze kunnen voorkomen in vaste, vloeibare of gasvormige toestand (olie, gas en zout). Ook zand is een delfstof. De vanaf 100 meter diepte in de ondergrond aanwezige delfstoffen zijn eigendom van de Staat. Het winnen van delfstoffen kan een belangrijke bijdrage leveren aan provinciale en nationale doelstellingen, maar heeft ook invloed op de kwaliteit van de Drentse leefomgeving en andere provinciale belangen.

Ambitie

Wij streven naar een duurzaam gebruik van de ondergrond, met oog voor de bovengrondse belangen. In de **Structuurvisie Ondergrond 2.0** hebben wij de verschillende belangen en mogelijkheden voor het gebruik van de ondergrond vastgelegd. Wij willen dat het Rijk bij het uitvoeren van haar taken rekening houdt met onze Structuurvisie Ondergrond 2.0.

Uitvoering

In de Structuurvisie Ondergrond 2.0 hebben wij aangegeven wat onze voorkeuren zijn in geval van activiteiten in de ondergrond, in relatie tot de provinciale belangen ruimtelijke ordening, natuur, water, economie en de kernkwaliteiten.

Ons beleid voor delfstoffen is nader uitgewerkt in:

- Beleid **Zandwinning**;
- Beleid **Conventioneel gas/olie**;
- Beleid **Schalie-/steenkoolgas**;
- Beleid **Zout**.

5.7.2.1.1 Zandwinning

Omgevingsbeeld

Er blijft een continue vraag naar zand in Drenthe. Zand is een belangrijke grondstof voor de bouwindustrie en wordt toegepast bij de inrichting van bouw- en wegprojecten. In de afgelopen jaren is er gemiddeld 2,25 miljoen ton zand per jaar uit de Drentse bodem gehaald. Het gewonnen zand wordt zowel toegepast in Drenthe als ook in Groningen en Friesland. De winning van zand leidt tot een versnipperd ruimtebeslag van vele honderden hectares.

Ambitie

Om aan de vraag naar Drents zand als bouwgrondstof nu en in de toekomst te kunnen voldoen, voeren wij regie op de zandwinning. Wij willen de winningen beperken tot wat noodzakelijk is. Daarnaast voeren wij onze wettelijke taken op grond van de Ontgrondingenwet uit.

Uitvoering

De winning van delfstoffen, waaronder zand, voor de bouwstoffenindustrie is van Rijksbelang. Provincies dienen daar bij de uitvoering van de Ontgrondingenwet rekening mee te houden. Bij deze uitvoering dient een brede, integrale afweging plaats te vinden met alle betrokken (omgevings) belangen. Daarbij valt te denken aan aspecten als water, milieu, verkeer en ruimtelijke kwaliteit.

Zandwinning willen we uitsluitend mogelijk maken om te voorzien in de feitelijke behoefte aan beton- en metselzand en ophoogzand. De aanvrager moet deze behoefte onderbouwen. Daarnaast willen wij de zandwinning zo veel mogelijk concentreren in een beperkt aantal (centrale) zandwinplaatsen, verspreid over de provincie. Daarbij geven wij de voorkeur aan het uitbreiden van de bestaande centrale zandwinplaatsen, boven het ontwikkelen van nieuwe winplaatsen. De centrale zandwinningen hebben wij op kaart aangegeven. Wij werken alleen mee aan nieuwe zandwinningen, wanneer die multifunctioneel zijn en ruimtelijke kwaliteit hebben. In het **Natuurnetwerk Nederland** (NNN) is geen plaats voor zandwinningen.

Bij het verlenen van een ontgrondingsvergunning, stellen wij eisen aan de afwerking van de zandwinplaats. Bij ontgrondingen, waarbij een plas ontstaat, gaan de eisen onder andere over de oeverbelijning, de steilte van de oever en de diepte. Bij zandwinningen moet van tevoren het toekomstige gebruik of de bestemming worden aangegeven. In de praktijk is dit niet altijd mogelijk, zoals bij zeer langdurige zandwinningen van enkele tientallen jaren. In dat geval moet de afwerking mogelijkheden bieden om de zandwinplaats in een later stadium een maatschappelijk gewenste functie te geven.

Ophoogzand

Voor grootschalige werken, waarmee grote hoeveelheden zand zijn gemoeid, kunnen specifieke oplossingen worden gevonden. Bijvoorbeeld waterberging waarbij het vrijkomende zand wordt gebruikt bij de aanleg van een weg. Hierbij kan ‘werk met werk’ worden gemaakt. Als dit niet mogelijk is, moet de zandvoorziening deel uitmaken van de besluitvorming over het zandvragende project.

Beton- en metselzand

In Drenthe is de winning van beton- en metselzand geconcentreerd in drie winlocaties: de vof Echten te Echten, Vos Zand en Grind te Ellertshaar en Roelfsema te Tynaarlo. De eerste twee winningen kunnen de markt nog van voldoende zand voorzien voor in ieder geval de komende twintig jaar. De laatste winning is een relatief kleine winning die naar verwachting binnen deze periode van twintig jaar is uitgeput. Uiteindelijk wordt de winning van beton- en metselzand geconcentreerd in de twee centrale zandwinningen in Echten en Ellertshaar. Er is geen ruimte voor het realiseren van een extra centrale zandwinning voor beton- en metselzand.

Zand voor de kalkzandsteenindustrie

In Drenthe wordt op één locatie zand gewonnen voor de kalksteenindustrie. Dit gebeurt in Hoogersmilde. In 2012 is een vergunning voor de uitbreiding van de bestaande zandwinning verleend. Hiermee is de zandwinning voor de komende twintig jaar veiliggesteld. De natuurgebieden Alenburg, het Blauwe Meer en het Leggelderveld vormen de definitieve begrenzing van deze zandwinning.

Ons beleid voor zandwinning heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening, waarin wij de wijze van afweging tussen de verschillende belangen en mogelijkheden hebben vastgelegd.

5.7.2.1.1.2 Conventioneel gas/olie

Omgevingsbeeld

De Drentse ondergrond kent gas- en olievoorkomens. Bij conventionele winning gaat het om de winning van gas en olie zonder de noodzaak van ‘fracking’ (hydraulisch kraken, een manier om schaliegas te winnen). Voor de nationale energieleveringszekerheid is het winnen van fossiele energie van belang gedurende de transitie naar een duurzame energievoorziening en een circulaire economie.

Ambitie

Het Rijk is bevoegd gezag voor de winning van gas en olie. Wij gaan in Drenthe het gebruik van fossiele energie verder afbouwen. Het winnen kan afnemen voor zover de energieleveringszekerheid en de productie van hernieuwbare energie dit toelaten. Wij willen dat voor de kleine gasvelden in Drenthe nut en noodzaak van de winning worden afgewogen.

Uitvoering

Het Rijk is bevoegd gezag voor de winning van delfstoffen. De provincie heeft een adviseerende rol. Wij baseren onze adviezen op onze **Structuurvisie Ondergrond 2.0**, waarin wij de afweging tussen de verschillende belangen en mogelijkheden hebben vastgelegd. Mede als gevolg van de Revisie Omgevingsvisie Drenthe 2018 wordt de Structuurvisie Ondergrond 2.0 aangepast en geactualiseerd.

5.7.2.1.1.3 Schalie-/steenoolgas

Omgevingsbeeld

Schaliegas komt in Drenthe waarschijnlijk zeer beperkt voor. Steenkoolgas zit op zodanige diepte dat winning voorlopig niet aan de orde is.

Ambitie

Wij sluiten winning van schalie- en steenkoolgas dat door middel van ‘fracking’ wordt gewonnen uit.

Uitvoering

Het Rijk is bevoegd gezag voor de winning van delfstoffen. De provincie heeft een adviseerende rol. Wij baseren onze adviezen op onze **Structuurvisie Ondergrond 2.0**, waarin wij de afweging tussen de verschillende belangen en mogelijkheden hebben vastgelegd. Mede als gevolg van de Revisie Omgevingsvisie Drenthe 2018 wordt de Structuurvisie Ondergrond 2.0 aangepast en geactualiseerd.

5.7.2.1.4 Zout

Omgevingsbeeld

De Drentse ondergrond kent ondiepe zoutkoepels en diepere zoutvoorkomens.

Ambitie

Wij willen zoutwinning in gevoelige gebieden voorkomen. Zo staan we de ontginning van de ondiepe zoutkoepels Drouwen, Schoonloo en Gasteren niet toe. Ook ten aanzien van het gebruik van het diepe(re) zoutvoorkomen van Dwingeloo zijn wij zeer terughoudend. De diepere zoutvoorkomen (zoutkussens) bij Coevorden, Emmen, de Wijk en nog op een aantal andere locaties, mogen eventueel ontgonnen worden, mits dit goed inpasbaar is.

Uitvoering

Het Rijk is bevoegd gezag voor de winning van delfstoffen. De provincie heeft een adviseerende rol. Wij baseren onze adviezen op onze **Structuurvisie Ondergrond 2.0**, waarin wij de afweging tussen de verschillende belangen en mogelijkheden hebben vastgelegd.

5.7.2.1.2 Bodemenergie

Omgevingsbeeld

De ondergrond kan benut worden als thermische energiebron of buffer. Thermische energie (warmte en koude) is ruim voorradig in de ondergrond of kan daarin tijdelijk worden opgeslagen. Bodemenergie is een bewezen techniek die steeds meer ingezet wordt om energie te besparen bij de verwarming en koeling van woningen, kantoren, bedrijfspanden en kassen. Met bodemenergiesystemen zorgen eigenaren voor minder gebruik van fossiele brandstoffen terwijl ze ook besparen op de kosten voor verwarmen en koelen. De systemen leveren jaarlijks een forse besparing op het gasverbruik op.

Ambitie

Wij streven in kader van onze **energieopgave** naar een doelmatig gebruik van bodemenergie en doelmatig gebruik van de bodem.

Uitvoering

Ons beleid voor bodemenergie is nader uitgewerkt in:

- Beleid **Warmte-koude-opslag** (WKO);
- Beleid **Geothermie**;
- Beleid Warmte opslag

5.7.2.1.2.1 Warmte-koude-opslag Omgevingsbeeld

De Drentse ondergrond biedt vele mogelijkheden voor de toepassing van bodemenergie. Warmte-koude-opslag (WKO) is een van de vele technieken die ingezet worden bij de transitie naar een duurzame energiehuishouding. Warmte-koude-opslag kent verschillende uitvoeringen: open en gesloten systemen in verschillende schaalgroottes. In Drenthe kan op veel plaatsen de bodem en ondergrond worden gebruikt voor de opslag of winning van warmte en koude. De toename van het aantal WKO-installaties vraagt om een goede onderlinge afstemming. WKO-installaties kunnen elkaar, maar ook bestaande grondwaterwinningen, beïnvloeden.

Ambitie

De toepassing van WKO draagt bij aan onze **energieopgave**. De toepassing van WKO wordt gestimuleerd daar waar het kan. In sommige gebieden hebben andere belangrijke functies voorrang en gelden aanvullende eisen dan wel een geheel verbod.

Uitvoering

De provincie is bevoegd gezag voor open WKO-systemen, de gemeente voor gesloten WKO-systemen.

Wij hebben de geschiktheid van de Drentse ondergrond en de financiële haalbaarheid voor de toepassing van WKO in een **dynamicsche interactiekaart** in beeld gebracht.

In een 3D zonemodel is de toepasbaarheid van open en gesloten WKO-systemen voor geheel Drenthe opgenomen. Er zijn gebieden waar WKO is toegestaan, gebieden waar WKO is toegestaan onder aanvullende voorwaarden en gebieden waar WKO is uitgesloten. In deze laatste gebieden heeft een andere belangrijke functie voorrang.

Naast de 3D zone-indeling kan de gemeente en/of provincie ter voorkoming van niet optimaal gebruik van de ondergrond en/of stimulering van WKO een interferentiegebied aanwijzen. Een interferentiegebied kan worden ingevuld met een masterplan, waar bindende afspraken met bevoegde gezagsorganen kunnen worden opgenomen.

Ons beleid voor de toepassing van WKO heeft een doorwerking in onze Provinciale Omgevingsverordening.

5.7.2.1.2.2 Geothermie

Omgevingsbeeld

Afhankelijk van de diepte waarop de warmte gewonnen wordt, kan men spreken van ondiepe, klassieke en ultradiepe geothermie. Uit de warmte van ultradiepe geothermie, boringen van meer dan 4 km diepte, kan ook elektriciteit worden gewonnen. De ontwikkeling van de winning van geothermische energie is kansrijk in:

- Zuidoost-Drenthe (glastuinbouw, industrie en overig/stedelijk);
- Noord-Drenthe (woningbouw, industrie);
- Het gebied te oosten van Hoogeveen;
- de Veenkoloniën, in combinatie met landbouw en agroparken.

Ambitie

Het is onze ambitie om de toepassing van geothermie mogelijk te maken. Wij zien toepassingsmogelijkheden in glastuinbouw, de gebouwde omgeving en in de industrie.

Uitvoering

Ons beleid voor de toepassing van geothermie is vastgelegd in de **Structuurvisie Ondergrond 2.0** en heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening. Het Rijk is bevoegd gezag voor de vergunningverlening; de provincie heeft hierbij een adviserende rol. Bij systemen boven de 500 m-mv is de provincie bevoegd gezag.

5.7.2.1.2.3 Warmte opslag

Omgevingsbeeld

Bij warmte-opslagsystemen wordt grondwater opgepompt om bovengronds te verwarmen met restwarmte die ter plaatse beschikbaar is, bijvoorbeeld uit een industrieel proces. Na opwarming wordt het grondwater weer terug in de ondergrond gepompt. Het verwarmde grondwater wordt in het koude seizoen opgepompt en gebruikt voor verwarming van gebouwen.

Er zijn drie vormen van warmte-opslag systemen:

- Lage Temperatuur Opslag (LTO), met opslag van grondwater tot maximaal 30 oC
- Midden Temperatuur Opslag (MTO), met opslag van grondwater van 30 tot 60 oC
- Hoge Temperatuur Opslag, met opslag van grondwater van 60 tot 90 oC.

Ambitie

Het toepassen van warmteopslagsystemen kan bijdragen aan onze energieopgave. Dit mag echter niet ten koste gaan van de kwaliteit van ons grondwater.

Uitvoering

Wij staan deze systemen onder voorwaarden toe. De voorwaarden zijn opgenomen in de Provinciale Omgevingsverordening. De provincie heeft afhankelijk van de diepte van de systemen een wettelijke- of adviesrol.

5.7.2.2 Opslag van stoffen in de diepe ondergrond

Omgevingsbeeld

Opslag van stoffen in de diepe ondergrond kan zowel tijdelijk als permanent van aard zijn.

Permanente opslag heeft tot doel stoffen 'voor eeuwig' uit de leefomgeving te verwijderen. Tijdelijke opslag heeft vooral tot doel een buffer voor een bepaalde stof te vormen.

Ambitie

De opslag van stoffen in de diepe ondergrond mag geen negatieve effecten hebben op de provinciale belangen. Het Rijk is bevoegd gezag voor opslag in de ondergrond. De provincie heeft daarbij een adviserende rol.

Uitvoering

Ons beleid voor de opslag van stoffen in de ondergrond is nader uitgewerkt in:

- Beleid Tijdelijke opslag van stoffen in de ondergrond;
- Beleid Permanente opslag van stoffen in de ondergrond.

5.7.2.2.1 Tijdelijke opslag van stoffen in de ondergrond

Omgevingsbeeld

Bij tijdelijke ondergrondse opslag van stoffen gaat het vooral om de opslag van gassen, zoals aardgas, industriële gassen en olie. Tijdelijke opslag kan plaatsvinden in lege gasvelden, maar ook in zoutkoepels. Zie ook bodemenergie.

Ambitie

De tijdelijke opslag van stoffen in de ondergrond kan een bijdrage leveren aan provinciale doelen, maar heeft ook invloed op de kwaliteit van de Drentse

Leefomgeving. Tijdelijke opslag vraagt daarom om een gewogen afweging. Bij ontwikkelingen hanteren wij de strategie zoals beschreven in **Strategie, rol en instrumenten**.

Uitvoering

De mogelijkheden die de Drentse ondergrond biedt voor de tijdelijke opslag van stoffen, en de keuzes die we daarin gemaakt hebben, zijn opgenomen in onze Structuurvisie Ondergrond 2.0. Daarin is ook een afwegingskader opgenomen voor de ontwikkeling van nieuwe gebruiksfuncties.

5.7.2.2.2 Permanente opslag van stoffen in de ondergrond

Omgevingsbeeld

Permanente opslag heeft tot doel stoffen in de ondergrond te brengen en daar voor ‘eeuwig’ te laten. Men spreekt dan ook wel van ‘(eind)berging’. Permanente opslag kan plaatsvinden in lege gasreservoirs, in holtes in zout, maar ook in klei en diepe waterlagen (aquifers).

Ambitie

Wij willen geen permanente opslag van radioactief afval en gevaarlijke stoffen in de (diepe) ondergrond. Ook de permanente opslag van CO₂ in aquifers in Drenthe wijzen wij af. Voor de permanente opslag van CO₂ in lege gasreservoirs geldt een ‘Nee, tenzij’-beleid.

Permanente opslag vindt bij voorkeur plaats in reservoirs die niet voor andere, duurzame(re) functies geschikt zijn. De injectie en permanente opslag van formatiewater afkomstig uit de gas- en oliewinning staan wij wel toe.

Uitvoering

Ons beleid voor permanente opslag van in de ondergrond kent een doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening. Ons beleid is nader uitgewerkt in de **Structuurvisie Ondergrond 2.0**.

6 **Uitwerking robuust landbouw-systeem**

6.1 **Toekomstgerichte landbouw**

Omgevingsbeeld

Economisch gezien zijn de landbouw en agribusiness voor Drenthe belangrijke sectoren. De primaire sector is van groot belang voor de Drentse economie en de werkgelegenheid. Denk aan de wereldwijde zuivelproductie, legio toepassingen van aardappelzetmeel, de teelt van gewassen als suikerbieten, granen en pootaardappelen en de bloemen en planten uit onze kassen.

Toekomstgerichte Landbouw gaat over innoveren, moderniseren en verduurzamen in de primaire sector (tuinbouw, veehouderij en akkerbouw) en in de agribusiness. De agribusiness omvat activiteiten die te maken hebben met de productie, verwerking en consumptie van agrarische producten, inclusief logistiek (opslag en transport), bewerking, verwerking en verkoop van agrarische producten, tot en met de consument. Door de manier waarop de primaire sector en de agribusiness zich de afgelopen decennia hebben ingezet voor duurzaamheid – denk aan technologieën, milieu, dierenwelzijn, natuurontwikkeling en waterbeheer – is de productie momenteel aanzienlijk diervriendelijker, schoner en zuiniger dan een kwart eeuw geleden. Maar we zijn er nog niet. Nieuwe uitdagingen op gebied van klimaatverandering, bodemvruchtbaarheid, gezondheid en voedsel, vragen om oplossingen voor een toekomstgerichte landbouw in Drenthe. Een toekomstgerichte landbouw draagt bij aan de **strategische opgaven om de economische structuur van Drenthe te versterken**.

Ambitie

Het waarborgen van een toekomstgerichte, dat wil zeggen duurzame, moderne en innovatieve landbouw en agribusiness, waarbij people, planet en profit met elkaar in balans zijn, is van provinciaal belang. Dat is goed voor Drenthe en ook goed voor de boeren, de ondernemers. Wij geven innovatieve ondernemers de ruimte om te experimenteren en kennis te delen, zodat zij nieuwe afzet kunnen realiseren. Wij waarderen de prestaties van de koplopers: projecten en initiatieven die succesvol zijn uitgevoerd, al in gang zijn gezet of waar ondernemers op dit moment over nadenken. We willen dat de nieuwe kennis van de koplopers gedeeld wordt en toegepast door een grote groep ondernemers: het peloton. De echte winst wordt behaald als iedereen het gaat doen. In dat proces spelen, naast de ondernemers, ook andere en diverse intermediaire organisaties een belangrijke rol.

Toekomstgerichte landbouw heeft te maken met de opgaven in aanverwante thema's in de omgevingsvisie:

- **Natuur** (biodiversiteit);
- **Klimaatbestendig watersysteem** (beekdalen, drainage, waterkwaliteit en gewasbeschermingsmiddelen);
- **Energieneutraal Drenthe** (transitiepad agro en natuur, mestvergiftiging);
- **Wonen** (ruimte-voor-ruimte regeling en beleid vrijkomende agrarische bebouwing);
- **Versterken groene economie** (biobased economy);
- **Duurzaam bodembeheer** (bodemkwaliteit en bodemvruchtbaarheid);
- **Milieu- en leefomgeving** (milieuruimte, ammoniak, PAS).

Uitvoering

Onze inzet bepalen we samen met ondernemers en belangenorganisaties. Samen steken we de handen uit de mouwen voor een toekomstgerichte landbouw in Drenthe.

Met het Programma Toekomstgerichte Landbouw stimuleren wij innovaties in alle onderdelen van de keten die noodzakelijk zijn om het proces van doorontwikkeling in gang te houden. We hebben jaarlijks provinciale middelen in de begroting voor toekomstgerichte landbouw en we weten de weg naar regionale en (inter)nationale fondsen, zoals het plattelandsontwikkelingsprogramma POP3. We brengen mensen met elkaar in contact, organiseren netwerkbijeenkomsten; we werken mee aan kennisoverdracht door symposia en dergelijke. Daarnaast maken we bestuursafspraken met onze partners.

Dit onderwerp heeft ook doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

6.1.1 Landbouwbedrijven

Omgevingsbeeld

De grondgebonden melkveehouderij betreft veruit de grootste groep bedrijven binnen de veehouderij in Drenthe.

Ambitie

De grondgebonden melkveehouderij is van groot belang voor de economie en werkgelegenheid in de provincie en beeldbepalend in het landschap. Wij hebben als doel dat de Drentse melkveehouderij zo snel mogelijk, op het gebied van fosfaat, stikstof en ammoniak, presteert op het niveau van de 25 % best presterende Drentse bedrijven uit 2013 (de koplopers). Het sluiten van de kringlopen, het bevorderen van weidegang en het zuinig omgaan met de bodem draagt bij aan het halen van die doelstelling. Veehouders zijn aan zet om dit in hun bedrijfsvoering in te bedden en zichzelf zo duurzaam op voorsprong te zetten.

Samenwerking, onderzoek, innovatie en educatie zijn erop gericht om het grote ‘peloton’ aan bedrijven mee te krijgen. Het versterken van het ondernemerschap in de sector zorgt dat iedere ondernemer in staat is de juiste strategie te kiezen die past bij het bedrijf en zijn omgeving.

Een te sterke groei van de intensieve veehouderij zet de milieuruimte voor de landbouw als geheel onder druk. Om deze reden willen wij de niet- grondgebonden landbouw beperkt laten groeien. Het betreft hokdierbedrijven (Centraal Bureau voor de Statistiek en Landbouw Economisch Instituut) met varkens, pluimvee, vleeskalveren of pelsdieren.

De snelle veranderingen in de agrarische sector vragen om enige speelruimte bij de vraag wat onder de begrippen grondgebonden en niet- grondgebonden wordt verstaan. Uit praktijksituaties blijkt steeds vaker dat er meer differentiatie is in de agrarische sector als het gaat om het houden van dieren. Voor biologische bedrijven is er al beleid opgesteld. In toenemende mate kunnen daarnaast schapehouderijen en het houden van rosékalveren onder omstandigheden als grondgebonden worden gezien.

Uitvoering

De Grondgeboden (melk)veehouderij vormt één van de pijlers in het Programma Toekomstgerichte Landbouw.

Wij werken samen met partners aan het realiseren van de doelstelling in de ‘Ontwikkelagenda Melkveehouderij en Natuur. Wij faciliteren ondernemers bijvoorbeeld met het aanbieden van duurzaamheidsplannen en/of initiatieven voor landbouwstructuurversterking.

Dit onderwerp heeft ook doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

6.1.1.1 (Robuust) landbouwgebied

Omgevingsbeeld

Economisch gezien zijn de landbouw en agribusiness voor Drenthe belangrijke sectoren. De primaire sector is van groot belang voor de Drentse economie en de werkgelegenheid. Denk aan de wereldwijde zuivelproductie, legio toepassingen van aardappelzetmeel, de teelt van gewassen als suikerbieten, granen en pootaardappelen en de bloemen en planten uit onze kassen. Daarnaast is het grootste gedeelte van de grond in Drenthe in bezit van landbouwers. Dit maakt dat de landbouw (mede) bepaalt hoe het landschap eruitziet.

De productiefactor **grond** is een belangrijke productiefactor voor de landbouw.

Ambitie

We stellen de Drentse agribusiness in staat om haar positie op de Europese en wereldmarkt te versterken. Voor de landbouw streven we om die reden naar een robuust systeem. Dit doen we onder andere door gebieden aan te wijzen waar de landbouw de ruimte krijgt om zich te ontwikkelen, door innovatie in de landbouw te stimuleren en door minder beperkingen op te leggen. Hoe wij ons een Robuust landbouwsysteem voorstellen, is weergegeven op de kaart.

De landbouw bieden wij maximale speelruimte in de gebieden die op kaart als landbouwgebied zijn aangeduid.

Bij de te nemen inrichtingsmaatregelen voor de landbouw wordt zo veel mogelijk rekening gehouden met de **robuuste systemen en kernkwaliteiten**. Ontwikkelingen in deze gebieden mogen geen negatief effect hebben op de landbouw. In deze gebieden streven we naar een **waterhuishoudkundige inrichting** die is afgestemd op de functie Landbouw.

Uitvoering

Dit onderwerp wordt uitgevoerd met het programma toekomstgerichte landbouw en heeft ook doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

6.1.1.2 Grondgebonden veehouderij

Omgevingsbeeld

Landbouwbedrijven die zich verder willen ontwikkelen, hebben vaak behoefte aan uitbreiding of nieuwbouw van bedrijfsgebouwen. Uitbreiding van het bouwvlak moet ruimtelijk worden ingepast. Hierbij moeten de 4.2. **Uitwerking kernkwaliteiten** in acht worden genomen.

Ambitie

Voor de gebieden met de aanduiding ‘landbouwgebied’ zijn de gemeenten verantwoordelijk voor het vaststellen van de maximale oppervlaktemaat van grondgebonden agrarische bedrijven.

Voor de **multifunctionele gebieden** is de maximale grootte van het bouwblok 1,5 hectare. Onder voorwaarde van ruimtelijke inpassing is een verdere vergroting mogelijk. Wanneer

aantoonbaar andere provinciale doelen worden gehaald, bijvoorbeeld uitplaatsing van bedrijven uit het Nationaalnatuurnetwerk Nederland, hoeft de grootte van een agrarisch bouwvlak voor een grondgebonden agrarisch bedrijf onze medewerking niet in de weg te staan. We streven in die gevallen, samen met de betrokken partijen, naar een oplossing op maat.

Voor bepaling van de omvang en het type van land- en tuinbouwbedrijven gaat onze provincie uit van de landelijk gangbare normering: de Standaardopbrengst (SO).

Ruimtelijke kwaliteit vergt ruimte. Daarmee bedoelen we niet méér oppervlakte voor bebouwing, maar een benadering waarbij de gebouwen en de sleuf- en mestsilo's goed ten opzichte van elkaar worden gesitueerd en waarbij de erfbepaling voor landschappelijke inpassing optimaal wordt aangelegd. Een benadering voor de inpassing van grondgebonden landbouwbedrijven die hieraan voldoet, staat beschreven in de brochures Boerderijen om trots op te zijn (december 2011) en Boerderijen om trots op te zijn: deel 2 (februari 2014). Deze zijn tot stand gekomen door een samenwerking tussen Natuur en Milieufederatie Drenthe en de LTO Noord. Centrale elementen van deze benadering vormen een gemeentelijke regierol, waarbij de gemeente wordt betrokken vanaf het eerste moment tot de planvorming, daarnaast keukentafelgesprekken en het uitgaan van een agrarische bouwkaai in plaats van een bebouwingsvlak.

Uitvoering

Met de benadering voor de inpassing van landbouwbedrijven willen wij gemeenten stimuleren om het vraagstuk van schaalvergroting van de grondgebonden landbouw te koppelen aan een benadering met ruimtelijke kwaliteit. Dit moet leiden tot meer ruimtelijke kwaliteit en snellere processen. De uitvoering en de implementatie van deze aanpak ligt primair op het werkkterrein van de gemeenten.

Dit onderwerp wordt uitgevoerd met het programma toekomstgerichte landbouw en heeft ook doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

6.1.1.3 Intensieve veehouderij

Omgevingsbeeld

Een te sterke groei van de intensieve veehouderij zet de milieuruimte voor de landbouw als geheel onder druk.

Ambitie

Om deze reden willen wij de intensieve veehouderij beperkt laten groeien. Dit betreft de hokdierbedrijven (Centraal Bureau voor de Statistiek en Landbouw Economisch Instituut) met varkens, pluimvee, vleeskalveren of pelsdieren.

Nieuwe vestigingen en de omschakeling van grondgebonden naar niet-grondgebonden landbouwbedrijven sluiten wij uit. Uitbreiding van bestaande intensieve veehouderijen en van een bestaande neventak, intensieve veehouderij, bij grondgebonden bedrijven staan wij wel toe. Het bouwvlak bij uitbreiding bedraagt 1,5 hectare. Bij winst voor milieu of dierenwelzijn en landschappelijke inpassing mag dit worden vergroot tot 2 hectare. Als eis geldt één bouwlaag. De oppervlakte van een bouwvlak voor intensieve veehouderij mag nooit groter zijn dan 2 hectare. Als het bouwvlak vol is, wat zo nu en dan voorkomt, bestaat, in incidentele gevallen, de mogelijkheid voor maatwerk voor de omvang van een bouwvlak van een intensief landbouwbedrijf. Dit kan alleen wanneer aantoonbaar andere provinciale doelen worden gehaald. Dit kan het geval zijn als het bedrijf wil verduurzamen (mest, energie) en hiervoor installaties nodig

zijn die niet meer passen binnen het bouwvlak, of bij sanering, samenvoegen, verplaatsing van bedrijven uit of grenzend aan de **Natuurnetwerk Nederland** of uit een stedelijk gebied.

Verplaatsing van Drentse intensieve landbouwbedrijven naar Drentse robuuste landbouwgebieden is mogelijk bij sanering, samenvoeging of het oplossen van een knelpunt, bijvoorbeeld naburige woningen, Natuurnetwerk Nederland of het oplossen van knelpunt vanuit de Programmatische Aanpak Stikstofdepositie. Bij verplaatsing gaat de voorkeur uit naar de Veenkoloniën, vanwege de plaatsingsruimte voor veehouderijen en het bestaande mesttekort.

De ruimte voor maatwerk betekent niet dat dit moet leiden tot een verdere groei van de intensieve veehouderij in Drenthe. Zo blijft een absoluut verbod op nieuwvestiging. Dit geldt ook voor omzetting van grondgebonden naar niet-grondgebonden intensieve veehouderij.

Uitvoering

Dit onderwerp wordt uitgevoerd met het programma toekomstgerichte landbouw en heeft ook doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

6.1.2 Proeftuin Veenkoloniën

Omgevingsbeeld

Het Europese landbouwbeleid stimuleert om met bestaande kracht en dynamiek aan vernieuwing en versterking te werken van het gehele agro- complex in de Veenkoloniën.

Ambitie

De Veenkoloniën zijn aangewezen als proeftuin voor de landbouw.

Nieuwe ontwikkelingen op landbouwgebied kunnen als eerste hier worden geïntroduceerd. Dit willen wij actief ondersteunen. Het kan hierbij gaan om innovaties op het gebied van precisie-landbouw en smart farming, huisvesting, nieuwe teelten, efficiënt watergebruik, verduurzaming en duurzame energie. Het initiëren van deze nieuwe mogelijkheden loopt via de 'agenda voor de Veenkoloniën, een gezamenlijke gebiedsopgave van bedrijfsleven, gemeenten, waterschappen en de provincies in Groningen en Drenthe.

Uitvoering

Dit onderwerp wordt uitgevoerd met het programma toekomstgerichte landbouw, Agenda voor de Veenkoloniën en heeft ook doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

6.1.3 Tuinbouw

Omgevingsbeeld

Het Drentse tuinbouwcluster heeft 640 vestigingslocaties en levert 2000 arbeidsplaatsen in Drenthe. De tuinbouw is geconcentreerd in Emmen, het cluster Erica en Klazienaveen. In Eelde is een distributiecentrum voor bloemen en planten. Het tuinbouwcluster is onderdeel van Greenport Holland.

Ambitie

Vanuit economische overwegingen is het onze ambitie om bij te dragen aan het verhogen van de toegevoegde waarde, zowel binnen de Drentse tuinbouwketen als daarbuiten. Een belangrijke ambitie is het verduurzamen van de productie en het verwaarden van kennis, producten en reststromen binnen de tuinbouwketen en de verbindingen met andere ketens.

Wij geven de ruimte voor de ontwikkeling van de glastuinbouw op de aangewezen locaties in de clusters Erica en Klazienaveen in de gemeente Emmen. Het clusteren op deze glastuinbouwlocaties is ingegeven vanuit duurzaamheid en de logistieke mogelijkheden. Nieuwvestiging buiten deze clusters wordt uitgesloten.

Uitvoering

Dit onderwerp wordt uitgevoerd met het programma toekomstgerichte landbouw. Tuinbouw is een van de pijlers van het Programma Toekomstgerichte Landbouw. Voor verduurzaming faciliteren we de bedrijven en kennisinstellingen door programma's, projecten en businesscases te laten ontwikkelen.

Dit onderwerp heeft ook doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

6.1.4 Agroparken

Omgevingsbeeld

Er ontstaan meer initiatieven voor agroparken, waarin niet-agrofuncties en agrofuncties worden gecombineerd.

Ambitie

Wij zien agroproductieketens als grootschalige industriële ontwikkelingen en streven naar concentratie op geschikte locaties. In deze afweging speelt vooral de impact op het landschap en op het verkeers- en vervoersnetwerk een rol en zien wij kansen om niet-agrofuncties en agrofuncties te koppelen. Het doel hiervan is kringlopen te sluiten, door afvalstromen van de ene sector te benutten als grondstof voor de andere sector.

Uitvoering

Wij zoeken aansluiting bij bestaande initiatieven en kijken welke aanvullende mogelijkheden er (nodig) zijn. Op diverse locaties zijn initiatieven met verschillende schaalgroottes gestart.

7 Uitwerking robuust natuursysteem

7.1 Natuur

Omgevingsbeeld

Biodiversiteit is de veelheid aan planten en dieren in samenhang met elkaar en de omgeving, met variatie in genen, soorten en gemeenschappen. Veel soorten buiten het Natuurnetwerk Nederland verminderen in aantallen, doordat leefgebieden minder geschikt worden.

Biodiversiteit van bodemleven is essentieel voor een goed functionerende en **gezonde bodem**. Schoon water en schone lucht zijn randvoorwaarden voor biodiversiteit.

Ambitie

Het behouden en versterken van biodiversiteit is van provinciaal belang en werkt door in meerdere beleidsvelden. Wij zetten ons in om leefgebieden te verbeteren, conform de afspraken in het Natuurpact. Wij zetten ons vooral in voor soorten waarvoor Drenthe een belangrijk leefgebied is. Daarmee zijn de akkervogels voor Drenthe van groter belang dan de weidevogels. Het vlechtwerk van droge en natte landschapselementen (groen-blauwe dooradering) van agrarische gebieden is van provinciaal belang voor de instandhouding van een basiskwaliteit voor de biodiversiteit. Groen-blauwe dooradering zijn landschapselementen, zoals (droge) ruigten, struwelen, bomenrijen en singels, sloten en poelen. Binnen deze basiskwaliteit horen goede leefgebieden voor boerenlandvogels en –vlinders.

Uitvoering

Onze ambities voor natuur zijn concreet uitgewerkt in de Natuurvisie 2014 – 2040. **Het Programma Natuurlijk Platteland** geeft invulling aan de strategie van behoud en herstel van de biodiversiteit binnen het Natuurnetwerk Nederland.

Voor specifieke soorten kunnen soortenbeschermingsplannen opgesteld worden, zodat het leefgebied hersteld of vergroot wordt of aan herintroductie gewerkt kan worden. Met name specifiek Drentse soorten, zoals de stengelloze sleutelbloem en de knoflookpad krijgen extra aandacht.

Dorpen en steden leveren een belangrijke bijdrage aan biodiversiteit. Wij ondersteunen vrijwilligersprojecten die bijdragen aan herstel en behoud van de biodiversiteit. Streekbeheer is een krachtig en waardevol instrument waarbij samen met de maatschappij invulling wordt gegeven aan het versterken van natuur en biodiversiteit in het landelijk gebied. De provincie hecht grote waarde aan het bestendigen en verder uitrollen van Streekbeheer.

Wij stimuleren natuurinclusieve projecten en ondernemen. Onder andere in het programma **Toekomstgerichte landbouw**, wat kan resulteren in meer natuurwaarden op landbouwbedrijven.

De ambities zijn uitgewerkt in een Flora- en faunabeleidsplan en Natuurbeheerplan met beheerdoelen voor gebieden. Daaraan is het subsidiestelsel voor natuur en landschap gekoppeld. Dit onderdeel heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

7.1.1 Algemeen natuur

Omgevingsbeeld

Veel soorten (biodiversiteit) buiten het Natuurnetwerk Nederland verminderen in aantallen doordat leefgebieden minder geschikt worden.

Ambitie

Wij beschermen de natuur in Drenthe generiek om de biodiversiteit in stand te houden en te versterken.

Uitvoering

Uitvoering van de Wet natuurbescherming.

Met agrarisch natuurbeheer stimuleren wij zowel binnen als buiten het Natuurnetwerk Nederland, voor zover deze gebieden daarvoor aangewezen zijn in het Natuurbeheerplan.

Nieuwe bossen en landgoederen versterken natuurgebieden en recreatiegebieden, als zij op de daarvoor geschikte locaties ontwikkeld worden.

7.1.1.1 Agrarisch natuurbeheer

Omgevingsbeeld

Met het provinciaal beleid geven wij invulling aan het Europese en Rijksbeleid en voegen daar de provinciale doelen aan toe. Wij zijn, op grond van het Decentralisatieakkoord natuur, volledig verantwoordelijk voor het natuurbeleid.

Ambitie

Met agrarisch natuurbeheer wordt de komende jaren sterk ingezet op het verbeteren van de leefgebieden van (inter-)nationale en Drentse soorten en het versterken van verbindingen. Dit is het meest effectief in gebieden direct naast en om natuurgebieden. Daarnaast wordt agrarisch natuurbeheer ingezet om de ecologische verbindende functies van landschapselementen te versterken. De focus ligt hierbij vooral buiten het Natuurnetwerk Nederland.

Wij zetten agrarisch natuurbeheer in voor vogels van open graslanden en akkers, struwelen en bosjes, voor soorten van sloten en poelen en voor landschap. Het gaat hierbij om de leefgebieden van akker- en weidevogels en het vlechtwerk van droge en natte landschapselementen zoals (droge) ruigten, struwelen, bomenrijen en singels, sloten en poelen (groen-blauwe dooradering).

De doelen en middelen zijn onder andere vastgelegd in het Natuurbeheerplan. Het provinciale Natuurbeheerplan bevat de kaders en ambities waarbinnen een subsidieaanvraag kan worden ingediend. Ook is aangegeven in welke gebieden bepaalde natuur, agromilieus en klimaatdiensten kunnen worden ingezet. Wij houden bij de uitvoering van het natuurbeleid rekening met beleidsdoelen van andere overheden en activiteiten in het landelijk gebied, zoals waterbeleid, recreatiebeleid en milieubeleid, zodat synergie kan worden bereikt. Uit de vaststelling van een plan van aanpak voor akker- en weidevogels volgt dat nu breder wordt gekeken naar boerenlandvogels.

Met het agrarisch natuurbeheer wordt bijgedragen aan de instandhouding en het versterken van de biodiversiteit.

Uitvoering

Uitvoering is onderdeel van het Natuurpact en het **Programma Natuurlijk Platteland**.

Verder geldt het subsidiestelsel Natuur en Landschap, waaronder de subsidieverordening Natuur- en landschapsbeheer (SVNL), Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb). Het ANLb maakt deel uit van het POP3, het beheer wordt gerealiseerd door agrarische collectieven.

Er is een plan van aanpak Akker- en weidevogels Drenthe opgesteld naar aanleiding van de aangenomen Motie Grashof/Leenders over instandhouding en herstel van weidevogelpopulaties in de Staten. Hierin wordt breder gekeken naar boerenlandvogels.

Dit onderdeel heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

7.1.1.2 Wet natuurbescherming

Omgevingsbeeld

Veel soorten (biodiversiteit) buiten het Natuurnetwerk Nederland verminderen in aantallen doordat leefgebieden minder geschikt worden.

Ambitie

Instandhouding en versterken van de biodiversiteit, conform de afspraken in het Natuurpact met het Rijk.

Uitvoering

Met de Wet natuurbescherming is de verantwoordelijkheid voor de bescherming van gebieden en soorten, het faunabeheer, exoten en de houtopstanden (zelfstandige eenheid van bomen, boomvormers, struiken, hakhout of griend) grotendeels belegd bij de provincie. Het Rijk is verantwoordelijk voor grootschalige natuur, bijvoorbeeld het IJsselmeer, militaire terreinen en landelijke infrastructuur.

In het provinciale **Flora- en faunabeleidsplan** is meer gedetailleerd vastgelegd langs welke sporen van beleven, benutten en beschermen de natuurbescherming in Drenthe is uitgewerkt.

Dit onderdeel is uitgewerkt in het Flora- en fauna beleidsplan en heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

7.1.1.2.1 Gebiedsbescherming

Ambitie

Het landgoed Overcingel is aangewezen als bijzonder provinciaal natuurgebied, op grond van natuurwaarden en landschappelijke waarden, met inachtneming van hun cultuurhistorische kenmerken. Met dit bijzonder natuurgebied wordt bijgedragen aan de instandhouding en verbetering van de biodiversiteit.

Uitvoering

Voor een bijzonder provinciaal natuurgebied of -landschap laten wij een beheerplan opstellen dat moet voorzien in maatregelen die de waarden in stand houden.

In het provinciale **Flora- en faunabeleidsplan** is meer gedetailleerd vastgelegd langs welke sporen van beleven, benutten en beschermen de gebiedsbescherming in Drenthe wordt uitgewerkt. Dit onderdeel heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

7.1.1.2.2 Soortenbescherming

Ambitie

Wij zetten ons in om de Drentse biodiversiteit (totaal van alle soorten planten en dieren) in stand te houden en waar mogelijk te verbeteren. De focus ligt daarbij op de soorten planten en dieren die kenmerkend Drents zijn en in het bijzonder als het om (landelijk) zeldzame of bedreigde soorten gaat. Het fundament van deze soortenbescherming ligt in het bevorderen van voldoende oppervlakte geschikt en goed beheerd leefgebied. Daarnaast zijn goede ecologische verbindingen en soms specifieke soortgerichte maatregelen relevant.

Uitvoering

Soortenbescherming is onderdeel van de uitvoering van de Wet natuurbescherming. Uitvoering van de afspraken uit het **Natuurpact**. In het provinciale **Flora- en faunabeleidsplan** is meer gedetailleerd vastgelegd langs welke sporen van beleven, benutten en beschermen de soortenbescherming in Drenthe wordt uitgewerkt. Dit onderwerp heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

7.1.1.2.3 Faunabeheer

Ambitie

Voor een aantal wettelijk beschermde diersoorten die schade of overlast geven, voert de Faunabeheereenheid Drenthe het provinciale beleid uit om de schade te beperken. De focus ligt daarbij op soorten die relatief veel landbouwschade veroorzaken, bijvoorbeeld ganzen of een risico vormen voor verkeersveiligheid, zoals reëen) Ons beleid is gericht op een goede balans tussen de opdracht om de soorten duurzaam in stand te houden en het op een maatschappelijk aanvaardbaar niveau houden van schade en overlast. Doden van dieren is daarbij in beginsel een laatste **maatregel**, als er geen andere bevredigende oplossing gevonden kan worden.

Uitvoering

Faunabeheer is onderdeel van de uitvoering van de Wet natuurbescherming.

In het provinciale **Flora- en faunabeleidsplan** is meer gedetailleerd vastgelegd langs welke sporen van beleven, benutten en beschermen het faunabeheer in Drenthe wordt uitgewerkt. Dit onderwerp heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

7.1.1.2.4 Exoten

Ambitie

Planten en dieren die zich door menselijke hulp in onze omgeving hebben verspreid en hier niet van nature voorkomen, verdringen soms de oorspronkelijke flora en fauna en geven soms ook overlast en schade voor mensen. Conform Europese en landelijke regelgeving werken wij mee aan het beperken van een aantal soorten invasieve exoten. Daarbij handelen we binnen de wettelijke kaders en afspraken die met het Rijk en waterschappen zijn gemaakt over de kosten- en verantwoordelijkheidsverdeling.

Uitvoering

Exoten is onderdeel van de uitvoering van de Wet natuurbescherming.

In het provinciale **Flora- en faunabeleidsplan** is meer gedetailleerd vastgelegd langs welke sporen van beleven, benutten en beschermen exoten in Drenthe wordt uitgewerkt.

Dit onderwerp heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

7.1.1.2.5 Houtopstanden

Ambitie

We willen de Wet natuurbescherming benutten om de kwaliteit en de kwantiteit van het bos en andere houtopstanden (zelfstandige eenheid van bomen, boomvormers, struiken, hakhout of griend) te waarborgen. Dit betekent dat kapmeldingen en compensatieverzoeken getoetst worden op de effecten die het heeft op de ecologische, landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Hierbij is instandhouding van het areaal het uitgangspunt. Bossen zijn ook van grote waarde voor de productie van hout, daarom geven wij boscogenaren de ruimte om bossen bosbouwkundig te exploiteren.

Uitvoering

Houtopstanden zijn onderdeel van de uitvoering van de Wet natuurbescherming.

In het provinciale **Flora- en faunabeleidsplan** is meer gedetailleerd vastgelegd langs welke sporen van beleven, benutten en beschermen de houtopstanden in Drenthe wordt uitgewerkt. Dit onderwerp heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

7.1.1.3 Bosclustering en landgoederen

Ambitie

De provincie stimuleert de aanleg van nieuwe bossen en landgoederen. De aanleg van nieuwe bossen is een middel om grotere, aaneengesloten natuurgebieden en ecologische verbindingen te realiseren. Nieuwe bossen dienen verschillende functies te vervullen, zoals recreatie, milieu (CO₂- vastlegging) en natuur. Nieuwe bossen dienen aan te sluiten aan bestaande bos- en natuurgebieden of woonkernen, zoals uitgewerkt in de Provinciale Omgevingsverordening.

Ontwikkelen van landgoederen

We stimuleren de ontwikkeling van nieuwe landgoederen als vorm van kleinschalige, nieuwe woonmilieus. Ze vormen een hedendaagse toevoeging aan het landschap en mogen gezien worden als cultuurdaad van deze tijd. Aan nieuwe landgoederen worden hoge eisen gesteld. Deze eisen zijn uitgewerkt in de Provinciale Omgevingsverordening.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

7.1.2 Natuurnetwerk Nederland

Omgevingsbeeld

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is een robuuste, samenhangende structuur van natuurgebieden, nieuwe natuurgebieden, ecologische verbindingen en agrarische gebieden met hoge natuurwaarden, bijvoorbeeld gebieden met agrarisch natuurbeheer.

Ambitie

Wij zetten in op het realiseren van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) voor de instandhouding en het versterken van de biodiversiteit, conform de afspraken met het Rijk in het Natuurpact.

Bij de ontwikkeling van het NNN zetten wij in op:

- vergroten van natuurgebieden;
- verbinden van natuurgebieden en slechten van barrières;
- herstel en verbeteren milieucondities;
- benutten van slimme combinaties met andere beleidsopgave, zoals waterberging en recreatief medegebruik.

Bij nieuwe activiteiten of wijziging van activiteiten zoeken wij aansluiting bij bestaande voorzieningen en zoeken de balans tussen beschermen, beleven en benutten. De komende jaren komt er 8.000 hectare nieuwe natuur bij en gaan we de kwaliteit van de natuur verbeteren. Hiervoor zetten wij ecologische maatregelen in om de effecten van stikstof voor natuur te verminderen met het **Programma Aanpak Stikstof**.

Wij zorgen er samen met maatschappelijke partners voor dat de Drentse natuur robuust wordt en kan worden beleefd en benut. We maken slimmer gebruik van natuur, maar wel zo dat economie en ecologie in balans blijven. Een vitaal platteland is hierin een van onze speerpunten.

Uitvoering

De actuele kaart van het NNN is de vastgestelde kaart van het NNN in de Provinciale Omgevingsverordening. De balans tussen beschermen, beleven en benutten, is uitgewerkt in de Provinciale Omgevingsverordening

De uitvoering van het NNN realiseren wij met het **Programma Natuurlijk Platteland**. Dit programma nodigt uit tot slimme verbindingen van natuurdoelen met vrijetijdseconomie, landbouw en leefbaarheid. De maatregelen die tot 2027 op het programma staan, vloeien voort uit het Natuurpact dat alle provincies in 2013 met het Rijk hebben gesloten.

Uitvoering van herstelmaatregelen om de effecten van stikstof voor natuur te verminderen met het Programma Aanpak Stikstof (PAS). De herstelmaatregelen vanuit het PAS zijn ondergebracht in het **Programma Natuurlijk Platteland**.

7.1.2.1 Natura 2000-gebieden

Omgevingsbeeld

Drenthe kent veertien gebieden die van Europees belang zijn, de zogenaamde Natura 2000-gebieden. De Europese Vogel- en/of Habitatrichtlijn is op deze gebieden van toepassing. Met de decentralisatie van het natuurbeleid zijn wij verantwoordelijk geworden voor het bereiken van de vastgestelde instandhoudingsdoelen voor deze gebieden. De provinciale rol is vanuit de Wet natuurbescherming gezien kaderstellend en beschermend. Wij komen de Europese verplichtingen ten aanzien Natura 2000 en de daaraan gerelateerde verantwoordelijkheid voor het behoud en het versterken van onze biodiversiteit na.

Ambitie

Wij vervullen onze beschermende rol op een zodanige manier dat het zo weinig mogelijk belemmeringen voor het omliggende gebied oplevert en dat deze bijdraagt aan een goede leefwerkomgeving. Wij voegen aan de instandhoudingsdoelen uit de Wet natuurbescherming Wet natuurbescherming doelen toe van beleven en benutten.

Het vervullen van de beschermende rol gebeurt in afstemming met gebiedspartners waarvan de terreinbeherende organisaties en particulieren de herstelmaatregelen in het veld moeten uitvoeren. Hiervoor hebben wij overeenkomsten met gebiedspartners afgesloten en financiële

afspraken gemaakt. Maatregelen die de hydrologische situatie in het gebied verbeteren, spelen vaak een centrale rol bij het bereiken van de geformuleerde instandhoudingsdoelen voor een gebied. Het overgrote deel van de maatregelen ten behoeve van de gebieden wordt in natuurgebieden zelf uitgevoerd, zoals plaggen, maaien en begrazen. Een enkele keer, zoals bij het Bargerveen, is het nodig om een natte bufferzone langs het natuurgebied te realiseren. Het stabiliseren en verbeteren van de natuurkwaliteit biedt ruimte voor economische ontwikkeling.

Uitvoering

De realisatie van onze ambitie voor Natura 2000-gebieden is onderdeel van het Uitvoeringsprogramma Natuurlijk Platteland.

De precieze uitwerking van de wijze waarop wij de instandhoudingsdoelen voor een gebied willen bereiken, zijn verwoord in het beheerplan per gebied. Een beheerplan geeft helderheid over de maatregelen die worden genomen om de betrokken natuurwaarden veilig te stellen, tegen welke kosten dat gebeurt en wie voor de realisatie verantwoordelijk is. De beheerplannen zijn te **raadplegen**.

Wij voeren de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) uit voor alle Drentse Natura 2000-gebieden behalve Leekstermeergebied en Zuidlaardermeergebied.

De PAS is een gezamenlijk programma van het Rijk en de twaalf provincies. De PAS is gebouwd op drie pijlers:

- het realiseren van een ambitieuze en realistische dalende lijn aan neerslag van stikstof;
- het stabiliseren en herstellen van de kwaliteit en areaal van stikstofgevoelige natuurtypen;
- het binnen de voornoemde principes bieden van economische ontwikkelruimte voor bedrijvigheid die met uitstoot van extra stikstof gepaard gaat.

Met de PAS-herstelmaatregelen gaan wij de effecten van de overmaat aan stikstof wegnemen. Hierbij ligt onze inzet op herstel van de milieuomstandigheden. Daarbij kan gedacht worden aan het vergroten van de ruimtelijke samenhang tussen leefgebieden, het verbeteren van de waterhuishouding en het opheffen van verdroging. Daarnaast richt de provincie zich op het uitvoeren van effectgerichte maatregelen c.q. op extra beheer waardoor het leefgebied in stand blijft. De herstelmaatregelen vanuit de PAS zijn ondergebracht in het **Programma Natuurlijk Platteland**.

Dit onderwerp heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

7.1.2.2 Ecologische verbindingen

Omgevingsbeeld

Ecologische verbindingen zorgen er voor dat verschillende natuurgebieden met elkaar verbonden zijn. Dit is belangrijk voor de verspreiding van planten en dieren tussen gebieden. De afgelopen jaren zijn veel van deze ecologische verbindingen gereedgekomen, maar nog niet alle ecologisch verbindingen zijn gerealiseerd.

Ambitie

Voor de instandhouding en het versterken van biodiversiteit, conform de afspraken in het **Natuurpact** met het Rijk zetten wij de komende jaren in op de verdere ontwikkeling van verbindingen en hiermee de verdere ontsnippering van de Drentse natuur. Daarmee verbinden wij in Drenthe verschillende natuurgebieden binnen het Natuurnetwerk Nederland.

De verbindingen zorgen voor een betere verspreiding van soorten tussen de verschillende gebieden van het Natuurnetwerk Nederland van gezonde populatie plant- en diersoorten.

Voor het realiseren van de resterende verbindingen willen we gebruik maken van bestaande landschapspatronen en zo nodig deze landschapspatronen versterken, waarbij de hoofdfunctie van gebieden gehandhaafd blijft. Het gaat zowel om droge structuren, als houtsingels en wegbermen, als om natte structuren zoals waterlopen, oevers en greppels.

Wij stimuleren de aanleg van faunavoorzieningen, zodat de infrastructuur in Drenthe voor dieren passeerbaar wordt.

Uitvoering

De realisatie van ecologische verbindingen is onderdeel van het **Uitvoeringsprogramma Natuurlijk Platteland**.

Knelpunten bij provinciale en gemeentelijke infrastructuur worden zoveel mogelijk in combinatie met geplande wegwerkzaamheden aangepakt, waarbij er voorrang wordt gegeven aan knelpunten in het Natuurnetwerk Nederland.

Dit onderwerp heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

7.1.2.3 Hart van Drenthe

Omgevingsbeeld

Het Hart van Drenthe wordt gevormd door de brongebieden van de beekdalen Drentsche Aa, Hunze en Elperstroom, waar het blauwe goud van Drenthe ontstaat.

Ambitie

Het Hart van Drenthe wordt de komende decennia ontwikkeld tot een natuurlijk boslandschap. Het wordt een gebied waar de natuur zichzelf mag zijn. Water wordt in het gebied vastgehouden, om langzaam zijn eigen weg te kunnen zoeken naar de beken. Soorten komen en gaan; de kringloop van het leven krijgt weer gestalte. Zo ontstaat een gebied waar de mens wildernis kan beleven. Het Hart van Drenthe draagt bij aan de instandhouding en het versterken van de biodiversiteit, conform de afspraken uit het Natuurpact met het Rijk.

Uitvoering

De realisatie van Hart van Drenthe is onderdeel van het **Uitvoeringsprogramma Natuurlijk Platteland**. En maakt tevens onderdeel uit van het **Nationaal Park Drentsche Aa**.

Dit onderwerp heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

7.1.3 Natuurnetwerk Drenthe

Omgevingsbeeld

Het Natuurnetwerk Drenthe (NND) is alle natuur buiten het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en levert een belangrijke bijdrage aan de algemene biodiversiteit. Daarnaast zorgt het Natuurnetwerk Drenthe voor een versterking van de biodiversiteit van de natuur binnen het Natuurnetwerk Nederland. Het Natuurnetwerk Drenthe wordt in belangrijke mate gevormd door landschapselementen. Deze landschapselementen, zoals houtwallen, sloten, bermen, bomen, lanen, akkerranden, boerenerven, kleine watertjes, bosjes en heideterreintjes, hebben

grote waarde vanwege de bijdrage aan het leefgebied van bepaalde soorten of als stapsteen tussen leefgebieden.

Ambitie

De instandhouding van de landschapselementen is van provinciaal belang en vormt een basis-kwaliteit van de Drentse natuur in het buitengebied. De komende jaren zetten wij in op behoud en ontwikkeling van het Natuurnetwerk Drenthe. Hiermee willen we de biodiversiteit van de Drentse natuur behouden en bevorderen. Wij stimuleren de verschillende overheden, waterschappen, de agrarische natuurvereniging, particulieren en de terreinbeheerders samen te werken bij het beheer en behoud van deze landschapselementen. De provincie ondersteunt het agrarisch natuurbeheer dat ook een belangrijke bijdrage levert aan het Natuurnetwerk Drenthe. Het Natuurnetwerk Drenthe is onderdeel van de **kernkwaliteit natuur**.

Uitvoering

De realisatie van het Natuurnetwerk Drenthe is onderdeel van het **Uitvoeringsprogramma Natuurlijk Platteland**.

Wij stimuleren het Natuurnetwerk Drenthe met het subsidiestelsel natuur en landschap.

In het provinciale **Flora- en faunabeleidsplan en Natuurbeheerplan** is meer gedetailleerd vastgelegd langs welke sporen van beleven, benutten en beschermen het Natuurnetwerk Drenthe wordt uitgewerkt.

Dit onderwerp heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

7.1.3.1 Stad en dorp

Omgevingsbeeld

Ook steden en dorpen spelen een rol bij het behoud van de biodiversiteit van Drenthe. Openbaar groen, zoals parken en bermen, (braakliggende) bedrijventerreinen, maar ook particuliere tuinen zorgen voor deze biodiversiteit. Door de grote afwisseling van verschillende biotopen op een relatief kleine oppervlakte, komen hier veel verschillende soorten planten en dieren voor. Er zijn zelfs soorten die afhankelijk zijn van het stedelijk gebied, zoals de gierzwaluw.

Ambitie

Wij hebben een ambitie om de biodiversiteit in dorpen en steden te behouden en te bevorderen door de kwaliteit van de fysieke leefomgeving te verbeteren. Naast een rol voor de biodiversiteit bevordert een groene omgeving vlakbij de woonplaats bovendien de waardering voor natuur en het enthousiasme om daar een actieve rol te vervullen. Wij stimuleren gemeenten om hier invulling aan te geven.

Uitvoering

De realisatie van het Stad en Dorp is onderdeel van het **Uitvoeringsprogramma Natuurlijk Platteland**.

In het provinciale **Flora- en faunabeleidsplan** is meer gedetailleerd vastgelegd langs welke sporen van beleven, benutten en beschermen Stad en Dorp wordt uitgewerkt.

Dit onderwerp heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

7.1.3.2 Groen-blauwe dooradering

Omgevingsbeeld

Groen-blauwe dooradering zijn droge en natte landschapselementen, zoals (droge) ruigten, struwelen, bomenrijen en singels, sloten en poelen.

Ambitie

De landschapselementen zijn belangrijk voor het behoud van de biodiversiteit van het Drentse buitengebied. Deze biodiversiteit willen we behouden en stimuleren door het nemen van beheermaatregelen, waarvoor het agrarisch collectief verantwoordelijk is.

Uitvoering

De realisatie van de groen-blauwe dooradering is onderdeel van het **Uitvoeringsprogramma Natuurlijk Platteland**.

In het provinciale **Flora- en faunabeleidsplan** en **Natuurbeheerplan** is meer gedetailleerd vastgelegd langs welke sporen van beleven, benutten en beschermen de groen-blauwe dooradering wordt uitgewerkt.

Dit onderwerp heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

7.1.3.3 Multifunctionele verbindingen

Omgevingsbeeld

Multifunctionele verbindingen zijn verbindingen die de verschillende natuurgebieden binnen het Natuurnetwerk Nederland verbinden. Deze verbindingen kunnen naast een verbindende functie voor natuur ook een recreatieve functie hebben. Bij de ontwikkeling van deze verbindingen wordt gezocht naar passende economische functies binnen deze verbindingen.

Ambitie

Multifunctionele verbindingen zijn belangrijk voor de verspreiding van soorten tussen de verschillende gebieden van het Natuurnetwerk Nederland voor gezonde populatie plant- plant en diersoorten. Ze dragen daarmee bij aan de instandhouding en verbetering van de biodiversiteit. Net als **ecologische verbindingen** zijn multifunctionele verbindingen ook belangrijk om ontsnippering van de Drentse natuur te voorkomen.

Een aantal verbindingen gaan we versterken door ze op te nemen in een gebiedsontwikkeling of door ze te verbinden aan een (economisch-sociale) ontwikkelopgave. Zo willen we op langere termijn (2040) het Dwingelderveld via Havelte en het Drents-Friese Wold verbinden met de boswachterijen van Grolloo en Schoonloo. Ook willen we de bestaande verbinding tussen het Dwingelderveld en de boswachterijen van Grolloo en Schoonloo via het Scharreveld versterken.

Uitvoering

De realisatie van de multifunctionele verbindingen is onderdeel van het **Uitvoeringsprogramma Natuurlijk Platteland**.

In het provinciale **Flora- en faunabeleidsplan** en **Natuurbeheerplan** is meer gedetailleerd vastgelegd langs welke sporen van beleven, benutten en beschermen de multifunctionele verbindingen wordt uitgewerkt.

Dit onderwerp heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

7.1.3.4 Barrières

Omgevingsbeeld

Buiten de ecologische verbindingen is de infrastructuur, zoals wegen en waterlopen, vaak een onneembare barrière voor planten en dieren.

Ambitie

Wij stimuleren beheerders van infrastructuur om deze passeerbaar te maken, onder andere door de aanleg van faunavoorzieningen voor de instandhouding en verbetering van de biodiversiteit. Waar wij zelf betrokken zijn bij onderhoudswerkzaamheden van infrastructuur, benutten we kansen voor de aanleg van faunavoorzieningen door ‘**werk met werk**’ te maken. Net als ecologische verbindingen en multifunctionele verbindingen is het voorkomen van barrières ook belangrijk voor de ontsnippering van de Drentse natuur.

Wij zien het als een provinciaal belang om verkeersslachtoffers en ongevallen te voorkomen met het passeerbaar maken van barrières voor planten en dieren.

Uitvoering

De realisatie van het passeerbaar maken van barrières is onderdeel van het **Uitvoeringsprogramma Natuurlijk Platteland**.

In het provinciale **Flora- en faunabeleidsplan** en **Natuurbeheerplan** is meer gedetailleerd vastgelegd langs welke sporen van beleven, benutten en beschermen de barrières wordt uitgewerkt.

7.1.3.5 Boerenlandvogels

Omgevingsbeeld

Boerenlandvogels zijn een belangrijk onderdeel van de biodiversiteit. Speciale aandacht vragen de akker- en weidevogels. De populatie van deze vogels is de afgelopen decennia sterk afgenomen.

Ambitie

Wij stimuleren maatregelen die gericht zijn op de instandhouding van boerenlandvogels, bijvoorbeeld door het ondersteunen van vrijwilligers bij het beschermen van de steenuil.

Wij stimuleren agrariërs om hun bedrijfsvoering zo aan te passen dat akker- en weidevogels daar een goed leefgebied hebben.

Leefgebieden akkervogels

Wij beschermen akkervogels in gebieden waar nog levenskrachtige populaties akkervogels voorkomen, de zogenaamde leefgebieden open **akker**.

Leefgebieden weidevogels

Wij beschermen weidevogels en concentreren onze beschermingsmaatregelen daarbij in de gebieden waar nog levenskrachtige populaties weidevogels voorkomen, de zogenaamde leefgebieden open grasland.

Op basis van de (inter)nationaal beschermde soorten, waar wij een verantwoordelijkheid hebben, aangevuld met soorten die kenmerkend zijn voor Drenthe ligt het accent in Drenthe

vooral op de leefgebieden van akkervogels. Omdat in de leefgebieden open akker en graslanden meer soorten kunnen voorkomen, wordt nu gekeken naar boerenlandvogels.

Uitvoering

De realisatie van bescherming van boerenlandvogels is onderdeel van het **Uitvoeringsprogramma Natuurlijk Platteland**.

De beheermaatregelen voor akkervogels worden genomen door samenwerkingsverbanden van boeren, de agrarische collectieven. Wij stimuleren initiatieven voor akkervogelbeheer en monitoren de akkervogelstand.

Het weidevogelbeheer wordt georganiseerd door de agrarische collectieven. Wij zetten instrumenten in om het weidevogelbeheer te stimuleren en wij monitoren de weidevogelstand.

In het provinciale **Flora- en faunabeleidsplan** en **Natuurbeheerplan** is meer gedetailleerd vastgelegd langs welke sporen van beleven, benutten en beschermen de boerenlandvogels wordt uitgewerkt.

Provinciale Staten in 2017 heeft een plan van aanpak akker- en weidevogels vastgesteld. Dit wordt nu verbreed met boerenlandvogels. Dit onderwerp heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

7.1.4 Nationale parken

Omgevingsbeeld

Drenthe kent drie Nationale Parken, het Drents-Friese Wold, het Dwingelderveld en het Drentsche Aa-gebied.

Ambitie

De Nationale Parken hebben bijzondere natuur en kernkwaliteiten. We werken aan de robuustheid hiervan en het behoud van de kernkwaliteiten die hier samen komen. Wij hebben een ambitie om de natuurkwaliteit in deze gebieden te behouden en verder te ontwikkelen in combinatie met beleving. Wij geven in deze gebieden voorrang aan:

- het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen van **Natura 2000-gebieden**;
- het verminderen van de belasting door licht, geluid en gemotoriseerd verkeer;
- het herstel van de hydrologische situatie, gericht op de instandhoudingsdoelstelling van Natura 2000-gebieden.

Ons toekomstbeeld is gericht op natuurgebieden die ecologisch en toeristisch optimaal zijn ingericht.

Uitvoering

De Nationale Parken zijn onderdeel van het **Uitvoeringsprogramma Natuurlijk Platteland**. Dit onderwerp heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

7.1.4.1 Drentsche Aa

Omgevingsbeeld

Het Nationaal Park is gericht op een duurzaam functionerend beek- en esdorpenlandschap, dat wil zeggen ecologisch houdbaar, economisch vitaal en sociaal aanvaardbaar. Het Drentsche

Aa-gebied is een bijzonder Nationaal Park en heeft een zogenaamde verbrede doelstelling; er is ook ruimte voor landbouw. Er liggen 21 dorpen in het gebied. De formele titel is ‘Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa’. De inzet is gericht op het totale stroomgebied (34.000 ha): van brongebied tot benedenloop, inclusief het Hart van Drenthe.

Het gebied kent een kwalitatief grote ecologische kwaliteit in een samenhangend landschap, waarbinnen meerdere internationaal aantrekkelijke natuurgebieden zijn gelegen. Deze natuurgebieden onderscheiden zich binnen Nederland én internationaal in kwaliteit (diversiteit aan soorten binnen één samenhangend ecosysteem), aanwezigheid van natuurlijke processen en schaalgrootte. De natuurlijke, landschappelijke en culturele erfgoedwaarden hebben unieke kenmerken in internationaal opzicht en worden ook als zodanig uitgedragen.

Ambitie

Wij zetten in op behoud en ontwikkeling van de kernkwaliteiten landschap, natuur, cultuurhistorie, rust, archeologie en aardkundige waarden, met als doel de samenhang en de ontwikkeling van afzonderlijke kernkwaliteiten te versterken. Wij streven naar een optimale inrichting van het gebied voor ecologie en toerisme, waarbij internationaal hoogwaardige water- en natuurkwaliteit (KRW en Natura 2000) voorop staan. Dit levert een inspirerende en dynamische omgeving op, waar cultuurhistorie, natuur en landschap hun verhaal vertellen. Hier kun je wonen, werken en recreëren in een bijzonder aantrekkelijk landschap. De ambities in de Drentsche Aa dragen bij aan een robuust natuur- en watersysteem als schone bron voor drinkwaterwinning en het versterken van de **Uitwerking ruimtelijke kwaliteit**.

Het Nationaal Park Drentsche Aa is partner van **De Hondsrug UNESCO GLOBAL GEOPARK**.

Uitvoering

Het Nationaal Park Drentsche Aa is onderdeel van de **Uitvoeringsprogramma's Natuurlijk Platteland**, Vrijtijdseconomie en Toekomstgerichte landbouw.

De opgaven voor een duurzaam functionerend Beek- en esdorpenlandschap zijn uitgewerkt en voorzien van gewenste **ontwikkelrichting in het Beheer-, inrichtings- en ontwikkelingsplan Drentsche Aa 2.0**.

Het Overlegorgaan Drentsche Aa geeft gevraagd en ongevraagd advies aan Gedeputeerde Staten over de ontwikkeling in het Drentsche Aa-gebied.

De samenwerking van het Nationaal Park Drentsche Aa en het UNESCO Global Geopark De Hondsrug is vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst (2017).

Dit onderwerp heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

7.1.4.2 Zuidwest Drenthe

Omgevingsbeeld

De kerngebieden zijn met elkaar verbonden via beekdalen en talrijke landschapselementen, in een overwegend agrarisch gebied, met landbouw en ruimte voor nieuwe functies. Hierin geworteld liggen de dorpen van Zuidwest-Drenthe, die in evenwicht zijn met natuur en landschap. Dit levert een inspirerende en dynamische omgeving op, waar cultuurhistorie, natuur en landschap hun verhaal vertellen. Hier kun je wonen, werken en recreëren in een bijzonder aantrekkelijk landschap.

Ambitie

We versterken de internationaal aantrekkelijke natuurkernen in een samenhangend landschap. De natuurkernen zijn onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland en zijn **Natura 2000-gebieden**. We streven daarmee naar de instandhouding en verbetering van de biodiversiteit. Ook streven we naar het versterken van de **Uitwerking kernkwaliteiten** landschap, natuur, cultuurhistorie, rust, archeologie en aardkundige waarden en het versterken van de toeristisch-recreatieve potentie van het gebied. De natuurlijke, landschappelijke en culturele erfgoedwaarden hebben in samenhang unieke kenmerken, in internationaal opzicht, en deze worden door ons ook als zodanig uitgedragen. Ons toekomstbeeld is gericht op natuurgebieden die ecologisch en toeristisch optimaal zijn ingericht.

Nationaal Park Drents-Friese Wold

In het Drents-Friese Wold geven we ruimte aan natuurlijke processen, waarbij menselijk ingrijpen in beheer tot een minimum wordt beperkt. In deze kerngebieden kan de mens onze oernatuur beleven. In de randzones zijn overgangszones met recreatie en toekomstbestendige grondgebonden landbouw, die geen negatieve effecten hebben op de hoge natuurkwaliteit.

Nationaal Park Dwingelderveld

In het Nationaal Park Dwingelderveld is het behoud en herstel van natte heide en actief hoogveen het doel. Daarbij hoort beheer met onder andere gescheperde kuddes. Daarbij wordt rekening gehouden met de aardkundige en archeologische waarden in het gebied. In de randzones zijn overgangszones met recreatie en toekomstbestendige grondgebonden landbouw, die geen negatieve effecten hebben op de hoge natuurkwaliteit.

Uitvoering

De ambities voor Zuidwest-Drenthe zijn onderdeel van de **Uitvoeringsprogramma's Natuurlijk Platteland** en Vrijtijdseconomie.

Dit onderwerp heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

8 Uitwerking robuust en klimaatbestendig watersysteem

8.1 Klimaatbestendig watersysteem

Ambitie

We streven naar een robuust watersysteem dat in staat is de gevolgen van klimaatverandering zodanig op te vangen, dat de risico's op wateroverlast en watertekort, nu en in de toekomst, beperkt tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau. Door water vast te houden, ontwikkelen we een zo'n groot mogelijke voorraad zoet grondwater. Het grond- en oppervlaktewater heeft daarbij een goede kwaliteit, gebaseerd op de normen van de **Kaderrichtlijn Water (KRW)**.

Uitvoering

Onze inzet bepalen we samen met de stakeholders. We streven, samen met de waterschappen, naar een klimaatbestendig watersysteem. Dit onderwerp heeft ook doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

8.1.1 Oppervlaktewater kwantiteit

Ambitie

Wij streven naar een robuust, duurzaam, veerkrachtig en klimaatbestendig watersysteem voor landbouw, natuur en wonen. Dit is zodanig ingericht dat de risico's op wateroverlast en watertekort tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau beperkt blijven, met bijzondere aandacht voor de beekdalen. Bovendien is dit een watersysteem dat de gevolgen van klimaatverandering kan opvangen. Alle Drentse watersystemen vinden hun oorsprong in Drenthe. Dit geeft unieke mogelijkheden om de potenties van de watersystemen optimaal te benutten. De watersysteembenadering is daarom een van de ordenende principes in ons omgevingsbeleid. Dat wil zeggen: in de fysieke omgeving gaan we bij de functietoekenning, de inrichting, het beheer en bij het gebruik uit van de eigenschappen en potenties van het watersysteem. Daarbij handhaven of herstellen we de natuurlijke veerkracht van het watersysteem om extreme omstandigheden op te vangen. Daarvoor heeft het watersysteem in de toekomst meer ruimte nodig dan nu.

Klimaatverandering heeft als gevolg dat er in de winter meer neerslag valt en in het voorjaar en de zomer vaker perioden met droogte en hoge temperatuur voorkomen. Het wordt niet alleen droger, ook komen er in de zomer vaker heftige buien voor. Dit leidt tot wateroverlast in de bebouwde kom en in de landbouw. Droogte betekent dat beken en waterlopen kunnen droogvallen en grondwaterstanden gaan dalen. Langere en heviger perioden van droogte kunnen leiden tot economische schade, met name voor de landbouw en schade voor landschap en natuur.

Uitvoering

Wij doen dit door, samen met de partners, te faciliteren, stimuleren, inspireren en kennis te delen. Het proces zal leiden tot afspraken en nieuwe kaders.

8.1.1.1 Functioneel waterbeheer

Ambitie

De provincie streeft naar een duurzaam en veerkrachtig watersysteem.

De waterschappen stemmen de waterhuishouding af op de functies landbouw, natuur en multifunctioneel en leggen dit vast in het waterbeheerplan en nemen desgewenst maatregelen. Wanneer bij aanpassing van de waterhuishoudkundige inrichting ongewenste effecten in aangrenzende functies dreigt op te treden dan geldt de strategie:

(1) adapteren (2) compenseren of (3) heroverwegen. Dit betekent dat bij waterhuishoudkundige inrichtingsprojecten, indien nodig, maatregelen worden genomen om negatieve effecten te voorkomen. Als dit niet mogelijk blijkt, wordt gezocht naar compensatie met bijvoorbeeld (ruil)grond of in de vorm van een schadevergoeding. Indien deze laatste stap niet haalbaar is wordt het gehele project heroverwogen.

Veenoxidatie kan leiden tot het dalen van het maaiveld, waardoor de waterhuishoudkundige condities ongeschikt worden voor de aanwezige functies. Daarnaast komt bij veenoxidatie een aanzienlijke hoeveelheid CO₂ en nitraat vrij. Bij gebiedsontwikkeling streven wij, daar waar dit van toepassing is, naar vermindering van veenoxidatie. Wij zullen dit inbrengen als onderdeel van de toepassing van het Combinatiemodel zoals dat is uitgewerkt in paragraaf 3.2.4. (Methodiek van het Combinatiemodel) en bij de uitvoering van ons natuurbeleid zoals opgenomen in het Programma Natuurlijk Platteland.

8.1.1.1.1 Landbouw

Ambitie

De waterhuishouding voorgebieden met de aanduiding landbouwgebieden, binnen de mogelijkheden van het watersysteem en onder normale meteorologische omstandigheden, afgestemd op optimale productieomstandigheden voor de landbouw. Het hierbij behorende grondwaterregime is afhankelijk van de combinatie van grondgebruik en grondsoort. De **beekdalen** nemen hierbinnen een bijzondere positie in.

We willen de huidige zoetwatervoorziening behouden en wij stimuleren de zelfvoorziening om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen. Belangrijk daarbij is dat de voorraad grondwater die, mits zorgvuldig beheerd, meer benut kan worden.

Uitvoering

Op grond van de Waterwet legt de provincie in het Regionaal Waterplan de functies van het watersysteem vast. Dit is kaderstellend voor de waterschappen. Het Regionaal Waterplan is onderdeel van de Omgevingsvisie.

De aanduiding en omschrijving van de landbouwgebieden geeft richting aan het gewenste grond- en oppervlaktewaterregime dat door de waterschappen wordt uitgewerkt.

8.1.1.1.2 Multifunctioneel

Ambitie

De waterhuishouding is in de multifunctionele gebieden, binnen de mogelijkheden van het watersysteem en onder normale meteorologische omstandigheden, afgestemd op optimale productieomstandigheden voor de landbouw, met instandhouding van de natuurlijke verschillen tussen hoog en laag. De **beekdalen** nemen hierbinnen een bijzondere positie in.

We willen de huidige zoetwatervoorziening behouden en wij stimuleren de zelfvoorziening om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen. Belangrijk daarbij is dat de voorraad grondwater die, mits zorgvuldig beheerd, meer benut kan worden.

Uitvoering

Op grond van de Waterwet legt de provincie in het Regionaal Waterplan de functies van het watersysteem vast. Dit is kaderstellend voor de waterschappen. Het Regionaal Waterplan is onderdeel van de Omgevingsvisie.

De aanduiding en omschrijving van de multifunctionele gebieden geeft richting aan het gewenste grond- en oppervlaktewaterregime dat door de waterschappen wordt uitgewerkt

8.1.1.1.3 Natuur

Ambitie

De waterhuishouding wordt in de gebieden met de aanduiding robuuste natuur afgestemd op de natuurdoelen. Het bijbehorende grondwaterregime is afhankelijk van de randvoorwaarden die het natuurdoel stelt. De waterhuishouding sluit zo dicht mogelijk aan op de natuurlijke waterhuishouding, waarbij we zo veel mogelijk water vasthouden. Bij het herstel van hydrologisch condities geven we prioriteit aan Natura2000-gebieden en voeren de maatregelen uit zoals is vastgelegd in de Programmatische Aanpak Stikstof.

Uitvoering

Op grond van de Waterwet legt de provincie in het Regionaal Waterplan de functies van het watersysteem vast. Dit is kaderstellend voor de waterschappen. Het Regionaal Waterplan is onderdeel van de Omgevingsvisie.

De aanduiding en omschrijving van de robuuste natuurgebieden geeft richting aan het gewenste grond- en oppervlaktewaterregime dat door de waterschappen wordt uitgewerkt

8.1.1.1.4 Oppervlaktewater voor drinkwater

Ambitie

We streven naar schoon grond- en oppervlaktewater voor mens, natuur, landbouw en drinkwatervoorziening. De oppervlaktewaterkwaliteit voldoet aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water 2021.

Bij Glimmen/De Punt wordt oppervlaktewater uit de Drentsche Aa ingenomen voor de openbare drinkwatervoorziening. Wij streven naar het behoud en, indien mogelijk, versterken van de basisafvoer. Het oppervlaktewater moet voldoen aan de normen die voor die deze functie zijn vastgelegd in het **Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water (BKMW)**.

Uitvoering

Op grond van de Waterwet legt de provincie in het Regionaal Waterplan de functies van het watersysteem vast. Dit is kaderstellend voor de waterschappen. Het Regionaal Waterplan is onderdeel van de Omgevingsvisie.

8.1.1.2 Wateroverlast

Ambitie

Het watersysteem moet zodanig zijn ingericht dat risico's op wateroverlast en watertekort tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau beperkt blijven.

Provinciaal belang

Een duurzaam en veerkrachtig watersysteem. Dit houdt in een watersysteem dat op orde is om de te verwachten gevolgen van klimaatverandering op te vangen.

Het watersysteem moet zodanig zijn ingericht dat risico's op wateroverlast en watertekort tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau beperkt blijven.

8.1.1.2.1 Regionale wateroverlast

Ambitie

We streven naar een duurzaam en veerkrachtig watersysteem. Dit houdt in een watersysteem dat op orde is om de te verwachten gevolgen van klimaatverandering op te vangen. Het watersysteem moet zodanig zijn ingericht dat risico's op wateroverlast en watertekort tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau beperkt blijven.

Het watersysteem voldoet aan de normen voor regionale wateroverlast. De normering bakent de zorgplicht en inspanningsverplichting af die de waterbeheerder heeft op het vlak van het voorkomen, dan wel beperken van ontoelaatbare wateroverlast door inundatie (overstroming) vanuit oppervlaktewater ten gevolge van neerslag.

Functie	Grondgebruik	Toelaatbare inundatiekans *)
Landbouw en multifunctioneel	Grasland	1 keer per 10 jaar
	Akkerbouw	1 keer per 25 jaar
	Hoogwaardige land- en tuinbouw	1 keer per 50 jaar
	Glastuinbouw	1 keer per 50 jaar
Stedelijk	Bebouwd gebied	1 keer per 100 jaar
Natuur	Natuur	N.v.t.
Beekdal	Landbouw	Vast te stellen na gebiedsproces
	Natuur	N.v.t.

*) Bij de inundatiekans geldt een maaiveldcriterium. Bij grasland hoeft 5% van de oppervlakte niet te voldoen aan de norm. Bij akkerbouw, hoogwaardige land- en tuinbouw en glastuinbouw 1%. Voor bebouwd gebied is het maaiveldcriterium 0%.

De in de tabel opgenomen inundatiekansen geven richting aan een gebiedsproces op basis waarvan de waterschappen een voorstel doen voor een kaart met de normen voor wateroverlast. De provincie neemt deze kaart op in de Provinciale Omgevingsverordening. De kaart wordt periodiek door de waterschappen getoetst en gerapporteerd aan Gedeputeerde Staten.

8.1.1.2.2 Regionale keringen

Ambitie

We streven naar een duurzaam en veerkrachtig watersysteem. Dit houdt in een watersysteem dat op orde is om de te verwachten gevolgen van klimaatverandering op te vangen. Het watersysteem moet zodanig zijn ingericht dat risico's op wateroverlast en watertekort tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau beperkt blijven.

De regionale keringen moeten voldoen aan de veiligheidsnorm voor waterstanden die eens in de honderd of tweehonderd jaar voorkomen. Regionale keringen moeten grote schade of maatschappelijke ontwrichting voorkomen bij extreme waterstanden. Op grond van de Waterwet stelt de provincie de normen voor de regionale keringen vast. Voor alle regionale keringen hebben Gedeputeerde Staten maatgevende hoogwaterstanden vastgesteld. Deze worden, indien nodig, om de zes jaar aangepast. De waterschappen zorgen ervoor dat de regionale keringen worden getoetst en rapporteren hierover aan Gedeputeerde Staten.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft een kaderstellende doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

8.1.1.2.3 Robuuste beekdalen

Ambitie

Wij streven naar robuuste beekdalen in 2030. Robuuste beekdalen zijn bestand tegen een grotere hoeveelheid neerslagwater, die zich, als gevolg van de klimatologische veranderingen, verzamelt in de beekdalen. Hierbij wordt de afvoer niet afgewenteld op een ander gebied of verschoven naar de toekomst. Bij veel neerslag is er kans op water op het maaiveld. Bestaande functies moeten zich aanpassen aan deze gevolgen van klimaatverandering. De opgave en urgentie in de beekdalen is verschillend en daarom is er ruimte voor maatwerkoplossingen. In een gebiedsgerichte aanpak wordt in het voortraject veel aandacht geschonken aan het betrekken van grondeigenaren en andere belanghebbenden.

In de beekdalen worden kapitaalintensieve functies zo veel mogelijk geweerd. Bij kapitaalintensieve functies is er bij wateroverlast sprake van een grote schade. Kapitaalintensieve functies zijn onder andere woon- en werkgebieden, glastuinbouw, kwekerijen en intensieve veehouderijen. Nieuwe kapitaalintensieve functies in beekdalen zijn alleen toegestaan als aan de vier voorwaarden is voldaan:

1. er is sprake van een zwaarwegend maatschappelijk belang;
2. er zijn geen alternatieven;
3. de functie vormt op de locatie geen feitelijke belemmering om in de toekomst de afvoer- en bergingscapaciteit van het regionale watersysteem te vergroten;
4. het negatieve effect op het watersysteem wordt in het plan gecompenseerd.

In de beekdalen worden geen beperkingen opgelegd aan bestaande bedrijfsgebouwen van een grondgebonden landbouwbedrijf zonder kapitaalintensieve tweede tak.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft ook doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

8.1.1.2.4 Waterbergingsgebied

Ambitie

Wij zorgen er voor dat de functie waterberging in de bergingsgebieden langjarig gehandhaafd blijft. Waterberging is het tijdelijk opslaan van grote hoeveelheden water. Deze maatregel wordt ingezet als grootschalige wateroverlast voorkomen moet worden en alle andere maatregelen tekortschieten.

We streven naar een duurzaam en veerkrachtig watersysteem. Dit houdt in een watersysteem dat op orde is om de te verwachten gevolgen van klimaatverandering op te vangen.

De doelstelling is een watersysteem dat zodanig is ingericht dat risico's op wateroverlast en watertekort tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau beperkt blijven

Uitvoering

Dit onderwerp heeft ook doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

8.1.1.3 Wateraanvoer

Ambitie

Wij prioriteren de verdeling van water in zeer droge periodes. De waterschappen voeren water aan vanuit de Vecht en het IJsselmeer om de gevolgen van droogte zoveel mogelijk te voorkomen. In zeer droge periodes kan er een tekort aan water ontstaan. Op dat moment treedt de verdringingsreeks in werking, waarin geregeld is welke zoetwaterafhankelijke functies nog wel water krijgen en welke niet. De verdringingsreeks bestaat uit een nationaal deel waarin veiligheid en het voorkomen van onomkeerbare schade aan (on)gebouwde omgeving en de watervoorziening van nutsvoorziening prioriteit hebben bij de verdeling van het water. De provincie geeft vervolgens aan hoe de rest van het beschikbare water wordt verdeeld. Wij geven daarbij prioriteit aan kleinschalig hoogwaardig gebruik, zoals de onttrekking van proceswater voor de industrie en gietwater voor de tuinbouw. In Noord-Nederland is afgesproken om de prioritering op elkaar af te stemmen. De regionale prioritering is opgenomen in de Provinciale Omgevingsverordening.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft een kaderstellende doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

8.1.1.4 Water in de stad

Ambitie

We streven naar een duurzaam en veerkrachtig watersysteem. Dit houdt in een watersysteem dat op orde is om de te verwachten gevolgen van klimaatverandering op te vangen. Het watersysteem moet zodanig zijn ingericht dat risico's op wateroverlast en watertekort tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau beperkt blijven.

Wij vinden dat bij de ontwikkelingen van steden en bebouwd gebied rekening moet worden gehouden met de gevolgen van klimaatverandering. Als gevolg van klimaatverandering zullen zich extremere weersomstandigheden voordoen. Dit leidt tot perioden met veel neerslag in de winter, maar ook tot hevige buien in de zomer. In droge perioden neemt hittestress toe, waardoor meer behoefte ontstaat aan afkoeling voor mens en (huis)dier.

Belangrijk is dat huiseigenaren, bedrijven en instellingen terughoudend zijn met het aanleggen van meer verhard oppervlak. Het aanleggen van vegetatiedaken en het opvangen en hergebruiken van regenwater kunnen bijdragen aan de stedelijke wateropgave. Bij aanpassing van gebouwen en infrastructuur wordt rekening gehouden met vitale functies; de zogenaamde meerlaagsveiligheid. De infrastructuur is dusdanig ingericht dat kwetsbare groepen ook bij wateroverlast geëvacueerd of geholpen kunnen worden.

Voor de meer extreme afvoerpieken is extra ruimte in de bebouwde kom nodig. Als die ruimte er niet is kan, in overleg met het waterschap, een oplossing buiten het stedelijk gebied worden gezocht. Wij streven er naar dat de wateropgave in stedelijk gebied met behulp van een zogenaamde waterstresstest in kaart wordt gebracht en dat de gemeente de wateropgave opneemt in de structuurvisie. De provincie gaat samen met waterschappen en gemeenten bevorderen dat bij de ruimtelijke planning en inrichting rekening wordt gehouden met klimaatverandering, zowel binnen als buiten de bebouwde kom.

Water in de stad heeft een aantal belangrijke nevenfuncties. Zo kan het bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit, biedt het mogelijkheden tot recreatie en draagt het bij aan het beperken van de gevolgen van hitte. Wanneer vroeg in de ontwerpfase rekening wordt gehouden met de wateropgaven, biedt dit kansen voor deze nevenfuncties in **steden**. Ook veiligheid en volksgezondheid stellen randvoorwaarden aan de inrichting en de kwaliteit van het stedelijk water.

Uitvoering

Wij doen dit door, samen met de partners, te faciliteren, te stimuleren, te inspireren en kennis te delen.

8.1.2 Oppervlaktewater kwaliteit

Omgevingsbeeld

Schoon grond- en oppervlaktewater voor mens, natuur, landbouw en drinkwatervoorziening zijn belangrijk. Wij willen een goede kwaliteit van het oppervlaktewater. Het grondgebruik heeft invloed op grond- en oppervlaktewater. Zo staat de kwaliteit onder druk door het gebruik van mest- en gewasbeschermingsmiddelen in de landbouw, in gezuiverd rioolwater en rioolwateroverstorten. Conform de afspraken in de Delta-aanpak waterkwaliteit en zoetwater gaan we uitvoering van maatregelen voor een betere waterkwaliteit faciliteren. Dit doen we in goede samenwerking met de waterschappen en de landbouw.

Ambitie

De oppervlaktewaterkwaliteit voldoet aan de doelen van de **Kaderrichtlijn Water 2021**.

8.1.2.1 Kaderrichtlijn Water oppervlaktewaterlichamen

Omgevingsbeeld

De oppervlaktewaterlichamen moeten voldoen aan de Kaderrichtlijn Water (KRW). Voor de periode tot 2021 zijn de doelen concreet vastgelegd in het **Besluit Europese Kaderrichtlijn Water provincie Drenthe (2016 – 2021)**, vastgesteld door Provinciale Staten op 23 september 2015. Hierin zijn per waterlichaam de huidige toestand, de doelen en maatregelen in factsheets vastgelegd.

Ten aanzien van de overige wateren willen we uiterlijk in 2021 de ecologische doelen vastleggen van een aantal bijzonder waardevolle wateren. In overleg met de waterschappen wordt geïnterviewd om welke wateren het gaat, waarbij zeker de wateren die binnen de Natura 2000-gebieden belangrijke habitattypen herbergen of ondersteunen, in aanmerking komen. Het streven is om uiterlijk in 2021 de ecologische doelen daarvan vast te leggen.

Ambitie

Wij streven naar schoon grond- en oppervlaktewater voor mens, natuur, landbouw en drinkwatervoorziening. De doelstelling is dat de oppervlaktewaterkwaliteit voldoet aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water 2021.

Uitvoering

Middels programma's en eventuele subsidieregelingen wordt de uitvoering gedaan.

8.1.2.2 Zwemwater

Omgevingsbeeld

De provincie wijst op grond van de Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden jaarlijks de locaties voor **zwemwater** aan. De waterschappen stellen op grond van de EU-zwemwaterrichtlijn (2006) voor iedere zwemwaterlocatie een zwemwaterprofiel op. Hierin zijn onder meer beschreven de toestand van het water, de mogelijke vervuilingsbronnen en de benodigde maatregelen (zowel gericht op kwaliteit als op veiligheid).

Ambitie

Wij streven ernaar dat we voldoen aan EU-richtlijn voor schoon en veilig zwemwater

8.1.3 Grondwaterkwantiteit

Ambitie

Wij zorgen voor het behoud van onze grondwatervoorraad met een goede waterkwaliteit. De Drentse grondwatervoorraad vertegenwoordigt een grote waarde en wordt daarom ook wel aangeduid als het blauwe goud. De grondwatervoorraad wordt duurzaam benut, dat wil zeggen dat het gebruik later dan en door anderen mogelijk blijft. Het grondwater wordt gebruikt voor drinkwater, natuur, landbouw en het leveren van energie. Ook is grondwater beschikbaar voor hoogwaardige toepassing in de industrie, waarbij we streven naar een meervoudig gebruik van het grondwater.

Uitvoering

Wij doen dit door, samen met de partners, te faciliteren, stimuleren, inspireren en kennis te delen.

8.1.3.1 Grondwater voor de openbare drinkwatervoorziening

Ambitie

Een zo groot mogelijke voorraad zoet grondwater van een goede kwaliteit, beschikbaar voor mens en natuur.

Wij dragen zorg voor de bronnen van de openbare drinkwatervoorziening. Voor de drinkwatervoorziening wordt over het algemeen grondwater gebruikt, omdat grondwater de beste grondstof is en tegen relatief lage kosten geschikt kan worden gemaakt voor drinkwater. Het Drentse grondwater wordt benut voor de drinkwatervoorziening van Drenthe, een deel van de provincie Groningen en Noordwest-Overijssel.

Aan de locaties van bestaande winningen voor de openbare drinkwatervoorziening hebben we de functie grondwater voor de openbare drinkwatervoorziening toegekend. Bij de inrichting van een grondwaterwinning staat de duurzaamheid van de winning voorop. We geven hierbij de voorkeur aan een integrale benadering. Daarbij worden de effecten op de omgeving geminimaliseerd, bijvoorbeeld door het oppervlaktewaterbeheer aan te passen.

Het doel is een strategische grondwatervoorraad die toereikend is om te voldoen aan de vraag voor drinkwater in 2040.

8.1.3.1.1 Drents Plateau

Ambitie

Als gevolg van klimaatverandering nemen ook de perioden met droogte toe. Op het Drents Plateau houden we zoveel mogelijk water vast om droogte te overbruggen. Hierdoor is de landbouw gedeeltelijk zelfvoorzienend en wordt verdroging van natuur zoveel mogelijk voorkomen.

De grondwatervoorraad wordt, waar mogelijk, verhoogd. We streven naar het zoveel mogelijk vasthouden van water in natuurgebieden. Naalddhout moet worden vervangen door loofhout of korte vegetaties. In de landbouwgebieden stimuleren we een optimaal bodembeheer. De bedrijfsvoering in de landbouw moet gericht zijn op het zuinig omgaan met water.

We streven naar een zo groot mogelijke voorraad zoet grondwater van een goede kwaliteit, beschikbaar voor mens en natuur.

8.1.3.1.2 Wateroogstgebied Hunze

Ambitie

We houden zoveel mogelijk water vast in het stroomgebied van de Hunze, met het oog op compensatie van grondwaterwinningen in de benedenloop. Uiterlijk in 2019 is duidelijk of in het Hunzedal een aanvullende strategische grondwatervoorraad moet worden aangewezen om een mogelijke sterke groei in de vraag naar drinkwater te kunnen opvangen. Hiermee geven wij invulling aan de afspraak in de Structuurvisie voor Ondergrond dat de provincies inzichtelijk maken hoe de drinkwatervoorziening is veiliggesteld, zelfs in het geval de vraag (sterk) zou stijgen. Bij de uitwerking sluiten we aan bij de gebiedsontwikkeling in het Hunzedal.

Uitvoering

Wij doen dit door, samen met de partners, te faciliteren, stimuleren, inspireren en kennis te delen.

8.1.3.2 Potentieel gebied met grondwater voor openbare drinkwatervoorziening

Ambitie

De provincie is bevoegd gezag voor de vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen voor de openbare drinkwatervoorziening. Aanvragen voor gebieden die al de aanduiding 'grondwater voor de bereiding van drinkwater' hebben, verdienen de voorkeur. Verder letten we op de volgende aspecten:

- De gevolgen voor andere belangen zijn goed in beeld gebracht en de mogelijkheden om deze gevolgen technisch of financieel te compenseren, zijn maximaal benut;
- Mogelijke alternatieve locaties voor de onttrekking zijn onderzocht. De waterhuishoudkundige situatie is zodanig aangepast dat de effecten van de winning op de omgeving minimaal zijn, of er zijn positieve effecten voor andere belangen gerealiseerd;
- De drinkwaterwinning wordt, zo mogelijk, gecombineerd met één of meer andere functies;
- Bij aanvragen voor uitbreiding van de vergunningscapaciteit, bekijken we altijd het effect van de totale winning en de effecten van de winningen in de omgeving.

We streven naar een zo groot mogelijke voorraad zoet grondwater van goede kwaliteit.

Uitvoering

In de Provinciale Omgevingsverordening zijn nadere regels opgenomen voor de registratie van grondwateronttrekkingen en voor grondwateronttrekkingen die onder provinciale bevoegdheid vallen (artikel 6.4 van de Waterwet)..

8.1.3.3 Strategische grondwaterwinningen

Ambitie

Wij dragen zorg voor de bronnen van de openbare drinkwatervoorziening. In de gebieden die we globaal hebben aangeduid als strategische grondwaterwinning kan een waterleidingmaatschappij een vergunning aanvragen voor een strategische reservering voor de openbare drinkwatervoorziening. De reservering is bedoeld voor het geval er zich een calamiteit voordoet bij één van de bestaande grondwaterwinningen.

Het gaat om de globaal aangeduide locaties Darperweide (Zuidwest-Drenthe) en Kastelen Akkers (Hunzedal), waar op beide maximaal 4 miljoen m³/jaar gewonnen kan worden. Het waterleidingbedrijf kan een vergunning voor een strategische grondwaterwinning aanvragen. Op basis daarvan wordt de daadwerkelijke hoeveelheid te winnen grondwater bepaald en een grondwaterbeschermingsgebied ingesteld. De vergunning voor Assen-West van 1 miljoen m³/jaar is inmiddels verleend en hier is een grondwaterbeschermingsgebied aangewezen.

Uitvoering

De provincie is bevoegd gezag voor de vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen voor de openbare drinkwatervoorziening. Hierbij letten we op de volgende aspecten:

- De gevolgen voor andere belangen zijn goed in beeld gebracht en de mogelijkheden om deze gevolgen technisch of financieel te compenseren, zijn maximaal benut.
- De drinkwaterwinning wordt, zo mogelijk, gecombineerd met één of meer andere functies.
- Bij aanvragen voor uitbreiding van de vergunningcapaciteit, bekijken we altijd het effect van de totale winning en de effecten van de winningen in de omgeving.

In de Provinciale Omgevingsverordening zijn nadere regels opgenomen voor de registratie van grondwateronttrekking en voor grondwateronttrekkingen die onder provinciale bevoegdheid vallen (artikel 6.4 van de Waterwet). Pas na toepassing van Gedeputeerde Staten kan het waterleidingbedrijf een strategische vergunning inzetten.

8.1.3.4 Industriewater

Ambitie

We stellen grondwater beschikbaar voor hoogwaardig gebruik in de industrie. Bij hoogwaardig gebruik gaat het om het gebruik van het grondwater in het uiteindelijke product. Het gebruik van grondwater voor koeling is een voorbeeld van laagwaardig gebruik.

De grondwateronttrekking op een bedrijventerrein mag geen onaanvaardbare negatieve invloed hebben op de omgeving. Wij stimuleren ontwikkelingen die leiden tot waterbesparing of tot het hergebruiken van onttrokken water. Zowel binnen een bedrijf als tussen bedrijven onderling.

Bij het beoordelen van de effecten kijken we altijd naar de totale grondwateronttrekking in de omgeving. Voor grondwaterwinningen voor laagwaardig gebruik in de industrie wordt in principe geen vergunning verleend. We kunnen van dit standpunt afwijken als er geen alternatieven zijn voor het gebruik van grondwater of als deze alternatieven een groter nadelig effect op het milieu hebben.

Uitvoering

De provincie is bevoegd gezag voor de vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen voor industrie met een capaciteit groter dan 150.000 m³/jaar. (Voor aanvragen beneden de 150.000 m³ per jaar is het waterschap bevoegd gezag.) Wij letten op de volgende aspecten:

- De gevolgen voor andere belangen, waaronder de gevolgen voor verdroging, zijn goed in beeld gebracht.
- De effecten van de winning op de omgeving zijn minimaal, of er zijn positieve effecten voor andere belangen gerealiseerd. Bij het beoordelen van de effecten kijken we altijd naar de totale onttrekking in de omgeving.

Voor grondwaterwinningen voor laagwaardig gebruik in de industrie wordt in principe geen vergunning verleend. We kunnen van dit standpunt afwijken als er geen alternatieven zijn voor het gebruik van grondwater, of als deze alternatieven een groter nadelig effect op het milieu hebben

8.1.3.5 Kleine grondwateronttrekkingen voor drinkwater

Ambitie

Enkele (recreatie)bedrijven hebben een eigen grondwateronttrekking. Het water dat hiermee wordt gewonnen, kan, eventueel na behandeling, voor menselijke consumptie beschikbaar worden gesteld. Dat kan gaan om drinkwater of producten voor menselijke consumptie. Onze voorkeur gaat uit naar het aansluiten van deze kleine grondwateronttrekkingen voor menselijke consumptie op de openbare waterleiding. Waar aansluiting op de waterleiding niet mogelijk is, zoeken wij samen met de vergunninghouder naar mogelijkheden om de grondwaterwinning te beschermen, volgens de vereisten van de Kaderrichtlijn Water.

Uitvoering

Het waterschap is bevoegd gezag voor deze onttrekkingen

8.1.4 Grondwaterkwaliteit

Ambitie

Wij streven ernaar dat de grondwatervoorraad op orde blijft en dat de grondwaterkwaliteit voldoet aan de kwaliteitsnormen van de Kaderrichtlijn Water.

8.1.4.1 Kaderrichtlijn Water grondwaterlichamen

Ambitie

We streven naar schoon grond- en oppervlaktewater voor mens, natuur, landbouw en drinkwatervoorziening.

De grondwaterlichamen moeten voldoen aan de **Kaderrichtlijn Water 2021**. De Kaderrichtlijn Water stelt algemene eisen aan de kwaliteit van het grondwater, als ook aan de beschikbaarheid van het grondwater. Daarnaast worden er eisen gesteld aan het grondwater in relatie tot oppervlaktewaterlichamen, natte natuur en grondwater dat benut wordt voor menselijke consumptie (drinkwater). De algemene eisen hebben betrekking op de kwantiteit en de kwaliteit van het aanwezige. Uitgangspunt is dat de grondwatervoorraad op orde blijft en dat de grondwaterkwaliteit voldoet aan de kwaliteitsnormen.

Voor de periode tot 2021 zijn de doelen concreet vastgelegd in het **Besluit Europese Kaderrichtlijn Water provincie Drenthe (2016 – 2021)**, vastgesteld door Provinciale Staten op 23 september 2015.

8.1.4.2 Grondwaterbescherming

Ambitie

Wij zorgen voor een extra bescherming van de kwaliteit van het grondwater in de directe omgeving van grondwaterwinningen voor de openbare drinkwatervoorziening. Op grond van de Kaderrichtlijn Water streven wij ernaar dat, met een minimale zuiveringsinspanning, van grondwater drinkwater kan worden gemaakt.

Uitvoering

Dit onderwerp heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

8.1.4.2.1 Waterwingebied

Ambitie

Schoon grond- en oppervlaktewater voor mens, natuur, landbouw en drinkwatervoorziening.

In een waterwingebied is de hoofdfunctie het winnen van grondwater ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening. Het waterbedrijf legt het te voeren beheer vast in een beheerplan.

Uitvoering

Dit heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

8.1.4.2.2 Grondwaterbeschermingsgebied

Ambitie

Wij weren bepaalde activiteiten die een risico vormen voor de grondwaterkwaliteit en stimuleren functies die bijdragen aan het behoud of verbeteren van de grondwaterkwaliteit.

Voor alle achttien gebieden zijn **gebiedsdossiers** opgesteld die periodiek worden geactualiseerd. Hierin is informatie verzameld die van belang is voor de waterkwaliteit op de plaats van de winning. Op basis hiervan zijn effectieve maatregelen ontwikkeld die gericht zijn op preventie en risicobeheersing. Deze maatregelen zijn opgenomen in een uitvoeringsprogramma. In de Provinciale Omgevingsverordening worden de activiteiten opgenomen die niet zijn toegestaan in grondwaterbeschermingsgebieden.

Uitvoering

Dit heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

8.1.4.2.3 Boringsvrijezone

Ambitie

In de verbodszone diepe boringen willen we de natuurlijke bescherming van het grondwater, door in de ondergrond aanwezige kleilagen te behouden. In de Provinciale Omgevingsverordening zijn regels opgenomen tot welke diepte maximaal geboord mag worden.

Uitvoering

Dit heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

8.1.4.2.4 Grondwaterbeschermingsgebied Drentsche Aa**Ambitie**

We streven naar schoon grond- en oppervlaktewater voor mens, natuur, landbouw en drinkwatervoorziening.

Wij beschermen de kwaliteit van het oppervlaktewater van de Drentsche in verband met het gebruik van dit water voor de openbare drinkwatervoorziening. In de Provinciale Omgevingsverordening stellen wij een verbod in voor het vullen en spoelen van machines, voor het verspuiten van gewasbeschermingsmiddelen en een verbod op het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen in een strook langs het oppervlaktewater, met een in de Provinciale Omgevingsverordening opgenomen breedte.

Uitvoering

Dit heeft doorwerking in de Provinciale Omgevingsverordening.

9 **Uitwerking multifunctionele gebieden**

Omgevingsbeeld

De afgelopen decennia hebben veel gebieden in Drenthe een ontwikkeling doorgemaakt die gericht was op één bepaalde functie. Hierdoor zijn op veel plaatsen scherpe landschappelijke overgangen ontstaan, bijvoorbeeld tussen natuur en landbouw of tussen stad en land. Dit beleid zetten we door voor de robuuste gebieden voor landbouw, natuur en stedelijk netwerken. De resterende gebieden kenmerken zich door het naast elkaar voorkomen van meerdere functies. In één gebied kan bijvoorbeeld zowel landbouw, natuur, recreatie als wonen voorkomen, zonder dat een van deze functies als dominant is aan te wijzen.

Ambitie

In tegenstelling tot de robuuste systemen is in deze gebieden geen sprake van een hoofdfunctie die leidend is in de ordening. We noemen dit de multifunctionele gebieden. Op de visiekaart zijn de multifunctionele gebieden aangegeven. In deze gebieden zijn meerdere functies van belang. Naast water, landbouw en natuur gaat het in de meeste gevallen om recreatie.

In multifunctionele gebieden zijn voor specifieke aspecten soms verbijzonderde voorwaarden vanuit onze Omgevingsvisie van belang. Een voorbeeld is de bouwvlakbenadering in als uitwerking van het **robuust landbouwsysteem**.

Uitvoering

In de multifunctionele gebieden is geen duidelijke samenhang tussen de genoemde functies en de aanwezige kernkwaliteiten. Het behouden en ontwikkelen van functies en kernkwaliteiten gebeurt hier gebiedsgericht en waar nodig met maatwerk. Uitgangspunt hierbij is dat de van oudsher bestaande en/of dominante functie zo min mogelijk negatieve gevolgen mag ondervinden van de ontwikkeling van nieuwe of andere functies.

